

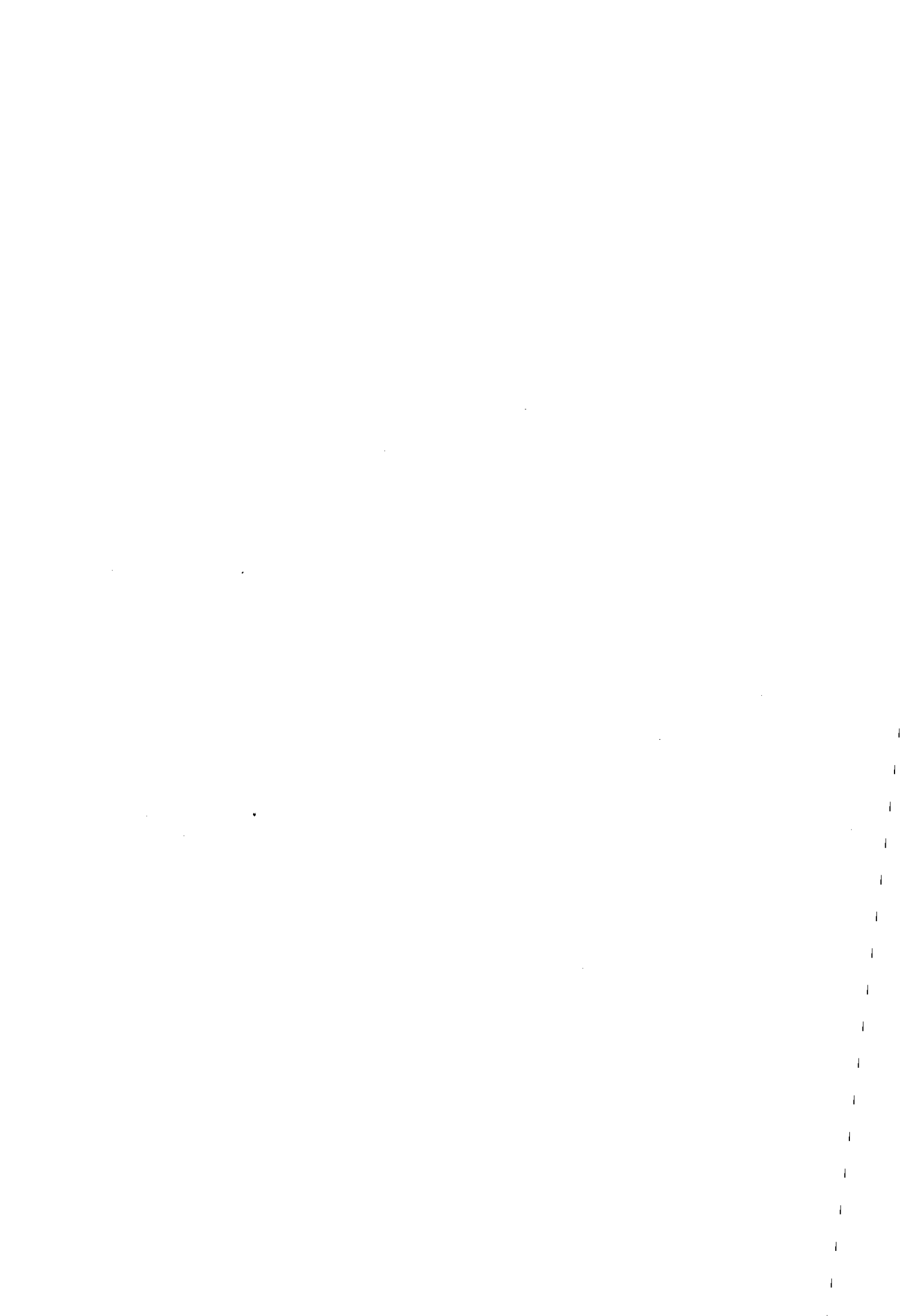
**T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI**

**TÜRK YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİ
1994-1995'DEN 1995-1996'YA GELİŞMELER**

MART 1997

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. GİRİŞ	1
II. TARİHÇE	1
III. YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ	5
III.1 İSTATİSTİKİ VERİLER	5
III.2 ÇEŞİTLİ ÖĞRENCİ GRUPLARININ BAŞARI ORANLARININ İRDELENMESİ	10
III.3 1996'DA YAPILAN DÜZENLEMELER VE GELECEK İÇİN ÖNERİLER	13
IV. LİSANS VE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANI SAYILARI	16
IV.1 ÖĞRENCİ SAYILARI	16
IV.2 ÖĞRETİM ELEMANI SAYILARI	28
IV.3 ÖĞRETİM ÜYESİ YETİŞTİRME FAALİYETLERİ	32
V. PROGRAM GELİŞTİRME FAALİYETLERİ	56
V.1 ÖĞRETİM YETİŞTİRME	58
V.2 YAYGIN BİLGİSAYAR EĞİTİMİ	63
V.3 MESLEK YÜKSEKOKULLARI	64
V.4 UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ	66
VI. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA FAALİYETLERİ	67
VII. ULUSAL AKADEMİK AĞ VE BİLGİ MERKEZİ (ULAKBİM) İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	83
VII.1 ULUSAL AKADEMİK AĞ KURMA ÇALIŞMALARINI	84
VII.2 BİLGİ HİZMETLERİ	85
VII.3 2000 YILI VE ÖTESİNDE ULUSAL AKADEMİK AĞ VE BİLGİ MERKEZİ	86
VIII. YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI	87
IX. SONUÇ VE ÖNERİLER	96
EKLER	
EK 1 YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SİSTEMİ	102
EK 2 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU'NCA YÜRÜTÜLEN TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARI İLE İLGİLİ FAALİYETLER, SON DURUM VE GELİŞMELER	125
EK 3 YÜKSEKÖĞRETİM KURULU'NCA YÜRÜRLÜĞE KONAN YÖNETMELİKLER	136

I. GİRİŞ

Bu rapor Türk yükseköğretim sisteminin Şubat 1997 tarihi itibarı ile durumunu sayısal veriler yanında, mümkün olan ölçüde kalite düzeyi bakımından irdeleyen ve karşı karşıya bulunulan sorunların giderilmesi yönünde 1996'da başlatılan bazı çalışmaları özetlemektedir.

Sayısal verilerin takdiminde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce (ÖSYM) her yıl yayımlanan Yükseköğretim İstatistikleri esas alınmıştır. Bu suretle belirli bir tarihte üniversitelerden toplanan bilgilerin iç tutarsızlığını önlemenin yanında, zaman içinde sağlanan gelişmeleri de tutarlı bir biçimde sergilemenin mümkün olacağı düşünülmüştür. Bu bakımdan, bu raporda yer alan öğrenci ve öğretim elemanı sayılarına ilişkin en son veriler ÖSYM'nce yayımlanmış olan 1995-1996 eğitim-öğretim yılına ait Yükseköğretim İstatistikleri'nden derlenmiştir. Ayrıca, Türk yükseköğretiminin bugün ulaştığı olduğu noktanın tarihsel bir perspektif içinde görülebilmesi için sistemin kısa bir tarihçesi sunulmuştur.

II. TARİHÇE

Türk yükseköğretiminin tarihine ilişkin yayınların neredeyse tümünde Selçuk Türklerinin 11. yüzyılda Bağdat'da kurdukları Nizamiye Medresesi ile Fatih Sultan Mehmet'in 1463'de kurduğu İstanbul Medresesi'ne atıflar vardır. Ancak, İslam ülkelerinin ve bu ülkelerdeki kurumların, Avrupa'nın karanlık çağlarında, daha önceki bilimsel birikimi muhafaza ettikleri, hatta bilime bazı katkılarda buldukları, bu birikimin Endülüs yoluyla Avrupa'ya geçtiği ve İslam medreselerinin aynı yolla Orta Çağ Avrupası'ndaki üniversiteleri etkiledikleri ne kadar doğruysa, bugünkü Türk yükseköğretiminin kökenlerini medreselerde aramak da o kadar yanlıştır.

Bugünkü yükseköğretim kurumlarımız Batı'da olduğu gibi yüzlerce yıllık bir süreç içinde türlü değişikliklere uğrayarak ve hatta yer yer verilen büyük mücadeleler sonucunda şekillenmemiş, tersine, daha önce bu alandaki kurumlarımızın yerine geçmek üzere, Batı'dan olduğu gibi aldığımız kurumlardır.

Osmanlı donanmasının Çeşme önlerinde Rus donanmasıyla ağır bir yenilgiye uğratılmasından sonra 1773'de kurulan ve bundan kısa bir süre sonra faaliyete geçirilen Mühendishane-i Berri-i Hümayun ile birlikte bugünkü İstanbul Teknik Üniversitesi'nin bir anlamda kökenini oluşturan Mühendishane-i Bahri-i Hümayun, 1827'de kurulan Tıbbiye ve 1834'de kurulan Harbiye, Batı türü yükseköğretim kurumlarının ülkemizdeki ilk örnekleridir. Ondokuzuncu yüzyılın sonuna doğru ve 20. yüzyılın başında, Fransa'daki Grands Ecoles'e benzer bir şekilde çeşitli bakanlıklara bağlı olarak kurulan Mülkiye Mektebi (1877), Hukuk Mektebi (1878), Ticaret Mekteb-i Alisi (1882), Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane (1882) ve 1909'da Mühendis Mekteb-i Alisi adı ile reorganize edilen Mühendishane ile ara kademe teknik personel yetiştirmek amacıyla 1911'de kurulan Kondüktör Mekteb-i Alisi ülkemizdeki Batı türü yükseköğretim kurumlarının diğer örnekleridir. Bu kurumların bazıları bugünkü İTÜ, Marmara, Mimar Sinan ve Yıldız Teknik Üniversitelerinin nüveleridir. 1863'de kurulan ve 1912'de mühendislik bölümleri eklenen Robert Kolej ise ülkemizdeki ilk Anglo-Amerikan türü yükseköğretim kurumu olup, bugünkü Boğaziçi Üniversitesi'nin nüvesidir.

Gülhane Fermanı'ndan kısa bir süre sonra modern bir üniversitenin kurulması 1846'da zamanın Maarif Meclisi'nce kabul edilmiş ve üniversite 1865'de açılmıştır. 1870 ve 1874'de iki kez reorganize edildikten sonra 1881'de kapanan üniversite, 1900'de Dar'ül-fünunî Osmanî adı ile tekrar açılmış ve yeni kurulan Ulum-i Aliye-i Diniye, Edebiyat, Ulum-i Riyaziye ve Tabiiye şubelerinin yanında, daha önce kurulmuş olan Tıbbiye ve Hukuk mektepleri de Dar'ül-fünun'a bağlanmıştır.

1088'de kurulan Bologna Üniversitesi'nin ilk çağdaş üniversite olduğu kabul edilmektedir. Buna göre, ülkemizdeki ilk çağdaş üniversite Batı'daki ilk örneğinden ancak 800 sene sonra kurulabilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanının hemen ardından başlatılan eğitim seferberliği ile yükseköğretim kurumlarının Anadolu'ya yayılmasındaki ilk adımlar atılmaya başlanmıştır. Ankara'da 1925'de Hukuk Mektebi, 1926'da Gazi Eğitim Enstitüsü ve 1930'da Ziraat Enstitüsü kurulmuştur.

Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra Darülfünun üzerinde önemle durmuş ve bu kurumu değerlendirmek üzere davet edilen İsviçre'li Profesör Albert Malche'nin 31 Mayıs 1932 tarihli raporundan kısa bir süre sonra 1933'de Darülfünun lağvedilerek yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. **1933 Reformu (Kanun No: 2252) çağdaş üniversitenin ülkemizdeki gerçek başlangıcıdır.**

Türkiye'nin ikinci üniversitesi, Yüksek Mühendis Mektebi'nin 1944'de reorganize edilmesi ile kurulan İTÜ olup, bu üniversiteyi 1946'da, Ankara'da daha önce kurulmuş olan mektep, fakülte ve enstitülerin birleştirilmesi ve bu meyanda yeni fakültelerin de bağlanmasıyla kurulan Ankara Üniversitesi izlemiştir. Ayrıca, 1946'da 2252 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış, çıkarılan 4936 sayılı Kanunla üniversitelere "muhtariyet" verilmiştir.

1955-1957 dönemi çok geniş kapsamlı bir eğitim hamlesinin gerçekleştirildiği bir zaman dilimidir. 1955'de kurulan Ege Üniversitesi (Kanun No: 6575), Karadeniz Teknik Üniversitesi (Kanun No: 6594), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Kanun No: 7307) ve Atatürk Üniversitesi (Kanun No: 6990) ile yükseköğretimin Anadolu'ya yayılması hız kazanmıştır. Aynı dönemde, Diyarbakır, Konya, Eskişehir, Samsun, İzmir ve İstanbul'da açılan ve İngilizce eğitim yapan maarif kolejleri, yukarıda sayılan dört üniversite ile birlikte, gerçek anlamda bir eğitim reform paketini oluşturmuştur.

Sözü edilen dört üniversite, ülkemizin ilk kampus üniversiteleri olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca, bunlar arasında bulunan ODTÜ, İngilizce eğitim yapan ilk devlet üniversitesi olmanın yanında, gerek mütevelli heyet sistemi ile yönetilmesi, gerekse akademik yapısı itibarı ile tamamen bir Amerikan eyalet üniversitesi gibi kurulmuş olması bakımından da ülkemiz yükseköğretimine çok önemli bir yenilik getirmiştir.

27 Mayıs 1960 İhtilalinden sonra çıkarılan 115 sayılı Kanunla ODTÜ'nin kendine özgü yapısı muhafaza edilirken, İstanbul, Ankara, İstanbul Teknik ve Ege Üniversitelerinin Millî Eğitim Bakanlığı'na olan bağımlılıkları tamamen kaldırılmıştır.

1967'de Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp Fakültesi 992 sayılı Kanunla Hacettepe Üniversitesine, 1971'de ise Robert Kolej 1487 sayılı Kanunla Boğaziçi Üniversitesi adıyla bir devlet üniversitesine dönüştürülmüş, böylece, Cumhuriyet'in kuruluşundan kırksekiz yıl sonra ülkemizdeki üniversite sayısı dokuza yükselmiştir.

1973 yılında çıkarılan 1750 sayılı Üniversite Kanunu ile 1765 sayılı Üniversite Personel Kanunu ODTÜ dışındaki tüm üniversiteleri tek bir çerçeve içinde toplama amacını gütmekle birlikte, bir denetleme, planlama ve koordinasyon organı olarak, Millî Eğitim Bakanı'nın başkanlığında Yükseköğretim Kurulu adıyla merkezi bir organ kurulmasını da öngörüyordu. Ancak, Kanunun bu konudaki hükümleri 1961 Anayasası'na aykırı bulunarak, kısa bir süre sonra Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiştir.

1961 Anayasası'nda ODTÜ'ne ayrıcalık tanıyan bir madde bulunmasına rağmen, Anayasa Mahkemesi'nin mütevelli heyetin öğretim üyelerinin özlük haklarına ilişkin yetkilerini iptal etmesiyle ODTÜ'nin kendine özgü sistemi de 1976'da fiilen sona ermiştir.

Burada bir parantez açarak yükseköğretimde üniversiteler dışındaki gelişmelere de kısaca bakmakta yarar vardır. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarından itibaren mesleki eğitime yönelik yükseköğretim kurumlarının açılmaya başladığına yukarıda değinilmişti. Bunlardan Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane, 1925'de Güzel Sanatlar Akademisine; Kondüktör Mekteb-i Alisi ise 1941'de dört yıllık Teknik Okul'a dönüştürülmüştür. Ulum-i Aliye-i Ticariye Mektebi'nin 1938'de Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu adıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmasından sonra aynı adı taşıyan okullar İzmir (1945), Ankara (1954), Eskişehir'de de (1958) açılmış, 1959'da çıkarılan 7334 sayılı Kanunla bu okulların adı İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (İTİA) olarak değiştirilmiş ve 4936 sayılı Kanun'dakine benzer hükümlerle bu okullara da üniversitelere benzer idari ve akademik yapı verilmiştir. Adana İTİA'si 1967'de, Bursa İTİA'si ise 1971'de açılmıştır.

1969'da çıkarılan 1172 ve 1184 sayılı Kanunlarla Güzel Sanatlar Akademisi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne (DGSA); Teknik Okul da Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ne (DMMA) dönüştürülmüştür.

Akademiler, üniversitelerden farklı olarak Batı'daki politekniklere benzer bir şekilde kitlesel mesleki eğitime ağırlık vermek amacıyla kurulmuşken, 1959'da çıkarılan 7334 ve 1971'de çıkarılan 1438 sayılı Kanunlarla giderek bu amaçlarından uzaklaşmışlar ve 1977'de çıkarılan 2095 sayılı Kanunla da üniversiteler ile akademiler arasındaki işlevsel farklılıklar fiilen ortadan kalkmıştır. Ancak, üniversiteler ile akademiler arasında çekişme başlamış ve Danıştay akademilerin çıkardığı yönetmelikleri sürekli olarak iptal etmiştir.

Hızla artan genç nüfusun yükseköğretime olan talebi 1960'lı yılların ortalarından başlayarak, çeşitli alanlarda mesleki öğretim yapan elliye yakın, kar amaçlı yüksekokulun açılmasına yol açmış ve bu okullardaki öğrenci sayısı kısa süre içinde elli bine ulaşmıştır. **Ancak, Anayasa Mahkemesi'nin bu okulları 1971'de Anayasa'ya aykırı bulması ile bu okullar 1418 sayılı Kanunla akademilere bağlanmıştır. Bu yola gidileceğine, ülke düzeyinde çağdaş bir akademik değerlendirme, kalite kontrolü ve akreditasyon sistemi kurularak bu tür yüksekokulların rekabet ortamı içinde ve denetim altında gelişmesi teşvik edilmiş olsaydı, yükseköğretimde halen karşı karşıya bulunduğumuz sorunların muhtemelen önemli ölçüde hafiflemiş olacağını öne sürmek mümkündür.**

Tekrar üniversitelere dönersek, 1973-1981 arası üniversitelerin tam anlamı ile Anadolu'ya yayıldıkları bir dönemdir. Türkiye'nin her bakımdan zor şartlar altında bulunduğu bu dönemde, Diyarbakır, Eskişehir, Adana, Sivas, Malatya, Elazığ, Samsun, Konya, Bursa ve Kayseri'de on yeni üniversite kurulmuş ve böylece ülkemizdeki üniversite sayısı ondokuza yükselmiştir. Hızla artmakta olan üniversite ve bunlara başvuran öğrenci sayıları karşısında 1974 yılında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kurularak üniversitelere merkezi sınavla öğrenci alınmasına başlanmıştır. Yükseköğretime artan talep karşısında, aynı yıl kurulan ve mektupla öğretim yapan YAYKUR ile ülkemizde örgün öğretim yanında açıköğretim veya daha doğru bir deyimle uzaktan öğretime de başlanmıştır.

1981 yılına gelindiğinde ülkemizde:

- Üniversiteler,
- Akademiler,
- Bir kısmı diğer bakanlıklara, çoğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki yıllık meslek yüksekokulları ile konservatuarlar,
- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç yıllık eğitim enstitüleri,
- YAYKUR,

olmak üzere beş türde, toplam 166 yükseköğretim kurumunda 20.816 öğretim elemanı görev

yapmakta ve YAYKUR'a kayıtlı 9.742 öğrenci dahil, toplam 237.369 öğrenci öğrenim görmekte idi.

1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Kurulu yeniden ihdas edilmiş, ülkemizdeki tüm yükseköğretim kurumları tek bir çatı altında toplanmış, akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Bu düzenleme kapsamında İstanbul'da Mimar Sinan, Marmara ve Yıldız Teknik, Ankara'da Gazi, Antalya'da Akdeniz, İzmir'de Dokuz Eylül ve Edirne'de Trakya Üniversiteleri mevcut kurumların reorganizasyon ve birleştirilmesi ile oluşturulmuş, Van'da ise Yüzüncü Yıl Üniversitesi adı ile yeni bir üniversite kurulmuştur. Böylece, Türk yükseköğretim sistemi 1982 yılı itibarı ile yirmiyedi üniversite ile bunlara bağlı fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuar ve meslek yüksekokullarından oluşan birleşik bir yapıya dönüştürülmüştür. Bu meyanda, YAYKUR'un işlevleri Anadolu Üniversitesi'ne bağlı Açıköğretim Fakültesi'ne devredilerek uzaktan öğretimin ülkemizde yaygınlaşması hızlandırılmıştır.

Anayasa'da yer alan hükümlere uygun olarak getirilen yeni yasal düzenleme ile kar amacı gütmeyen vakıfların özel yükseköğretim kurumları kurmalarına imkan sağlanmıştır. Bu tür ilk üniversite olan Bilkent Üniversitesi 1984'de kurularak faaliyete geçmiştir. Ancak, Bilkent Üniversitesi'nin yasal konumu, Anayasa Mahkemesi'nde açılan iki davanın sonucunda, Mahkeme'nin bu tür üniversitelerin de kanunla kurulmaları gerektiğine karar vermesi üzerine, 1992 yılında çıkarılan 3785 sayılı Kanunla açıklığa kavuşmuştur.

ODTÜ'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Gaziantep'teki fakülte ve okullardan oluşan Gaziantep Üniversitesi'nin 1987'de kurulması ile üniversite sayısı yirmidokuza yükselmiştir.

1992'de üniversite sayısında büyük bir artış gerçekleştirilmiştir. 3785 sayılı Kanunla Bilkent ile birlikte, Koç ve Kadir Has Üniversiteleri de kurulmuş, ancak, Kadir Has Üniversitesi bazı bürokratik engeller nedeniyle maalesef faaliyete geçememiştir.

3 Temmuz 1992'de çıkarılan 3837 sayılı Kanunla çoğu daha önce o illerde mevcut olan birimlerin nüve teşkil ettiği yirmibir yeni üniversite ile iki yüksek teknoloji enstitüsünün Urfa, Isparta, Aydın, Zonguldak, Mersin, Denizli, Balıkesir, Kocaeli, Sakarya, Manisa, Bolu, Hatay, Afyon, Kars, Çanakkale, Niğde, Kütahya, Tokat, Muğla, Kahramanmaraş, İzmir ve Kırıkkale illerimizde kurulması ile yükseköğretimin Anadolu'ya yayılması büyük ölçüde tamamlanmış ve üniversite sayımız elliüçe yükselmiştir.

1993'de Anadolu Üniversitesi'nin ikiye bölünmesi ile Eskişehir'deki ikinci üniversite olan Osmangazi Üniversitesi (496 sayılı KHK), 1994'de ülkemizin üçüncü vakıf üniversitesi olan Başkent Üniversitesi (Kanun No: 3961) ve yine 1994'de Fransızca eğitim yapan Galatasaray Üniversitesi'nin (Kanun No: 3993) kurulması ile ülkemizdeki üniversite sayısı ellialtıya yükselmiştir.

Böylece, 1923-24 eğitim-öğretim yılından 1995-96 eğitim-öğretim yılına kadar geçen yetmişiki yıllık Cumhuriyet döneminde:

- Üniversite sayısı 1'den 56'ya,
- Öğrenci sayısı 2.914'den 1.225.914'e,
- Yıllık mezun sayısı 321'den 140.773'e (1994-1995),
- Öğretim elemanı sayısı 307'den 49.234'e

yükselmiş olup, öğrenci sayısında 4000, yıllık mezun sayısında 450, öğretim elemanı sayısında ise 160 katlık artışların gerçekleştirildiği ve yükseköğretim kurumlarının İstanbul'dan Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılmasının sağlandığı görülmektedir.

Zaman zaman içinde bulunulan olumsuz siyasi ve ekonomik şartlara rağmen, yer yer verilen büyük mücadeleler ve büyük fedakarlıklarla sağlanan bu gelişme Türkiye Cumhuriyeti'nin gurur tabloları ve çağdaş uygarlığı yakalama azim ve iradesinin önemli simgelerinden biridir.

Bu gelişmenin aynı azim ve irade ile sürdürülmesi, içinde bulunduğumuz uluslararası konjonktür ile hızla gelişen teknoloji karşısında daha da önem kazanmıştır. Zira, yükseköğretim sisteminin ana ürünleri olan yeni bilgiler ve bilgili insan gücü artık bir ülkenin uluslararası rekabet gücünü belirleyen temel unsurlardır. Bu bakımdan 7.6.1996 tarih ve 4142 sayılı Kanunla İstanbul'da beş yeni vakıf üniversitesinin (Işık, Fatih, Sabancı, Bilgi ve Yeditepe) kurulmuş olması memnuniyet verici bir gelişmedir. Bunlardan Sabancı Üniversitesi henüz faaliyete geçmemiştir. Işık, Fatih, Bilgi ve Yeditepe Üniversiteleri ise 1996-97 eğitim-öğretim yılı için öğrenci olarak faaliyete geçmişlerdir.

Ayrıca, İstanbul Kültür Üniversitesi, Atılım Üniversitesi ve Doğu Üniversitesi adlı üç vakıf üniversitesinin kurulması 1996 yılı içinde Yükseköğretim Kurulu'nca uygun görülerek gereği için Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulmuştur.

III. YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ

III.1. İSTATİSTİKİ VERİLER

Ülkemizdeki çeşitli liselerden mezun olan öğrenci sayılarının yıllara ve lise türlerine göre değişimi Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, 1982-83 öğretim yılında 179.004 olan lise mezunu sayısı, 1995-96 ders yılında 531.303'e yükselmiştir. 1995-96 ders yılı itibarıyla imam-hatip lisesi kökenlilerin toplam mezunlar içindeki payı % 9,1, diğer mesleki ve teknik lise mezunlarının payı ise % 31,8'dir. Buna göre, genel lise mezunlarının toplam içindeki payı % 59,1'dir. Genel lise ve imam hatip lisesi mezunlarının toplam mezun sayısı içindeki payları 1994-95'de, sırası ile, % 57,3 ve % 8,8 idi.

Bir yükseköğretim kurumuna giremedikleri takdirde geçimlerini sağlayabilecek bilgi ve beceriden büyük ölçüde yoksun olan genel lise mezunları, Türk yükseköğretim sistemi üzerinde oluşan demografik baskının temel nedenlerinden biridir. Zira, ülkemiz iş dünyasında, işe yeni girenler için düzenlenen iş eğitimi (training) programları yaygın olmadığı gibi, genel lise mezunlarımızın da eğitimleri (education) itibarı ile bu tür programlara hazır olup olmadıkları tartışma konusudur.

Ülkemizde uygulanan yükseköğretime giriş sisteminin ayrıntıları Ek 1'de verilmiştir.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nce (ÖSYM) düzenlenen yükseköğretime giriş sınavlarının (Öğrenci Seçme Sınavı-ÖSS ile Öğrenci Yerleştirme Sınavı-ÖYS) son on dört yıl içindeki sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, 1983'de 361.158 olan aday sayısı 1996'da 1.399.061'e yükselmiştir. 1997 yılında yapılacak sınav için başvuru sayısı ise 1.398.580'dir. Aday sayılarında bir önceki yıla göre artış oranları son altı yıl içinde sırası ile % 12, % 18, % 8, % 1 ve % 11'dir. 1997'de ise artış hızı eksiye geçmiştir. Başka bir deyişle, yükseköğretime başvurularda bir durağanlaşma eğilimi görülmektedir. Lise son sınıf öğrencilerinin toplam başvuru içindeki payı 1983'deki % 52,2 değerinden sürekli azalarak 1995'de % 37,1'e düşmüş, 1996'da ise ilk kez bir önceki yıla göre artış göstererek % 39,1 değerinde gerçekleşmiştir.

TABLO 1

LİSELERDEN MEZUN OLAN ÖĞRENCİ SAYILARININ LİSE TÜRLERİNE VE YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

EĞİTİM TÜR VE KADEMESİ	Y I L L A R													
	1982-83	1983-84	1984-85	1985-86	1986-87	1987-88	1988-89	1989-90	1990-91	1991-92	1992-93	1993-94	1994-95	1995-96
GENEL LİSELER														
Lise	99729	122008	107007	121163	119645	131263	136393	144698	176463	192162	262551	247749	229951	279299
Anadolu Lisesi	1830	2161	2822	2824	3159	3959	4498	4722	6640	7611	10799	10971	18300	14785
Akşam Lisesi	1756	775	--	--	--	528	524	663	658	756	782	1120	1193	986
Fen Lisesi	90	92	188	282	377	393	421	505	478	770	747	1132	1098	968
Anadolu Öğretmen Lisesi	2275	1791	2353	2588	3293	3250	2892	2565	2966	1348	2452	2967	3839	4256
MESLEKİ VE TEKNİK LİSELER														
Erkek Teknik Öğretim	26696	31823	35115	42500	47935	47118	48839	58419	68617	72991	94317	66512	75733	92109
Kız Teknik Öğretim	9599	9212	8956	9277	10317	11146	11768	12130	12695	13132	16134	16008	28471	23879
Ticaret ve Turizm Öğretimi	21327	22215	22772	21218	20382	24790	23661	30701	38783	41029	48637	42332	56350	53003
İmam-Hatip Liseleri	10982	13573	13896	15727	15974	17574	17280	17060	18323	20658	26285	46137	41386	48480
Resmi Liseler Toplamı	174284	203650	193109	215579	221082	240021	246276	271463	325623	350457	462704	434928	456321	*518225
Özel Liseler Toplamı	4720	4542	4711	5362	5371	6337	6867	7593	9921	11411	12278	13834	16517	13078
GENEL TOPLAM	179004	208192	197820	220941	226453	246358	253143	279056	335544	361868	474982	448762	472838	531303

* Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri mezunu 460 öğrenci dahil edilmiştir.

Kaynak T.C. Milli Eğitim Bakanlığında alınan bilgiler.

TABLO 2

ÖSYM'CE DÜZENLENEN YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SINAVLARININ YILLARA GÖRE SONUÇLARI
(LİSANS VE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ PROGRAMLAR)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
ÖSYS'ye Başvuru Sayısı	361158	436175	480633	503481	628089	693277	824128	892975	876633	979602	1154571	1249965	1265103	1399061
Lise Son Sınıf Düzeyinde Başvuru Sayısı	188536	199280	220162	229328	257858	277419	303077	336651	351941	375432	457476	486284	469245	547063
Lise Son Sınıf Öğr.nin Top. Baş. İçindeki Payı, %	52,2	45,7	45,8	45,5	41,1	40,0	36,8	37,7	40,1	38,3	39,6	38,9	37,1	39,1
Lise Mezunu Sayısı	179004	208192	197820	220941	226453	246358	253143	279056	335544	361868	474982	448762	472838	531303
Fakülte ve 4 Yıllık YO.'lara Yerleştirilenler	67881	72931	67916	68139	68202	70465	76484	78707	81335	87086	114388	130460	139744	137540
2 Yıllık Meslek YO.'larına Yerleştirilenler	22373	27946	28515	28883	33065	36868	32338	34158	35633	40656	58658	74513	76602	89578
Örgün Öğretime Yerleştirilenler Toplamı	90254	100877	96431	97022	101267	107333	108822	112865	116968	127742	173046	204973	216346	227118
Açıköğretime Yerleştirilenler(Lisans)	14982	47999	60000	68911	73828	81356	85056	83388	82767	80917	130606	86472	82895	96732
Açıköğretime Yerleştirilenler(Önlisans)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	51644	111080	79381	84733	88404
Açıköğretime Yerleştirilenler Toplamı	14982	47999	60000	68911	73828	81356	85056	83388	82767	132561	241686	165853	167628	185136
Toplam Yerleştirilenler	105236	148876	156431	165933	175095	188689	193878	196253	199735	260303	414732	370826	383974	412254
AÖF'e Yerleştirilenlerin Toplam İçindeki Payı, %	14,2	32,2	38,4	41,5	42,2	43,1	43,9	42,5	41,4	50,9	58,3	44,7	43,7	44,9
Lise Son Sınıf Öğr.lerinin Toplam Yerleş. İçindeki Payı, %	59,5	49,1	46,6	45,3	40,2	41,5	36,6	37,6	39,4	31,5	23,8	26,9	21,9	22,6
Toplam Yerleşenlerin Başvurulara Oranı, %	29,1	34,1	32,5	33,0	27,9	27,2	23,5	22,0	22,8	26,6	35,9	29,7	30,4	29,5
Toplam Yerleşenlerin Lise Mezunlarına Orantı, %	58,8	71,5	79,1	75,1	77,3	76,6	76,6	70,3	59,5	71,9	87,3	82,6	81,2	77,6

1983-1996 döneminde bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilen öğrenci sayısı 105.246'dan 412.254'e yükselmiş, açıköğretime yerleştirilenlerin toplam yerleştirilenler içindeki payı, 1993'de % 58,3'e yükseldikten sonra 1994'de % 44,7'ye, 1995'de % 43,7'ye, 1996'da ise % 44,9'a düşmüştür.

Yerleştirilen öğrencilerin başvurulara oranı 1983'de % 29,1 iken, 1989-1991 döneminde % 23 civarına düşmüş, 1995'de ise % 30,4'e yükseldikten sonra, 1996'da % 29,5'e düşmüştür.

1996 yılı rakamlarına bakıldığında iki yıllık önlisans ve dört veya daha çok yıllık lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarına yerleştirilenlerin o yılki lise son sınıf öğrencilerinin % 42'sine, açıköğretime birlikte toplam yerleştirilenlerin ise o yılki lise son sınıf öğrencilerinden başvuranların % 76'sına karşı geldiği görülmektedir.

1983-1996 dönemindeki açıköğretim kontenjanları ile bu programlara yerleştirilen ve yerleştirildiği halde kaydolmayan öğrenci sayıları Tablo 3'de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, açıköğretim kontenjanları 1992'de başlayarak büyük oranlarda artırılmış, buna karşılık açıköğretime olan talep bağıl olarak azalmıştır. Örneğin, 1995'de 979.595 açıköğretim kontenjanı ilan edilmesine karşılık, sadece 167.605 öğrenci yerleştirilmiş, bunların da ancak 114.404'ü kayıt yaptırmıştır.

1996 yılında önce 575.220 açıköğretim kontenjanı ilan edilmiş, daha sonra ek yerleştirme esnasında 409.375 kontenjan daha ilan edilmiştir. Buna karşılık, yukarıda da belirtildiği gibi, açıköğretime olan talebin azalmasından dolayı, ancak 185.136 öğrenci yerleştirilmiş, bunlardan da 138.356'sı kayıt yaptırmıştır.

1996 yılında yapılan sınav sonucunda, geçici rakamlara göre, 384.885'i ilk yerleştirmede ve 27.369'u ek yerleştirmede olmak üzere örgün öğretime ve açıköğretime yerleştirilen ve kaydolan öğrenci sayıları ile kaydolanların yerleştirilenlere oranı aşağıdaki gibidir:

	Yerleştirilen (Y)	Kaydolan (K)	K/Y (%)
ÖRGÜN ÖĞRETİM			
Lisans	137.540	124.353	90,4
Önlisans	89.578	69.286	77,3
TOPLAM	227.118	193.639	85,2
AÇIK ÖĞRETİM			
Lisans	96.732	64.509	66,7
Önlisans	88.404	73.847	83,5
TOPLAM	185.136	138.356	74,7
GENEL TOPLAM	412.254	331.995	80,5

Görüldüğü gibi, örgün öğretimdeki lisans programlarına yerleştirilen öğrencilerin büyük çoğunluğu kayıt yaptırmakta, örgün öğretimdeki önlisans programları ile açıköğretime ise yerleştirilen öğrencilerin yaklaşık % 25'i kaydolmamaktadır.

TABLO 3

AÇIKÖĞRETİM KONTENJANLARI İLE YERLEŞTİRİLEN VE KAYDOLAN ÖĞRENCİ SAYILARI

YIL	KONTENJAN	YERLEŞTİRİLEN	KAYDOLAN	YER. HALDE KAYDOLMAYAN
1983	35000	14982	18898	--
1984	40000	47999	31003	16996
1985	50000	60000	40455	19545
1986	60000	68911	42722	26189
1987	55000	73828	54209	19619
1988	60000	81356	64289	17067
1989	65000	85056	69146	15910
1990	65000	83388	67022	16366
1991	65000	82767	66663	16104
1992	205917	132561	108730	23831
1993	616220	241686	139875	101811
1994	991661	165853	121383	44470
1995	979595	167605	114404	53201
1996	575220	185136	138356	46780

Not: 1996 kontenjanına ek kontenjan 409375'de eklendiğinde toplam kontenjan 984595 olur. 1993, 1994 ve 1995 yıllarına ek kontenjan dahil edilmiştir.

1996 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki beş üniversiteye 9.412, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi'ne ise 167 öğrenci yerleştirilmiştir. Türkiye'de faaliyette olan vakıf üniversitelerine yerleştirilen öğrencilerin üniversitelere göre dökümü ise aşağıdaki gibidir :

Üniversite	Öğrenci Sayısı
Bilkent	4.814
İstanbul Bilgi	792
Yeditepe	744
Başkent	625
Fatih	495
Işık	237
Koç	200
TOPLAM	7.907

Buna göre vakıf üniversitelerinin toplam örgün öğretime yerleştirilenler içindeki payı % 3,5'tir.

1996 yılında bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilenlerin % 65'i genel lise, % 35'i meslek lisesi çıkışlı; % 40'ı kız, % 60'ı ise erkektir.

III.2. ÇEŞİTLİ ÖĞRENCİ GRUPLARININ BAŞARI ORANLARININ İRDELENMESİ

Ek 1'de ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, yükseköğretime girişte 1981'den bu yana iki basamaklı bir sınav uygulanmaktadır. Birinci basamak olarak bilinen Öğrenci Seçme Sınavı'nda (ÖSS) adaylara sözel ve sayısal bölümlerden oluşan bir sınav uygulanmaktadır. Sözel bölüm Türkçeyi kullanma gücü ve sosyal bilimlerdeki temel kavram ve ilkelerde düşünmeyi ölçen sorulardan, sayısal bölüm ise matematiksel ilişkilerden yararlanma gücünü ve fen bilimlerindeki temel kavram ve ilkelerde düşünmeyi ölçen sorulardan oluşmaktadır.

Birinci basamak sınavından (ÖSS) en az 105 puan alan öğrenciler, ikinci basamak sınavı olarak bilinen Öğrenci Yerleştirme Sınavı'na (ÖYS) girmeye hak kazanmaktadır. Öğrenciler, çeşitli alan bilgisi testlerinden oluşan ikinci basamak sınavı sonuçlarına göre lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarına yerleştirilmektedir. Açıköğretim ve örgün öğretim önlisans programlarına ise ÖSS sınav sonuçlarına göre yerleştirme yapılmaktadır.

Yükseköğretime giriş için:

- Lise son sınıf öğrencileri (beklemeli ve dışardan bitirenler dahil),
- Daha önce girip de sınavı kazanamayanlar,
- Daha önce sınavı kazanıp da bir yükseköğretim programına yerleştirildiği halde tekrar sınava girenler (sınavı kazanıp kaydolmayan, öğrenimini sürdürmekte olan, mezun olan),

olmak üzere başlıca üç grup öğrenci ÖSYM'ne başvurmaktadır.

1996 yılındaki ÖSYM'ne başvuran 1.399.061 öğrenciden 1.348.126'sı birinci basamak sınavına girmiştir. Sınava giren her bir aday grubundaki öğrenci sayısı ile bunların birinci basamak sınavındaki başarı oranları aşağıdaki gibidir:

Aday Grubu	Sınava Giren	Başarı Yüzdesi
Lise son sınıf öğrencisi	543.692	63,1
Daha önce kazanamayan	572.775	75,0
Daha önce kazanan	231.659	96,5
TOPLAM	1.348.126	73,9

Görüldüğü gibi, sınava giren adayların ancak % 73,9'u, yani 995.681 aday, ilk basamakta 105 ve daha fazla puan alarak, ikinci basamak, yani Öğrenci Yerleştirme Sınavı'na girmeye hak kazanmaktadır.

Daha önce her iki basamağı da başararak bir yükseköğretim kurumuna girmeye hak kazanıp da, çeşitli nedenlerle tekrar başvuran adayların toplam sayısı 231.659, bu gruptaki adayların sınava giren toplam aday sayısına oranı ise % 17,2'dir. Başka bir deyişle, yükseköğretime daha önce girmeye hak kazanmış öğrencilerin yaklaşık olarak beşte biri girdikleri programdan çeşitli nedenlerle memnun kalmayarak tekrar sınava girmektedir. Bu gruptaki adayların ilk basamaktaki başarı oranının % 95. civarında olmasına karşılık, bu oran daha önce girip de sınavı kazanamayanlarda ortalama % 75'e, sınava ilk kez giren 1996 yılı lise son sınıf öğrencilerinde ise ortalama % 63'e düşmektedir. Sınava ilk kez giren o yılki lise son sınıf öğrencilerinin, ilk basamak gibi oldukça kolay bir sınavdaki başarı oranının bu kadar düşük olması üzerinde önemle durulmaya değer bir husustur.

1996 Öğrenci Yerleştirme Sınavı'na (ÖYS, ikinci basamak) girmeye hak kazanan 950.487 adaydan 880.615'i sınava girmiştir. Sadece birinci basamak sınavı sonucu ile yerleşmek isteyen adaylarla birlikte 944.391 aday ilk yerleştirme işlemine alınmıştır. İlk yerleştirme işlemi sonucunda 384.885 aday yerleştirilmiştir. Yukarıda sözü edilen her bir aday grubundan bir yükseköğretim programına yerleştirilen öğrenci sayısı, o aday grubundan sınava giren toplam aday sayısına bölündüğünde elde edilen başarı oranları aşağıdaki gibidir :

Aday Grubu	ÖSS'ye Giren	İlk Yerleştirmede Yerleşen	Başarı Yüzdesi
Lise son sınıf öğrencisi	543.692	84.139	15,5
Daha önce kazanamayan	572.775	209.331	36,5
Daha önce kazanan	231.659	91.415	39,5
TOPLAM	1.348.126	384.885	28,5

Görüldüğü gibi, nihai başarı oranına göre, ilk sırayı % 39,5 başarı oranıyla daha önceki yıllarda sınavı kazananlar almakta, bu grubu % 36,5 ile daha önceki yıllarda sınava girip kazanamayanlar izlemekte ve o yılki lise son sınıf öğrencileri % 15,5 başarı oranı ile en sonda gelmektedir. Gerek ilk basamak gerekse her iki basamak sonucunda ortaya çıkan sıralama, ortaöğretimle yükseköğretime giriş arasındaki kopukluğun açık göstergesidir.

Bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilen, yani iki basamak sonucunda sınavı kazanan öğrencilerin ait oldukları aday grubuna göre dağılımları ise şöyledir:

Aday Grubu	Yerleşenler İçindeki Yüzdesi
Lise son sınıf öğrencisi	21,9
Daha önce kazanamayan	54,4
Daha önce kazanan	23,7

Yukarıda sunulan istatistikî bilgiler ile sınava giren öğrenci grupları ve bunların başarı oranları gözönüne alındığında şu sonuçlar çıkmaktadır :

- O yılki lise son sınıf öğrencilerinin sınavlara giren toplam öğrenci sayısına oranı % 30'lara kadar düşmüştür. Çok büyük sayıdaki öğrenci kitlesi sınava ilk kez deneme için girmekte ve mezun olduktan sonra en az bir yılı sınavlara hazırlanarak geçirmektedir.
- 1983-1996 döneminde başvuru sayısında meydana gelen yaklaşık 3,5 misli artışın başlıca nedenleri, çağ nüfusundaki, yani lise son sınıf öğrencilerindeki 2,5 misli artışın yanında, daha önce sınavı kazanamayıp da tekrar girenler ile kayıtlı olduğu halde program değiştirmek isteyenlerin sayısındaki artıştır.
- Açıköğretime olan talep bağıl olarak büyük ölçüde düşmüştür. Bunun başlıca nedeni, derece ve kademe ilerlemesi almak amacıyla açıköğretime başvuran devlet memurlarının bu talebinin zaman içinde karşılanmış olmasıdır.
- 1983-1996 döneminde örgün öğretimde lisans düzeyindeki kontenjanlar yaklaşık 2, önlisans düzeyindeki kontenjanlar ise yaklaşık 3,5 misli artırılmıştır. Ancak, önlisans düzeyindeki programlar lisans düzeyindeki programlar kadar cazip değildir. Bunun muhtemel nedenleri ise meslek yüksekokulu mezunlarına yedek subaylık hakkı verilmemesi ve fakülte diplomasına atfedilen sosyal statüdür.

Yükseköğretime giriş için başvuran öğrenci sayısında son yıllarda bir durağanlaşma görüldüğüne yukarıda değinilmişti. Bunun yanında, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün aşağıda özetlenen projeksiyonlarına göre yükseköğretim çağ nüfusu da 1995'den itibaren azalma eğilimine girmiştir:

Yıl	Çağ Nüfusu (18-21 Yaş)
1994	5.093.000
1995	5.228.000
1996	5.184.000
1997	5.142.000
1998	5.102.000
1999	5.063.000
2000	5.025.000

Buna karşılık, ortaöğretimdeki okullaşma oranı ise sürekli olarak artmaktadır. Bu oran 1985-86'da % 32 iken, 1994-95'de % 48'e, 1995-96'da ise % 53'e yükselmiştir. Başka bir deyişle, yükseköğretime aday öğrenci sayısı artmaya devam edecektir.

Öte yandan, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün son bir yayınına göre (Türkiye Nüfusu, 1923-1994 Demografik Yapısı ve Gelişimi, 21. Yüzyıl Ortasına Kadar Projeksiyonlar), nüfus coğrafi olarak batıya kaydığı gibi, değer yargıları itibarı ile de "batılılaşmaktadır".

Bu gelişme gerçekleştiği takdirde yükseköğretime olan talebin de nitelik değiştirerek, her ne şekilde olursa olsun diplomadan, istihdam potansiyeli yüksek alanlar ile bu alanlardaki kaliteli programlara kayması beklenmektedir. Toplam başvuru sayısındaki artışın lise mezunu sayısındaki artışın üzerinde seyretmesi bu eğilimin belki de ilk göstergesidir.

Nihayet, 1983-1996 döneminde Türk yükseköğretim sisteminin kontenjanlara göre örgün öğretimde 2,5, açıköğretimde ise yaklaşık 10 misli büyütülmesine rağmen, örgün öğretimdeki okullaşma oranı 1995'de ancak % 12,2'ye, 1996'da ise % 13,5'e, açıköğretim dahil toplam okullaşma oranı ise 1995'de ancak % 21,0'e, 1996'da ise % 22,4'e yükseltilebilmiştir. Türkiye, örgün öğretimdeki okullaşma oranına göre rakibi olan ülkelerin halen oldukça gerisindedir. Bu bakımdan, Türk yükseköğretim sisteminin kalite ile istihdam ilişkisini öne çıkartmak kaydıyla büyümeye devam etmesi kaçınılmazdır.

Dolayısı ile sorun yükseköğretimin hangi yönde büyüyeceğidir. Açıköğretimi bugünkü hali ile büyüme alanı olarak görmek doğru değildir. Zira, yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi, açıköğretime olan talep bağıl olarak büyük ölçüde düşmüştür. Açıköğretim tedrici olarak asli işlevi olan yetişkinlerin teknolojik gelişmelere uyumlu bir biçimde sürekli ve tekrar eğitimine dönüştürülecektir.

Temel ilke, gençlerin büyük kitlesinin mümkün olan en kısa süre içinde iş hayatına hızla uyum sağlayabilecek bir formasyona sahip kılınmasıdır. Bu itibarla Türk yükseköğretim sisteminin doğal büyüme alanı, tüm ileri ülkelerde olduğu gibi, iki yıllık meslek yüksekokullarıdır. Bu alanda başlatılan çalışmalarla gerekli görülen yasal düzenlemeler V.3 no'lu kısımda ele alınmıştır.

III.3. 1996'DA YAPILAN DÜZENLEMELER VE GELECEK İÇİN ÖNERİLER

Ülkemizde halen uygulanmakta olan yükseköğretime giriş sistemi sürekli eleştiri konusu olmaktadır. Bu eleştirilerin bir kısmı da geçerlidir. Bu eleştirilerin temelinde, uygulanmakta olan sınav sisteminin ortaöğretimi, yani lise eğitimi neredeyse devreden çıkardığı, öğrencileri sınav stresine soktuğu ve sınava hazırlık kurslarının ailelere büyük bir mali yük getirdiği yatmaktadır.

Ancak, yükseköğretime olan talep ile arz arasındaki büyük dengesizlik sürdükçe bu tür merkezi giriş sınav sisteminin uygulanmasının kaçınılmaz olduğu hususunda da birleşilmektedir.

Eğitimin temel amacı, bireyleri iyi insan ve iyi vatandaş olarak yetiştirmek ve yeteneklerine göre mümkün olan en kısa süre içinde, yaşamlarını sürdürebilecek bilgi ve becerilerle donatarak hayata hazırlamaktır. Bu hususlar göz önüne alınarak yükseköğretime giriş sisteminde 1996'da yapılan değişikliklerin ayrıntıları ve gerekçeleri Ek 1'de verilmiş, anahatları ise aşağıda özetlenmiştir:

- İkinci basamak, yani lisans düzeyindeki programlara yerleştirme sınavına (ÖYS) girebilmek için gereken en düşük birinci basamak (ÖSS) puanı 105'ten 120'ye yükseltilemiştir. Açıköğretim, meslek yüksekokulları ve özel yetenek sınavları ile öğrenci alınan lisans programlarına giriş için gereken en düşük ÖSS puanı ise 105 olarak muhafaza edilmiştir.
- Birinci basamak sınavındaki sonsuz giriş hakkı başarısız adaylar için üçe indirilmiştir. Yani, üç defa sınava girip de 105 veya daha yukarı puan alamayan öğrenciler artık yükseköğretime giriş için başvuramayacaklardır.

- c) Öğrencilerin ÖSS ve ÖYS puanlarına eklenen ortaöğretim başarı puanları (OBP) için uygulanan katsayının, o yılki lise son sınıf öğrencileri için daha yüksek; daha önceki yıllarda mezun olan öğrenciler için ise kademeli olarak daha düşük tutulmasına karar verilmiştir.

Bu değişikliklerle o yılki lise son sınıf öğrencilerine bir avantaj sağlanmakta ve öğrencilerin yükseköğretime giriş kapısı önünde gereğinden fazla zaman kaybetmeyerek, yeteneklerine göre mümkün olan en kısa süre içinde iş hayatına atılmaları hedeflenmektedir.

Halen uygulanmakta olan yükseköğretime giriş sistemine yöneltilen eleştirilerin başında, iki sınavın sınav stresini artırdığı ve öğrencilerin ortaöğretime bir yana bırakarak daha çok sınava hazırlık için kurs ve dershanelere yöneltiği gelmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca Şubat 1997'de yayımlanan "Milli Eğitimde Hedefler" başlıklı kitapçıkta, Yükseköğretime Geçiş başlığı altında şu görüşlere yer verilmektedir:

"Yükseköğretime Geçiş

Ortaöğretim programlarıyla üniversite giriş sınavları arasında rehberlik ve yöneltme esasına dayalı etkin bir bağ kurulmasını, hem yükseköğretime geçişin sağlıklı ve tutarlı olması, hem de ortaöğretimde kazanılan bilgi ve becerilerin önemli bir bölümünün yükseköğretimde değerlendirilerek eğitimin bu kademesinde niteliğin yükseltilmesi bakımından gerekli görüyor, böyle bir uygulamaya geçmeyi hedefliyoruz.

Ortaöğretimde okul ve öğretmen ağırlıklı bir model oluşturularak sistemde "okul"un odak noktası olması sağlanacaktır. Yüksek öğretimde yığılmaları önlemek için ortaöğretimden yükseköğretime geçişte lise ikinci ve üçüncü sınıfta yarı olgunluk sınavını, üniversiteye girişte de bir yetenek sınavını öngören bir sistemi hedeflemekteyiz.

Böylece, öğrencilerin üniversiteye girmek için dershaneye gitmelerine gerek kalmayacaktır. Ancak, dershanelerin eğitim sistemimiz içinde yer almaya devam etmesi gereken kurumlar olduğunu kabul ediyoruz. Bu kurumlarımızın özel okula dönüştürülmelerini veya mesleki becerilerin kazanıldığı kurslar olarak faaliyet göstermelerini öngörüyoruz."

Burada belirtilen hedeflere katılmamak mümkün değildir. Ancak, öncelikle ilgili olarak aşağıdaki hususların altının önemle çizilmesinde yarar vardır:

- Önerilerin hazırlanması ve varsa uygulamaya ilişkin ayrıntıların tespitinde Bakanlık ile YÖK ve ÖSYM arasında bir işbirliği yapılmamıştır.
- Sınav sayısının fiilen ikiden üçe çıkarılması ve ortaöğretim başarı puanının ağırlığının artırılması önerilmektedir.
- Ortaöğretim programlarıyla üniversiteye giriş sınavları arasında rehberlik ve yöneltme esasına dayalı etkin bir bağın kurulması öngörülmektedir.

Açıkça görüldüğü gibi, önerilen sistemin arzu edilen hedeflere ulaşılmasında araç olabilmesi için ortaöğretimde köklü düzenlemeler yapılması kaçınılmazdır. Zira:

- Ülkemizde halen 40 tür lise vardır. Çeşitli türdeki liselerde okuyan öğrencileri ortaöğretimdeki başarılarının ortak bir temel üzerinden ve amaca hizmet edebilecek şekilde ifade edilmesi çok zordur.
- Ülkemizde etkin bir rehberlik ve yöneltme sistemi maalesef henüz kurulamamıştır.

İlke olarak sınav sayısının artmasında bir sakınca görülmemektedir. Ancak, istenen sonucun alınabilmesi için ortaöğretimde aşağıdaki düzenlemelerin yapılmasında yarar görülmektedir.

- a) Coğrafi olarak birbirine yakın değişik türdeki liseler tek bir yönetim altında toplanarak **“çok programlı lise”** niteliğindeki **“ortaöğretim bölgeleri”** oluşturulmalıdır.
- b) Lisenin birinci yılı sonunda yapılacak sınav ile bilgi, beceri, yetenek ve bilinç düzeylerine göre, özellikle lisans düzeyindeki yükseköğretim programlarına aday olmaya hazır olan ve oluşturan kitle tespit edilmelidir.
- c) Bunun dışında kalan genel lise öğrencilerinin derslerinin bir kısmının aynı ortaöğretim bölgesi içindeki mesleki ve teknik liselerden almalarının özendirilmesi sureti ile, bu öğrencilere mümkün olan en kısa süre içinde bir mesleki beceri kazandırılmalıdır. Bu amaçla, özellikle genel liselerde etkin bir rehberlik ve yöneltme birimi kurulmalıdır.
- d) Lisenin ikinci yılı sonunda ilk iki yılın ve üçüncü yılın sonunda da tüm yılların müfredatını kapsayan sınavlar yapılmalı ve her üç sınavın sonuçları ile ortaöğretim başarı puanları bellekte tutularak lisans düzeyindeki programlara yerleştirme işlemi yapılmalıdır.
- e) Mesleki ve teknik liseler en yakınlarındaki meslek yüksekokulları ile irtibatlandırılmalı ve hatta tercihen birleştirilmeli, sekiz yıllık temel eğitim sonunda mesleki ve teknik eğitim kulvarını seçen öğrenciler ile lisenin birinci yılı sonunda kısmen veya tamamen bu alana yöneltilen öğrencilere, irtibatlandırıldıkları meslek yüksekokulunun ilgili programına sınavsız giriş hakkı tanınmalıdır. Böylece isteyen öğrencilere, en geç lisenin birinci yılı sonunda, ilgili mesleki ve teknik alanda öğrenimlerini başarı ile sürdürdükleri takdirde bir yükseköğretim diploması garanti edilmiş olacaktır.

Buraya kadar sadece yurtiçinde yükseköğretime giriş üzerinde durulmuştur. Yurtdışında yükseköğrenim görmekte olan öğrencilerimizin sayısı kısmi olarak bilinmemekle birlikte, bu sayının oldukça yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Ne yazık ki, bugüne kadar bu öğrencilerimize hiç bir danışmanlık hizmeti verilmemiştir. Bunun sonucunda halen karşı karşıya bulunulan başlıca sorunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- a) İleri Batı ülkelerine giden öğrencilerimizin bir kısmı dahi, bilgi eksikliğinden dolayı kalite düzeyi düşük yükseköğretim kurumlarına gitmektedirler.
- b) Sosyalist sistemden serbest pazar ekonomisine geçiş sürecini henüz tamamlamamış olan ülkelere giden öğrencilerin sayısı büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu ülkelerde temel fen bilimleri, güzel sanatlar, filoloji ve tarih gibi alanlarda büyük bir bilimsel birikim vardır. Ancak, tıp, hukuk, mühendislik, iktisat, işletme, öğretmenlik ve ilahiyat gibi alanlarda, sistem farklılıklarından kaynaklanan ciddi diploma denklik sorunları yaşanmaktadır.

Yurtdışında yükseköğrenim görmekte olan öğrencilerin sorunlarını kısmen de olsa çözebilmek için 1996 yılında gerçekleştirilenler ve planlanan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir:

- a) Resmi Gazete'nin 3.2.1996 tarih ve 22543 sayılı nüshasında yayımlanan ve Ek 3'de verilen Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği ile, özellikle serbest pazar ekonomisine geçiş sürecini halen yaşamakta olan ülkelere mesleki alanlarda yükseköğrenim görmekte olan öğrencilere diploma denkliği verilmesi için bir sınav sistemi getirilmiş ve eksiklikleri tespit edilen öğrencilere eksiklerini tamamlama imkanı sağlanmıştır.
- b) Sözü edilen ülkelere gidecek öğrencilerin mesleki alanları yerine, bu ülkelerin bilimsel olarak güçlü oldukları alanlara yönlendirilebilmesi için, bu ülkelerdeki bazı yükseköğretim kurumlarının ÖSYM sistemi içine alınmaları için temaslar başlatılmıştır. İlk olarak Moldova'daki Devlet, Teknik ve Komrat üniversiteleri ile anlaşma sağlanmıştır.
- c) Yine bu ülkelere öğrencilerin mesleki alanlardaki yükseköğretim kurumlarının, temel bilimler kısmını orada, uygulama kısmını ise ülkemizdeki bir üniversitede okuyacak şekilde eşleştirilmeleri ve bu eşleştirilmelerin ÖSYM sistemi içine alınması yönünde temaslar başlatılmıştır. Bunun ilk örneği Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin Tıp Fakültesi ile Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi arasındaki eşleştirmedir. Yukarıda (b) ve (c) şıklarında sözü edilen uygulamaların tüm Türk Cumhuriyetleri ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği kapsamındaki ülkeler ile Polonya ve Hindistan'daki seçilmiş üniversitelere yaygınlaştırılması için temas ve girişimler sürmektedir.

- d) İleri batı ülkelerindeki yükseköğretim kurumlarının eğitim düzeyleri ve niteliklerine ilişkin olarak bu ülkelerdeki akademik değerlendirme ve akreditasyon kuruluşlarınca yapılan sıralamaların öğrencilerimize geniş bir şekilde duyurulması için hazırlıklar sürmektedir.

IV. LİSANS VE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANI SAYILARI

IV.1. ÖĞRENCİ SAYILARI

Her yıl ÖSYM tarafından yayımlanan Yükseköğretim İstatistikleri'nden derlenmiş olan lisans ve önlisans düzeyindeki kayıtlı öğrenci ve mezun sayılarının yılları göre değişimi Tablo 4 ve 5'de, dört yıllık yüksekokullar ile iki yıllık meslek yüksekokullarının sayıları ile bu okullara kayıtlı öğrenci sayılarının gelişimi ise Tablo 6'da gösterilmiştir.

1995-96 eğitim-öğretim yılı itibarı ile ülkemizdeki diğer yükseköğretim kurumları dahil, 376 fakülte, 64 yüksekokul ve 378 meslek yüksekokulunda yürütülen lisans ve önlisans düzeyindeki programlara kayıtlı öğrencilerin dökümü aşağıdaki gibidir:

ÜNİVERSİTELER	
Örgün Öğretim	
• Fakülteler	462.677
• 4 Yıllık Yüksekokullar	22.988
• 2 Yıllık Meslek Yüksekokulları	126.347
• İkinci Öğretim	
Lisans	56.082
Önlisans	22.583
Açıköğretim	
• Lisans	177.125
• Önlisans	282.335
Üniversiteler-Toplamı	1.150.137
DİĞER YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	
• Lisans	9.099
• Önlisans	1.152
TÜRKİYE TOPLAMI	1.160.388

Bu öğrencilerden 15.952'si yabancı uyruklu olup bunların büyük çoğunluğu Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraha Topluluklarından gelen öğrencilerdir. Bu öğrencilere ilişkin hususların ayrıntıları Ek 2'de verilmiştir.

TABLO 4

ÜNİVERSİTELERDEKİ KAYITLI ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANI SAYILARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YIL	KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI					ÖĞRETİM ELEMANI SAYISI					
	FAK.	4 YIL YO.	A Ö F	2 YIL. YO.	TOPLAM	PROF.	DOÇ.	Y.DOÇ.	DİĞER*	AR.GÖR.	TOPLAM
1983-84	233655	13231	40874	34560	322320	1823	2596	2407	5023	7908	19757
1984-85	271436	15793	65774	45182	398185	1891	2792	2503	6312	8451	21949
1985-86	280820	17017	99063	52514	449414	1877	2899	2484	6659	9049	22968
1986-87	284372	17679	124247	55302	481600	1911	3142	2714	7088	9527	24382
1987-88	288035	14830	133586	58730	495181	1970	3331	3384	7383	10543	26611
1988-89	294449	15665	175223	66381	551718	2772	2864	3469	7796	11213	28114
1989-90	311363	33964	228860	61642	635829	4433	2181	3555	8340	12681	31190
1990-91	328980	34967	260962	70801	695710	4678	2359	3683	8815	14117	33652
1991-92	342697	40580	289745	75828	748850	4738	3121	3632	8957	13832	34280
1992-93	397446	15173	347145	89056	848820	4932	3460	4089	9572	15527	37580
1993-94	433064	17359	516826	105063	1072312	5366	3432	4823	10309	17481	41411
1994-95	471495	21382	477315	125878	1096070	5831	3445	5414	10769	17644	43103
1995-96	518698	22988	459460	148991	1150137	6581	3571	6165	12390	20527	49234

NOT: AÖF sayılarına, 1992-1993 Öğretim Yılından itibaren iki yıllık programlar da dahil edilmiştir.

* Öğretim Görevlisi, Okutman, Uzman, Çevirici, Eğitim Öğretim Planlamacısı.

TABLO 5

ÜNİVERSİTELERİN LİSANS VE ÖNLİSANS DÜZEYİNDEKİ PROGRAMLARINA
KAYITLI ÖĞRENCİ VE MEZUN SAYILARI İLE AÇIKÖĞRETİMİN BUNLAR İÇİNDEKİ PAYI

YIL	KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI							MEZUN ÖĞRENCİ SAYISI						
	FAK.	4 YIL.YO.	2 YIL.YO.	Ö.Ö.TOP.	AÖF	TOPLAM	AÖF PAY,%	FAK.	4 YIL.YO.	2 YIL.YO.	Ö.Ö.TOP.	AÖF	TOPLAM	AÖF PAY,%
1983-84	233655	13231	34560	281446	40874	322320	12,7	29358	1652	8845	39855	25	39880	--
1984-85	271436	15793	45182	332411	65774	398185	16,5	31243	1729	10862	43834	30	43864	--
1985-86	280820	17017	52514	350351	99063	449414	22,0	36116	2609	14253	52978	4870	57848	8,4
1986-87	284372	17679	55302	357353	124247	481600	25,8	42615	2343	17347	62305	6255	68560	9,1
1987-88	288035	14830	58730	361595	133586	495181	27,0	46764	2483	17228	66475	5675	72150	7,9
1988-89	294449	15665	66381	376495	175223	551718	31,8	47581	8199	12321	68101	5493	73594	7,5
1989-90	311363	33964	61642	406969	228860	635829	36,0	46976	8880	14589	70445	8406	78851	10,7
1990-91	328980	34967	70801	434748	260962	695710	37,5	47568	8009	16570	72147	9638	81785	11,8
1991-92	342697	40580	75828	459105	289745	748850	36,4	55148	2012	18590	75750	9396	85146	11,0
1992-93	397446	15173	89056	501675	347145	848820	40,9	60136	2182	19327	81645	12428	94073	13,2
1993-94	433064	17359	105063	555486	516826	1072312	48,1	64179	2584	24464	91227	23085	114312	20,2
1994-95	471495	21382	125878	618755	477315	1096070	43,5	66893	2720	29310	98923	34039	132962	25,6
1995-96	518698	22988	148991	690677	459460	1150137	28,5	VY	VY	VY	VY	VY	VY	VY

VY: Veri yok

NOT: AÖF sayılarına, 1992-1993 Öğretim Yılından itibaren iki yıllık programlar da dahil edilmiştir.

TABLO 6

**YÜKSEKOKULLAR VE BU OKULLARDA
OKUYAN ÖĞRENCİ SAYILARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ**

A. DÖRT YILLIK YÜKSEKOKULLAR (LİSANS)		
YIL	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1983 - 84	35	13231
1984 - 85	40	15793
1985 - 86	41	17017
1986 - 87	43	17679
1987 - 88	39	14830
1988 - 89	42	15665
1989 - 90	69	33964
1990 - 91	70	34967
1991 - 92	74	40580
1992 - 93	36	15173
1993 - 94	52	17359
1994 - 95	56	21382
1995 - 96	59	22988

B. İKİ YILLIK MESLEK YÜKSEKOKULLARI (ÖNLİSANS)		
YIL	OKUL SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
1983 - 84	77	34560
1984 - 85	83	45182
1985 - 86	88	52514
1986 - 87	95	55302
1987 - 88	106	58730
1988 - 89	118	66381
1989 - 90	108	61642
1990 - 91	125	70801
1991 - 92	132	75828
1992 - 93	171	89056
1993 - 94	235	105063
1994 - 95	320	125878
1995 - 96	372	148991

Not: B tablosuna iki yıllık tüm yüksekokullar (Adalet YO., Sağlık Hiz.Mes.Yo., v.b.) dahildir.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre ülkemizdeki 1996 yılı yükseköğretim çağ nüfusu 5.184.000'dir. Buna göre, ülkemizde yükseköğretimdeki toplam okullaşma oranı % 22,4, örgün öğretimdeki okullaşma oranı ise % 13,5'tir. Bu rakamlar, 1994-95 eğitim-öğretim yılında, sırası ile % 21,0 ve % 12,2 idi. Lisansüstü öğrenciler de dahil edildiğinde örgün öğretimdeki okullaşma oranı % 15,0'a yükselmektedir.

Örgün yükseköğretimdeki okullaşma oranı ABD'nde % 75, Kore'de % 46, Arjantin'de % 41, Japonya'da % 39, Singapur'da % 38, İsveç'te % 33, Almanya'da % 33, İsrail'de % 33, İspanya'da % 32, Yunanistan'da % 29, Filipinler'de % 27, Şili'de % 19, Portekiz'de % 17, Tayland'da % 16, Meksika'da % 14, Brezilya'da % 12, Malezya'da % 7'dir.

İki yıllık meslek yüksekokullarının ülkemizde örgün öğretimdeki payı % 21,5, toplam içindeki payı ise % 13'tür. Bu pay ileri ülkelerin çoğunda % 30'ların üzerindedir (Avustralya'da % 66, Singapur'da % 63, Japonya'da % 44 ve ABD'nde % 37).

Açıköğretimin sistemdeki payı ülkemizde % 39,7'dir. Türkiye bu bakımdan dünya ülkeleri arasında Tayland'dan (% 50) sonra ikinci olup, Türkiye'nin ardından % 39 ile Ürdün, % 30 ile Çin ve % 23 ile Namibya gelmektedir.

1995-96 ders yılı itibarıyla öğretim elemanları ile örgün öğretimdeki öğrencilerin öğretim alanlarına göre ve üniversiteler arasındaki dağılımları Tablo 7, 8 ve 9'da gösterilmiştir.

Bilkent Üniversitesi'nde 8.164, Koç Üniversitesi'nde 615 ve Başkent Üniversitesi'nde 324 olmak üzere, vakıf üniversitelerindeki toplam öğrenci sayısının örgün öğretimdeki toplam öğrenci sayısına oranı ülkemizde % 1,3'tür. Bu oran Japonya'da % 81, Kore'de % 74, Hindistan'da % 60, ABD'nde % 26, İspanya'da % 20, İsviçre'de ise % 10'dur.

Üniversitelere bağlı 375 fakülte ve 59 yüksekokulda yürütülen lisans programlarına (örgün) kayıtlı öğrencilerin 1995-96 döneminde öğretim alanlarına göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Öğretim Alanı	Sayı	Yüzde
Dil ve Edebiyat	23.660	4,4
Sosyal Bilimler	164.378	30,3
Eğitim	117.033	21,6
Temel Fen Bilimleri	51.855	9,6
Sağlık Bilimleri	53.763	9,9
Mühendislik	93.174	17,2
Ziraat-Orman	29.488	5,5
Sanat	8.369	1,5
TOPLAM	541.747	100,0

ÖĞRETİM ELEMANLARI İLE ÖRGÜN ÖĞRETİMDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETİM ALANLARINA GÖRE DAĞILIMI (1995-96)

ÖĞRETİM ALANI	ÖNLİSANS PROGRAMLARI			LİSANS PROGRAMLARI				LİSANSÜSTÜ PROGRAMLARI			
	ÖĞRENCİ	ÖĞ.ÜY.	ÖĞ.GÖ.+OKT.+UZM.	ÖĞRENCİ	ÖĞ.ÜY.	ÖĞ.GÖ.+OKT.+UZM.	ORAN*	Y.LİSANS	DOKT.	TIP.UZM.	ORAN**
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	--	--	--	8037	163	196	49	866	384	--	8
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI	--	--	239	12220	173	435	71	563	220	--	5
DIĞER	--	--	--	3403	74	1114	46	134	49	--	2
DİL VE EDEBİYAT TOPLAMI	--	--	239	23660	410	1745	58	1563	653	--	5
TEMEL SOSYAL BİLİMLER	--	11	55	11615	292	61	40	1725	567	--	8
TARİH	--	--	--	7891	188	229	42	1212	502	--	9
SANAT TAR. VE ARKEOLOJİ	--	--	--	4099	104	49	39	497	892	--	13
İLAHİYAT	725	10	10	10889	346	180	31	1794	632	--	7
İKTİSAT	--	--	--	27611	335	76	82	2190	551	--	8
SIY. BİL. VE KAMU YÖN.	804	--	--	8343	157	28	53	141	55	--	1
ULUSLARARASI İLİŞ.	198	--	--	5198	65	22	80	594	183	--	12
İŞLETME	47853	27	270	39840	550	205	72	6942	1408	--	15
HUKUK	1665	2	5	19448	242	24	80	1009	373	--	6
DIĞER	2704	29	141	29444	390	157	75	4525	1203	--	15
SOSYAL BİLİMLER TOPLAMI	53949	79	481	164378	2669	1031	62	20629	6366	--	10
EĞİTİM BİLİMLERİ	--	--	--	7217	266	134	27	1297	400	--	6
ANAOKULU ÖĞRT.	--	--	--	1630	7	8	233	28	--	--	4
İLKOKUL ÖĞRT.	--	--	--	24471	49	253	499	19	--	--	0
FEN BİL. ÖĞRT.	--	--	--	18119	209	142	87	549	143	--	3
SOSYAL BİL. ÖĞRT.	--	--	--	7902	86	93	92	244	93	--	4
YABANCI DİL. ÖĞRT.	--	--	--	14692	136	373	108	509	133	--	5
TÜRK DİLİ EDB. ÖĞRT.	--	--	--	5922	85	81	70	171	55	--	3
SANAT EĞİTİMİ	--	--	--	5733	164	173	35	375	71	--	3
BEDEN EĞ. VE SPOR ÖĞRT.	--	--	--	11807	69	397	171	345	105	--	7
TEKNİK EĞİTİM	--	--	--	11944	87	249	137	675	180	--	10
MESLEKİ EĞİTİM	--	--	--	6850	74	141	93	182	40	--	3
DIĞER	--	--	--	746	55	116	14	8	1	--	--
EĞİTİM TOPLAMI	--	--	--	117033	1287	2160	91	4402	1221	--	4
MATEMATİK	--	--	--	13953	394	100	35	562	235	--	2
FİZİK	--	--	--	11452	433	76	26	769	329	--	3
KİMYA	--	--	--	11222	496	70	23	838	478	--	3
BIYOLOJİ	--	--	--	10258	382	69	27	825	413	--	3
DIĞER	--	--	--	4970	100	25	50	427	88	--	5
TEMEL FEN BİLİMLERİ TOPLAMI	--	--	--	51855	1805	340	29	3421	1543	--	3

TABLO 7 (Devam)

ÖĞRETİM ELEMANLARI İLE ÖRGÜN ÖĞRETİMDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETİM ALANLARINA GÖRE DAĞILIMI (1995-96)

ÖĞRETİM ALANI	ÖNLİSANS PROGRAMLARI			LİSANS PROGRAMLARI				LİSANSÜSTÜ PROGRAMLARI			
	ÖĞRENCİ	ÖĞ.ÜY.	ÖĞ.GÖ.+OKT.+UZM.	ÖĞRENCİ	ÖĞ.ÜY.	ÖĞ.GÖ.+OKT.+UZM.	ORAN*	Y.LİSANS	DOKT.	TIP.UZM.	ORAN**
TIP	--	--	1	33135	3997	640	8	1442	1396	6249	2
DIŞ HEKİMLİĞİ	546	--	--	5633	379	26	15	3	638	2	2
ECZACILIK	--	--	--	4727	266	35	18	376	245	--	2
VETERİNERLİK	1133	--	--	5395	340	28	16	155	881	--	3
DİĞER	15904	31	200	4873	147	47	33	575	184	--	5
SAĞLIK BİLİMLERİ TOPLAMI	17583	31	201	53763	5129	776	10	2551	3344	6251	2
İNŞAAT	11575	6	104	11822	333	85	36	1583	377	--	6
MAKİNE	17002	9	150	16091	458	94	35	1823	460	--	5
ELEKTRİK-ELEKTRONİK	20878	6	153	12562	267	78	47	1564	472	--	8
BİLGİSAYAR	5468	3	51	3595	124	37	29	625	162	--	6
KİMYA	765	--	--	5656	201	30	28	603	252	--	4
YER BİLİMLERİ	5728	5	43	14512	476	68	30	1453	601	--	4
METALURJİ	466	--	9	1855	69	6	27	392	121	--	7
MİMARLIK	457	--	--	9693	376	135	26	1840	1320	--	8
DİĞER	4406	36	394	17388	512	196	34	2866	881	--	7
MÜHENDİSLİK TOPLAMI	66745	65	904	93174	2816	729	33	12749	4646	--	6
ZİRAAT	6354	1	37	27052	957	158	28	3022	1434	--	5
ORMAN	1	--	2	2375	104	4	23	412	95	--	5
ZİRAAT-ORMAN TOPLAMI	6355	1	39	29427	1061	162	28	3434	1529	--	5
SANAT	4359	2	26	8396	410	797	20	1104	371	--	4
DİĞER ALANLAR	--	99	889	--	189	1521	--	--	--	--	--
TOPLAM	148991	277	2781	541686	15776	9261	34	49853	19673	6251	5
DİĞER EĞİTİM KURUMLARI											
SAĞLIK	1452	1	83	9099	401	443	23	34	45	442	1
GENEL TOPLAM	150443	278	2864	550785	16177	9704	34	49887	19718	6693	5

* ORAN: Öğrenci / Öğretim Üyesi

**ORAN: Lisansüstü Programlardaki Öğrenci / Öğretim Üyesi

NOT: 1) Mühendislik Bilimlerinden Jeoloji, Jeofizik, Maden, Petrol, Jeodezi ve Fotogrametri bölümleri Yer Bilimleri Alanında gösterilmiştir.

2) Öğrenci sayılarına açıköğretim programları dahil edilmemiştir.

TABLO 8

ÖĞRENCİLERİN ÜNİVERSİTELER ARASINDAKİ DAĞILIMI (1995-96)

ÜNİVERSİTELER	LİSANS VE ÖNLİSANS				LİSANSÜSTÜ			
	2 YIL M.Y.O. (ÖNLİS.)	4 YIL YO. (LİS.)	FAK. (LİS.)	TOPLAM	Y.LİSANS	DOKTORA	TIPTA UZ.	TOPLAM
ABANT İZZET BAYSAL Ü.	(4)* 3460	(1) 185	(5) 3352	6997	(2) 96	9	--	105
ADNAN MENDERES Ü.	(6) 464	(1) 966	(4) 918	2348	(2) 38	21	--	59
AFYON KOCATEPE Ü.	(16) 5827	--	(5) 2412	8239	(2) 151	8	--	159
AKDENİZ Ü.	(5) 3718	(2) 842	(4) 2806	7366	(3)** 135	47	170	352
ANADOLU Ü. (ÖRGÜN ÖĞRETİM)	(3) 1330	(5) 1787	(12) 12499	15616	(3) 1002	219	--	1221
ANADOLU Ü. (AÇIKÖĞRETİM)	--	--	459460	459460	--	--	--	--
ANKARA Ü.	(9) 4081	(2) 340	(12) 32025	36446	(4) 3561	1872	410	5843
ATATÜRK Ü.	(10) 2762	(2) 501	(12) 19022	22285	(4) 638	489	177	1304
BALIKESİR Ü.	(11) 3249	(1) 983	(4) 4498	8730	(2) 172	38	--	210
BAŞKENT Ü.	(1) 120	(2) 86	(2) 118	324	(1) 35	--	--	35
BİLKENT Ü.	(3) 1633	(2) 1330	(7) 5201	8164	(4) 502	127	--	629
BOĞAZIÇI Ü.	(1) 754	(1) 171	(4) 7276	8201	(6) 1020	299	--	1319
CELAL BAYAR Ü.	(12) 1259	(2) 986	(5) 4605	6850	(3) 112	31	--	143
CUMHURİYET Ü.	(6) 3124	(1) 347	(5) 5484	8955	(3) 371	110	157	638
ÇANAKKALE 18 MART Ü.	(9) 2171	(1) 85	(7) 3080	5336	(1) 139	--	--	139
ÇUKUROVA Ü.	(6) 2598	(1) 10	(10) 12964	15572	(3) 1606	594	196	2396
DİCLE Ü.	(9) 1655	--	(10) 7986	9641	(3) 110	66	195	371
DOKUZ EYLÜL Ü.	(5) 4133	(4) 676	(10) 23854	28663	(4) 1764	802	322	2888
DUMLUPINAR Ü.	(17) 3186	--	(5) 5721	8907	(2) 326	14	--	340
EGE Ü.	(8) 4504	(3) 1490	(10) 17183	23177	(3) 1831	861	376	3068
ERCİYES Ü.	(7) 5523	(1) 520	(11) 9551	15594	(3) 462	184	234	880
FIRAT Ü.	(10) 2770	--	(7) 7225	9995	(3) 374	285	127	786
GALATASARAY Ü.	--	--	(4) 588	588	--	--	--	--
GAZİ Ü.	(7) 4508	(2) 1034	(17) 35767	41309	(3) 3624	867	273	4764
GAZİANTEP Ü.	(3) 1371	(1) 146	(4) 2457	3974	(3) 74	37	53	164
GAZİOSMANPAŞA Ü.	(9) 2822	(1) 74	(2) 2109	5005	(2) 124	45	--	169
GEBZE YÜKEK TEKNOLOJİ ENS.	--	--	--	--	(1) 279	10	--	289
HACETTEPE Ü.	(2) 2975	(9) 4177	(9) 17753	24905	(8) 1891	1033	521	3445
HARRAN Ü.	(9) 2132	--	(6) 2309	4441	(2) 242	57	--	299
İNÖNÜ Ü.	(6) 2826	--	(6) 6457	9283	(3) 397	146	104	647
İSTANBUL Ü.	(6) 6382	(2) 840	(15) 53293	60515	(5) 8520	4009	1515	14044
İSTANBUL TEKNİK Ü.	(1) 174	(1) 1063	(11) 15275	16512	(3) 4256	2090	--	6346

TABLO 8 (Devam)

ÖĞRENCİLERİN ÜNİVERSİTELER ARASINDAKİ DAĞILIMI (1995-96)

ÜNİVERSİTELER	LİSANS VE ÖNLİSANS				LİSANSÜSTÜ			
	2 YIL M.Y.O. (ONLİS.)	4 YIL YO. (LİS.)	FAK. (LİS.)	TOPLAM	Y.LİSANS	DOKTORA	TIPTA UZ.	TOPLAM
KAFKAS Ü.	(3) 362	(1) 78	(3) 512	952	(2) 8	26	--	34
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM Ü.	(5) 1649	--	(3) 840	2489	(2) 38	60	--	98
KARADENİZ TEKNİK Ü.	(12) 6135	--	(13) 15957	22092	(3) 1093	314	193	1600
KIRIKKALE Ü.	(2) 2120	--	(3) 664	2784	(2) 150	--	--	150
KOCAELİ Ü.	(8) 3793	--	(6) 5519	9312	(2) 572	76	--	648
KOÇ Ü.	--	--	(2) 615	615	(1) 85	--	--	85
MARMARA Ü.	(6) 4282	(2) 1939	(12) 30408	36629	(6) 5025	1507	171	6703
MERSİN Ü.	(7) 2527	(1) 662	(5) 1187	4376	(2) 114	7	--	121
MİMAR SİNAN Ü.	(1) 126	(1) 264	(3) 4113	4503	(2) 327	182	--	509
MUĞLA Ü.	(5) 850	(1) 46	(2) 1828	2724	(2) 35	--	--	35
MUSTAFA KEMAL Ü.	(7) 2974	(1) 244	(6) 2019	5237	(2) 38	1	--	39
NİĞDE Ü.	(8) 2882	(1) 594	(6) 4721	8197	(2) 95	6	--	101
ONDOKUZ MAYIS Ü.	(12) 3697	--	(9) 17315	21012	(3) 351	213	204	768
ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	(1) 198	--	(5) 15702	15900	(3) 2716	701	--	3417
OSMANGAZİ Ü.	(3) 485	--	(4) 5054	5539	(2) 320	191	178	689
PAMUKKALE Ü.	(3) 776	(1) 21	(5) 4545	5342	(2) 270	2	30	272
SAKARYA Ü.	(6) 3099	--	(5) 3360	6459	(2) 608	157	--	765
SELÇUK Ü.	(24) 7401	(2) 501	(13) 23566	31468	(3) 808	608	193	1609
SÜLEYMAN DEMİREL Ü.	(11) 6182	--	(12) 7663	13845	(3) 374	82	51	507
TRAKYA Ü.	(20) 8793	--	(7) 7959	16752	(3) 623	222	197	1042
ULUDAĞ Ü.	(8) 3436	--	(8) 22602	26038	(3) 947	384	204	1535
YILDIZ TEKNİK Ü.	(1) 967	--	(7) 12058	13025	(2) 1097	362	--	1459
YÜZÜNCÜ YIL Ü.	(11) 2737	--	(6) 5382	8119	(3) 218	174	--	392
ZONGULDAK KARAEMLAS Ü.	(5) 2009	--	(5) 1321	3330	(1) 89	28	--	117
ÜNİVERSİTELER TOPLAMI	(370) 148991	(59) 22988	(375)978158	1150137	(148)49853	19673	6251***	75747
DİĞER EĞİTİM KURUMLARI	(7) 1452	(5) 8169	(1) 930	10551	(1) 34	45	442****	521
TÜRKİYE TOPLAMI	(377) 150443	(64) 31157	(376) 979088	1160688	(149)49887	19718	6693	76268

* Belirtilen dereceyi veren, Üniversiteye bağlı birim sayısı

** Üniversiteye bağlı enstitü sayısı

*** 25 Tıp ve 2 Dış Hekimliği Fakültesi ile 1 Kardiyoloji Enstitüsü

TABLO 9

ÜNİVERSİTELERDEKİ ÖĞRENCİ / ÖĞRETİM ÜYESİ ORANLARI (1995-96 ÖRGÜN ÖĞRETİM)

ÜNİVERSİTELER	ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI	KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ/ÖĞRETİM ÜYESİ ORANI		
		LİSANS*	Y.LİSANS	DOKTORA	LİSANS	Y.LİSANS	DOKTORA
ABANT İZZET BAYSAL Ü.	73	3537	96	9	48	1	1
ADNAN MENDERES Ü.	88	1884	38	21	21	1	1
AFYON KOCATEPE Ü.	23	2412	151	8	105	7	1
AKDENİZ Ü.	227	3648	135	47	16	1	1
ANADOLU Ü.	334	14286	1002	219	43	3	1
ANKARA Ü.	1381	32365	3561	1872	23	3	1
ATATÜRK Ü.	563	19523	638	489	35	1	1
BALIKESİR Ü.	52	5481	172	38	105	3	1
BAŞKENT Ü.	32	204	35	--	6	1	--
BİLKENT Ü.	175	6531	502	127	37	3	1
BOĞAZIÇI Ü.	202	7447	1020	299	37	5	1
CELAL BAYAR Ü.	96	5591	112	31	58	1	1
CUMHURİYET Ü.	212	5831	371	110	28	2	1
ÇANAKKALE 18 MART Ü.	32	3165	139	--	99	4	--
ÇUKUROVA Ü.	476	12974	1606	594	27	3	1
DİCLE Ü.	216	7986	110	66	37	1	1
DOKUZ EYLÜL Ü.	541	24530	1764	802	45	3	1
DUMLUPINAR Ü.	33	5721	326	14	173	10	1
EGE Ü.	944	18673	1831	861	20	2	1
ERCİYES Ü.	284	10071	462	184	35	2	1
FIRAT Ü.	297	7225	374	285	24	1	1
GALATASARAY Ü.	18	588	--	--	33	--	--
GAZİ Ü.	867	36801	3624	867	42	4	1
GAZİANTEP Ü.	98	2603	74	37	27	1	1
GAZİOSMANPAŞA Ü.	52	2183	124	45	42	2	1
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENS.	19	--	279	10	--	15	1
HACETTEPE Ü.	1110	21930	1891	1033	20	2	1
HARRAN Ü.	44	2309	242	57	52	6	1
İNÖNÜ Ü.	135	6457	397	146	48	3	1
İSTANBUL Ü.	1635	54133	8520	4009	33	5	2
İSTANBUL TEKNİK Ü.	788	16338	4256	2090	21	5	3
İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENS.	22	--	--	--	--	--	--

TABLO 9 (Devam)

ÜNİVERSİTELERDEKİ ÖĞRENCİ / ÖĞRETİM ÜYESİ ORANLARI (1995-96 ÖRGÜN ÖĞRETİM)

ÜNİVERSİTELER	ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI	KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRENCİ/ÖĞRETİM ÜYESİ ORANI		
		LİSANS*	Y.LİSANS	DOKTORA	LİSANS	Y.LİSANS	DOKTORA
KAFKAS Ü.	31	590	8	26	19	1	1
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM Ü.	34	840	38	60	25	1	2
KARADENİZ TEKNİK Ü.	409	15957	1093	314	39	3	1
KIRIKKALE Ü.	51	664	150	—	13	3	—
KOCAELİ Ü.	170	5519	572	76	32	3	1
KOÇ Ü.	12	615	85	—	51	7	—
MARMARA Ü.	729	32347	5025	1507	44	7	2
MERSİN Ü.	59	1849	114	7	31	2	1
MİMAR SİNAN Ü.	236	4377	327	182	19	1	1
MUĞLA Ü.	28	1874	35	—	67	1	—
MUSTAFA KEMAL Ü.	31	2263	38	1	73	1	1
NİĞDE Ü.	39	5315	95	6	136	2	1
ONDOKUZ MAYIS Ü.	309	17315	351	213	56	1	1
ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	602	15702	2716	701	26	5	1
OSMANGAZİ Ü.	255	5054	320	191	20	1	1
PAMUKKALE Ü.	143	4566	270	2	32	2	1
SAKARYA Ü.	125	3360	608	157	27	5	1
SELÇUK Ü.	519	24067	808	608	46	2	1
SÜLEYMAN DEMİREL Ü.	162	7663	374	82	47	2	1
TRAKYA Ü.	270	7959	623	222	29	2	1
ULUDAĞ Ü.	497	22602	947	384	45	2	1
YILDIZ TEKNİK Ü.	331	12058	1097	362	36	3	1
YÜZÜNCÜ YIL Ü.	154	5382	218	174	35	1	1
ZONGULDAK KARAEMLAS Ü.	52	1321	89	28	25	2	1
ÜNİVERSİTELER TOPLAMI VE ORANI	16317	541686	49853	19673	33	3	1

* Fakülteler ve dört yıllık yüksekokullar

Üniversitelere bağlı 372 meslek yüksekokulunda yürütülen önlisans programlarına (örgün) kayıtlı öğrencilerin aynı dönemde öğretim programlarına göre dağılımı ise aşağıdaki gibidir:

Öğretim Programı	Sayı	Yüzde
Sosyal Bilimler	53.949	36,2
Sağlık Bilimleri	17.583	11,8
Teknik Bilimler	66.745	44,9
Ziraat-Orman	6.249	4,2
Sanat	4.359	2,9
TOPLAM	148.930	100,0

Gerek lisans gerekse önlisans düzeyindeki programlara kayıtlı öğrencilerin 1994-95 ve 1995-96 dönemlerinde öğretim alanlarına göre dağılımları karşılaştırıldığında, iki dönem arasında bu bakımdan bir fark bulunmadığı görülmektedir.

1993-94 eğitim-öğretim yılında başlatılan ve kamuoyunda "paralı gece öğretimi" olarak da bilinen ikinci öğretimdeki öğrenci sayılarının son üç yıldaki seyri şöyledir:

	1993-94	1994-95	1995-96
Lisans	18.958	34.786	56.082
Önlisans	9.328	15.788	22.583
TOPLAM	28.268	50.574	78.665

1995-96 eğitim-öğretim yılında lisans ve önlisans düzeyindeki örgün öğretim programlarına kayıtlı toplam öğrenci sayısı bakımından en büyük ve en küçük beş üniversitemizdeki öğrenci sayıları aşağıda gösterilmiştir:

Üniversite	Öğrenci Sayısı
İstanbul	60.515
Gazi	41.309
Marmara	36.629
Ankara	36.446
Selçuk	31.468
Başkent	324
Galatasaray	588
Koç	615
Kafkas	952
Sütçü İmam	2.489

1994-95 eğitim-öğretim yılında üniversitelerimizden mezun olan öğrenci sayılarının program düzeylerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

	Mezun Öğrenci Sayısı
Fakülteler	66.893
Yüksekokullar	2.720
Meslek Yüksekokulları	29.297
Örgün Öğretim Toplamı	98.910
Açıköğretim	34.029
GENEL TOPLAM	132.949

Açıköğretim mezunlarının toplam içindeki payının % 25,6 olmasına karşılık, aynı ders yılında açıköğretimin toplam kayıtlı öğrenci içindeki payı % 43,5 idi. Ancak, açıköğretimin toplam kayıtlı öğrenci içindeki payının geçen yıldan bu yıla % 28,5'a düşmesi ile, bu öğretim türünün toplam mezunlar içindeki payına yaklaşması olumlu bir gelişmedir.

IV.2 ÖĞRETİM ELEMANI SAYILARI

Çeşitli unvan kademelerindeki öğretim elemanı sayılarının son iki eğitim-öğretim yılındaki karşılaştırmaları aşağıda gösterilmiştir:

	1994-95	1995-96
Profesör	5.831	6.581
Doçent	3.445	3.571
Yardımcı Doçent	5.414	6.165
Öğretim Üyesi Toplamı	14.690	16.317
Araştırma Görevlisi	17.644	20.527
Diğer Öğretim Elemanları	10.769	12.390
GENEL TOPLAM	43.103	49.234

Diğer eğitim kurumlarındaki 431 öğretim üyesi ve 594 diğer öğretim elemanı ile birlikte 1995-96 ders yılında ülkemizdeki toplam öğretim elemanı sayısı 50.259'dur. Öğretim üyelerinin 65'i, diğer öğretim elemanlarının ise 428'i yabancı uyrukludur.

Böylece 1994-95'den 1995-96'ya, üniversitelerimizdeki toplam öğrenci sayısı 1.096.070'den 1.150.137'ye, örgün öğretim öğrencisi sayısı 618.755'den 690.677'ye yükselirken, toplam öğretim elemanı sayısının 43.103'den 49.234'e, öğretim üyesi sayısının ise 14.690'dan 16.317'ye yükseldiği görülmektedir. Buna göre, üniversiteler genelinde 1994-95 ders yılında 42 olan örgün öğretim öğrencisi/öğretim üyesi oranı, 1995-96 ders yılında aynı değerde sabit kalmıştır.

1995-96 ders yılında lisans düzeyindeki programlardaki öğretim üyeleri ile örgün öğretim öğrencisi/öğretim üyesi oranları öğretim alanlarına göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir:

	Öğretim Üyesi Sayısı	Öğrenci/Öğretim Üyesi Oranı	
		1994-95	1995-96
Dil ve Edebiyat	410	59	58
Sosyal Bilimler	2.669	61	62
Eğitim	1.287	89	91
Temel Fen Bilimleri	1.805	28	29
Sağlık Bilimleri	5.129	11	10
Mühendislik	2.816	32	33
Ziraat-Orman	1.061	29	28
Sanat	410	21	20
Diğer Alanlar	189	—	—
TOPLAM (GENEL ORAN)	15.776	34	34

1994-95'den 1995-96'ya, öğrenci/öğretim üyesi oranında, gerek alanlar, gerekse üniversiteler genel itibarı ile herhangi bir gelişme sağlanmadığı görülmektedir. Bu oran, sağlık bilimleri dışındaki tüm alanlarda, ileri ülkeler ortalamalarının önemli ölçüde üzerindedir. Sağlık bilimlerinde ise öğretim üyelerinin belirli merkezlerde yığılmış olmasından kaynaklanan ve geçmişten gelen bir dağılım sorunu vardır.

Alt alanlara inildiğinde nitelikli öğretim üyesi sayısının yetersizliği daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bazı alt alanlardaki öğrenci/öğretim üyesi oranları aşağıda gösterilmiştir:

Alan	Öğrenci/Öğretim Üyesi Oranı
İlkokul Öğretmenliği	499
Anaokulu Öğretmenliği	233
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	171
Teknik Eğitim	137
Yabancı Dil Öğretmenliği	108
Mesleki Eğitim	93
Sosyal Bilimler Öğretmenliği	92
Fen Bilimleri Öğretmenliği	87
İktisat	82
İşletme	72
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	70
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	47
İnşaat Mühendisliği	36
Makina Mühendisliği	35
Malzeme-Metalurji Mühendisliği	30
Bilgisayar Mühendisliği	29

Türkiye, başta öğretmen yetiştirme olmak üzere, iktisat ve işletme ile kritik ileri teknoloji alanlarında çok ciddi bir nitelikli öğretim üyesi açığı ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Önlisans programlarındaki ders veren öğretim elemanı (öğretim üyesi+öğretim görevlisi+okutman+uzman) sayıları ile ders veren öğretim elemanı başına örgün öğretim öğrencisi sayıları aşağıda gösterilmiştir:

	Öğretim Elemanı Sayısı	Öğrenci/Öğretim Elemanı Sayısı	
		1994-95	1995-96
Dil ve Edebiyat	239	—	—
Sosyal Bilimler	560	95	96
Sağlık Bilimleri	232	107	76
Teknik Bilimler	969	69	69
Ziraat-Orman	40	155	157
Sanat	28	126	156
Diğer Alanlar	988	—	—
TOPLAM (GENEL ORAN)	3.058	49	49

Görüldüğü gibi, diğer öğretim elemanları dahil edildiği halde önlisans programlarındaki genel oran, lisans düzeyindeki genel oranın bile çok üzerindedir.

Öğretim üyesi sayısı bakımından en büyük ve en küçük beş üniversitemiz aşağıda gösterilmiştir:

Üniversite	Öğretim Üyesi Sayısı
İstanbul	1.635
Ankara	1.381
Hacettepe	1.110
Ege	944
Gazi	867
Koç	12
Galatasaray	18
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	19
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	22
Afyon Kocatepe	23

1992'de kurulan devlet üniversitelerinin son iki ders yılındaki öğretim üyesi sayıları ile lisans düzeyindeki öğrenci/öğretim üyesi oranları şöyledir:

Üniversite	1994-95		1995-96	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Abant İzzet Baysal	56	55	73	48
Adnan Menderes	42	41	88	21
Afyon Kocatepe	19	96	23	105
Balıkesir	51	95	52	105
Celal Bayar	71	63	96	58
Çanakkale Onsekiz Mart	15	120	32	99
Dumlupınar	23	154	33	173
Galatasaray	6	65	18	33
Gaziosmanpaşa	38	45	52	42
Gebze Yüksek Tek. Enstitüsü	10	—	19	—
Harran	38	44	44	52
İzmir Yüksek Tek. Enstitüsü	7	—	22	—
Kafkas	29	16	31	19
Kahramanmaraş Sütçü İmam	30	19	34	25
Kırıkkale	37	11	51	13
Kocaeli	97	43	170	32
Mersin	22	62	59	31
Muğla	22	68	28	73
Mustafa Kemal	21	89	31	136
Osmangazi	164	31	255	20
Pamukkale	67	50	143	32
Sakarya	100	18	125	27
Süleyman Demirel	80	60	162	97
Zonguldak Karaelmas	38	27	52	25
TOPLAM	1.053		1.639	

Görüldüğü gibi, son kurulan 24 devlet üniversitemizdeki toplam öğretim üyesi sayısı, geçen ders yılından bu ders yılına % 56 oranında artışla, 1.053'den 1.639'a yükselmiştir. Bu artış, yükseköğretimin ülke sathına yayılması bakımından küçümsenmemesi gereken bir gelişmedir.

Lisans düzeyindeki örgün öğretim öğrencisi/öğretim üyesi oranının en düşük ve en yüksek olduğu beşer üniversite aşağıda gösterilmiştir.

Üniversite	Öğrenci/Öğretim Üyesi Oranı
Başkent	6
Kırıkkale	13
Akdeniz	19
Kafkas	16
Hacettepe	20
Dumlupınar	173
Niğde	136
Kocatepe	105
Balıkesir	105
Çanakkale Onsekiz Mart	99

IV.3. ÖĞRETİM ÜYESİ YETİŞTİRME FAALİYETLERİ

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte, hızla büyümeye ve Anadolu'ya yayılmaya başlayan yükseköğretim sistemimizin öğretim üyesi ihtiyacının karşılanması üzerinde önemle durulmaya başlanmıştır. Bu amaçla yapılan ilk düzenleme, 16 Kasım 1983 tarihli "Bir Üniversite Adına Bir Diğer Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Araştırma Görevlileri Hakkında Yönetmelik" in çıkarılmasıdır. Bu yönetmelikle, gelişmekte olan üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacının, bu tür üniversitelerin araştırma görevlilerine gelişmiş üniversitelerde doktora yaptırmak sureti ile karşılanması hedeflenmiştir.

Söz konusu yönetmeliğin yürürlüğe girişinden bu yana geçen süre içinde bu yönetmelik hükümlerine göre yurtiçinde yetiştirilen öğretim üyesi sayısı 723'tür. Sayının bu kadar düşük kalmasının üç temel nedenini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Araştırma görevlilerine gelişmiş üniversitelerimizin bulunduğu büyük şehirlerde barınma imkanı sağlanamadığından dolayı program cazip hale getirilememiş ve bir çok öğrenci doktora çalışmalarını kısa süreli, geçici görevlendirmelerle yürütmek zorunda kalmıştır;
- Araştırma görevlilerinin doktora tezlerinin giderleri bunların projelendirilmesi sureti ile sağlam mali kaynaklara dayandırılmadığından, bu tür faaliyetler uluslararası düzeydeki bilim adamlarımız bakımından da cazip hale getirilememiştir;
- Gelişmekte olan üniversitelerin araştırma görevlilerinin gerek bilimsel, gerekse yabancı dil eksikliklerinin giderilmesi için gereken hazırlık programları düzenlenmemiştir.

Öğretim elemanı yetiştirmek amacıyla yurtdışına öğrenci gönderme işlemleri, 1987 yılına kadar 1416 sayılı Kanun kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmüştür. 1987 yılında 2547 sayılı Kanun'un 33. Maddesinde değişiklik yapılarak, üniversitelerin de yurtdışına öğrenci göndermeleri sağlanmıştır. Üniversiteler tarafından yurtdışına gönderilecek öğrenci sayıları, Maliye Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu arasında yapılan görüşmeler sonucunda yılda yaklaşık 200 öğrenci olarak belirlenmiştir. Ancak, 1992 yılında kurulan 23 yeni üniversitenin öğretim üyesi gereksinimini karşılamak amacıyla 3837 sayılı Kanun'a geçici 24. Madde eklenmiş ve aşağıda belirtilen sayıda öğrencinin, lisansüstü eğitim amacıyla yurtdışına gönderilmesi planlanmıştır.

Yıl	Kontenjan
1993	1.380
1994	700
1995	700
1996	700
1997	700
1998	700
1999	620
2000	620

Bu öğrencilerin bir kısmı 1416 sayılı Kanun, bir kısmı ise 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca yurtdışına gönderilmektedir.

Lisansüstü eğitim amacıyla 2547 sayılı Kanun hükümleri uyarınca yurtdışına gönderilen araştırma görevlilerinin yıllar itibariyle ülkelere göre dağılımı Tablo 10'da, ülkelerine göre üniversiteler bazında dağılımları Tablo 11'de, üniversitelere göre yıllar itibari ile dağılımı ise Tablo 12'de gösterilmiştir.

Lisansüstü eğitim amacıyla yurtdışına gönderilen araştırma görevlilerinin başarı durumları ile ilgili istatistiksel bilgiler Tablo 13'de gösterilmiştir.

1416 sayılı Kanun uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından son üç yıl içinde lisansüstü öğrenim için yurtdışına gönderilen öğrencilerin sayıları aşağıda gösterilmiştir.

Ülke	1993-94	1994-95	1995-96
ABD	28	457	309
İngiltere	2	62	40
Fransa	2	3	11
Almanya	—	20	30
TOPLAM	32	542	390

TABLO 10
ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN ÜLKELERE GÖRE YILLAR İTİBARI İLE DAĞILIMI

ÜLKELER	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	TOPLAM
ABD	67	138	55	66	67	60	745	64	169	85	1516
ALMANYA	7	17	4	13	13	13	44	2	11	5	129
AVUSTRALYA						1	14	1		1	17
AVUSTURYA	2	2	1	3	3	2	3		1	1	18
AZERBAYCAN						1					1
BELÇİKA		2					1			1	4
DANİMARKA					1		1				2
FINLANDIYA								1		1	2
FRANSA	5	12	7	4	8	3	13	5	9	2	68
HOLLANDA		1		2	1		3	1	1	1	10
İNGİLTERE	38	208	112	127	110	74	446	52	93	57	1317
İSVEÇ				2							2
İSVİÇRE	6	1	2	3	1	1	2				16
İTALYA			1	1		1					3
JAPONYA				2	1		1	3	1		8
K. İRLANDA										1	1
KANADA	24	17	3	3		2	6	1		4	60
KAZAKİSTAN							1				1
MACARİSTAN			1			1					2
NORVEÇ		1	1								2
RUSYA					3		2			2	7
Y.ZELLANDA										1	1
YUNANİSTAN								1			1
TOPLAM	149	399	187	226	208	159	1282	131	285	162	3188

TABLO 11
ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN ÜNİVERSİTELERE GÖRE YILLAR İTİBARI İLE DAĞILIMI

ÜNİVERSİTELER	ABD	İNGİLTERE	ALMANYA	AVUSTRALYA	AVUSTURYA	FRANSA	HOLLANDA	JAPONYA	FINLANDIYA	YUNANİSTAN	KANADA	İSVİÇRE	BELÇİKA	DANİMARKA	RUSYA	KAZAKİSTAN	AZERBAYCAN	İTALYA	MACARİSTAN	İSVEÇ	NORVEÇ	İRLANDA	Y. ZELANDA	TOPLAM
ABANT İZZET BAYSAL	45	12	2																					59
ADNAN MENDERES	31	24	3	2																				60
AFYON KOCATEPE	36	26				1																		63
AKDENİZ	6	4																						10
ANADOLU	72	21	2		3	6									2									106
ANKARA	40	55	3		1	5	2		1	1			2	1	2				1	1				115
ATATÜRK	40	29	2			4									3									78
BALIKESİR	38	27	3																					68
BOĞAZİÇİ	23	15			1						1													40
CELAL BAYAR	42	14	1			1		1																59
CUMHURİYET	6	34	1			1	1																	43
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART	38	21	3	1	1						1													65
ÇUKUROVA	15	51	3		2	2	1	1				2									1			78
DİCLE		28	7	1	1	5																		42
DOKUZ EYLÜL	31	26	6			4					1	1						1			1			71
DUMLUPINAR	46	14	1					2																63
EGE	34	23	6			1	3					1		1				1						70
ERCİYES	14	28	2			1																		45
FIRAT	6	28																						34
GALATASARAY						6																		6
GAZİ	32	54	3						1		1													91
GAZİANTEP	1	33									2													36

TABLE 11. (DEVAM)

ÜNİVERSİTELER	ABD	İNGİLTERE	ALMANYA	AVUSTRALYA	AVUSTURYA	FRANSA	HOLLANDA	JAPONYA	FİNLANDİYA	YUNANİSTAN	KANADA	İSVİÇRE	BELÇİKA	DANİMARKA	RUSYA	KAZAKİSTAN	AZERBAYCAN	İTALYA	MACARİSTAN	İSVEÇ	NORVEÇ	KİRLANDA	İZELLANDA	TOPLAM
GAZİOSMANPAŞA	46	20	4																					70
GEBZE YÜK.TEK.ENST.	58	5																						63
HACETTEPE	29	50	4		1	6					3	2											1	96
HARRAN	31	18	3			1					1													54
İNÖNÜ	11	40	1									2				1								55
İSTANBUL	47	31	12			7		2			2	2						1	1	1				106
İSTANBUL TEKNİK	30	28	1								2	1	1											63
İZMİR YÜK. TEK. ENST.	61																							61
KAFKAS	25	32	2	2		1																		62
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM	33	22	2			1																		58
KARADENİZ TEKNİK	36	31	1								20													88
KIRIKKALE	31	24	2			1					1		1											60
KOCAELİ	56	12	1				2																	71
MARMARA	27	35	8			2					2	2												76
MERSİN	34	16	3	4		2					1													60
MİMAR SİNAN	6	12	1		1	1																		21
MUĞLA	40	19	2	1																			1	63
MUSTAFA KEMAL	32	23	4	1																				60
NİĞDE	37	22	2		1																			62
ONDOKUZ MAYIS	6	47	2			1					1													57
ORTA DOĞU TEKNİK	39	30				1		1			2													73
OSMANGAZI	30	4						1			4													39

TABLO 11.(DEVAM)

ÜNİVERSİTELER	ABD	İNGİLTERE	ALMANYA	AVUSTRALYA	AVUSTURYA	FRANSA	HOLLANDA	JAPONYA	FİNLANDİYA	YUNANİSTAN	KANADA	İSVİÇRE	BELÇİKA	DANİMARKA	RUSYA	KAZAKİSTAN	KZEBAYCAN	İTALYA	MACARİSTAN	İSVEÇ	NORVEÇ	KİRLANDA	Y. ZELLANDA	TOPLAM	
PAMUKKALE	38	14	5																						57
SAKARYA	30	42	1																						73
SELÇUK	4	33	9	2						3															51
SÜLEYMAN DEMİREL	38	22	1	1																					62
TRAKYA	4	22	2			1																			29
ULUDAĞ	13	32	2			2	1			8															58
YILDIZ TEKNİK	11	20	4		6	2				3															46
YÜZÜNCÜ YIL	15	16	2			2					3					1									39
ZONGULDAK KARAELMAS	22	28		2						1															53
TOPLAM	1516	1317	129	17	18	68	10	8	2	1	60	16	4	2	7	1	1	3	2	2	2	1	1	3188	

TABLO 12
ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN ÜNİVERSİTELERE GÖRE YILLAR İTİBARI İLE DAĞILIMI

ÜNİVERSİTELER	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	TOPLAM
ABANT İZZET BAYSAL							46	4	8	1	59
ADNAN MENDERES							49	2	6	3	60
AFYON KOCATEPE							52		10	1	63
AKDENİZ		1		3	2	2			1	1	10
ANADOLU	6	41	6	8	7	7	12	8	7	4	106
ANKARA	10	34	10	10	13	8	10	9	4	7	115
ATATÜRK		23	12	5	15	4	11	1	3	4	78
BALIKESİR			2		3	1	48	1	10	3	68
BOĞAZIÇI	11	12	4	1	2	4	2		1	3	40
CELAL BAYAR							53	1	5		59
CUMHURİYET	1	1	1	8	14	6	5	1	2	4	43
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART							50	1	8	6	65
ÇUKUROVA	4	25	5	13	10	7	4	2	5	3	78
DİCLE	3		2	7	12	8		5	2	3	42
DOKUZ EYLÜL	1	10	10	6	7	8	12	7	7	3	71
DUMLUPINAR							51	1	7	4	63
EGE	8	15	12	10	8	5	4	2	2	4	70
ERCİYES		2	8	12	7	7	4		3	2	45
FIRAT		1	2	7	8	9	4	2	1		34
GALATASARAY									6		6
GAZİ	5	56	9		2	5	8		3	3	91
GAZİANTEP		8	5	10	9	1	1			2	36
GAZİOSMANPAŞA				3	3	1	53		8	2	70
GEBZE YÜK. TEK. ENST.							50	5	5	3	63
HACETTEPE	2	30	22	7	5	6	8	5	6	5	96
HARRAN				1			44		7	2	54
İNÖNÜ		14	11	7	5	2	2	3	9	2	55
İSTANBUL	6	13	12	36	6	7	10	7	4	5	106
İSTANBUL TEKNİK	4	13	5	7	7	8	5	3	8	3	63
İZMİR YÜK. TEK. ENST.							50	4	4	3	61
KAFKAS			1	2	2		48	1	6	2	62
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM							49		3	6	58
KARADENİZ TEKNİK	64	8	2	1			7	2	4		88
KIRIKKALE							45	1	10	4	60
KOCAELİ	1			1			51	6	6	6	71
MARMARA	12	23	1	6	2	9	10	3	8	2	76
MERSİN					1	1	43	3	8	4	60
MİMAR SİNAN		5	3	2	1	1	3	2	1	3	21
MUĞLA							49	5	4	5	63
MUSTAFA KEMAL							48	3	5	4	60
NİĞDE					1		49	3	5	4	62
ONDOKUZ MAYIS		12	2	7	11	6	8	2	6	3	57
ORTA DOĞU TEKNİK		16	10	5	10	9	6	6	6	5	73
OSMANGAZİ		14	3			1	1	6	9	5	39
PAMUKKALE			1				42	1	10	3	57
SAKARYA		2	6				53	1	8	3	73
SELÇUK	2	3	2	13	8	7	9	1	5	1	51
SÜLEYMAN DEMİREL			3	5	2		39	3	7	3	62
TRAKYA		1	3	4	5	6	4	1	3	2	29
ULUDAĞ	1	10	7	10	4	5	9	4	6	2	58
YILDIZ TEKNİK	8	5	1	2	3	3	9	3	5	7	46
YÜZÜNCÜ YIL		1	4	6	12	5	5		6		39
ZONGULDAK KARAEĞEM				1	1		47		2	2	53
TOPLAM	149	399	187	226	208	159	1282	131	285	162	3188

●
NOT : 11.07.1992 tarihinde 3837 sayılı Kanun ile kurulan üniversitelerimize mevcut üniversitelerden aktarılanlar: Aktarmalar aşağıdaki üniversiteler arasından yapılmıştır.
Akdeniz Üniversitesinden Süleyman Demirel Üniversitesine
Anadolu Üniversitesinden Osmangazi Üniversitesine
Atatürk Üniversitesinden Kafkas Üniversitesine
Cumhuriyet Üniversitesinden Gaziosmanpaşa Üniversitesine
Çukurova Üniversitesinden Mersin Üniversitesine
Dicle Üniversitesinden Harran Üniversitesine
Dokuz Eylül Üniversitesinden Pamukkale Üniversitesine
Hacettepe Üniversitesinden Zonguldak Karaelmas Üniversitesine
İstanbul Teknik Üniversitesinden Sakarya Üniversitesine
Selçuk Üniversitesinden Niğde Üniversitesine
Uludağ Üniversitesinden Balıkesir Üniversitesine
Yıldız Teknik Üniversitesinden Kocaeli Üniversitesine

TABLO 13
ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN BAŞARI DURUMLARI

UNİVERSİTELER	Master Yapıp Dönemler	Doktora Yapıp Dönemler	Master+ Doktora Yapıp Dönemler	Eğitimi Tamamlayıp Dönemlerin Toplamı (Master+ doktora+ lisansüstü eğitimi yapıp dönemler)	Başarısızlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönemler	Sağlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönemler	Diğer Nedenler ile Eğitimi Tamamlamadan Dönemler	Geri Dönmeyenler ve Müstafi Sayılanlar	Halen Eğitimi Devam Edenler		İstifa Eden	GENEL TOPLAM
									Sin.ve Kont. ile Gön. Hal. Eğit. Yapan	Söz.Sin. ile Gön. Hal. Eğt. Yapan		
Abant İzzet Baysal	-	-	-	-	3	1	-	-	54	1S	-	59
Adnan Menderes	3	-	-	3	-	-	-	-	57	-	-	60
Afyon Kocatepe	-	-	-	-	1	2	-	-	60	-	-	63
Akdeniz	-	4	-	4	-	-	-	2	4	-	-	10
Anadolu	53	21	1	75	8	1	3	-	19	-	-	106
Ankara	3	39	2	44	1	-	1	20	49	-	-	115
Atatürk	10	32	3	45	2	-	7	3	21	-	-	78
Balıkesir	1	5	-	6	1	1	-	-	59	1S	-	68
Boğaziçi	6	19	-	25	3	-	-	1	11	-	-	40
Celal Bayar	4	-	-	4	-	-	-	-	55	-	-	59
Cumhuriyet	-	-	11	11	-	3	-	-	29	-	-	43
Çanakkale 18 Mart	1	-	-	1	-	2	-	-	61	1	-	65
Çukurova	1	48	1	50	-	-	1	1	26	-	-	78
Dicle	2	4	-	6	1	1	-	-	30	-	4***	42

TABLO 13. (DEVAM)

UNİVERSİTELER	Master Yapıp Dönerler	Doktora Yapıp Dönerler	Master+ Doktora Yapıp Dönerler	Eğitimi Tamamlayıp Dönerlerin Toplamı (Master+ doktora+ lisansüstü eğitimi yapıp dönerler)	Başarısızlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Sağlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Diğer Nedenler ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Geri Dönmeyenler ve Müstafi Sayılanlar	Halen Eğitimi Devam Edenler		İstifa Eden	GENEL TOPLAM
									Sın.ve Kont. ile Gön. Hal. Eğit. Yapan	Söz.Sın. ile Gön. Hal.Eğit. Yapan		
Dokuz Eylül	2	31	2	35	-	-	4	1	31	-	-	71
Dumlupınar	-	-	-	-	1	2	-	-	58	2S	-	63
Ege	6	45	-	51	1	2	6	2	8	-	-	70
Erciyes	5	16	1	22	-	1	-	2	20	-	-	45
Fırat	-	10	-	10	-	-	-	-	24	-	-	34
Galatasaray	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	6
Gazi	10	36	-	46	5	-	4	9	19	-	8**	91
Gaziantep	1	21	1	23	3	-	1	3	6	-	-	36
Gaziosmanpaşa	-	-	1	1	1	3	-	-	65	-	-	70
Gebze Yük.Tek.E.	-	-	-	-	-	-	4	-	59	-	-	63
Hacettepe	3	44	2	49	-	1	1	9	36	-	-	96
Harran	-	-	-	-	-	-	-	1	53	-	-	54
İnönü	1	16	10	27	7	2	1	-	18	-	-	55
İstanbul	2	66	1	69	3	1	8	2	23	-	-	106
İstanbul Teknik	2	19	2	23	1	-	6	2	31	-	-	63

TABLO 13. (DEVAM)

UNİVERSİTELER	Master Yapıp Dönerler	Doktora Yapıp Dönerler	Master+ Doktora Yapıp Dönerler	Eğitimi Tamamlayıp Dönerlerin Toplamı (Master+ doktora+ lisansüstü eğitim yapıp dönerler)	Başarısızlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Sağlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Diğer Nedenler ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Geri Dönmeyenler ve Müstafi Sayılanlar	Halen Eğitimi Devam Edenler		İstifa Eden	GENEL TOPLAM
									Sin.ve Kont. ile Gön. Hal. Eğit Yapan	Söz.Sin. ile Gön. Hal. Eğt. Yapan		
İzmir Yük.Tek.E.	-	-	-	-	1	-	-	-	60	-	-	61
Kafkas	2	-	-	2	2	-	-	3	55	-	-	62
K. Sütçü İmam	-	-	-	-	3	-	-	-	55	-	-	58
Karadeniz Teknik	1	-	40	41	18	-	-	15	14	-	-	88
Kırıkkale	1	-	-	1	1	-	-	-	56	2S	-	60
Kocaeli	-	1	-	1	-	-	-	-	67	3S	-	71
Marmara	2	29	3	34	3	3	10	6	20	-	-	76
Mersin	-	-	-	-	1	1	-	1	56	1S	-	60
Muğla	2+8 (*)	-	-	2+8 (*)	5	-	1	2 (*)	42(8*)	2S	1	63
Mimar Sinan	1	1	-	2	1	-	9	-	9	-	-	21
Mustafa Kemal	-	-	-	-	1	-	1	1	57	-	-	60
Niğe	3	-	-	3	1	-	-	-	58	-	-	62
Ondokuz Mayıs	-	25	3	28	1	-	2	-	26	-	-	57
Orta Doğu Teknik	-	27	-	27	1	1	-	5	38	-	1	73

TABLO 13. (DEVAM)

UNİVERSİTELER	Master Yapıp Dönerler	Doktora Yapıp Dönerler	Master+ Doktora Yapıp Dönerler	Eğitimi Tamamlayıp Dönerlerin Toplamı (Master+ doktora+ lisansüstü eğitim yapıp dönerler)	Başarsızlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Sağlık Nedeni ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Diğer Nedenler ile Eğitimi Tamamlamadan Dönerler	Geri Dönmeyenler ve Müstafi Sayılanlar	Halen Eğitimi Devam Edenler		İstifa Eden	GENEL TOPLAM
									Sın ve Kont. ile Gön. Hal. Eğit. Yapan	Söz.Sın. ile Gön. Hal. Eğit. Yapan		
Osmangazi	-	-	15	15	2	-	1	-	18	3S	-	39
Pamukkale	-	-	-	-	2	-	-	2	52	1S	-	57
Sakarya	1	7	-	8	-	-	-	2	62	1S	-	73
Selçuk	3	14	-	17	-	-	17	-	17	-	-	51
Süleyman Demirel	-	3	-	3	-	-	2	1	56	-	-	62
Trakya	-	7	-	7	1	1	1	1	18	-	-	29
Uludağ	-	18	3	21	3	2	-	2	30	-	-	58
Yıldız Teknik	-	11	-	11	5	1	3	-	26	-	-	46
Yüzüncü Yıl	-	11	1	12	-	2	1	2	22	-	-	39
Z.Karaelmas	-	2	-	2	1	-	1	-	48	1S	-	53
GENELTOPLAM	140	631	103	874	95	35	96	101	1954	19	14	3188

(*) Muğla Üniversitesi Rektörlüğünce 8 kişi halen eğitim yapmakta iken; "Lisansüstü Öğrenim Görmek Üzere Yırtıdışında Görevlendirilmelerine İlişkin Esaslar"ın geri çağırılmaya ilişkin (16.) maddesinin (b) fıkrasına göre, Yüksek lisans eğitim süresi dolunca doktora eğitimine başlamadan Türkiye'ye dönmeleri istenmiştir.

** Gazi Üniversitesi istifa edenlerde gözükken 8 kişinin bir kısmı göreve başladıktan sonra naklen gitmiş ve bir kısmı başka kuruluşa gitmiş, bunlar eğitimini tamamlayıp dönmüşler.

*** Dicle Üniversitesinde 4 kişi üniversiteden ayrılmış gözüküyor.

S : 1996 yılında sözlü sınav ile yurtdışına gönderilenler.

Ayrıca 01.11.1996 tarihi itibarıyla Milli Eğitim Bakanlığı kanalıyla yurtdışında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin ülkelere, öğrenim seviyelerine ve dallarına göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Ülke	Yüksek Lisans		Doktora		Genel Toplam
	Fen	Sosyal	Fen	Sosyal	
ABD	517	193	233	30	973
İngiltere	40	42	54	30	166
Almanya	19	25	6	14	64
Fransa	5	10	—	4	19
İsviçre	—	—	1	—	1
Avusturya	—	—	1	—	1
TOPLAM	581	270	295	78	1.224

Yurtdışına burslu öğrenci gönderme işlemine Cumhuriyet'in ilanından kısa bir süre sonra başlanmış ve bu şekilde öğrenim gören elemanlar ülkemizin kalkınmasına büyük katkılarda bulunmuşlardır. Ancak, son yıllarda büyük oranda artan ve nitelik itibarı ile de giderek karmaşıklaşan eleman ihtiyacı karşısında, bu alanda kalıcı bir politika oluşturulamamış, kurumlar arası koordinasyon sağlanamamış ve yurtiçindeki imkanlar yeterince değerlendirilememiştir. Örneğin, şu anda gerek 2547 gerekse 1416 sayılı Kanun hükümlerine göre halen yurtdışında bulunan öğrenciler hakkında gerekli ayrıntıları içeren bir veri tabanı henüz hazırlanabilmiş değildir. Bu konuda Yükseköğretim Kurulu bünyesinde çalışmalara başlanmış olup, sağlıklı veri tabanının Haziran 1997 tarihine kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Yurtdışına gönderilen araştırma görevlilerine, 22607 sayılı ve 10.04.1996 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 1416 Sayılı Kanun ve Buna Bağlı Yönetmelik Uyarınca Yurtdışında Lisans ve Lisansüstü Öğrenim Yapan Öğrencilere 1996 Mali Yılında Yapılacak Ödemelere Dair Esaslarla İlgili Tebliğ uyarınca yapılan aylık ödemeler aşağıda gösterilmiştir.

Ülke	Yabancı Para
Almanya	1.875 DM
Amerika Birleşik Devletleri	1.100 \$
Avusturya	13.200 AŞ
Avustralya	1.100 A\$
Belçika	33.000 FB
Danimarka	6.000 DK
Fransa	6.900 FRF
Hollanda	2.100 HFL
İngiltere	725 £
İsviçre	2.300 FS
İtalya	1.300.000 LİT
İsveç	5.800 KS
Norveç	5.650 KN
Finlandiya	4.800 FM
Kanada	1.300 C\$
Japonya	160.000 JY
Türk Cum. ve Bağımsız Devletler Top.	450 \$
Diğer Ülkeler	850 \$

Bu araştırma görevlilerinin kitap ve kırtasiye bedelleri ile diğer eğitim ve öğretim giderlerini karşılamak için her yıl bir aylık burs tutarı, iki eşit taksit halinde Mart ve Eylül aylarında ek ödenek olarak verilmektedir. Ayrıca bu araştırma görevlilerine, yurtiçi aylık ve diğer her türlü ödemelerin kanuni kesintilerden sonra kalan net tutarının % 60'ı da ödenmektedir.

Bu araştırma görevlilerine ödenen toplam ücretlerin ülkelere göre dağılımı Tablo 14'de, üniversitelere göre dağılımı ise Tablo 15'de gösterilmiştir. Buna göre, yurtdışında öğrenim gören bir öğrencinin yıllık maliyeti ortalama 22.000 ABD dolarıdır. Buna göre, sadece 2547 sayılı Kanun hükümleri uyarınca üniversiteler adına gönderilen araştırma görevlilerinin yıllık toplam maliyeti 40,6 milyon ABD dolarıdır.

Yükseköğretim Kurulu, öğretim üyesi ve araştırmacıların yurtiçinde ve yurtdışında yetiştirilmesi için gerekli çalışmaların uyum ve bütünlük içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla, Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu'nu oluşturmuş ve bununla ilgili yönetmelik 22543 sayılı ve 3 Şubat 1996 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu :

- a) Milli Eğitim Bakanlığı'nca görevlendirilecek bir,
- b) Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nca, Yükseköğretim Yürütme Kurulu Üyeleri arasından görevlendirilecek bir,
- c) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nca görevlendirilecek bir,
- d) Türkiye bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu başkanı'nca görevlendirilecek bir,
- e) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı,
- f) Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nca Yükseköğretim Kurulu'nun ve rektörlerin görüşleri alınarak, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirme konusunda deneyim sahibi, akademik çalışmaları ile temayüz etmiş halen görevde veya emekli olan öğretim üyeleri arasından seçilecek on,

olmak üzere onbeş üyeden oluşur. 1 Nisan 1996 tarihinden itibaren çalışmalarına başlayan bu kurulda görev alan üyeler şunlardır:

Prof.Dr. İsmail Çakmak - Çukurova Üniversitesi
 Prof.Dr. M. Cengiz Dökmeci - İTÜ
 Prof.Dr. Zafer Ertürk - KTÜ
 Bahaettin Gülgör - DPT
 Prof.Dr. Zeki Hafızoğulları - Ankara Üniversitesi
 Prof.Dr. Yalçın Mengi - ODTÜ
 Prof.Dr. Ersin Onulduran (Başkan Yardımcısı) - Ankara Üniversitesi
 Prof.Dr. Şevket Ruacan - Hacettepe Üniversitesi
 Dr. Fethi Toker - ÖSYM
 Ali Sungurtekin - Milli Eğitim Bakanlığı
 Prof.Dr. Macit Toksoy - Dokuz Eylül Üniversitesi
 Prof.Dr. Alev Topuzoğlu - TÜBİTAK
 Prof.Dr. İsmail Tosun (Başkan) - YÖK
 Prof.Dr. Ersin Yurtsever - Koç Üniversitesi

Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu'nun görevleri şunlardır:

1. Ülkemizin hangi alanlarda öğretim üyesi ve araştırmacılara ihtiyaç duyduğunu tespit ederek bunların yurtiçinde ve yurtdışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli plan ve programlar hazırlayarak ilgili kurum ve kuruluşlara önermek,

TABLO 14

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM AMACI İLE YURTDIŞINA GÖNDERİLEN ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNE
YAPILAN HARCAMALARIN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI**

ÜLKE	AR.GÖR. SAYISI	ÖDEMELER							
		MAAŞ	DİL EĞT. OKUL ÜCRETİ	ÜNİVERSİTE OKUL ÜCRETİ	SAĞLIK VE SİGORTA HAR.	KIRTASIYE	DÖVİZ CİNSİNDEN TOPLAM	ABD DOLAR CİNSİNDEN TOPLAM	TL CİNSİNDEN TOPLAM (Milyon TL)
ABD	1.026	12.838.254	762.052	7.888.818	207.545	865.847	22.562.516	22.562.516	2.621.313
İNGİLTERE	692	5.289.686	491.058	3.567.057	10.766	401.665	9.760.232	15.827.193	1.838.803
ALMANYA	58	1.164.495	16.175	28.425	55.194	83.079	1.347.367	821.215	95.408
AVUSTRALYA	14	327.800		251.269		27.500	606.569	463.738	53.877
RUSYA	3	10.691		14.000		1.529	26.220	26.220	3.046
HOLLANDA	5	106.200		57.155	1.903	11.550	176.808	96.018	11.155
FİNLANDIYA	1	2.400	\$	318		400	3.118	3.118	362
		43.074	Fin Markası		1.067	2.400	46.541	9.549	1.109
DANİMARKA	1	72.000		29.820		6.000	107.820	17.222	2.001
FRANSA	27	1.920.689		165.146	162.033	111.725	2.359.593	426.296	49.527
YUNANİSTAN	1	9.225				825	10.050	10.050	1.168
JAPONYA	4	7.360.000	848.900	982.400		560.000	9.751.300	80.139	9.311
AVUSTURYA	6	560.099		15.220	2.038	53.350	630.707	54.645	6.349
KANADA	7	79.959		34.233	546	6.919	121.658	90.291	10.490
KAZAKİSTAN	1	5.400				450	5.850	5.850	680
BELÇİKA	1	99.000		42.500			141.500	4.184	486
İSVİÇRE	2	55.200		7.473		2.600	65.273	45.732	5.313
İRLANDA	1	4.800				400	5.200	8.327	968
TOPLAM	1.850							40.552.301	4.711.366

TABLO 15
YÜKSEKLİSANS AMACI İLE YURTDIŞINA GÖNDERİLEN ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNE
YAPILAN HARCAMALARIN ÜNİVERSİTELERE GÖRE DAĞILIMI

ÜNİVERSİTE	ÜLKE	AR.GÖR. SAYISI	ÖDEMELER							
			MAAŞ	DİL EGT. OKUL ÜCRETİ	ÜNİVERSİTE OKUL ÜCRETİ	SAĞLIK VE SİGORTA HAR.	KIRTASIYE	DÖVİZ CİNSİNDEN TOPLAM	ABD DOLAR CİNSİNDEN TOPLAM	TL CİNSİNDEN TOPLAM (Milyon TL)
A.KOCATEPE	ABD	33	425.132		223.134	6.617	36.300	691.183	691.183	80.302
A.KOCATEPE	İNGİLTERE	25	217.500		110.405		18.125	346.030	561.122	65.191
A.MENDERES	ABD	30	396.000	2.750	257.353	17.493	33.000	706.595	706.595	82.092
A.MENDERES	İNGİLTERE	23	185.600	3.635	139.289	119	15.225	343.868	557.616	64.784
A.MENDERES	ALMANYA	3	67.500			3.703	5.625	76.828	46.826	5.440
A.MENDERES	AVUSTRALYA	2	26.400		64.656		2.200	93.256	71.297	8.283
ABANT İ.BAYSAL	ABD	43	540.100		373.698	7.884	45.650	967.333	967.333	112.385
ABANT İ.BAYSAL	İNGİLTERE	11	95.700		66.580		7.975	170.255	276.086	32.076
ABANT İ.BAYSAL	ALMANYA	1	22.500		2.288	363	1.875	27.026	16.472	1.914
AKDENİZ	ABD	3	33.256		26.153		3.300	62.709	62.709	7.286
ANADOLU	ABD	5	59.526	3.335	43.048	604	4.110	110.623	110.623	12.852
ANADOLU	İNGİLTERE	6	45.111		20.310		3.718	69.139	112.117	13.026
ANADOLU	RUSYA	1	793	\$	4.500		279	5.572	5.572	647
ANADOLU	ALMANYA	1	22.500		2.195	279	1.875	26.848	16.364	1.901
ANKARA	ABD	9	78.357	5.910	65.895	5.499	6.600	162.261	162.261	18.852
ANKARA	İNGİLTERE	20	144.831	120.988			10.875	276.694	448.686	52.128
ANKARA	ALMANYA	1	5.000		130			5.130	3.127	363
ANKARA	HOLLANDA	2	50.400		2.400	1.903	4.200	58.903	31.988	3.716
ANKARA	RUSYA	2	9.898		9.500	\$	1.250	20.648	20.648	2.399
ANKARA	FINLANDIYA	1	2.400	\$	318		400	3.118	3.118	362
			43.074	Fin Markası		1.067	2.400	46.541	9.549	1.109
ANKARA	DANIMARKA	1	72.000		29.820		6.000	107.820	17.222	2.001
ANKARA	FRANSA	2	165.600		3.764		13.800	183.164	33.091	3.845
ANKARA	YUNANISTAN	1	9.225				825	10.050	10.050	1.168
ATATÜRK	ABD	14	141.663		107.859		11.550	261.072	261.072	30.331
ATATÜRK	İNGİLTERE	4	27.550		32.851		2.174	62.575	101.472	11.789
ATATÜRK	FRANSA	1	6.900					6.900	1.247	145
BALIKESİR	ABD	37	464.200		235.073		39.600	738.873	738.873	85.842
BALIKESİR	İNGİLTERE	20	174.000	2.030	124.783		14.500	315.313	511.311	59.404
C.BAYAR	ABD	38	460.531		369.712		38.500	868.743	868.743	100.931
C.BAYAR	İNGİLTERE	13	113.100		91.347	100	9.421	213.968	346.971	40.311

TABLO 15 (Devam)

C.BAYAR	ALMANYA	1	22.500			1.476	1.875	25.851	15.756	1.831
C.BAYAR	JAPONYA	1	1.760.000		205.800		160.000	2.125.800	17.470	2.030
C.BAYAR	FRANSA	1	82.800			3.087	6.900	92.787	16.763	1.948
ÇANAKKALE	ABD	36	466.482		285.798	12.767	40.204	805.251	805.251	93.554
ÇANAKKALE	İNGİLTERE	20	155.347	5.075	112.541		14.480	287.443	466.118	54.154
ÇANAKKALE	ALMANYA	3	67.500	1.624	494	3.586	5.622	78.826	48.044	5.582
ÇANAKKALE	AVUSTURYA	1	146.960				13.200	160.160	13.876	1.612
ÇUKUROVA	ABD	3	28.600		34.574	5.940	2.195	71.309	71.309	8.285
ÇUKUROVA	İNGİLTERE	10	79.387		74.035		6.525	159.947	259.370	30.134
ÇUKUROVA	ALMANYA	1	5.625		210			5.835	3.556	413
CUMHURİYET	ABD	4	50.905		28.772	1.214	3.300	84.191	84.191	9.781
CUMHURİYET	İNGİLTERE	18	137.959		78.489	1.411		217.859	353.280	41.044
DİCLE	İNGİLTERE	19	125.965		71.426	33	11.235	208.659	338.361	39.311
DİCLE	ALMANYA	4	50.625		1.437		4.686	56.748	34.588	4.018
DİCLE	FRANSA	3	179.400		3.359	1.800	17.250	201.809	36.460	4.236
DİCLE	AVUSTURYA	1	9.900		14.840	243	550	25.533	2.212	257
DOKUZ EYLÜL	ABD	18	214.152		123.947	805	17.606	356.510	356.510	41.419
DOKUZ EYLÜL	İNGİLTERE	8	67.610		44.111		5.800	117.521	190.572	22.141
DOKUZ EYLÜL	FRANSA	2	28.845				1.625	30.470	5.505	640
DUMLUPINAR	ABD	44	558.800	430.607	46.200			1.035.607	1.035.607	120.317
DUMLUPINAR	İNGİLTERE	11	95.700	90.370			7.975	194.045	314.663	36.558
DUMLUPINAR	ALMANYA	1	22.500				1.875	24.375	14.856	1.726
DUMLUPINAR	JAPONYA	2	3.840.000		776.600		320.000	4.936.600	40.570	4.713
EGE	ABD	2	5.500		5.400	643	1.094	12.637	12.637	1.468
EGE	İNGİLTERE	4	22.256	3.614	18.660		1.792	46.322	75.116	8.727
EGE	ALMANYA	1	18.750				1.876	20.626	12.571	1.461
EGE	FRANSA	1	82.800		1.264	831	6.900	91.795	16.584	1.927
EGE	HOLLANDA	1	3.300				1.050	4.350	2.362	275
ERCIYES	ABD	5	52.360		18.821		5.500	76.681	76.681	8.909
ERCIYES	İNGİLTERE	11	64.525		47.401		5.075	117.001	189.728	22.043
ERCIYES	ALMANYA	1	3.120					3.120	1.902	221
ERCIYES	FRANSA	1	20.700		916			21.616	3.905	454
FIRAT	ABD	5	25.200		2.649		3.300	31.149	31.149	3.619
FIRAT	İNGİLTERE	15	94.250		48.665		7.975	150.890	244.683	28.427
GALATASARAY	FRANSA	6	545.544		44.657	142.930		733.131	132.451	15.388
GAZİ	ABD	5	49.400		46.892		3.300	99.592	99.592	11.571
GAZİ	İNGİLTERE	5	40.986		23.720		3.663	68.369	110.866	12.880
GAZİANTEP	KANADA	2	23.280		5.130		1.940	30.350	22.525	2.617
GAZİANTEP	İNGİLTERE	31	156.000		120.498		13.050	289.548	469.531	54.550
GAZİOSMANPASA	ABD	41	541.200	2.112	322.840	11.325	1.629	879.106	879.106	102.135
GAZİOSMANPASA	İNGİLTERE	19	153.700	3.240	184.352		34	341.326	553.495	64.305
GAZİOSMANPASA	ALMANYA	4	90.000	831	5.206			96.037	58.534	6.800
GEBZE	ABD	56	701.800		520.983		61.050	1.283.833	1.283.833	149.156

TABLO 15 (Devam)

GEBZE	İNGİLTERE	4	34.800		27.500		2.900	65.200	105.728	12.284
HACETTEPE	ABD	12	189.200		95.220	3.972	11.550	299.942	299.942	34.847
HACETTEPE	İNGİLTERE	13	100.637		78.986	1.810	8.237	189.670	307.569	35.733
HACETTEPE	KANADA	1	15.600		15.964		1.300	32.864	24.391	2.834
HACETTEPE	ALMANYA	3	52.500		363	2.258	4.687	59.808	36.453	4.235
HACETTEPE	FRANSA	1	82.800		1.039	4.288	6.900	95.027	17.168	1.995
HARRAN	ABD	29	376.750	5.959	211.203		30.433	624.345	624.345	72.536
HARRAN	İNGİLTERE	18	156.600		94.641		13.050	264.291	428.574	49.791
HARRAN	KANADA	1	15.600		4.339		1.300	21.239	15.763	1.831
HARRAN	ALMANYA	2	28.125		1.219		1.875	31.219	19.028	2.211
HARRAN	FRANSA	1	82.800		3.101		6.900	92.801	16.766	1.948
İNÖNÜ	ABD	3	39.600		31.246	927	3.822	75.595	75.595	8.783
İNÖNÜ	İNGİLTERE	11	85.550	12.480	92.698		7.067	197.795	320.744	37.264
İNÖNÜ	KAZAKİSTAN	1	5.400				450	5.850	5.850	680
İSTANBUL	ABD	9	94.465	52.181	531	15.400		162.577	162.577	18.888
İSTANBUL	İNGİLTERE	5	37.700		20.933	2.534		61.167	99.188	11.523
İSTANBUL	ALMANYA	1	20.625				1.874	22.499	13.713	1.593
İSTANBUL	İRLANDA	1	4.800				400	5.200	8.327	967
İSTANBUL	JAPONYA	1	1.760.000	848.900			80.000	2.688.900	22.098	2.567
İTU	ABD	14	172.682	128.467			15.372	316.521	316.521	36.773
İTU	İNGİLTERE	8	58.580		50.341		5.148	114.068	184.973	21.490
İZMİR	ABD	60	963.370		566.644	31.107		1.561.121	1.561.121	181.371
K.MARAS	ABD	32	422.400	87.481	269.218	16.447	35.200	830.746	830.746	96.516
K.MARAS	İNGİLTERE	20	156.600	49.143	132.461	1.910	13.050	353.164	572.691	66.535
K.MARAS	ALMANYA	1	24.375	3.720	6.720			34.815	21.220	2.465
KAFKAS	ABD	21	259.176		162.902	5.436	21.450	448.964	448.964	52.160
KAFKAS	İNGİLTERE	29	136.300		138.915		11.448	286.663	464.852	54.006
KAFKAS	AVUSTRALYA	2	24.200		25.443		2.200	51.843	39.635	4.605
KAFKAS	FRANSA	1	7.700				550	8.250	1.490	173
KAFKAS	ALMANYA	1	22.500		585	1.875	585	25.545	15.570	1.809
KIRIKKALE	ABD	30	386.978	19.224	256.621	6.196	32.450	701.470	701.470	81.497
KIRIKKALE	İNGİLTERE	23	193.719	7.430	87.128		16.312	304.588	493.920	57.384
KIRIKKALE	ALMANYA	2	45.000			1.164	3.750	49.914	30.422	3.534
KIRIKKALE	FRANSA	1	82.800			3.527	6.900	93.227	16.843	1.957
KIRIKKALE	KANADA	1	4.766				650	5.416	4.020	467
KIRIKKALE	BELÇİKA	1	99.000		42.500			141.500	4.184	486
KOCAELİ	ABD	55	678.810		483.406	12.838	73.150	1.248.204	1.248.204	145.016
KOCAELİ	İNGİLTERE	11	81.925	1.735	68.359		8.688	160.707	260.603	30.277
KOCAELİ	HOLLANDA	2	52.500		54.755		6.300	113.555	61.668	7.165
KTÜ	ABD	12	151.200		68.140		8.700	228.040	228.040	26.494
M.KEMAL	ABD	30	356.400	17.532	247.136	1.852	29.150	652.070	652.070	75.757
M.KEMAL	İNGİLTERE	22	183.425		187.886	60	15.204	386.575	626.870	72.830
M.KEMAL	ALMANYA	4	90.000		1.055	983	7.500	99.538	60.668	7.048

TABLO 15 (Devam)

M.KEMAL	AVUSTRALYA	1	13.200		5.743		1.100	20.043	15.323	1.780
MARMARA	ABD	13	155.889		125.774	835	13.896	296.394	296.394	34.435
MARMARA	İNGİLTERE	10	64.162		34.320		4.712	103.194	167.339	19.441
MERSİN	ABD	31	401.500		278.266	788	34.100	714.654	714.654	83.029
MERSİN	İNGİLTERE	14	121.800		103.585		10.150	235.535	381.944	44.374
MERSİN	AVUSTRALYA	4	52.800		32.243		4.400	89.443	68.381	7.945
MERSİN	ALMANYA	3	67.500				5.625	73.125	44.569	5.178
MERSİN	FRANSA	2	165.600		13.579		13.800	192.979	34.865	4.051
MİMAR SİNAN	ABD	3	17.600		20.892	2.150		40.642	40.642	4.722
MİMAR SİNAN	İNGİLTERE	2	17.400		16.660	2.680	1.450	38.190	61.929	7.195
MİMAR SİNAN	FRANSA	1	82.800		62.400	1.200	6.900	153.300	27.696	3.218
MUĞLA	ABD	35	385.448		184.348	4.495	31.900	606.191	606.191	70.427
MUĞLA	İNGİLTERE	18	130.370	1.900	80.691		10.512	223.473	362.384	42.102
MUĞLA	ALMANYA	2	45.000		1.954		3.750	50.704	30.904	3.590
MUĞLA	AVUSTRALYA	1	13.200		38.420		1.100	52.720	40.306	4.683
NİĞDE	ABD	37	445.500		259.225		38.500	743.225	743.225	86.348
NİĞDE	İNGİLTERE	20	174.000		137.083		14.139	325.222	527.379	61.271
NİĞDE	AVUSTRALYA	1	158.400		62.771		13.200	234.371	179.183	20.817
NİĞDE	ALMANYA	1	22.500				1.875	24.375	14.856	1.726
ONDOKUZ MAYIS	ABD	5	63.929		26.140		5.500	95.569	95.569	11.103
ONDOKUZ MAYIS	İNGİLTERE	21	159.863		88.590		13.413	261.865	424.641	49.335
ONDOKUZ MAYIS	ALMANYA	2	45.000	10.000		10.238	3.750	68.988	42.048	4.885
ORTA DOĞU	ABD	9	111.100		72.823	2.017	9.350	195.290	195.290	22.689
ORTA DOĞU	İNGİLTERE	11	69.225		43.489		5.075	117.789	191.006	22.191
OSMANGAZI	ABD	16	186.672		145.635	10.059	15.436	357.803	357.803	41.570
OSMANGAZI	İNGİLTERE	4	12.956		27.867		1.079	41.902	67.948	7.894
OSMANGAZI	KANADA	2	20.713		8.800	546	1.726	31.786	23.590	2.741
PAMUKKALE	ABD	36	444.935		316.982	12.364		774.280	774.280	89.956
PAMUKKALE	İNGİLTERE	18	156.600	186.078				342.678	555.687	65.560
PAMUKKALE	ALMANYA	3	67.500		2.071	2.070	3.750	75.391	45.951	5.339
S.DEMİREL	ABD	31	371.800		270.874		31.900	674.574	674.574	78.372
S.DEMİREL	İNGİLTERE	18	138.477		136.735		11.600	286.811	465.093	54.034
S.DEMİREL	ALMANYA	1	22.500		1.056		1.875	25.431	15.500	1.801
S.DEMİREL	AVUSTRALYA	1	13.200		6.993		1.100	21.293	16.279	1.891
SAKARYA	ABD	29	354.200	3.934	313.576		25.300	697.010	697.010	80.978
SAKARYA	ALMANYA	1	22.000			1.008	1.874	24.882	15.165	1.762
SAKARYA	İNGİLTERE	32	276.950	1.900	158.260		22.084	459.194	744.629	86.511
SELÇUK	ABD	3	39.600		22.202		3.300	65.102	65.102	7.564
SELÇUK	İNGİLTERE	8	65.975		38.689		5.798	110.462	179.125	20.811
SELÇUK	AVUSTRALYA	1	13.200				1.100	14.300	10.933	1.270
SELÇUK	ALMANYA	3	67.500				5.625	73.125	44.569	5.178
TRAKYA	ABD	3	38.500		26.352	207	1.650	66.709	66.709	7.750
TRAKYA	İNGİLTERE	11	73.363		67.976		7.250	148.589	240.952	27.994

TABLO 15 (Devam)

TRAKYA	ALMANYA	2	33.750		443		2.813	37.006	22.555	2.620
ULUDAG	ABD	7	92.400		83.452	3.678	7.700	187.230	187.230	21.752
ULUDAG	İNGİLTERE	9	78.300		73.970		6.525	158.795	257.502	29.917
ULUDAG	ALMANYA	1	22.500			1.380	1.875	25.755	15.698	1.824
ULUDAG	FRANSA	2	165.600		22.318	4.370	13.800	206.088	37.233	4.326
YILDIZ TEKNİK	ABD	5	39.475	2.560	22.445	1.326	3.300	69.106	69.106	8.029
YILDIZ TEKNİK	İNGİLTERE	7	52.925		21.800		4.350	79.075	128.228	14.897
YILDIZ TEKNİK	ALMANYA	2	45.000		1.000	24.812	2.812	73.624	44.874	5.213
YILDIZ TEKNİK	AVUSTURYA	4	403.239		380	1.795	39.600	445.014	38.556	4.479
YÜZÜNCÜ YIL	ABD	4	30.800		25.259		2.200	58.259	58.259	6.769
YÜZÜNCÜ YIL	İNGİLTERE	7	61.378		58.637		5.048	125.063	202.802	23.561
YÜZÜNCÜ YIL	ALMANYA	1	22.500				1.875	24.375	14.856	1.726
YÜZÜNCÜ YIL	FRANSA	1	82.800		1.276		6.900	90.976	16.436	1.909
YÜZÜNCÜ YIL	İSVİÇRE	2	55.200		7.473		2.600	65.273	45.732	5.313
Z.KARAEMLAS	ABD	21	274.711		163.504	4.660	22.750	465.625	465.625	54.096
Z.KARAEMLAS	İNGİLTERE	25	213.029	1.440	89.397	109	17.763	321.738	521.730	60.614
Z.KARAEMLAS	AVUSTRALYA	1	13.200		15.000		1.100	29.300	22.401	2.603

2. Hazırlanan plan ve programlar çerçevesinde tamamen yurtiçi, yurtdışı, kısmen yurtiçi kısmen yurtdışı bütünlük veya yurtiçindeki yükseköğretim kurumları arasında bütünlük lisansüstü programlar düzenleyerek ilgili kuruluşlara önermek,
3. İhtiyaç duyulan alanlardaki öğretim üyesi ve araştırmacıların yetiştirilmesi için gerekli kontenjanları tespit ederek ilgili kurum ve kuruluşlara önermek,
4. Tespit edilen kontenjanlar dahilinde yurtdışında öğretim üyesi ve araştırmacı olarak yetiştirilecek öğrencilerin seçimi için sınavlar düzenlemek,
5. Seçilen öğrencileri izlemek, yurtiçindeki ve yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarına yerleştirmek, gerektiğinde yurtdışına giderek öğrencileri izlemek, başarısız öğrencileri tespit ederek gereken işlemlerin yapılması hususunda ilgili kuruluşlara önermek,
6. Öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirilmesi için kaynak sağlayan kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak,
7. Yurtiçinde ve yurtdışında eleman yetiştirilmesi için kaynak sağlayan özel kuruluş ve gerçek veya tüzel kişilerin istekleri halinde gereken işlemleri yürütmek,
8. Görev alanlarına giren konularda ilgili kurum ve kuruluşlar ile kişilere ve kamuoyuna düzenli raporlar sunmak,
9. İlgili kurum ve kuruluşlarca görev alanına giren konularda verilen diğer görevleri yapmak,

Maliye Bakanlığı tarafından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilen kontenjanların rakamsal olarak üniversitelere dağılımı, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından tahsis edilen kontenjanlar, üniversiteler tarafından mevcut ve yakın gelecekteki ihtiyaçlar gözönüne alınarak anabilim dallarına dağıtılmakta ve üniversite yönetim kurulu kararı ile Yükseköğretim Kurulu'nun onayına sunulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'na 1996 yılı içinde tahsis edilen 500 kontenjanın üniversitelere göre dağılımı ve alanların belirlenmesi, Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu tarafından yapılmıştır. Lisansüstü eğitim yapılacağı alanların belirlenmesinde üniversitelerin ve ülkemizin gereksinimlerinin yanısıra, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun belirlediği hedefler gözönüne alınmıştır.

TÜBİTAK Bilim ve Teknolojide Atılım Projesi, 7 öncelikli atılım projesi önermiştir:

- Ulusal enformasyon şebekesi ile telematik hizmetler ağına kurulması,
- Esnek üretim/esnek otomasyon teknolojilerine ülke sanayinin uyarlanması,
- Demiryolu sisteminin hızlı tren teknolojileri bazında yenilenmesi ve şehiriçi ulaşımda raylı sistemlerin geliştirilmesi,
- Uzay ve havacılık sanayileriyle savunma sanayinde, alan ve ürün seçiminin itmesine dayalı bir sınıai yatırım ve gelişme stratejisi izlenmesi,
- Gen mühendisliği ve biyoteknolojide AR+GE üzerinde odaklanma, GAP v.b. projeleri baz alan açılımlar,
- Çevre dostu teknolojiler, enerji tasarrufu sağlayıcı teknolojiler ve çevre dostu enerji teknolojileri üzerinde odaklanma ve uygulama alanları ülke çapında hızla geliştirip/genişletme,
- İleri malzeme teknolojilerinde, diğer atılım alanlarını destekleyici yönde AR+GE ve uzantısındaki sınıai yatırımlar.

Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu, 1996 yılı kontenjanlarının belirlenmesinde yukarıda belirtilen alanlardan biyoteknoloji, malzeme ve enformasyon teknolojilerine ağırlık vermiştir. Burada belirtilen yüksek teknoloji alanlarının pahalı donanım yatırımı gerektirmesi nedeniyle, bu konuda uzmanlaşacak kişilerin altyapısı gelişmiş belirli üniversitelere toplanmasına dikkat edilmiştir.

Güçlü bir fen fakültesinin üniversitede lokomotif görevi göreceği gözönüne alınarak, yeni kurulan üniversitelerin temel bilimler (matematik, fizik, kimya, biyoloji) bölümlerinin gereksinimlerine önem verilmiştir.

Önem verilen diğer bir alan ise Avrupa Birliği mevzuatı ile ilgili hukuk ve uluslararası hukuk alanlarıdır.

1992 yılından sonra, 3837 sayılı Kanun çerçevesinde kurulan yeni üniversitelere tahsis edilen Yükseköğretim Kurulu kontenjanları ile Milli Eğitim Bakanlığı kontenjanlarından yararlanarak lisansüstü eğitim amacıyla yurtdışına gönderilecek adayların seçimi, ÖSYM tarafından yapılan Yurtdışı Lisansüstü Sınavı (YLS) ile belirlenmektedir.

1992 yılından önce kurulan eski üniversitelere tahsis edilen Yükseköğretim Kurulu kontenjanlarından yararlanarak lisansüstü eğitim amacıyla kimlerin yurtdışına gönderileceği, üniversiteler tarafından belirlenmekte ve onay için Yükseköğretim Kurulu'na gönderilmektedir.

Gerek yeni, gerekse eski üniversiteler adına yurtdışına gönderilecek adayların başvuru ve seçilme koşulları ile Yurtdışı Lisansüstü Sınavı'nın niteliği 1996 yılı içinde değiştirilmiştir.

1996 yılına kadar çoktan seçmeli alan sınavı olarak yapılan Yurtdışı Lisansüstü Sınavı (YLS), 1996 yılında sözel ve sayısal bölümlerden oluşan yetenek sınavı olarak yapılmıştır. Sınavda lisansüstü eğitimdeki başarıda etkili olan sözel, sayısal ve mantıksal akıl yürütme (muhakeme) becerilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Yurtdışına gönderilecek öğrencilerin daha nitelikli adaylar arasından seçilmesini sağlamak amacıyla bu sınava başvurabilmek için 1996 yılı içinde değiştirilen koşullar aşağıda belirtilmiştir:

1. TC vatandaşı olmak,
2. Lisans derecesine sahip adayların en fazla 25 (eski uygulamada 26) yaşında, yüksek lisans derecesine sahip adaylar ile askerliğini yapmış erkek adayların en fazla 27 (eski uygulamada 28) yaşında olmaları (Hazırlık sınıfı hariç normal öğretim süresi 4 yıldan fazla olan yükseköğretim programlarından mezun olanlar için her fazla yıla karşılık yaş sınırına 1 yıl ilave edilir. Her ne nedenle olursa olsun, 18 yaşından sonra yaş düzeltmesi yaptırmış olanların yaşlarının hesabı düzeltmeden önceki doğum tarihine göre yapılır.)
3. Yükseköğrenimi sırasında kınama cezasından daha ağır bir disiplin cezası almamış olmak,
4. Yükseköğrenimde normal öğrenim programını en fazla bir yıl gecikmeli tamamlamış olmak (yeni getirilen koşul),
5. Erkek adaylar için askerlikle ilişkisi bulunmamak,
6. Sağlık durumu yurtdışında öğrenim görmeye elverişli olmak,
7. Tercih edeceği programın ait olduğu alanda en az dört yıllık bir fakülte veya yüksekokul mezunu olmak,
8. Lisans öğrenimi ile ilgili genel akademik ortalaması "dört üzerinden 2,80" (eski uygulamada 2,50), "on üzerinden 7" (eski uygulamada 6,5), "yüz üzerinden 70" (eski uygulamada 65) veya daha yukarı olmak.

Bu sınava başvuran ve kazanan adaylar ile ilgili bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Yıl	Başvuru Sayısı	Sınavı Kazanan Sayısı			YÖK Açık Kontenjanı
		YÖK	MEB	Toplam	
1993	6.897	1.318	—	1.318	62
1994	8.231	284	651	935	16
1995	6.047	125	561	686	25
1996	1.717	29	117	146	48

Bu sınava katılan adayların yabancı dil bilgileri, 1996 yılına kadar Yurtdışı Lisansüstü Sınavı içinde verilen yabancı dil sınavı ile ölçülmekte, ancak bu sınavdan alınan notun adayın başarısı üzerinde herhangi bir katkısı bulunmamaktaydı. 1996 yılında burada da değişikliğe gidilmiş ve adayların yabancı dil bilgileri Kamu Personeli Yabancı Dil Sınavı (KPDS) ile ölçülmüştür. Bursa hak kazanabilmek için, adayların yetenek sınavının yanı sıra KPDS'ye Almanca, Fransızca veya İngilizce'den girmeleri ve 100 üzerinden en az 40 puan almaları koşulu getirilmiştir.

YLS'de başarılı olmak bir üniversitenin araştırma görevlisi kadrosuna atanan adayların yurtdışına gönderilmeleri için uymaları gerekli kurallar 1996 yılı içinde değiştirilmiş olup, aşağıda belirtilmiştir:

1. Adaylar yurtdışında dil eğitimine gönderilmeyeceklerdir (1993 yılına kadar yurtdışına gönderilen öğrencilerin yabancı dil bilgisine bakılmamakta, yabancı dil bilgisi yetersiz olanlara yurtdışında 1 yıla kadar yabancı dil eğitimine izin verilmekteydi. 1994 yılından sonra bu süre en fazla 1 dönem olarak belirtilmiştir). Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nde lisansüstü eğitime gönderilecek adayların TOEFL sınavından en az 550 (eski uygulamada 475), İngiltere'de lisansüstü eğitime gönderilecek adayların IELTS sınavından en az 6,0 (eski uygulamada 4,5) almaları; diğer dillerin söz konusu olduğu ülkelere lisansüstü eğitim için gönderilecek adayların ise, ilgili ülkede lisansüstü eğitimi takip edebilecek düzeyde dil bilgisine sahip olduğuna dair bir belgeyi, ilgili ülkelerin kültür merkezlerinden veya eşdeğer kuruluşlarından getirmeleri gerekmektedir. Adayların bu şartları en geç bir yıl içinde sağlamaları zorunludur. Aksi takdirde bu adaylar yurtdışına gönderilme hakkını kaybederler ve lisansüstü eğitimlerine, Yükseköğretim Kurulu'nca öngörülen yurtiçi yükseköğretim kurumlarında başlarlar.
2. Yabancı dil koşulunu sağlayan ve yurtdışında doktora eğitimi görecektir adaylardan:
 - Yüksek lisans derecesine sahip olanların, yine en geç bir yıl içinde Yükseköğretim Kurulu'nca öngörülen yurtdışı üniversitelerden doktora programına kesin kabul belgesi sağlamaları zorunludur. Aksi takdirde bu adaylar yurtdışına gönderilme hakkını kaybederler ve doktor öğrenimlerine Yükseköğretim Kurulu'nca öngörülen yurtiçi yükseköğretim kurumlarında başlarlar.
 - Lisans derecesine sahip olanlardan en geç bir yıl içinde Yükseköğretim Kurulu'nca öngörülen yurtdışı üniversitelerden doğrudan doktora programına kesin kabul belgesi sağlayanlar ilgili ülkeye gönderilirler. Yüksek lisans derecesine sahip olmadıkları için doktora eğitimi akseptansı alamayan adaylar ise, Yükseköğretim Kurulu tarafından öngörülen yurtiçi yükseköğretim kurumlarında yüksek lisans eğitimine başlarlar (eski uygulamada adaylar yüksek lisans derecesi için de yurtdışına gönderilmekteydi). Bu adayların yurtdışında doktora eğitimine gönderilebilmeleri için, yüksek lisans eğitimlerini en geç iki yıl içinde tamamlamaları ve bu süre içinde Yükseköğretim Kurulu'nca öngörülen yurtdışı üniversitelerden doktora programına kesin kabul belgesi sağlamaları zorunludur. Aksi takdirde bu adaylar yurtdışına gönderilme hakkını kaybederler ve doktora eğitimlerine Yükseköğretim Kurulu'nca öngörülen yurtiçi yükseköğretim kurumlarında başlarlar.

1992 yılından sonra kurulan üniversitelere tahsis edilen Yükseköğretim Kurulu kontenjanları ile Milli Eğitim Bakanlığı kontenjanlarından faydalanarak lisansüstü eğitim amacıyla yurtdışına gönderilecek adayların seçimi, daha önce de belirtildiği gibi YLS ile belirlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nan tabi olduğu 1416 sayılı Kanun gereğince bu sınava katılacak adayların lisans derecesine sahip olmaları gerekmektedir. Son sınıfta bulunan öğrencilerin de bu sınava katılabilmelerini sağlamak amacıyla, 1996 yılında sınav tarihinin tüm üniversitelerin kapanma tarihinden sonra yapılması kararlaştırılmıştır. ÖSYM'nin Ağustos ayı içinde çok yoğun olması nedeniyle sınavın Eylül ayından sonra yapılması kararlaştırılmıştır. Yurtdışındaki üniversitelerin bu tarihten önce eğitime başlamaları, yabancı dil sorunu olmayan ve tanınmış üniversitelerden akseptans sağlamış adayların dönem kaybına yol açmaktadır. Bu durumu önlemek için yurtdışındaki bir yükseköğretim kurumundan doktora eğitimine yönelik

olarak kesin akseptans temin eden adayların seçimi, ilk kez Haziran 1996 yılında sözlü sınavla yapılmıştır. Son başvuru tarihi 14 Haziran 1996 olarak belirtilen ilana toplam 175 aday başvurmuştur. Sözlü sınava çağrılması uygun görülen 61 adaydan 60'ı sözlü sınava girmiştir. Sözlü sınavda başarılı bulunan 28 adaydan 5 tanesi yapılan teklifi kabul etmemiş, 23 tanesi ise araştırma görevlisi kadrosuna atanarak yurtdışına gönderilmiştir.

1996 yılına kadar eski üniversitelere tahsis edilen kontenjanlar için adayların seçiminde, üniversitelerin uymak zorunda olduğu ölçütler bulunmamaktaydı. Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 20.11.1996 tarihli toplantısında, 3837 Sayılı Kanun'dan önce kurulmuş olan üniversiteler adına 33. madde kapsamında 01.01.1997 tarihinden itibaren yurtdışına lisansüstü eğitim amacıyla gönderilecek adaylarda aşağıda belirtilen şartların aranmasına karar verilmiştir:

1. TC vatandaşı olmak,
2. Lisans derecesine sahip adayların en fazla 25 yaşında; yüksek lisans derecesine sahip adaylar ile askerliğini uzun süreli yapmış erkek adayların en fazla 27 yaşında olmaları (Hazırlık sınıfı hariç normal öğretim süresi 4 yıldan fazla olan yükseköğretim programlarından mezun olanlar için, her fazla yıla karşılık yaş sınırına 1 yıl ilave edilir. Ortaöğretim ve yükseköğretimde iki ayrı yabancı dilde hazırlık sınıfı veya zorunlu 2 yıllık yabancı dil hazırlık sınıfı okumuş olanlar için, yaş sınırına bir yıl ilave edilir. Her ne nedenle olursa olsun, 18 yaşından sonra yaş düzeltilmesi yaptırmış olanların yaşlarının hesabı, düzeltilmeden önceki doğum tarihine göre yapılır.)
3. Yükseköğrenimi sırasında kınama cezasından daha ağır bir disiplin cezası almamış olmak,
4. Lisans öğrenimini dönem kaybetmeden tamamlamış olmak (Ailevi, sağlık ve benzeri nedenlerle alınan dönem izinleri hariç). Yatay geçişle yapılan program değişikliği nedeniyle dönem uzaması durumunda, değerlendirme Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır.
5. Lisans öğrenimi ile ilgili genel akademik ortalamasının en az "dört üzerinden 2,80", "on üzerinden 7", "yüz üzerinden 70" olması (Yüksek lisans öğrenimi ile ilgili akademik ortalaması gözönüne alınmayacaktır) veya lisans öğrenimini bölüm birincisi, ikincisi veya üçüncüsü olarak bitirmesi (bu durumu belirten Rektörlük yazısı gerekmektedir).
6. Yükseköğretim Kurulu'nca uygun görülen yurtdışındaki üniversitelerden, doktora yönelik bir programa kesin kabul belgesi sağlamış olmak,
7. Yurtdışında öğrenim görmeye elverişli olduğunu sağlık raporu ile belgelemek,
8. Adaylar yurtdışında dil eğitimine ve yüksek lisans eğitimine gönderilmeyeceklerdir (mimarlık, güzel sanatlar ve benzeri konularda yurtdışında doktora programı olmaması durumunda bunların değerlendirilmesi Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır).
9. Amerika Birleşik Devletleri'nde lisansüstü eğitime gönderilecek adayların TOEFL sınavından en az 550, İngiltere'de lisansüstü eğitime gönderilecek adayların IELTS sınavından en az 6,0 almaları gerekmektedir. Ancak, adayların kabul belgesi için başvurdukları üniversitelerin yabancı dil puanı ile ilgili koşullarının bu puanların üzerinde olması durumunda, adayların bu koşulları sağlaması zorunludur. Almanya'da lisansüstü eğitime gönderilecek adayların KMK II sınavından başarılı olmaları, diğer dillerin sözkonusu olduğu ülkelere lisansüstü eğitim için gönderilecek adayların ise, ilgili ülkede lisansüstü eğitimi takip edebilecek düzeyde dil bilgisine sahip olduğuna dair bir belgeyi, ilgili ülkelerin kültür merkezlerinden veya eşdeğer kuruluşlarından getirmeleri gerekmektedir.

1996 yılına kadar yurtdışına gönderilen öğrencilerin ülke ve üniversite seçimlerinde oldukça toleranslı davranılmış ve fazla bir seçicilik gözetilmemiştir. 1996 yılı içinde, özellikle çok fazla sayıda öğrencinin bulunduğu Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere'deki kaliteli üniversitelerin alan bazında sıralaması yapılarak üniversite rektörlüklerine dağıtılmış ve listede adı bulunmayan üniversitelerde halen yüksek lisans eğitimi yapmakta olan araştırma görevlilerine, bu eğitimlerini tamamlamaları durumunda doktora eğitimleri için kaliteli üniversitelerden akseptans temin etmeleri, aksi takdirde Türkiye'ye geri çağırılacakları bildirilmiştir.

Üniversitelerin sıralanmasında Amerika Birleşik Devletleri için *National Research Council* tarafından yayınlanan *Research Doctorate Programs in the United States*, İngiltere için ise *Higher Education Funding Councils for England, Scotland and Wales* tarafından yapılan değerlendirme sonuçları baz olarak alınmıştır.

Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu, 1996 yılından itibaren öğrencilere üniversite seçimi ve akseptans temini konularında yardımcı olmaya başlamıştır.

Belirtilen programlara başlanılmasının ilk adımı olarak, İTÜ, Ankara Üniversitesi, ODTÜ, Atatürk Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi kampüslerinde araştırma görevlilerinin ikameti için yurt ve stüdyo apartman kompleksleri inşası amacıyla 1996 yılı bütçesine 1 trilyon TL ödenek konmuş ve inşaatlar için gerekli ihale izinleri alınmıştır. İnşaatlarla ilgili bilgiler Tablo 16'da verilmiştir.

V. PROGRAM GELİŞTİRME FAALİYETLERİ

Üniversitelerimize bağlı 375 fakülte ve 59 yüksekokulda lisans düzeyinde 2166'sı örgün öğretim, 7'si açıköğretim olmak üzere toplam 2173 program yürütülmektedir. Program türü sayısı ise 229'dur; yani üniversitelerimizce lisans düzeyinde bu sayıda değişik diploma verilmektedir.

Gelişmiş ülkelerin aksine, üniversitelerimizce verilen diplomalar aynı zamanda bu diplomalarda belirtilen mesleklerin icra edilmesine ehliyet ve ruhsat niteliği de taşımaktadır. Bu husus üniversitelerimizde yerleşik, çoğu kez birbiri ile karıştırılan ve yanlış yorumlanan "özerklik" ve "akademik hürriyet" anlayışı ile birleşince, üniversitelerimizde zaman içinde fevkaledede statik, değiştirilmesi oldukça güç bir program ve müfredat yapısı oluşmuştur.

Günümüzde diplomaya yönelik programlar ile bunların içeriklerinin oluşturulması ve yükseköğretimle istihdam arasındaki ilişkinin kurulmasında belirleyici unsur teknolojik gelişmelerdir. İçinde bulunduğumuz ve görünür gelecekte geçerliliğini koruyacak olan sosyoekonomik ve teknolojik konjonktürün gerektirdiği yükseköğretim mezunu kişilerde aranan temel nitelikleri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Disiplinlerarası proje gruplarında çalışabilme yeteneği,
- Kendi dilinde ve en az bir yabancı dilde yazılı ve sözlü iletişim yeteneği,
- Bilgisayar "okur-yazarlığı",
- Bir mesleki alanda derinlik yanında ilgili bir yan alan ile değişik bir alanda genişlik (örnek: bir makina mühendisliği öğrencisinin çevre veya yazılım gibi ilgili bir yan alan ile, örneğin iktisat gibi değişik bir alanda dersler alması gibi).

Bu nedenlerle ileri ülkelerdeki lisans programları sürekli olarak değiştirilmekte ve öğretim üyeleri bu değişiklikleri uygulamakla yükümlü kılınmaktadır. Söz konusu değişikliklerin ana hatlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Programların ana dal (major) ve en az bir yan dal (minor) şeklinde düzenlenmesi,
- Müfredatlar ve ders içeriklerinde grup çalışmasını içeren proje ve tasarımların ağırlığının artırılması,
- Bilgisayar uygulamalarının her dersin içeriğindeki ağırlığının artırılması,
- Alanlar ve disiplinler arasındaki ortak derslerin artırılması, hatta diplomaların genelleştirilmesi.

TABLO 16
İNŞAATI DEVAM EDEN YURTLARLA İLGİLİ BİLGİLER

Universite	Toplam İnşaat Alanı (m ²)	Blok Sayısı	Toplam Oda Sayısı	Bitirilen İnşaat Alanı (m ²)	Hizmete Alım Tarihi
Ankara	3.082	1	20- Çift kişi 34- Tek kişi	Kaba İnşaat	1997
Atatürk	4.800	3	102	-	1998
Boğaziçi	6.000	2	310	Kaba İnşaat	1998
Çukurova	4.000	2	95	Subasman Seviyesi	1998
Dokuz Eylül	3.000	2	72	-	-
Hacettepe	4.000	2	122	4.000	1997
İstanbul Teknik	8.750	4	244	2.200	1998
Orta Doğu Teknik	4.352	2	208	4.352	1997

Ülkemiz üniversitelerinde bu yönde değişiklikler yapılması oldukça zordur. Zira, bu yöne gidilmesi halinde birçok bölümün kapanması gerekecek ve çok sayıda öğretim üyesinin verebileceği ders kalmayabilecektir.

Yukarıda özetlenen gelişmeler ışığında ve de ülkemize özgü zorluklara rağmen, önem taşıyan dört alandaki program geliştirme çalışmaları aşağıda özetlenmiştir.

V.1. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Ülkemizde öğretmenlerin kaynağı, 33 eğitim, 11 teknik eğitim, 5 mesleki eğitim fakültesi ve beden eğitimi ve spor yüksekokulları ile çeşitli üniversitelerde yürütülen pedagojik formasyon vermeye yönelik sertifika programlarıdır. 1995-96 eğitim-öğretim yılında bu fakülte ve yüksekokullardaki lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin sayısı 117.033 olup, bu programlardan 1993-94 ders yılında mezun olan öğrenci sayısı 16.911'dir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Teşkilatı'nın (UNDP) verilerine göre, Türkiye'deki yirmibeş yaş üstü nüfusun ortalama eğitim süresi 3,6 yıldır. Bu süre erkek nüfusumuzda 4,2, kadın nüfusumuzda ise 2,4 yıldır. Başka bir deyişle, ülkemizdeki ortalama işgücü ilkökul mezunu dahi değildir. **Bu bakımdan sekiz yıllık temel eğitimin, her türlü mülhaza bir yana bırakılarak ülkemizde hızla yaygınlaştırılması hayati önem arz etmektedir. Bu konuda kaybedilen her gün dahi ülkemizin medeniyet yarışından bir adım daha kopması sonucunu doğurmaktadır.**

Eğitimdeki diğer önemli bir darboğaz okul öncesi eğitimidir. Ülkemizdeki 0-6 yaş grubu sekiz milyon çocuğun sadece % 7,6'sı bu tür eğitimden yararlanmaktadır. Ülkemizin bu kademedeki okullaşma oranı ileri ülkelerin çok gerisindedir.

Sekiz yıllık temel eğitimin yaygınlaştırılmasının önündeki en büyük engellerden biri bu tür eğitimin gerektirdiği formasyona sahip, yeterli sayıda öğretmenin yetiştirilmemiş olmasıdır. Bu husus 53. Hükümet zamanında Milli Eğitim Bakanlığı'nca defalarca dile getirilmiş ve 2000'li yılların başında büyük bir öğretmen açığı ile karşılaşacağımız ifade edilmiştir.

Hal böyle iken, eğitim fakültelerimizin bugünkü yapısı sekiz yıllık temel eğitimin gerektirdiği formasyona sahip öğretmenlerin yetiştirilmesine imkan vermemektedir. Mevcut yapı içinde esas olarak beş yıllık ilkökul sınıf öğretmeni ve ortaöğretim (lise) branş öğretmenleri yetiştirilmektedir.

Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında öğretmen yetiştirme konusunda işbirliği yapılması gereklidir. Böylece, sekiz yıllık temel eğitim öğretmeni yetiştirilmesinin yanında, ortaöğretim branş öğretmenleri anaokulu, ilkökul, Türk Dili, İngilizce ve ortaokul fen bilgisi öğretmenliği alanlarında daha rasyonel bir planlama yapılması mümkün olacaktır.

Eğitim alanındaki programlara kayıtlı öğrencilerin Tablo 7'de gösterilen alt alanlar arası dağılımına bakıldığında bu çarpıklık daha açık görülmektedir. Tablo 7'de görüldüğü gibi, ilkökul öğretmenliği programına kayıtlı öğrenciler toplamın sadece % 21'ini, oluşturmakta, bu oran anaokulu öğretmenliğinde ise ancak % 1,4 düzeyinde kalmaktadır.

Diğer önemli bir eksiklik ise, ilkökul öğretmenliği ile liselerin branş öğretmenliği arasında kalan bugünkü ortaokul öğretmenliği veya olması gereken hali ile, sekiz yıllık temel eğitimin branş öğretmenliği konusundaki boşluktur.

Ülkemiz öğretmen yetiştirme konusunda gerçekten çok ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Sorunun ulaşılmış olduğu boyutlarla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca Şubat 1997'de yayımlanan "Milli Eğitimde Hedefler" başlıklı kitapçıkta aynen şu ifadelere yer verilmiştir.

"Öğretmenlerin yetiştirilmesi ve niteliklerinin artırılması, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de üzerinde en çok durulan ve tartışılan konuların başında gelmektedir.

Eğitimin kalitesinde sürekliliğin sağlanması ve kalitenin artırılabilmesi için öğretmen yetiştiren kurumların çağdaş yönetim biçimini benimseyen ve etkin eğitim veren kurumlar haline getirilmesi yönünde çalışmalarımızı yoğunlaştırmış bulunmaktayız.

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının 1982 yılından itibaren üniversiter bir yapıya kavuşturulması öğretmenin niteliğinin artırılması konusunda atılmış önemli bir adımdır.

Ancak, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarıyla öğretmenin işvereni durumunda bulunan Bakanlığımız arasında özellikle 1991 yılından itibaren gerçekleştirilen "Öğretmen Yetiştirmede Koordinasyon ve İşbirliği" toplantılarına rağmen istenilen düzeyde başarı sağlanamamıştır.

Bunun sonucu olarak, orta ve uzun vadede sağlıklı bir "Öğretmen İhtiyaç Planlaması" yapılmamış, arz-talep dengesi bozulmuş ve Bakanlığımız büyük sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Nitekim, başta sınıf öğretmenliği olmak üzere çeşitli branşlarda öğretmen açığı görülmüş ve bu açık pedagojik esaslara uygun olmayan geçici tedbirlerle giderilmeye çalışılmıştır."

Bu satırlarda da belirtilmiş olduğu gibi, 1991 yılından başlayarak bu alanda kaybedilmiş olan zamanı daha fazla gecikmeden telafi edebilmek amacıyla eğitim fakültelerimizin ülke ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden yapılandırılması Yükseköğretim Kurulu'nun 7 Şubat 1997 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın üst düzey yetkilileri ve alanın uzmanları ile birlikte bir yıldan beri yürütülmekte olan çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılan model Şekil 1'de gösterilmiştir. 1998-99 eğitim-öğretim yılından başlayarak eğitim fakültelerine bu modele göre öğrenci alınacaktır.

Şekil 1'de görüldüğü gibi, bu modelde eğitim fakültelerinin lisans düzeyindeki faaliyetlerinin ağırlığı sekiz yıllık temel eğitimin gerektirdiği formasyona sahip öğretmenlerin yetiştirilmesine verilmektedir. Ortaöğretimin, yani liselerin branş öğretmenlerinin yetiştirilmesi ise tezsiz yüksek lisans düzeyine çıkarılmaktadır.

Eğitim fakültelerinin öğretim üyesi ihtiyacının karşılanabilmesi için yurtdışı burslarının ağırlıklı olarak bu alana kaydırılması için Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurulmuştur. Bu amaçla, yurtdışında bu alanda temayüz etmiş üniversitelerle prensip anlaşmasına varılmış ve ödenecek öğrenim ücretlerinde büyük indirimler sağlanmıştır. Halen Bakanlığın bu konudaki cevabı beklenmektedir.

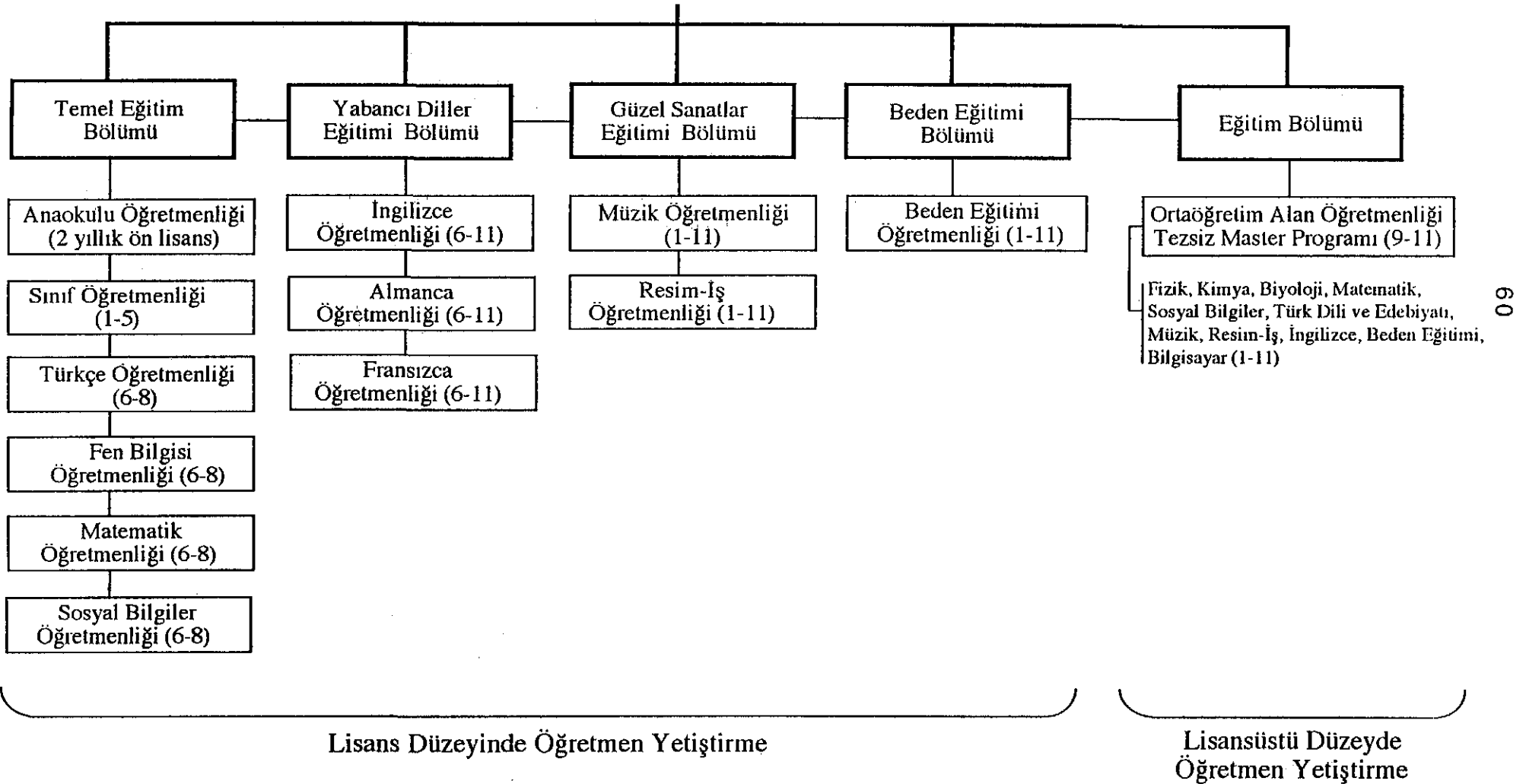
Şekil 1'de gösterilen model ile ilgili olarak aşağıda belirtilen noktalar gözönüne alınmalıdır:

1. Sınıf Öğretmenliği (1-5) programında mevcut öğretim elemanı kapasitesi dahilinde Türkçe, Müzik, Resim-İş, Beden Eğitimi ve Bilgisayar alanları yan alan olarak yer almalıdır.
2. Temel Eğitim Branş Öğretmenliği (6-8) programlarında mevcut öğretim elemanı kapasitesi dahilinde öğrencilere en az bir yan alan seçme imkanı verilmelidir. Türkçe Öğretmenliği

ŞEKİL 1

EĞİTİM FAKÜLTELERİNİN YAPILANDIRILMASI

EĞİTİM FAKÜLTESİ

programındaki öğrenciler Sosyal Bilgileri, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programındaki öğrenciler Türkçe'yi; Fen Bilgisi Öğretmenliği programındaki öğrenciler Matematiği, Matematik Öğretmenliği programındaki öğrenciler ise Fen bilgisini öncelikli yan alan olarak seçmelidir. Yine mevcut öğretim elemanı kapasitesi dahilinde Müzik, Resim-İş, Beden Eğitimi ve Bilgisayar alanlarından biri ikinci yan alan olarak seçilebilir. Yabancı Diller Eğitimi programlarındaki öğrenciler için Türkçe mecburi yan daldır. Ayrıca, imkanlar nispetinde, tüm programlar için Türkçe ikinci yan daldır.

3. Temel Eğitim branş öğretmenliği programlarındaki (6-8) alan dersleri, bünyesinde Fen-Edebiyat Fakültesi bulunan üniversitelerde bu fakültelerden alınmalıdır.
4. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Master programı (9-11) Fen-Edebiyat fakülteleri ve ekli listede belirtilen ilgili diğer fakülte mezunlarına öğretmenlik formasyonu (temel eğitim dersleri, alan öğretim yöntemleri ve uygulama) vererek liselere branş öğretmeni yetiştirir. Bu programdan mezun olacak Bilgisayar öğretmenleri ise tüm kademelerde öğretmenlik yapacak şekilde yetiştirilir. Bu amaçla ilgili enstitüler bünyesinde gerekli enstitü anabilim dalları kurulur.
5. Şemada yer alan lisans ve lisansüstü programlar belirli bölümlerin sorumluluğunda görünmesine rağmen, bu programların yürütülmesinde bölümlerarası işbirliği gereklidir. Örnek olarak; Eğitim bölümü şemada yer alan tüm programlar için öğretmenlik formasyonu derslerini vermekle yükümlüdür. Programlara göre hazırlanan ders dağılımları çerçevesinde bu işbirliğinin gerektirdiği sorumluluklar açık olarak belirlenmelidir.
6. Şemada belirtilen lisans ve lisansüstü düzeydeki öğretmen yetiştirme programları yanında, Sınıf öğretmenliği, Branş öğretmenlikleri ve Eğitim Bilimlerinin çeşitli alanlarında ilgili enstitüler bünyesinde yürütülmek üzere tezli yüksek lisans ve doktora programları yer almaktadır.
7. Her kademedeki öğretmen yetiştirme programları için okullarda uygulama zorunludur. Bu tür okul uygulamaları tecrübeli öğretmenlerin nezaretinde yapılmak üzere müfredat programlarında ağırlıklı olarak yer alır. Millî Eğitim Bakanlığı her eğitim fakültesi için belirli sayıda okulu bu amaçla görevlendirir. Uygulamalarda görev alacak öğretmen ve okul yöneticileri ilgili fakültelerce saat başına ders ücreti ödenmek suretiyle ayrıca görevlendirilir.
8. Eğitim fakültelerinin imkanları dahilinde modelde belirtilen tüm programların açılması sağlanacaktır. Ancak her eğitim fakültesinde Sınıf Öğretmenliği programının acilen uygulamaya geçirilmesi gerekli görülmektedir. Bu kapsamda Eğitim fakültelerinde yer alan Eğitim Bilimleri bölümleri halen uygulamakta oldukları lisans programlarının yerine Sınıf Öğretmenliği Programını biran önce başlatmak üzere gerekli hazırlıkları yapacaklardır.

ORTAÖĞRETİM ALAN ÖĞRETMENLİĞİ TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMINA BAŞVURABİLECEKLERİN MEZUNİYET ALANLARI

Matematik Eğitimi

Matematik Öğretmenliği
 Matematik
 Makina Mühendisliği
 İnşaat Mühendisliği
 Elektrik-Elektronik Mühendisliği
 Elektronik Mühendisliği
 Elektrik Mühendisliği
 İstatistik
 Bilgisayar Mühendisliği
 Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği

Fizik Eğitimi	Fizik Öğretmenliği Fizik Fizik Mühendisliği Makina Mühendisliği İnşaat Mühendisliği Elektrik-Elektronik Mühendisliği Elektronik Mühendisliği Elektrik Mühendisliği Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği
Kimya Eğitimi	Kimya Öğretmenliği Kimya Kimya Mühendisliği
Biyoloji Eğitimi	Biyoloji Öğretmenliği Biyoloji
Fen Bilgisi	Fen Bilgisi Öğretmenliği Kimya Öğretmenliği Kimya Biyoloji Öğretmenliği Biyoloji Fizik Öğretmenliği Fizik Kimya Mühendisliği
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tarih Öğretmenliği Tarih Coğrafya Öğretmenliği Coğrafya
Tarih Öğretmenliği	Tarih Öğretmenliği Tarih Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Coğrafya Öğretmenliği	Coğrafya Öğretmenliği Coğrafya Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
İngilizce Öğretmenliği	İngilizce Öğretmenliği İngiliz Dili ve Edebiyatı
Beden Eğitimi Öğretmenliği	Beden eğitimi ve Spor Öğretmenliği Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (Lisans) Spor Bilimleri ve Teknolojisi Spor Yüksekokulu (Lisans)
Resim Öğretmenliği	Resim-İş Öğretmenliği Resim Öğretmenliği (Uygulamalı Resim Eğitimi Ana Sanat Dalı) Resim Bölümü

Müzik Öğretmenliği

Müzik
Müzik Öğretmenliği

Bilgisayar Öğretmenliği

Bilgisayar Mühendisliği
Elektrik-Elektronik Mühendisliği
Elektronik Mühendisliği
Elektrik Mühendisliği
Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği
Matematik
İstatistik
Fizik

V.2. YAYGIN BİLGİSAYAR EĞİTİMİ

1995-96 eğitim-öğretim yılında üniversitelerimizden bilgisayar bölümlerine kayıtlı toplam öğrenci sayısı 3.595, bu bölümlerin 1994-95'de verdiği toplam mezun sayısı ise sadece 469'dur. Bu sayıdaki mezun ancak orta boy bir yazılım şirketinin sistem mühendisi ihtiyacını karşılamaya yeterlidir.

Yaygın bilgisayar eğitimi ise en gelişmiş üniversitelerimizde dahi esas olarak bilgisayar programlamaya giriş düzeyinde bir ders ile, eğer ilgilenen öğretim üyeleri varsa, öğrencinin okuduğu alandaki bilgisayar uygulamalarını kapsayan bir dersten ibarettir.

Halbuki, olaya artık sadece bilgisayar programcılığı olarak değil, bilginin işlenmesi, depolanması, iletimi ve bilgiye ulaşım olarak tanımlanan enformatik adlı yeni bir alan olarak bakılmaktadır. Mühendislikten, tıba, hukuka kadar tüm disiplinlerdeki öğrencilerin bu ileri teknoloji alanında "okur-yazar" olmaları artık mezunlarda aranan temel niteliklerin başında gelmektedir.

Diğer yandan, bilgisayar bölümü mezunları sistem mühendisi veya sistem yazılımcısı formasyonuna sahiptirler. Belirli bir alanda, örneğin hukukta veya makina mühendisliğinde, o alandaki belirli bir probleme yönelik uygulama yazılımlarının hazırlanabilmesi için, o alandaki kişilerin yazılım konusuna, bir sistem yazılımı mühendisiyle birlikte çalışabilecek düzeyde aşına olmaları gerekmektedir.

Halen yıllık dünya yazılım pazarının hacmi 150 milyar dolar civarındadır. Gelişmekte olan, hatta az gelişmiş bazı ülkeler bu pazardan pay kapabilmek için önemli atılımları gerçekleştirmişlerdir. Örneğin, Hindistan'ın yıllık yazılım ihracatı 1 milyar doları aşmıştır.

Bilgisayar yazılımlarında yıllar son iki hane ile, yani 97, 98, 99 şeklinde ifade edilmektedir. 2000 yılına gelindiğinde bu iki hanede yer alacak 00 rakkamlarının yaratacağı sorunların düzeltilmesinin maliyetinin toplam 600 milyar dolara ulaşacağı ileri sürülmektedir. Buna göre, önümüzdeki üç yıl içinde yıllık dünya yazılım pazarı ortalama olarak 150 milyardan 350 milyara çıkacaktır. Hindistan bu ek pazar hacmini kullanarak yıllık yazılım ihracatını 2003 yılında 50 milyar dolara yükseltmeyi hedeflemektedir.

Ülkemizde gerek sistem mühendisliği, gerek yaygın enformatik eğitimi, gerekse uygulama yazılımı konusundaki çok büyük eksikliği zaman içinde gidermek amacıyla ODTÜ'nde Enformatik Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitüde diğer üniversitelerimizin elemanları yetiştirilecek ve programlar geliştirilecektir. Enstitüdeki çalışmalara başlangıç desteği olarak Dünya Bankası kredilerinin dağıtılmamış kısmından 250.000 dolarlık bir fon sağlanmıştır.

Her üniversitemizde, üniversite genelinde yaygın bilgisayar eğitimi ile ilgili derslerin verilmesini temin ve koordine etmek amacıyla, rektörlüğe bağlı disiplinlerarası destek bölümü niteliğinde bir enformatik bölümü kurulması için çalışmalar sürdürülmektedir. Özellikle gelişmekte olan üniversitelerimizin bu alanda ihtiyaç duyduğu elemanlar, yukarıda sözü edilen enformatik enstitüsü ile diğer gelişmiş üniversitelerimizin ilgili birimlerinde yetiştirilecektir.

Diğer yandan, uygulama yazılımı konusunda üniversite-sanayi işbirliğini kurmak ve yeni mezunlara bu alanda iş sahaları yaratmak amacıyla, Birleşmiş Milletler Kalkınma Teşkilatı (UNDP) ve Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'ndan (TTGV) sağlanan 1.5 milyon ABD doları tutarındaki bir fonla ODTÜ, İTÜ, Boğaziçi Üniversitesi vakıfları ile İzmir Teknopark A.Ş. ve TTGV'nin ortak olacağı bir anonim şirket kurulma aşamasındadır.

V.3. MESLEK YÜKSEKOKULLARI

Üniversitelerimize bağlı 372 meslek yüksekokulundaki iki yıllık önlisans programlarına kayıtlı toplam örgün öğretim öğrenci sayısı 1995-96 eğitim-öğretim yılında 148.930, bu okullardan 1994-95 döneminde mezun olan öğrenci sayısı ise 29.297'dir. Örgün öğretimdeki önlisans program sayısı 1907'dir. Açıköğretimdeki 7 önlisans programına kayıtlı öğrenci sayısı ise 177.125 olup, 1994-95 döneminde bu programlardan 21.510 öğrenci mezun olmuştur. Ülkemizde 111 tür önlisans programı vardır, yani 111 değişik alanda mesleki eğitim yapılmaktadır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi, 1983-1996 dönemi içinde örgün öğretimdeki meslek yüksekokulları gerek okul gerekse öğrenci sayısı bakımından beş kat büyümüştür. Bu artışlar gelişen Türkiye endüstrisinin kaliteli ve beceri sahibi ara insangücüne olan ihtiyacının açık bir göstergesidir. Türkiye'de sanayinin ihtiyaç duyduğu ara insangücünü yetiştiren meslek yüksekokullarının halihazır durumu aşağıda özetlenmiştir:

i) Fiziki imkanlar

Mevcut 366 meslek yüksekokulunun bazılarının kendilerine ait binaları bulunmamaktadır. Bir kısmı devlet dairelerinin kullandığı binalarda görev yapmakta, bazıları ise lise düzeyindeki okullarla aynı binayı paylaşmaktadırlar. Oysa pratik uygulama ağırlıklı olan bu okulların uyguladıkları müfredat programlarının özel tasarımı yapılmış binalarda eğitim-öğretimi sürdürmeleri eğitimin kalitesi yönünden büyük önem taşımaktadır.

Sanayinin ihtiyaç duyduğu standartlarda bir eğitim gerçekleştirebilmek için bu okulların iyi teçhiz edilmiş, laboratuvar ve atelyelerin sanayinin uyguladığı teknolojiye uygun donatılmış olması gerekmektedir. Ancak sayıları artan meslek yüksekokullarında maliyeti yüksek olan bu donanımların eksik olduğu bilinmekte hatta bunların büyük bir bölümü kendilerine alt yapı teşkil eden mesleki ve teknik liselerden tesis, araç ve gereç bakımından daha düşük düzeyde bulunmaktadır.

ii) Öğretim elemanı ve öğrenci durumu

Türk yükseköğretiminin genelinde olduğu gibi Meslek yüksekokullarında da öğretim elemanı sıkıntısı vardır. Artan öğrenci sayıları öğretim elemanı ihtiyacını da beraberinde getirmektedir. Bugün Türkiye'deki meslek yüksekokullarında 1 öğretim elemanına 45 öğrenci düşmektedir. UNESCO standartlarına göre 1/12 olması gereken bu oran eğitim-öğretim kalitesini önemli ölçüde etkilemektedir.

iii) Meslek yüksekokullarına gelen öğrenci profilleri

Türk eğitim sisteminin önemli çarpıklıklarından biri, ortaöğretimdeki mesleki ve teknik eğitim ile meslek yüksekokulları arasındaki irtibatsızlıktır. Mesleki ve teknik liselerdeki öğrenci maliyetleri genel liselerdeki maliyetlerin çok üstündedir. Hal böyle iken, ortaokuldan sonra sınavla girilen mesleki ve teknik liselerin mezunları, yükseköğretime girişte ikinci bir sınavla bambaşka alanlara yönelmektedir. Halihazırda meslek yüksekokullarına giren öğrencilerin ancak % 30'u meslek ve teknik lise mezunu olup geri kalan büyük bir bölümü genel lise kökenli öğrencilerdir.

1995-96 eğitim-öğretim yılında çeşitli tür mesleki ve teknik liselerdeki okul ve öğrenci sayıları aşağıdaki gibidir:

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı
Erkek Teknik Öğretim Okulları	864	386.611
Kız Teknik Öğretim Okulları	567	95.265
Ticaret ve Turizm Öğretim Okulları	525	211.770
İmam-Hatip Liseleri	561	186.688
TOPLAM	2.517	880.334

Mesleki ve teknik liselerden mezun olan öğrencilerin meslek yüksekokullarına girişlerinin yönlendirilmesi ve kolaylaştırılması hususunda bir dizi proje başlatılmıştır. Bunların realize edilmesi sonucunda yukarıda belirtilen olumsuzluğun büyük ölçüde giderileceği tahmin edilmektedir. Halihazırda 2 yıllık meslek yüksekokullarının örgün öğretimdeki payı % 13 olup, çok düşüktür. Gelişmiş ülkelerde bu oran en az % 30'dur. Alınması planlanmış olan tedbirlerle önümüzdeki 3-5 yıl içinde bu alanda önemli mesafeler katedileceği değerlendirilmektedir.

iv) Staj/Endüstriye dayalı öğretim

Bütün meslek yüksekokullarında ve tüm programlarda staj veya endüstriye dayalı öğretim uygulaması vardır. Bireyin gelecekteki çalışacağı iş ortamına uygun koşullarda öğrenim görmesine fırsat veren ve okullardaki eğitimi tamamlayan bir uygulama olarak bu konunun üzerinde önemle durulmaktadır. İş başında veya işle bütünleşik eğitimi sağlayan staj veya endüstriye dayalı öğrenimin kuvvetlenmesi için okul-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Mesleki/Teknik eğitimdeki kaynak sıkıntıları ve endüstrinin talebi doğrultusunda hızla artan ara-insangücü ihtiyacının geliştirilmesi Endüstriyel Eğitim Projelerinin başlatılmasına neden olmuştur. Dünya Bankası kredisi kullanılarak geliştirilen projelerde yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınmış ve bu doğrultuda çalışmalar 1984 yılından bugüne süregelmiştir.

Meslek yüksekokullarının amaçlarına yönelik, sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu ara-insangücünün niteliğini ve niceliğini arttırmak ve bu okulları uluslararası standartlara ulaşabilmek için 32.7 milyon ABD doları tutarında Dünya Bankası kredisi kullanılarak 1985 yılında I. Endüstriyel Eğitim Projesi başlatılmıştır. Bu proje kapsamına alınan 8 meslek yüksekokulunda tamamen yeni bir yapılanmaya gidilmiş, programları geliştirilmiş, öğretim üyelerinin sayıları arttırılarak bunlardan 199'u yurtdışında eğitilmiş ve laboratuvarları en son teknolojiyi içeren teçhizatla donatılmıştır. Tamamlanmış olan birinci proje kapsamındaki 8 meslek yüksekokulu batıdaki emsalleri düzeyindedir.

1989 yılında II. Endüstriyel Eğitim Projesi için Dünya Bankası'ndan 102.8 milyon ABD doları tutarındaki kredi sağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 50 milyon dolar inşaat harcamaları için taahhüt edilmiş ve 22 meslek yüksekokulunun fiziksel imkanları, program bazında hazırlanan standart tasarım ilkeleri doğrultusunda projelendirilmiş ve inşaatlar tamamlanmıştır. Halen sürmekte olan bu proje kapsamında bulunan meslek yüksekokullarının atölye ve laboratuvarları son teknolojiye sahip teçhizat ile donatılmaktadır. Bu okulların kadroları genişletilmiş ve öğretim elemanlarından 533'ü yurtdışında eğitilmiştir.

II. Endüstriyel Eğitim Projesinin diğer bir amacı ise mesleki ve teknik öğretmen ihtiyacını karşılamaktır. Bu doğrultuda Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm, Gazi Üniversitesi yaygın eğitim, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim ve Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakülteleri proje kapsamına alınmıştır ve öğretim elemanlarının yurtiçi ve yurtdışı eğitimi verilmiştir. Bu amaçla 234 öğretim elemanı yurtdışında eğitimini tamamlamıştır. Laboratuvar ve atölyelerin donatımı çalışmaları sürdürülmektedir.

Proje kapsamında yapılan çalışmalardan bir diğeride meslek yüksekokullarında uygulanan staj endüstriye dayalı öğretim (EDÖ) adı altında geliştirmek ve okul-sanayi işbirliğini kuvvetlendirici çalışmaları arttırmak olmuştur. Bu çalışmaların başında EDÖ yönetmeliği gelmektedir. 12 haftaya çıkarılan EDÖ uygulaması bütün proje kapsamında bulunan okullar tarafından uygulanmaktadır. Diğer bir çalışma İstanbul Sanayi Odası (İSO) ile yapılan işbirliğidir. Halen protokol aşamasında olan bu işbirliğinin zaman içerisinde İzmir, Ankara ve Çukurova Sanayi Odaları ile protokole bağlanması planlanmaktadır.

Yürürlükte olan 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında uygulanan staj yönetmeliği sadece meslek ve teknik liseler için geçerli olmasına rağmen meslek yüksekokullarını kapsamamaktadır. Bu eksikliği gidermek için Yükseköğretim öğrencilerinin Yurtiçi ve Yurtdışı Staj Kanun tasarısı ilk kez 1983 yılında hazırlanmış, 1996 yılında yenilenerek TBMM'ne sunulmuştur. Bu yasanın yürürlüğe girmesi ile endüstriye dayalı öğrenim ve okul-sanayi işbirliği çalışmalarında büyük mesafe katedilmiş olacaktır.

Özetle, ülkemizde halen faal olan toplam 366 meslek yüksekokulundan teknik programlara sahip 286 meslek yüksekokulu bulunmaktadır ve bu okulların sadece 30'u dünya standartlarına uygun hale getirilmiştir. Yaklaşık % 10'luk bir gelişmişlik henüz mesleki teknik eğitim için yeterli değildir. Türkiye genelinde üçüncü bir meslek yüksekokulları projesine daha ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda gerekli girişimler Hazine Müsteşarlığı'na sunulmuştur.

V.4. UZAKTAN ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ

2000 yılında ülkemizdeki yükseköğretim çağ nüfusunun 5.025.000 olacağı tahmin edilmektedir. Buna göre, önümüzdeki beş yıl içinde örgün öğretimde halen % 13,5 olan okullaşma oranımızın, ileri ülkelere kıyasla mütevazı bir oran olan % 20 düzeyine yükseltilmesi ve ülke genelindeki örgün öğretimdeki öğrenci/öğretim üyesi oranının bugünkü 42 değerinden 30'a düşürülmesinin hedeflenmesi halinde, 2000 yılına kadar ülkemizde öğretim üyesi sayısının yaklaşık bir misli artırılması gerekmektedir.

Kısacası, üniversitelerimizden mezun olacak olan doktora öğrencileri ile yurtdışında lisansüstü öğrenim görmekte olan araştırma görevlilerinin tümü önümüzdeki beş yıl içinde öğretim üyesi olarak üniversitelerimizde görev alsalar dahi, nitelikli öğretim üyesi sayısı, yükseköğretimdeki okullaşma oranımızın artırılması ve istenen kalite düzeyine ulaşılmasındaki başlıca darboğazlardan birini oluşturmaya devam edecektir.

Diğer yandan, ileri telekomünikasyon teknolojileri hızla gelişip yaygınlaşmakta ve her alanda toplumların hayat tarzını değiştirmektedir. Bu tür teknolojilere dayalı yeni ve ileri uzaktan öğretim yöntemleri de hızla yaygınlaşmaktadır.

Yukarıda belirtilen iki husus gözönüne alınarak, ülkemiz sahinında ileri teknolojilere dayalı uzaktan öğretim ağının kurulması konusunda alternatif sistem tasarılarını kapsayan bir fizibilite etüdünün yapılabilmesi için Eğitim Geliştirme Projesi'nin dağıtımı yapılmamış fonlarının bir kısmının kullanılması için Hazine Müsteşarlığı ve Dünya Bankası nezdindeki girişimlerimiz olumlu karşılanmıştır. İşlemler tamamlanmış ve iş TÜBİTAK Bilgi Teknolojileri Enstitüsü'ne verilmiştir. Etüd, bu enstitünün bünyesinde İTÜ'nden iki, ODTÜ, Boğaziçi ve Anadolu üniversitelerinden birer öğretim üyesinden oluşan bir ekip tarafından yapılacaktır.

VI. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA FAALİYETLERİ

Üniversitelerin temel işlevlerinden biri, lisansüstü düzeydeki eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile yeni bilgi üreterek bilime uluslararası düzeyde katkı yapmaktır. Bu nedenle, üniversitelerdeki araştırma faaliyetlerinin değerlendirilmesinde gözönüne alınması gereken temel çıktılar, lisansüstü öğrenci sayıları ve uluslararası düzeydeki bilimsel dergilerde yayınlanan makale sayılarıdır.

Üniversitelerimize bağlı toplam 148 enstitüde yürütölen yüksek lisans, sanatta yeterlik ve doktora programları ile tıp fakültelerinde yürütölen tıpta uzmanlık programlarındaki öğrenci ve mezun sayılarının yıllara göre değişimi Tablo 17'de gösterilmiştir.

1983-1996 yılları arasındaki dönemde yüksek lisans öğrencisi sayısı 9.059'dan 49.853'e, doktora öğrencisi sayısı (sanatta yeterlik dahil) 4.336'dan 19.673'e, tıpta uzmanlık öğrencisi sayısı ise 2.364'den 6.251'e yükselmiştir. Böylece, üniversiteler dışındaki diğer eğitim kurumlarındaki 34 yüksek lisans, 45 doktora ve 442 tıpta uzmanlık öğrencisi ile birlikte, 1995-96 ders yılında ülkemizdeki toplam lisansüstü öğrenci sayısı 76.298'e yükselmiştir.

Yüksek lisans öğrencilerinin 685'i, doktora öğrencilerinin 437'si, tıpta uzmanlık öğrencilerinin ise 294'ü olmak üzere, toplam 1.416 lisansüstü öğrenci yabancı uyrukludur.

Yüksek lisans ve doktora programlarına kayıtlı öğrencilerin alanlara göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir:

	Yüksek Lisans		Doktora	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Dil ve Edebiyat	1.563	3,1	653	3,3
Sosyal Bilimler	20.629	41,4	6.366	32,4
Eğitim	4.402	8,8	1.221	6,2
Temel Fen Bilimleri	3.421	6,9	1.543	7,8
Sağlık Bilimleri	2.551	5,1	3.344	17,0
Mühendislik	12.749	25,6	4.646	23,6
Ziraat-Orman	3.434	6,9	1.529	7,8
Sanat	1.104	2,2	371	1,9
TOPLAM	49.853	100,0	19.673	100,0

TABLO 18

ÜNİVERSİTELERDEKİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YIL	YENİ KAYIT SAYISI			KAYITLI ÖĞRENCİ SAYISI			MEZUN ÖĞRENCİ SAYISI		
	Y.LİSANS	DOKTORA	TIP UZM.	Y.LİSANS	DOKTORA	TIP UZM.	Y.LİSANS	DOKTORA	TIP UZM.
1983 - 84	4516	932	--	9059	4336	--	1473	805	595
1984 - 85	4832	934	644	11215	5577	2364	1831	522	502
1985 - 86	6997	1616	833	12285	5443	2850	2184	504	648
1986 - 87	7198	2257	929	14078	6702	2711	3449	812	557
1987 - 88	8200	2684	1148	16884	7732	3705	3397	626	530
1988 - 89	8164	2774	1080	18171	8887	4197	3327	787	671
1989 - 90	9329	2856	873	22456	10593	4280	3839	1006	792
1990 - 91	9279	2723	1059	25006	11705	4340	4189	1437	973
1991 - 92	11971	3150	1160	30615	12838	4330	4318	1351	795
1992 - 93	11255	3293	1348	33442	13949	4664	4611	1358	711
1993 - 94	12940	3269	1336	35797	14752	4961	5051	1456	811
1994 - 95	15097	3757	1358	41012	16025	5410	5409	1614	801
1995 - 96	16628	4032	1495	49853	19673	6251	VY	VY	VY

VY: Veri yok

Lisansüstü öğrencilerin % 8,2'si tıpta uzmanlık öğrencilerinden oluşmaktadır. Ancak, her yıl Tıpta Uzmanlık Sınavı'na (TUS) başvuranların sadece küçük bir bölümü bu programlara yerleştirilebilmektedir. Bu nedenle, aile hekimliği kurumsallaştırılarak açıkta kalan nitelikli tıp mezunlarına bu alanda lisansüstü eğitim imkanı sağlanmalı, böylece ülke genelinde sağlık hizmetlerinin verim ve niteliği de yükseltilmelidir.

Büyük öğretim üyesi açığı bulunan anaokulu ve ilkökul öğretmenliğinde doktora öğrencisi yoktur. Bilgisayar mühendisliğindeki toplam doktora öğrencisi sayısı 162, elektrik-elektronik mühendisliğinde 472, matematikte ise 235'dir.

Üniversitelerimize bağlı 148 enstitüde, 380'i sağlık bilimleri, 375'i sosyal bilimler, 524'ü fen bilimleri ve 29'u diğer uzmanlık enstitülerinde olmak üzere, toplam 1.308 doktora programı yürütülmektedir. Doktora programlarına kayıtlı öğrenci sayısına göre en büyük ve en küçük beş üniversitemiz aşağıda gösterilmiştir:

Üniversite	Doktora Öğrenci Sayısı
İstanbul	4.009
İstanbul Teknik	2.090
Ankara	1.872
Marmara	1.507
Hacettepe	1.033
Mustafa Kemal	1
Pamukkale	2
Niğde	6
Mersin	7
Afyon Kocatepe	8

Sadece Başkent, Onsekiz Mart, Galatasaray, Kırıkkale, Koç ve Muğla Üniversitelerinde doktora programı yoktur.

Lisansüstü öğrencilerin toplam öğrenci sayısına oranı ülkemizde % 5,7'dir. Bu oran İsrail'de % 21,1, ABD'nde % 21,4, Birleşik Krallık'da % 18,8, Fransa'da % 14,1, İsveç'de % 13,9, İtalya'da % 4,5, Japonya'da ise % 3,9'dur.

Üniversitelerimizdeki lisansüstü eğitim ve bununla ilgili araştırma faaliyetlerinin başlıca gelir kaynakları ve bu kaynaklardan 1997 yılında sağlanacağı tahmin edilen gelirler aşağıdaki gibidir:

Kaynak	Miktar (Milyar TL)
Makina-Teçhizat Ödenekleri	15.331
Dış Krediler	3.518
Araştırma Fonuna Katma Bütçeden Ayrılan Pay	1.465
Teknolojik Araştırmalar Sektöründen Ayrılan Pay	1.919
Kütüphane Ödenekleri	1.737
TÜBİTAK Tarafından Sağlanan Proje Desteği	1.364
TOPLAM	25.334

1996'dan 1997'ye, üniversitelerimizin araştırma ile ilgili ödeneklerinde yaklaşık %164 oranında bir artış sağlanmıştır. Ancak, toplam rakamın % 60'ını oluşturan makina-teçhizat ödenekleri ile dış kredilerin önemli bir kısmının lisans düzeyindeki eğitimde, özellikle tıp fakültelerinde harcanmakta olduğu göz önüne alındığında, üniversitelerimizdeki araştırma harcamalarının ileri ülkelere kıyasla son derece kısıtlı olduğu görülmektedir.

Üniversitelerimizde 1996 yılı içinde yürütülen çeşitli projelerle ilgili bilgiler Tablo 18'de verilmiştir.

Ülkelerin bilimsel ve teknolojik gelişmişliğini ölçmek için kullanılan çeşitli göstergelerden biri, Uluslararası Atıf Endekslerinde (Science Citation Index, Social Science Citation Index, Arts and Humanities Citation Index) yayınlanan makale sayısıdır. Uluslararası düzeyde kabul gören hakemli bilimsel dergileri kapsayan bu endekslerde yayınlanan Türkiye kaynaklı makale sayıları ile ülkemizin bu yayınlar itibariyle dünya sıralamasındaki yeri aşağıda belirtilmiştir.

	1985		1995	
	Sayı	Sıra	Sayı	Sıra
Science Citation Index	493	43	2.333	34
Social Science Citation Index	31	43	114	36
Arts and Humanities Citation Index	8	45	20	37
TOPLAM MAKALE SAYISI	532		2.467	

Buradan görüldüğü gibi, fen bilimleri (temel bilimler, mühendislik bilimleri, sağlık bilimleri, tarım-orman-hayvancılık alanları) alanındaki yayın sayısı ile sosyal bilimler (sosyal bilimler, beşeri bilimler, sanat alanları) alanındaki yayın sayıları arasında önemli bir fark bulunmaktadır.

1991-95 yılları itibariyle, Fen/Sosyal bilimler yayın sayısı oranlarının ülkelere ve ülke türlerine göre dağılımı Tablo 19'da verilmiştir.

Son beş yılın yıllık ortalaması gözönüne alındığında, Türkiye'deki fen bilimlerindeki yayın sayısı, sosyal bilimler toplamının 18.6 katıdır. Ancak, eldeki uluslararası verilerin incelenmesiyle bu farka her ülkede rastlanıldığı ve anadili İngilizce olan ülkelerle olmayan ülkeler arasında büyük bir fark olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu oranlar arasındaki farklılıklar,

- Endeksler tarafından taranan dergilerin tümünün değil ama büyük çoğunluğunun İngilizce yapılması,
- Anadili İngilizce olmayan ülkelerde sosyal bilimcilerin İngilizce yayın yapmalarının yanısıra, başka dillerde de (Fransızca, Almanca, v.b) uluslararası yayın yapmayı tercih etmelerinden,

kaynaklanmaktadır.

TABLO 18

**YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARIMIZDA 1996 YILI İÇİNDE
BAŞLATILAN PROJELER**

ÜNİVERSİTE	ARAŞTIRMA FONU PROJELERİ		TÜBİTAK		DPT	
	PROJE SAYISI	PROJE BÜTÇESİ (MİLYON TL)	PROJE SAYISI	PROJE BÜTÇESİ (MİLYON TL)	PROJE SAYISI	PROJE BÜTÇESİ (MİLYON TL)
ABANT İ. BAYSAL	12	3.249	3	4.409	-	-
ADNAN MENDERES	30	4.450	2	300	1	1.400
AFYON KOCATEPE	9	23.574	-	-	4	19.600
AKDENİZ	35	14.920	9	2.607	-	-
ANADOLU	24	42.500	2	1.260	6	7.000
ANKARA	56	58.363	51	18.264	25	35.000
ATATÜRK	80	37.852	-	-	3	2.800
BALIKESİR	15	1.980	2	595	1	1.400
BOĞAZIÇI	81	51.000	13	16.383	21	163.000
CELAL BAYAR	4	4.930	1	150	1	2.400
CUMHURİYET	245	6.000	-	-	-	-
ÇANAKKALE 18 MART	8	3.500	-	-	-	-
ÇUKUROVA	264	60.000	10	3.852	14	21.000
DİCLE	9	16.600	2	579	3	1.400
DOKUZ EYLÜL	119	63.000	6	6.130	4	8.800
DUMLUPINAR	-	2.037	-	-	2	1.400

TABLO 18 (Devam)

EGE	159	37.250	19	6.803	5	14.000
ERCİYES	171	20.000	3	1.480	3	9.800
FIRAT	45	9.570	3	255	5	7.000
GALATASARAY	-	2.665	-	-	-	-
GAZİ	11	62.660	20	6.582	17	36.000
GAZİANTEP	14	46.956	-	-	5	7.000
GAZİOSMANPAŞA	21	4.650	-	-	1	1.400
GEBZE YÜK. TEK.ENST.	29	20.000	1	3.675	1	5.000
HACETTEPE	153	152.790	41	20.904	28	42.000
HARRAN	31	2.500	-	-	-	-
İNÖNÜ	39	8.600	3	617	3	2.800
İSTANBUL	44	126.000	23	33.104	7	11.200
İSTANBUL TEKNİK	150	257.000	20	21.351	41	106.400
İZMİR YÜK. TEK.ENST.	7	4.106	-	-	1	4.200
KAFKAS	15	3.899	-	-	1	1.400
K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM	25	5.000	1	400	-	-
KARADENİZ TEKNİK	171	29.000	1	100	4	2.800
KIRIKKALE	4	1.988	-	-	-	-
KOCAELİ	21	5.520	5	4.234	2	1.400
MARMARA	121	60.435	9	3.231	7	24.400
MERSİN	17	3.759	-	-	4	7.000
MİMAR SİNAN	1	6.160	1	100	1	5.000

TABLO 18 (Devam)

MUĞLA	5	6.510	-	-	-	-
MUSTAFA KEMAL	40	6.500	1	300	6	5.600
NİĞDE	4	5.442	-	-	1	1.400
ONDOKUZ MAYIS	102	28.122	2	640	2	2.800
ORTA DOĞU TEKNİK	97	130.550	57	51.686	33	72.800
OSMANGAZİ	46	9.200	2	305	5	4.200
PAMUKKALE	11	45.000	-	-	3	5.600
SAKARYA	9	16.880	-	-	3	11.200
SELÇUK	110	12.392	3	1.060	1	9.800
SÜLEYMAN DEMİREL	26	5.550	2	780	1	2.100
TRAKYA	37	13.116	4	4.585	1	2.100
ULUDAĞ	27	16.250	7	1.411	9	14.000
YILDIZ TEKNİK	130	17.061	2	285	8	14.000
YÜZÜNCÜ YIL	56	5.000	5	1.199	3	4.200
Z.KARAEMLAS	21	3.572	1	250	4	2.800
TOPLAM	2.961	1.585.608	337	219.866	301	706.600

TABLO 19

1991-1995 YILLARI İÇİN, FEN/SOSYAL YAYIN SAYIŞI ORANLARININ
ÜLKELERE VE ÜLKE TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI

ÜLKE	YILLIK YAYINLAR (Bin Olarak)		FEN/SOSYAL ORANI	KİŞİ BAŞINA FEN YAYIN SAYISI (*0.00001 olarak)
	FEN	SOSYAL		
A. Anadili İngilizce Olan Ülkeler:				
ABD	280	92	3,0	106
İngiltere	58	18	3,2	99
Kanada	35	10,4	3,3	123
Avusturya	17,2	4,5	3,8	94
Ortalama			3,1	
B. Diğer Gelişmiş Ülkeler:				
Japonya	58	1,3	44,6	46
Almanya	54	6,2	8,7	66
Fransa	42	3,3	12,8	72
İtalya	25	1,6	16,0	43
Hollanda	17	2,3	7,4	110
İspanya	15	1,0	15,0	38
Ortalama			13,4	
C. Gelişmekte Olan Ülkeler:				
Hindistan	15,5	0,8	20,5	1,7
Tayvan	5,3	0,2	24,1	24
Güney Kore	3,9	0,14	27,3	8,5
Meksika	2,5	0,3	8,6	2,7
Arjantin	2,5	0,12	20,8	7,3
Türkiye	2,0	0,108	18,6	3,2
Mısır	2,0	0,05	40,0	3,2
Bulgaristan	1,6	0,08	20,0	18
Portekiz	1,4	0,9	15,5	13
Ortalama			19,4	

NOT : Her alt kümedeki ülkeler FEN dalındaki yayın miktarlarına göre sıralanmışlardır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, sosyal bilimler alanlarındaki yayın değerlendirmelerinin atıf sistemi gözönüne alınarak yapılmasının sakıncalı olacağı görüşüne varılmış ve Türkiye'de üretilen yayın sayılarının diğer ülkelerle karşılaştırılmasında Science Citation Index'de (SCI) yer alan yayınlar gözönüne alınmıştır.

SCI veri tabanı, astronomi, bilgisayar bilimleri, bitki bilimleri, biyokimya, biyoloji, biyoteknoloji, cerrahi, çevre bilimleri, farmakoloji, fizik, immünoloji, genetik, gıda bilimleri, kimya, malzeme bilimi, matematik, mühendislik, nöro bilimler, onkoloji, pediatri, psikiatri, tarım, tıp, veterinerlik bilimleri, yer bilimleri ve zooloji konularını kapsamaktadır. Bu veri tabanına göre Türkiye kaynaklı makalelerin sayısı ve bu makaleler itibariyle Türkiye'nin dünyadaki yeri aşağıda gösterilmiştir. Buradan görüldüğü gibi, 1986 yılında 44. sırada bulunan Türkiye, 1994 yılına kadar istikrarlı bir yükselme göstererek 34. sıraya ulaşmıştır.

Yıl	Sayı	Sıra
1980	390	41
1981	344	42
1982	350	44
1983	395	45
1984	380	44
1985	493	43
1986	520	44
1987	591	43
1988	660	42
1989	815	41
1990	925	40
1991	1080	39
1992	1354	38
1993	1492	37
1994	1789	34
1995	2333	34

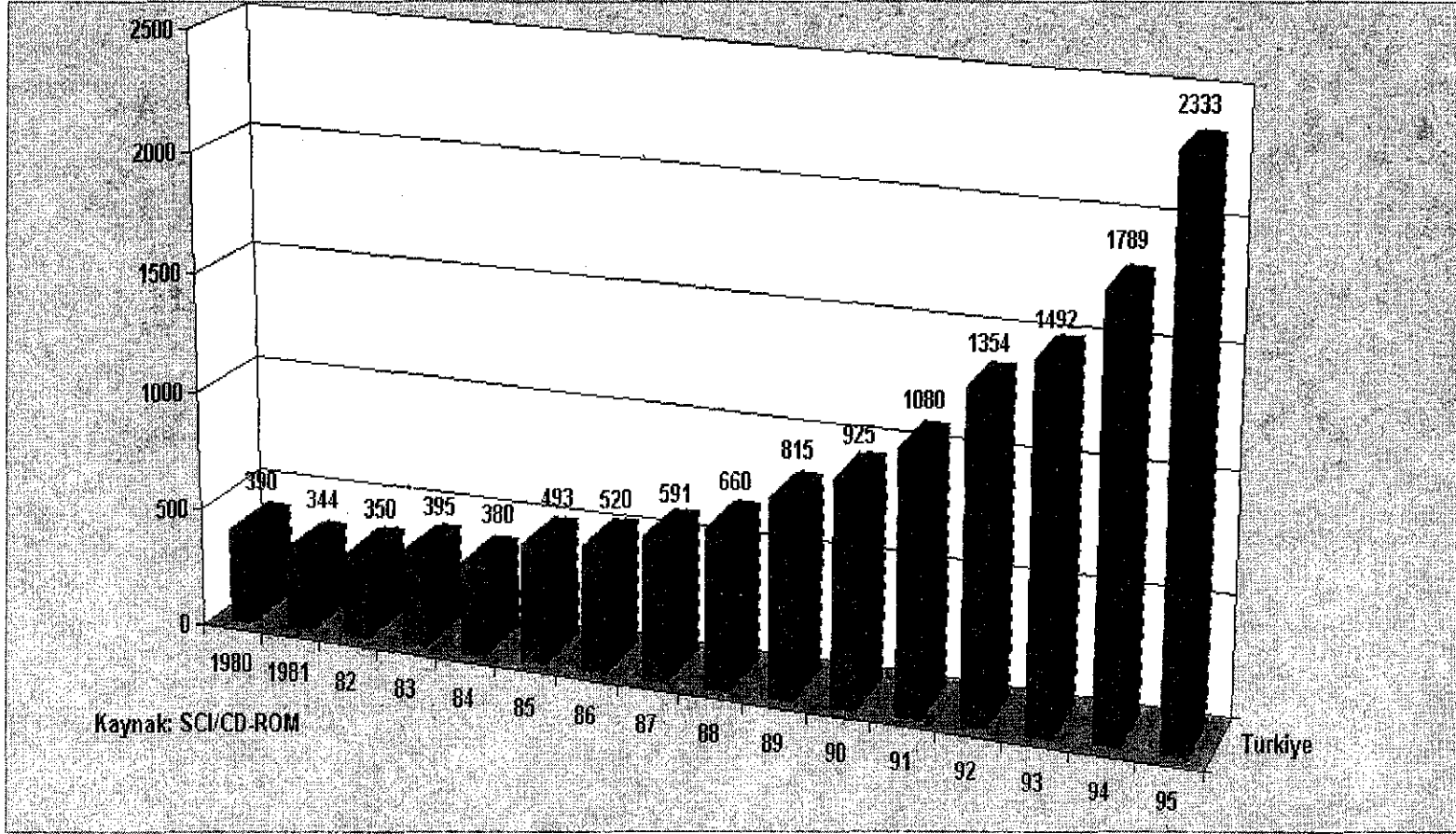
Türkiye kaynaklı makale sayılarının yıllara göre grafiksel dağılımı Şekil 2'de verilmiştir. Özellikle son yıllarda makale sayılarında görülen üstsel artış açık olarak görülmektedir. 1996 yılı ile ilgili veriler henüz tamamlanmamıştır. Ancak, bu sayının 3000-3100 dolayında olacağı ve Türkiye'nin yine 34. sırada yer alacağı sanılmaktadır.

Ülkelerin 1995 yılında SCI'da yayınladıkları makale sayıları Tablo 20'de verilmiştir. Buna göre, ilk 10 ülkenin makale sayısı 589.523 olup toplamın % 77,9'unu oluşturmaktadır. Türkiye'nin 10.000 makalede katkısı ise sadece 30'dur.

Türkiye ile aynı grupta bulunan İrlanda, Mısır, Portekiz, Bulgaristan ve Meksika'nın bir önceki yıla göre yayınlanan makale sayılarındaki artış oranları Şekil 3'de gösterilmiştir. Türkiye, geçmişindeki en yüksek oranı % 30 ile 1995 yılında yakalamıştır. Bu oransal artış, Türkiye'nin bulunduğu gruptaki en yüksek rakamdır.

ŞEKİL 2

TÜRKİYE KAYNAKLI MAKALE SAYILARININ YILLARA GÖRE DAĞILIMI

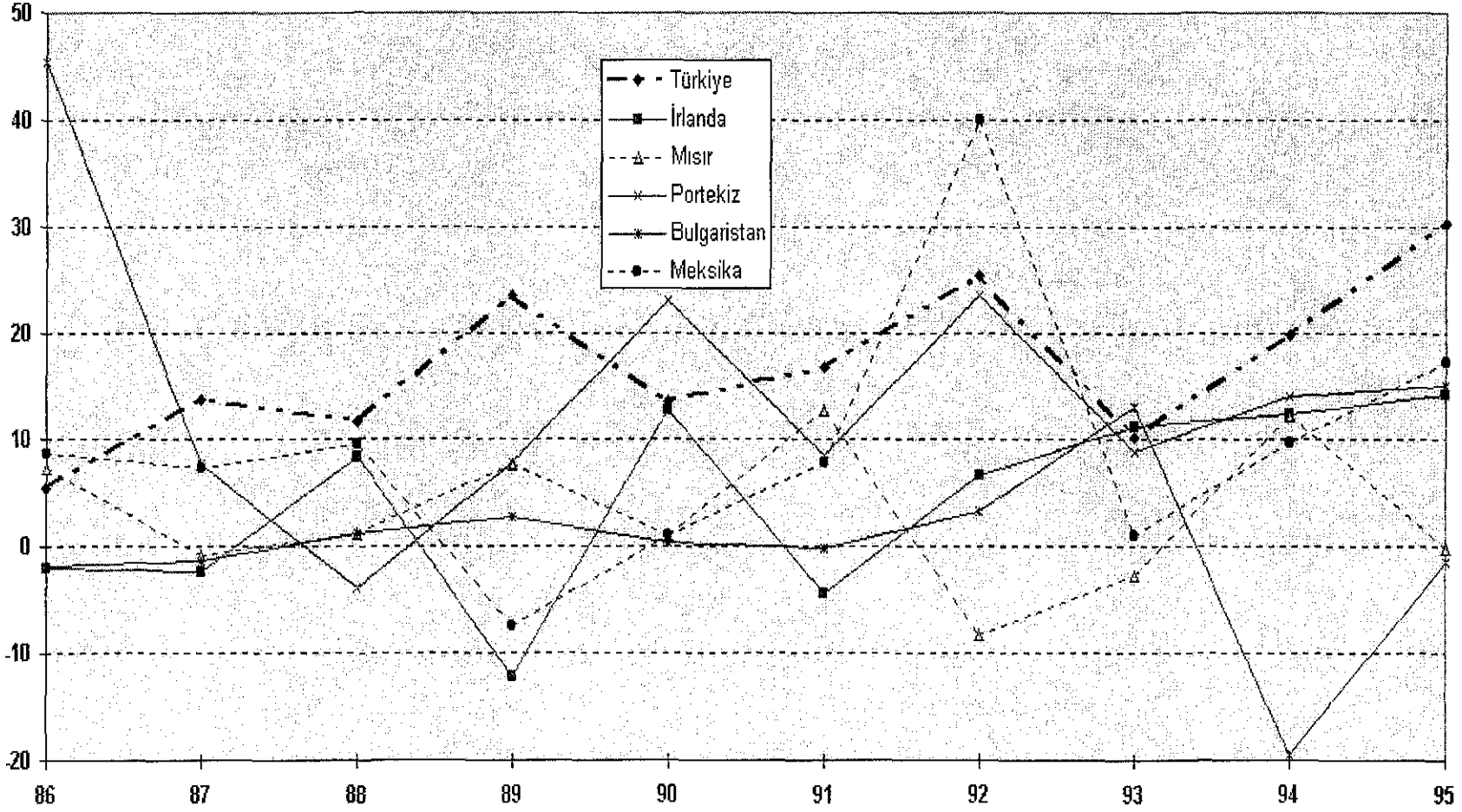

TABLO 20
1995 YILI İTİBARIYLA ÜLKELERİN
SCI' DE YAYINLANAN MAKALE SAYILARI

Sıra No	Ülke	Makale Sayısı	Sıra No	Ülke	Makale Sayısı
1-	ABD	261678	30-	MACARİSTAN	2806
2-	İNGİLTERE	64222	31-	ÇEK CUM.	2735
3-	JAPONYA	57648	32-	ARJANTİN	2723
4-	ALMANYA	51292	33-	MEKSİKA	2653
5-	FRANSA	40674	34-	TÜRKİYE	2333
6-	KANADA	31702	35-	HONG-KONG	2031
7-	İTALYA	25200	36-	İRLANDA	1943
8-	RUSYA	23648	37-	MISIR	1689
9-	HOLLANDA	17032	38-	PORTEKİZ	1555
10-	AVUSTRALYA	16427	39-	SİNGAPUR	1417
11-	İSPANYA	15516	40-	SLOVAKYA	1403
12-	İSVEÇ	12792	41-	ŞİLİ	1384
13-	İSVİÇRE	11648	42-	BULGARİSTAN	1324
14-	HİNDİSTAN	11084	43-	S.ARABİSTAN	974
15-	ÇİN	9713	44-	ROMANYA	951
16-	İSRAİL	8141	45-	YUGOSLAVYA	695
17-	BELÇİKA	8097	46-	VENEZUELLA	616
18-	DANİMARKA	6738	47-	TAYLAND	600
19-	POLANYA	6489	48-	NİJERYA	555
20-	TAYVAN	5722	49-	PAKİSTAN	444
21-	FİNLANDİYA	5558	50-	TUNUS	444
22-	BREZİLYA	5289	51-	ÖZBEKİSTAN	360
23-	AVUSTURYA	5179	52-	İRAN	357
24-	G.KORE	5125	53-	LİTVANYA	277
25-	NORVEÇ	3911	54-	CEZAYİR	253
26-	UKRAYNA	3568	55-	KUVEYT	225
27-	G.AFRİKA	3158	56-	KAZAKİSTAN	215
28-	YENİ ZELANDA	3109	57-	AZERBAYCAN	197
29-	YUNANİSTAN	2872	58-	IRAK	60

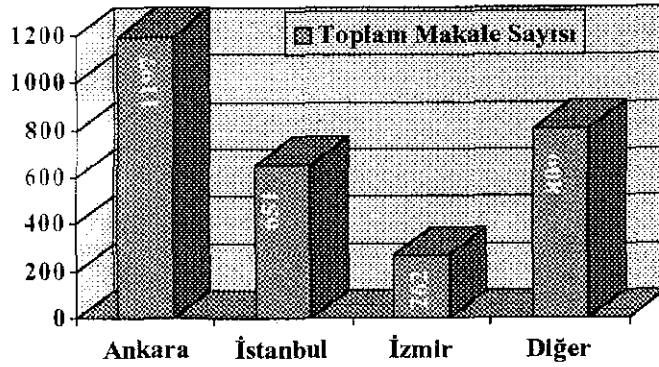
ŞEKİL 3

TÜRKİYE'NİN BULUNDUĞU GRUPTA YERALAN ÜLKELERİN BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE MAKALE SAYILARINDA ARTIŞ ORANLARI

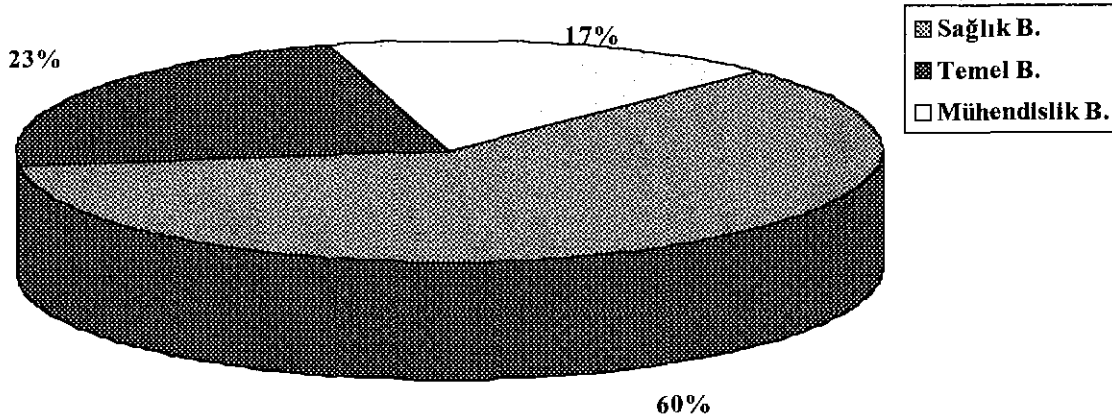
SCI'da 1995 yılı içinde yayınlanan bilimsel makalelerin % 84'ü üniversiteler, % 11'i kamu araştırma merkezleri, % 5'i ise özel sektör tarafından üretilmiştir. Bu oranlar gelişmiş ülkelerde tam ters bir durum göstermekte, araştırma ve geliştirme çalışmaları çoğunlukla özel sektör tarafından yürütülmektedir.

SCI'da yayınlanan makalelerin bölgelere göre dağılımı Şekil 4'de verilmiştir. Buradan görüleceği gibi, Türkiye'de yayınlanan her 10 makaleden 4'ü Ankara'daki üniversitelerden kaynaklanmaktadır. İstanbul üniversitelerinin payı (% 22) geçen yıllara göre azalmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki bölgelerde yapılan bilimsel çalışmaların giderek arttığı gözlenmektedir. Üç büyük şehir dışında üretilen makale sayısı, İstanbul ve İzmir toplamına yakındır. Bu sevindirici gelişme, Türkiye'de bilimin sadece büyük şehirlerde yapılmadığını göstermektedir.

Şekil 4. SCI'da yayınlanan makalelerin illere göre dağılımı.

Üniversiteler tarafından SCI'da yayınlanan makalelerin 3 temel bilim dalına (sağlık, temel, mühendislik) göre dağılımı Şekil 5'de verilmiştir. Bu oranlar bir önceki yıla göre büyük bir değişik göstermemektedir. Ancak, oransal olarak artış düşünüldüğünde, 1995 yılının bir önceki yıla göre % 30'luk artışındaki en büyük pay sağlık bilimlerinindir.

Şekil 5. SCI'da yayınlanan makalelerin sağlık bilimler, temel bilimler ve mühendislik bilimleri arasındaki dağılımı.

SCI'da sağlık bilimleri ile ilgili yayınlanan makalelerin üniversitelere göre dökümü Şekil 6'da mühendislik ve temel bilimleri ile ilgili makalelerin araştırma merkezlerine göre dökümü ise Şekil 7'de verilmiştir.

Madalyonun diğer yüzüne bakıldığında ise şu hususlar görülmektedir:

- a) Türkiye'de öğretim üyesi başına uluslararası yayın sayısı 1985'de 0,074, 1995'de ise 0,20'dir; yani ülkemizde halen beş öğretim üyesinden sadece biri yılda bir tane uluslararası düzeyde bilimsel makale yayınlayabilmektedir.
- b) Bilimsel yayınların kalitesinin bir ölçüsü, yayın sayısının o yayınlara başka bilim adamlarınca yapılmış olan atıflara bölünmesi ile bulunan, "etki parametresi" adlı göstergedir. Türkiye, fen bilimlerindeki yayın sayısına göre 34. olmasına karşılık, aynı alandaki etki parametresine göre 43. sıradadır.

En yeni bilgilere ulaşım imkanlarının sağlanması bilimsel araştırma faaliyetleri için gereken en önemli girdilerden biridir. Ülkemizde 1986'da BİTNET ve 1993'de INTERNET bağlantılarının sağlanmış olmasına rağmen, çeşitli nedenlerden dolayı, bilgiye ulaşım ve veri iletişimi hizmetleri istenen düzeye henüz ulaşamamıştır. Yükseköğretime tahsis edilen toplam kütüphane ödenekleri devlet üniversitesi başına 160.000 ABD doları gibi, oldukça küçük bir rakamdır. **Giderek artan bilimsel dergi maliyetleri göz önüne alınarak, 1 Haziran 1996'da TÜBİTAK ile birlikte "Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi" projesi başlatılmıştır. Bu proje kapsamında ülkemiz saatinde kurulacak akademik ağ üzerinde tüm kütüphaneler, arşivler, dokümantasyon ve bilgi merkezleri birbirlerine bağlanacak ve kullanıcılar odalarındaki bilgisayarlar vasıtası ile elektronik ortamda her türlü bilgiye ulaşabileceklerdir. 2000 yılında tamamlanması öngörülen projenin toplam tutarı 45 milyon ABD doları olup, 1996 için planlanan harcama 1,2 trilyon TL'dir. Yükseköğretim Kurulu bünyesindeki Dokümantasyon Merkezi söz konusu ağın odak noktasını oluşturacak olup, merkezin işletmesi bir protokolle TÜBİTAK'a devredilmiştir.**

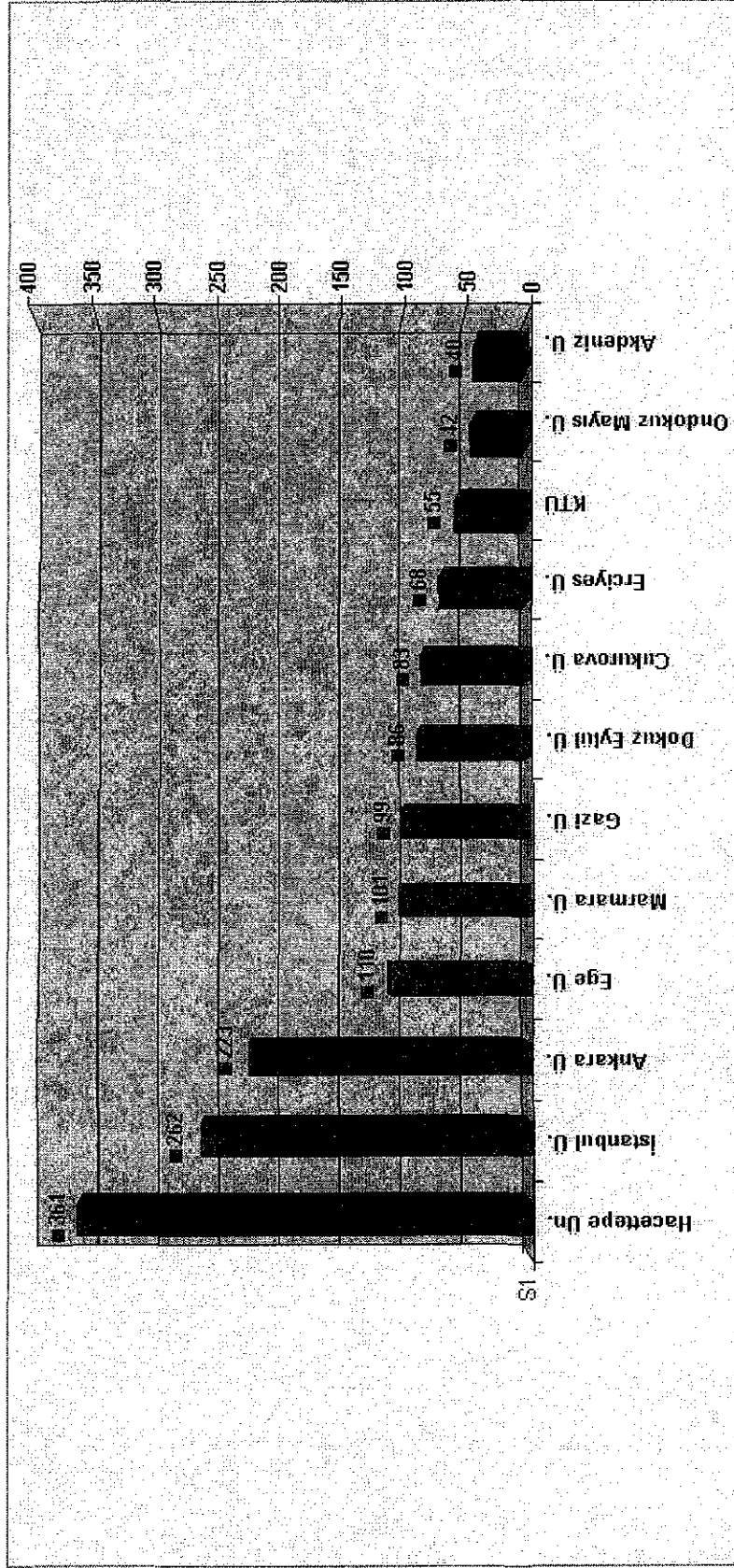
Yukarıda belirtilmiş olduğu gibi, üniversitelerimizdeki araştırmalara ayrılan toplam mali destek, iyimser bir yaklaşımla 120 milyon ABD doları, buna karşılık yurtdışındaki araştırma görevlilerine yapılan yıllık masraf ise 42 milyon ABD dolarıdır. 1416 sayılı Kanuna göre Millî Eğitim Bakanlığı'nca gönderilen öğrenciler için de yaklaşık bir o kadar harcama yapıldığı göz önüne alındığında, ortaya tüm üniversitelerimizin araştırma ödeneklerinin toplamına yakın bir rakam çıkmaktadır. **Bu nedenle, öğretim üyesi yetiştirilmesinde yurtiçi ve yurtdışı imkanların birlikte değerlendirilmesi, üniversitelerimizdeki araştırma faaliyetlerinin geliştirilmesi bakımından da ele alınmalıdır. Yukarıda IV.3 no'lu kısımda sözü edilen yurt ve stüdyo apartmanlar projesi bunun ilk adımıdır.**

Bu yaklaşımın ikinci adımı ise araştırmaya ayrılan kaynakların dağıtımının rasyonalize edilmesidir. Bu kaynaklardan araştırma fonları Maliye Bakanlığı'nca, teknolojik araştırmalar ise DPT tarafından dağıtılmakta olup, her iki kaynaktan dağıtılan ödenekler de, ülkemizde bu amaçla kurulmuş olan TÜBİTAK tarafından dağıtılan tutarın neredeyse iki katıdır.

Diğer yandan, en gelişmiş üniversitelerimizin dahi araştırma altyapıları eskimiş durumdadır. Bu nedenle, dış kredi ve iç finansman kaynaklı bir altyapı geliştirme fonunun oluşturulmasında yarar vardır. Ancak, bu fonun, geçmiş dış kredilerde olduğu gibi merkezi teçhizat alımı şeklinde değil, Yükseköğretim Kurulu, DPT ve TÜBİTAK tarafından oluşturulacak bir ortak komisyona proje halinde sunulacak önerilerin değerlendirilmesi sonucunda, üniversitelere esnek bir şekilde yapılacak tahsisler yoluyla ve belirli ölçüde bir rekabet ortamı içinde işletilmesi daha yararlı olacaktır.

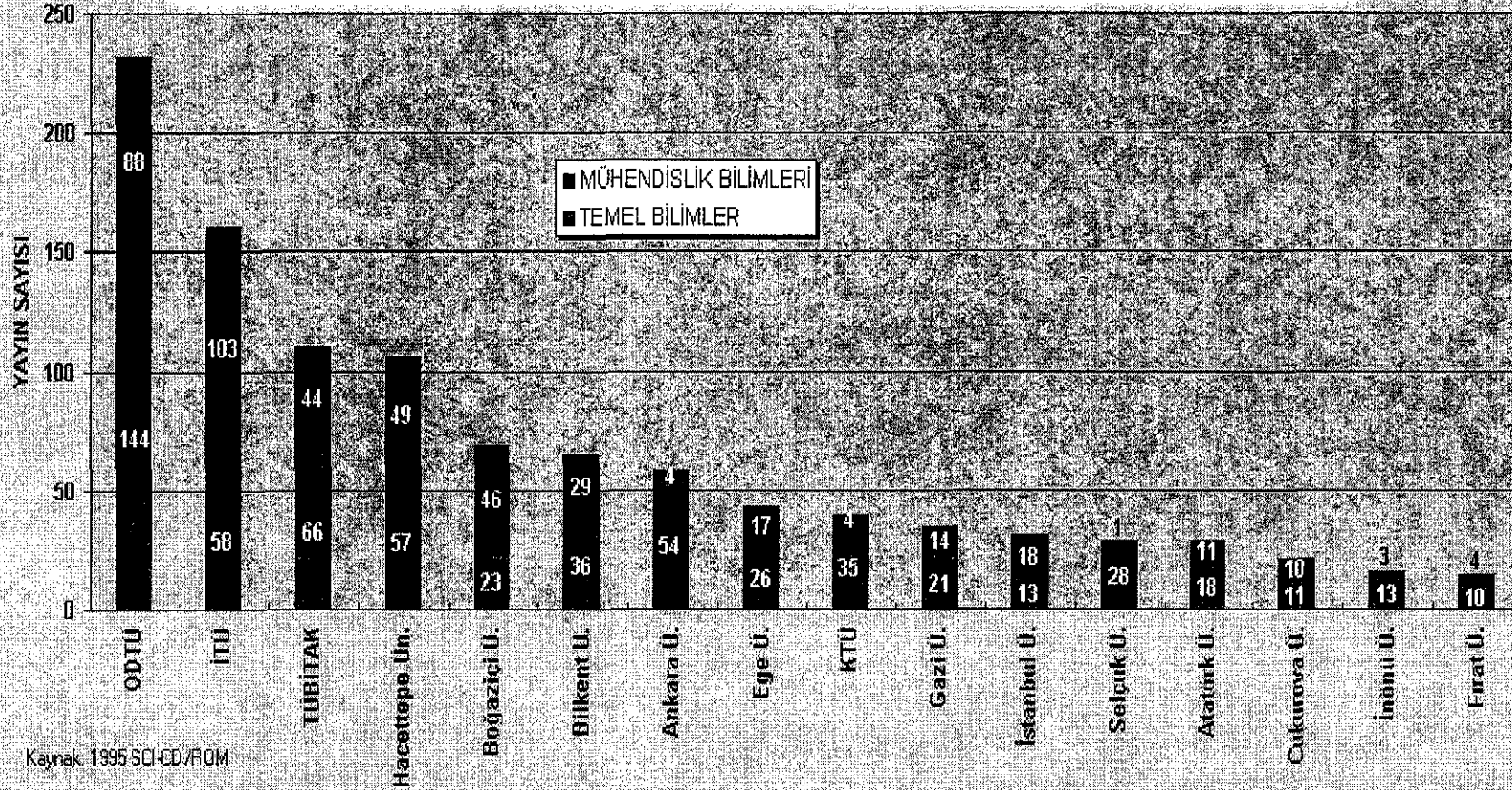
ŞEKİL 6

1995 YILI TÜRKİYE KAYNAKLI SCI DERGİLERİNDE SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA YAYINLANAN MAKALELERİN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI

ŞEKİL 7

1995 YILI TÜRKİYE KAYNAKLI SCI DERGİLERİNDE MÜHENDİSLİK VE TEMEL BİLİMLER ALANLARINDA YAYINLANAN MAKALELERİN ARAŞTIRMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Her ülkede olduğu gibi, kaynakların kıt olduğu alanlarda Türkiye de belirli politikalar dahilinde tercihler yapmak ve kaynakları en hızlı ve en verimli sonuçların alınabileceği alan ve konulara tahsis etmek zorundadır. Bu bakımdan, yukarıda değinilmiş olan hususların Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nda ayrıntılı olarak ele alınıp tartışılmasında ve karara bağlanan hususların tüm kamu kurumlarını bağlayıcı bir biçimde hızla uygulamaya geçirilmesinde büyük yarar vardır.

Üniversitelerimizdeki lisansüstü eğitimin bir parçası olan araştırma faaliyetlerinin projelendirilerek sağlam finansman kaynaklarına dayandırılması ve bu amaçla tahsis edilen kamu fonlarının Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nca tespit edilen politikalar dahilinde mümkün olan ölçüde tek elden dağıtılmasında yarar vardır.

VII. ULUSAL AKADEMİK AĞ VE BİLGİ MERKEZİ (ULAKBİM) İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Tarım ve sanayi toplumlarında mal ve hizmetlerin bir yerden bir yere hızla aktarılması için nasıl gelişmiş kara, hava ve deniz yollarına ihtiyaç varsa, "bilgi toplumu" olarak adlandırılan sanayi ötesi toplumlarda da bilimsel ve teknolojik bilgiler başta olmak üzere her tür bilginin kuruluşlar arasında hızla aktarılabilmesi için "**bilgi otoyolları**"na ihtiyaç vardır. Bir ülkenin üniversitelerine, araştırma laboratuvarlarına, okullarına, işyerlerine, hastanelerine ve evlerine kablo ya da yayın yoluyla veri, ses ve görüntü türü bilgiler taşıyan bilgi otoyolları, o ülkenin ulusal bilgi alt yapısını oluşturur. Bilgi otoyolları inşa etmek küresel bilgi pazarına katılabilmenin ve sanayileşmiş ülkelerle rekabet edebilmenin en önemli koşullarından birisidir.

Dünya çapındaki bilgi otoyollarından en bilineni **Internet**'tir. Günümüzde onbinlerce bilgisayar ve 100'den fazla ülkede yaklaşık 50-60 milyon insanı birbirine bağlayan Internet aracılığıyla dünyanın en büyük bilgi merkezlerine ve müzelerine bağlanarak bilgi edinebiliyor, yerli ya da yabancı başka kuruluşlardaki meslektaşlarımızla ortak bilimsel projeler yürütebiliyor, müzik dinleyebiliyor, hatta naklen nikah törenlerini bile izleyebiliyoruz.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) 1991 yılından bu yana ülkemizin de Internet ağına bağlanması için öncülük etmiştir. Nitekim TÜBİTAK ve ODTÜ'nün çabalarıyla Türkiye 1993 yılında Internet'e bağlanmıştır. Ancak üç yılı aşkın bir süredir Internet'e bağlı olmamıza karşın, gerek teknolojik, gerekse mali zorluklar nedeniyle üniversite ve araştırma-geliştirme kuruluşlarımız arasında yeterince hızlı bir ulusal veri iletişim ağı henüz kurulamamıştır.

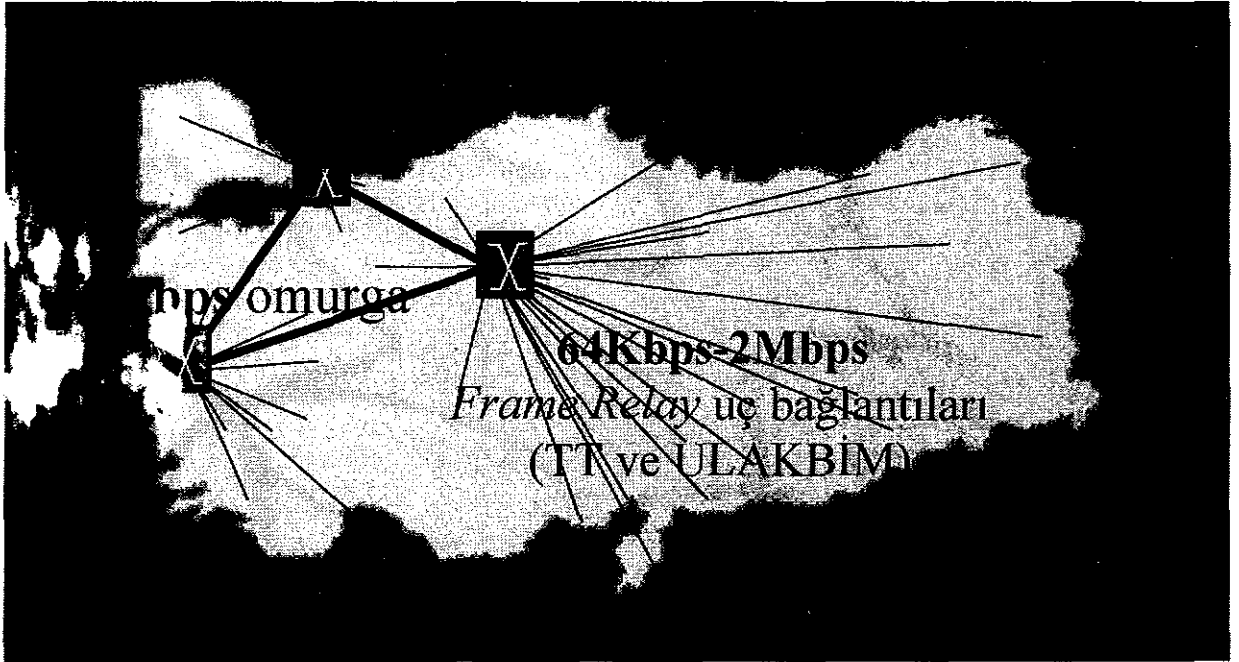
Bu eksikliği hisseden TÜBİTAK, Yükseköğretim Kurulu'nun da desteğiyle, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) adıyla yeni bir merkez kurmuştur. ***Bu merkezin amacı "eğitim ve araştırma-geliştirme yapan kişi ve kuruluşlar arasında Türkiye çapında bir etkileşimli iletişim ortamı sağlamak ve benzer amaçlı yurt dışı ağlarla da bağlantısı olacak bu ağ üzerinden eğitim ve araştırma ortamının birikimini yansıtan bilgi kaynaklarına erişim olanağı sunmaktır."***

Bu amacını gerçekleştirmek için TÜBİTAK ULAKBİM, Türkiye çapında tüm eğitim ve araştırma kuruluşlarını birbirine bağlayacak hızlı (34Mbps omurga, 64Kbps-2Mbps uç bağlantıları) bir ulusal akademik ağ (ULAK-NET) kurmayı ve bu ağ aracılığıyla elektronik bilgi hizmetleri vermeyi planlamaktadır (bkz. Şekil 8). İlgili kuruluşlar arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlayarak ulusal akademik ağ üzerinde yer alan kütüphaneler, arşivler, dokümantasyon ve bilgi merkezlerinin elektronik ortamda sunacakları hizmetlere ilişkin politikaları ve standartları saptamak ULAKBİM'in temel görevleri arasındadır.

VII.1. ULUSAL AKADEMİK AĞ KURMA ÇALIŞMALARI

TÜBİTAK ULAKBİM tarafından kurulacak olan Ulusal Akademik Ağ (ULAK-NET), ülke çapında tüm eğitim ve araştırma kuruluşlarını birbirine bağlayan bir "bilgi otoyolu" olarak nitelendirilebilir. ULAK-NET'in uçlarını oluşturacak üniversitelerle ilişkiye geçilerek her üniversitenin bant aralığı kapasitesinin ne olması gerektiği kararlaştırılmış, ihtiyaç duyulan donanım (3 adet Cisco 7505 omurga yönlendiricisi, 2 midi-, 38 mini node ile 90 adet hızlı modem) belirlenmiş ve söz konusu donanım satın alınmıştır. ULAK-NET planlandığı şekilde 1997 yılının ilk yarısında çalışmaya başladığında, eğitim ve araştırma kuruluşlarımız arasında bugünkünden yaklaşık 500 kat daha hızlı veri iletişimi gerçekleştirilebilecektir. ULAK-NET'in kurulmasıyla birlikte ülkemizin yurtdışı akademik Internet çıkış hat kapasiteleri Ekim 1996'da dört katına çıkarılmıştır. Bu kapasite 1997'de tekrar dört kat artırılabilecektir.

TÜBİTAK ULAKBİM, tüm üniversitelerin geniş alanlı ağa bağlanmaları için gereken bağlantı donanımını da sağlayarak, bu donanımı kurmak ve işletmek için gerekli teknik desteği verecek ve üniversitelerin hat kiralalarını karşılayacaktır. Bunun yanı sıra Merkez, donanım eksiklikleri bulunan 20 üniversitemize bir Internet sunucusu, 10-15 grafik yetenekli kullanıcı terminali, yazıcı ve gerekli yerel ağ donanımından oluşan bir standart donanım paketi sağlayacaktır. Söz konusu üniversiteler şunlardır: Adnan Menderes (Aydın), Celal Bayar (Manisa), Dicle (Diyarbakır), Dumlupınar (Kütahya), Fırat (Elazığ), Gaziosmanpaşa (Tokat), Harran (Şanlıurfa), Kafkas (Kars), Karaelmas (Zonguldak), Kırıkkale (Kırıkkale), Mersin (Mersin), Muğla (Muğla), Mustafa Kemal (Hatay), Onsekiz Mart (Çanakkale), Osmangazi (Eskişehir), Pamukkale (Denizli), Sakarya (Sakarya), Süleyman Demirel (Isparta), Trakya (Edirne), Yüzüncü Yıl (Van) üniversiteleri.

Şekil 8. ULAK-NET Topolojisi.

VII.2. BİLGİ HİZMETLERİ

TÜBİTAK ULAKBİM, daha önce Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığınca verilen bilgi ve belge sağlama hizmetlerini de üstlenmiştir. Adı geçen kuruluşun süreli yayınlar koleksiyonu TÜBİTAK ULAKBİM'e devredilmiştir. TÜBİTAK ULAKBİM halen ülkemizin en zengin basılı süreli yayın koleksiyonuna sahiptir. ULAKBİM bir süre daha geleneksel yöntemlerle hizmet vermeye ve bu hizmetleri izlemeye devam edecektir. Ancak orta vadeli plan bu hizmetlerin ve hizmetlerle ilgili yönetsel işlemlerin elektronik ortamda yürütülmesi yolundadır. Kullanıcılar halen bilgi tarama ve belge sağlama isteklerini İnternet aracılığıyla Merkezimize elektronik olarak iletebilmektedirler (ULAKBİM'in Web adresi: <http://www.ulakbim.gov.tr>).

TÜBİTAK ULAKBİM'de çevrimiçi (on-line) olarak ve kompakt diskler (CD-ROM) aracılığıyla mühendislik bilimleri, sağlık bilimleri, temel bilimler, sosyal bilimler, tarım bilimleri, gıda ve gıda teknolojisi, veterinerlik ve hayvancılık bilimleri gibi konularda süreli yayınlar, konferans bildirileri, teknik raporlar, tezler ve kitaplardan derlenen bibliyografik bilgileri içeren veri tabanlarına ulaşılarak bilgi erişim hizmeti verilmektedir. Bu bilgilerin yanı sıra istatistiksel verilere, gazete haberlerine, yurt dışındaki kamu ve özel kuruluşların adreslerine, kataloglarına, ürün, bütçe ve personel bilgilerine ulaşmak mümkündür. Merkezde halen çeşitli konularda bibliyografik verileri içeren ve periyodik olarak güncelleştirilen bir CD-ROM koleksiyonu bulunmaktadır. CD-ROM veri tabanları aracılığıyla yürütülen bilgi erişim hizmetleri kamu sektörü ve üniversitelere ücretsiz olarak verilmiştir. Çevrimiçi (on-line) tarama hizmetleri ise ücretlidir. Bilgi erişim başvurularının yaklaşık %90'ı üniversitelerde çalışan öğretim üyesi ve araştırmacılardan gelmektedir.

Ulusal Akademik Ağ'ın (ULAK-NET) kuruluş çalışmaları tamamlandıktan sonra üniversitelerde bulunan öğretim üyeleri ve araştırmacılar ağ aracılığıyla ULAKBİM'in sunduğu elektronik bilgi ve belge sağlama hizmetlerine erişme olanağına kavuşacaklardır. Bu hizmetlerden bazıları şunlardır:

- Basılı dergilerin abonelik işlemlerini sağlayan firmaların süreli yayın veri tabanlarına ücretsiz erişim sağlanarak süreli yayınlar ve yayınevleri hakkında bilgi edinilebilecek, otomatik sipariş yapılabilecek ve mevcut siparişlerle ilgili yönetim bilgilerine erişilebilecektir.
- ULAKBİM'in hazırladığı ulusal tıp, tarım ve mühendislik veri tabanları gözden geçirilip iyileştirilerek İnternet aracılığıyla hizmete açılacaktır.
- Bilimsel dergilerde yayımlanan makalelerin bibliyografik bilgilerine (table of contents) elektronik olarak erişim sağlanacaktır. ULAKBİM merkez donanımının satın alınmasından sonra 13500 derginin içindekiler sayfası bilgilerini veren SwetScan veri tabanı ile 17000 derginin içindekiler sayfası bilgilerini veren SourceOne/UnCover veri tabanına 1997 yılında İnternet aracılığıyla erişim sağlanacaktır. Söz konusu veri tabanlarının yerel kopyalarının (local mirrors) ULAKBİM'de kurulması için çalışmalar devam etmektedir.
- ULAKBİM merkez donanımının sağlanmasından sonra Springer Verlag ve Academic Press yayınevleri tarafından yayımlanan ve basılı kopyalarına abone olduğumuz yaklaşık 400 bilimsel dergide yayımlanan makalelerin tam metinlerine 1997 yılının ikinci yarısından itibaren erişim sağlanacaktır.
- Basılı kopyalarına abone olmadığımız dergilerden yapılan belge sağlama istekleri yurt dışından sağlanacaktır. 1997 yılında yapılacak belge sağlama isteklerinin bir kısmı "İnternet aracılığıyla faks" kolaylığından yararlanılarak sağlanacak, makalelerin tam metinleri SourceOne/UnCover veri tabanından indirilerek (download) ULAKBİM'de faks makinesi ile basılı kopyası alınacaktır.

VII.3. 2000 YILI VE ÖTESİNDE ULUSAL AKADEMİK AĞ VE BİLGİ MERKEZİ

Dünya Bankası tarafından 1993 yılında hazırlanan bir çalışmada da belirtildiği gibi, Türkiye'nin önde gelen OECD ekonomilerinin saflarına katılma (ve Avrupa'yla ekonomik bütünleşmeyi gerçekleştirme) hızını büyük ölçüde ülkemizin küresel bilgi pazarına katılması belirleyecektir. TÜBİTAK ULAKBİM, söz konusu küresel bilgi pazarına katılabilmenin en önemli koşullarından birisi olan ve bilimsel ve teknolojik bilgiler başta olmak üzere her türlü bilginin kuruluşlar arasında hızla aktarılmasına olanak veren "bilgi otoyolu"nu inşa etmek üzere yola koyulmuştur. TÜBİTAK ULAKBİM, ülkemizde ulusal akademik ağ alt yapısının bir an önce kurulması için çabalarını sürdürecektir ve yurt dışındaki benzer ağlara (SuperJanet, TEN 34 vd.) çok daha hızlı bir erişim olanağı sağlayacaktır.

ULAKBİM'in gerçek bir "ulusal bilgi merkezi" kimliğini kazanabilmesi için içerik sağlayıcı kuruluşlarla ilişkiler sürdürülerek bu hizmetlerin üniversite ve araştırma kurumlarımızdaki tüm kullanıcılara açılması için çaba harcanacaktır. ULAKBİM'in temel hedefi, gerek paralı gerekse bedava bilgi kaynaklarına erişim sağlama konusunda ilk akla gelen kuruluş olmak ve kullanıcıların her türlü bilgi ihtiyaçlarını olabildiğince ya kendi kaynaklarından, ya da işbirliği içinde olacağı diğer kuruluşların kaynaklarından sağlamak olacaktır. ULAKBİM, bunun için gereken teknik alt yapının kurulması ve işbirliği kurallarının oluşturulması (telif hakları, bilgilerin güvenliği ve gizliliği, fiyatlandırma, ödemelerin elektronik olarak yapılması, basılı bilgilerin elektronik ortama aktarılması vb. gibi) için öncülük yapacaktır.

1997 yılı Mart-Nisan aylarında kurulup çalışmaya başlayacak olan ULAKBİM omurgasının kapasitesi 34 Mbps olacaktır. 2000 yılına gelindiğinde omurga hızının en az 155 Mbps'ye çıkarılması ve en düşük uç bağlantısının 2 Mbps olması planlanmaktadır. Öte yandan, özel uygulamalar için bu hız 622 Mbps'ye çıkabilecektir. (Örneğin, ULAKBİM Merkezi, ODTÜ, Bilkent ve Hacettepe üniversitelerini birbirine bağlayacak olan Ankara Hızlı şehir Ağı Araştırma Projesi (AHŞAP) ya da tıpta bilgi teknolojilerinin kullanılmasına yönelik Türkiye Tıp Ağı ve Bilgilendirme Projesi (TÜRK TABİP) gibi).

Halen akademik kullanıcılar için düşünülen bu olanaklar, parasal kaynaklar yaratıldıktan ve gerekli kurallar oluşturulduktan sonra, diğer kullanıcılara da açılabilir. Örneğin, ortaöğretim kurumlarımız da ULAK-NET'e dahil edilerek geleceğin araştırmacıları ULAKBİM aracılığıyla erişilebilen zengin bilgi kaynaklarından yararlandırılabilirler.

TÜBİTAK ULAKBİM projesi için 2000 yılına kadar öngörülen yatırım bütçesi 45 milyon dolar civarındadır. Bu miktarın 25 milyon doları alt yapı çalışmaları ve Ulusal Akademik Ağ omurgasının kuruluşu, üniversite ve araştırma-geliştirme kuruluşlarının bu omurgaya bağlanması için gereken donanım ve yazılımlara harcanacaktır. Aynı dönemde ULAKBİM tarafından sunulacak bilgi ve belge hizmetleri ile bunun için gereken donanım ve yazılımlara ise 20 milyon dolar civarında bir harcama yapılması planlanmaktadır.

Sonuç olarak, TÜBİTAK ULAKBİM yakın gelecekte ülkemizin üniversitelerine okullarına, kütüphanelerine, araştırma laboratuvarlarına ve hastanelerine kadar yayılan bir alt yapı kurmayı ve bu alt yapı aracılığıyla söz konusu kuruluşlarda görev yapan kişilerin her türlü bilgiye (veri, ses, görüntü, hareketli resim vd.) erişim sağlamalarını amaçlamaktadır. ULAKBİM bu tür bilgilerin işlenmesi, depolanması, bir yerden bir yere iletilmesi ve gerektiğinde bu bilgilere erişilmesine olanak sağlayan teknolojik alt yapıyı kurmayı ve işbirliği kurallarını oluşturmayı temel görevi saymaktadır. **Ülkemizin bilgi toplumuna adım atabilmesi ve gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmesi ancak geciken bu ve benzeri projelerin bir an önce gerçekleştirilmesi ile mümkündür.**

VIII. YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI

Türkiye'de okul öncesi, ilk ve ortaöğretime ayrılan toplam bütçe ödenekleri (MEB kolonu) ile yükseköğretime ayrılan bütçe ödeneklerinin yıllara göre değişimi Tablo 21'de gösterilmiştir. 1997'de Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi 510,1, yükseköğretim bütçesi 196,7, toplam eğitim bütçesi ise 706,8 trilyon TL'dir. 1997 mali yılı için talep edilen yükseköğretim bütçesi 310 trilyon TL idi.

Ülkemizde kişi başına kamu kaynaklı eğitim harcamaları 1993'de Cumhuriyet tarihinin en yüksek değeri olan 114 ABD dolarına yükseldikten sonra, 1996'da 68 ABD dolarına düşmüştür. Aynı dönemde toplam eğitim bütçesinin konsolide bütçe içindeki payı % 22,0'dan % 9,8'e, GSMH'ya oranı ise % 3,72'den % 2,37'ye düşmüştür. Yine aynı dönemde, yükseköğretim bütçesinin konsolide bütçe içindeki payı % 4,1'den, % 2,6'ya, GSMH'ya oranı ise % 0,83'den % 0,62'ye düşmüştür.

1996 yılından 1997 yılına olan değişimlere bakıldığında, bütçe rakamları gerçekleştiği takdirde eğitim bütçesinin toplam bütçe içindeki payının % 9,8'den % 11'e, GSMH içindeki payının % 2,37'den % 2,78'e yükselmesinin ve bunlara paralel olarak da yükseköğretim bütçesinin toplam bütçe içindeki payının % 2,6'dan % 3,1'e, GSMH içindeki payının da % 0,62'den % 0,77'ye yükselmesinin öngörüldüğü görülmektedir. Bu hedeflerin ne ölçüde gerçekleşeceği tabii ki 1997 sonunda belli olacaktır.

Toplam eğitim bütçesi ile yükseköğretim bütçesinin GSMH'ya oranları, 1991'de bazı ülkelerde ise aşağıdaki yüzdelerde gerçekleşmiştir (Council for Higher Education Planning and Budget Committee, "The Higher Education System in Israel", Tel Aviv, 1995):

Ülke	Toplam Eğitim/GSMH (%)	Yükseköğretim/GSMH (%)
İsrail	8,3	1,8
ABD	7,0	2,4
İsveç	6,5	1,2
Fransa	6,0	1,1
Hollanda	5,8	1,7
Almanya	5,4	0,9
Birleşik Krallık	5,3	1,0
Japonya	5,0	0,9

Türkiye'de yükseköğretim bütçesinin toplam öğretim bütçesi içindeki payı 1997'de % 27,8 olup, bu oran yukarıda sayılan ülkelerin ortalaması olan % 22,7'nin üzerindedir.

Yükseköğretimde öğrenci başına bütçe ödeneklerinin yıllara göre değişimi Tablo 22'de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, 1981'de örgün öğretimdeki öğrenci başına 2.014 ABD doları olan bütçe ödeneği 1989'da 1.433 dolara düştükten sonra 1990'da büyük bir artış oranı ile 2.114 dolara yükselmiş, bu artışın sürdürülmesi ile 1993'de Cumhuriyet tarihinin en yüksek değeri olan 2.658 dolara çıkmış, ancak daha sonra yaşanan ve etkileri halen sürmekte olan ekonomik kriz nedeniyle sürekli olarak düşerek 1996'da 1.509 dolara inmiştir. 1997'de örgün öğretimdeki öğrenci başına harcamanın ne olacağı yıl sonunda belli olacaktır.

TABLO 21

EĞİTİM İÇİN AYRILAN BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YIL	BÜTÇE ÖDENEKLERİ, Milyar TL. (Cari Fiyatlarla)			TOPEĞİTİM BÜTÇESİ		YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇESİ			DÖVİZ	KİŞİ BAŞINA TOPLAM EĞİTİM HARCAMALARI	
	MEB	YÜKSEK ÖĞRETİM	TOPLAM	BÜTÇE PAYI (%)	GSMH PAYI (%)	TOPEĞ.B ÜT.İÇ. PAYI %	TOP.BÜT. İÇ.PAYI %	GSMH PAYI %	KURU TL ABD \$	ABD \$	Milyon TL. (1996 Fiy.)
1980	88,3	29,3	117,6	16,1	2,21	24,9	4,0	0,55	89,3	30	2,57
1981	147,3	46,5	193,8	12,9	2,42	24,0	3,1	0,58	132,3	32	2,96
1982	187,2	54,8	242,0	13,8	2,28	22,6	3,1	0,52	184,9	28	2,84
1983	287,7	95,5	383,2	15,2	2,75	24,9	3,8	0,69	280,0	29	3,40
1984	341,6	118,2	459,8	14,2	2,07	25,7	3,7	0,53	442,5	21	2,77
1985	466,0	150,1	616,1	12,3	1,74	24,4	3,0	0,42	574,0	21	2,52
1986	618,5	221,1	839,6	11,6	1,64	26,3	3,0	0,42	755,9	21	2,45
1987	928,6	322,0	1.250,6	11,3	1,67	25,7	2,9	0,43	1.018,4	23	2,52
1988	1.794,4	614,5	2.411,9	11,6	1,87	25,5	2,9	0,48	1.813,0	25	2,70
1989	2.967,1	1.050,7	4.017,9	12,2	1,74	26,2	3,2	0,46	2.311,4	32	2,70
1990	8.506,5	2.205,4	11.011,9	17,1	2,77	22,8	3,9	0,56	2.927,1	67	4,85
1991	13.850,2	4.291,2	18.141,4	17,9	2,90	23,7	4,2	0,68	5.074,8	62	5,02
1992	30.357,2	8.996,7	39.353,9	18,9	3,57	22,9	4,3	0,82	8.555,9	79	6,82
1993	57.546,4	16.659,5	74.205,9	22,0	3,72	22,5	4,1	0,83	10.860,0	114	7,98
1994	93.580,5	31.182,8	124.763,3	15,1	3,21	25,0	3,8	0,80	31.180,0	66	3,47
1995	135.572,4	45.232,0	180.804,4	13,5	2,30	25,1	3,2	0,58	42.887,0	68	4,93
1996	257.601,1	92.172,7	349.773,8	9,8	2,37	26,4	2,6	0,62	79.649,0	68	5,46
1997	510.063,6	196.699,8	706.763,4	11,1	2,78	27,8	3,1	0,77	VY	VY	VY

(*) Yıl Ortalaması Döviz Kuru
VY: Veri Yok

TABLO 22
YÜKSEKÖĞRETİM BÜTÇESİ İLE ÖĞRENCİ BAŞINA BÜTÇE ÖDENEĞİNİN
YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

YIL	YÜKSEKÖĞRETİM TOP. BÜTÇE ÖDENEĞİ Milyar TL.		ÖĞRENCİ BAŞINA TOP. BÜT. ÖD. Milyon TL (1996 Fiyatlarıyla)		ÖĞRENCİ BAŞINA TOP. BÜT. ÖD. ABD \$ (Cari Fiyatlarla)		BÜTÇEDEKİ CARİ HAR. ÖD. PAYI %	ÖĞRENCİ BAŞINA CARİ HARCAMA ABD \$ (Cari)*	
	CARİ FİYATLARLA	1996 FİYATLARIYLA	ÖRGÜN	TOPLAM	ÖRGÜN	TOPLAM		ÖRGÜN	TOPLAM
1980	29.3	32.519.4	124.89	120.30	1.579	1.521	76	1.200	1.155
1981	46.5	36.271.4	159.34	152.79	2.014	1.932	77	1.551	1.487
1982	54.8	33.785.4	149.05	140.52	1.885	1.778	73	1.376	1.297
1983	95.5	45.606.4	180.91	161.98	2.287	2.048	76	1.738	1.556
1984	118.2	39.677.7	119.75	134.56	1.701	1.494	79	1.343	1.180
1985	150.1	35.309.3	100.41	84.60	1.270	1.070	76	965	813
1986	221.1	37.272.4	100.47	79.29	1.270	1.002	78	990	781
1987	322.0	38.029.9	99.84	75.28	1.263	952	75	947	714
1988	614.5	39.312.9	100.82	75.08	1.369	1.020	72	985	734
1989	1.050.7	46.204.9	113.30	79.25	1.433	1.002	66	945	661
1990	2.505.4	73.949.2	167.17	109.85	2.114	1.389	72	1.522	1.000
1991	4.291.2	76.856.4	162.54	104.30	2.055	1.319	74	1.520	976
1992	8.996.7	100.337.9	180.89	118.81	2.288	1.503	77	1.761	1.157
1993	16.659.5	116.355.9	181.51	129.29	2.658	1.632	77	2.046	1.256
1994	31.182.8	90.067.4	137.06	80.21	2.025	1.185	75	1.519	889
1995	45.232.0	77.030.1	112.33	55.14	1.538	755	80	1.230	604
1996	92.172.7	92.172.7	120.25	75.18	1.509	943	69	1.042	651
1997	196.699.8	196.699.8	VY	VY	VY	VY	67	VY	VY

(*) Yıl Ortalaması döviz kuruna göre

VY: Veri Yok

Örgün öğretimdeki öğrenci başına bazı ülkelerde 1991'de yapılan harcamalar ise şöyledir:

Ülke	Öğrenci Başına Yapılan Harcama (\$)
ABD	13.600
İsrail	11.100
Birleşik Krallık	9.600
Hollanda	9.400
İsveç	8.500
Japonya	7.600
Almanya	6.300
Fransa	5.900

Açıka görüldüğü gibi, Türkiye'de öğrenci başına yapılan harcamalar ileri ülkelerin oldukça gerisindedir.

Yükseköğretim yatırım ödeneklerinin alt sektörler göre dağılımı Tablo 23'de gösterilmiştir. Görüldüğü gibi, yatırımların yaklaşık % 30 ile % 40 arasında değişen bir kısmı sağlık sektöründe, yani üniversite hastanelerindedir. Buna karşılık, örgün öğretimdeki öğrencilerin sadece % 6'sı tıp fakültelerindedir. Başka bir deyişle, tıp fakülteleri hariç tutulduğunda, örgün öğretimdeki öğrenci başına yapılan ortalama harcama düzeyinde az da olsa bir düşme görülmektedir.

Devlet üniversitelerinin gelir kaynaklarının yıllara göre değişimi Tablo 24'de gösterilmiştir. 1996 yılı için üniversitelerin toplam geliri cari fiyatlarla 135,5 trilyon TL olup, bunun % 64,6'sı bütçeden, % 28,4'ü ise döner sermaye ve diğer kaynaklardan üniversiteler tarafından sağlanmıştır. Öğrencilerin ödediği katkı paylarının toplam gelirlere oranı ise sadece % 7'dir.

1994-95, 1995-96 ve 1996-97 dönemlerinde programlara göre cari öğrenci maliyetleri ile 1. ve 2. öğretimdeki öğrencilerden alınan katkı payları Tablo 25'de gösterilmiştir. Görüldüğü gibi, bu dönemde maliyetler tıpta 240'dan 810 milyon TL'ye, mühendislikte 65'den 160 milyon TL'ye, hukuk, iktisat ve işletmede ise 35'den 80 milyon TL'ye yükselmiştir.

1995 yılında öğrencilerden alınan toplam 2,2 trilyon TL tutarındaki katkı payı alınmıştır. 1996 yılında ise geçici verilere göre, toplam 9,4 trilyon TL katkı payı alındığı tahmin edilmektedir. Bu miktarların öğrencilerin sağlık, spor, kültür faaliyetleri ile barınma ve beslenme hizmetlerine dağılımı ise şöyledir:

Harcama Kalemi	1995 (%)	1996 (%)
Beslenme	50	40
Sağlık	18	13
Spor	6	7
Barınma	4	4
Kültür	4	4
Diğer Sosyal Hizmetler	3	3
Genel Yönetim	1	1
Transferler	7	8
TOPLAM	93	80

TABLO 23
YÜKSEKÖĞRETİM YATIRIM ÖDENEKLERİNİN ALT SEKTÖRLERE
GÖRE DAĞILIMI

YIL	TOPLAM YATIRIM ODENEĞİ (MİLYON TL.)		ALT SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI (%)		
	CARİ FİYATLARLA	1996 FİYATLARIYLA	EĞİTİM	SAĞLIK	DİĞER
1985	37.712	8.871.324	72.1	27.9	-
1986	50.486	8.510.788	71.9	28.1	-
1987	79.161	9.349.356	73.6	26.4	-
1988	171.278	10.957.584	68.9	21.9	0.2
1989	351.941	15.476.737	68.7	30.1	1.2
1990	647.837	19.121.517	72.6	25.1	2.1
1991	1.198.014	21.456.710	60.8	35.1	4.1
1992	2.052.441	22.890.357	56.0	41.7	2.3
1993	3.759.940	26.260.782	60.7	37.6	1.7
1994	7.842.265	22.651.365	65.2	31.3	3.5
1995	8.923.450	15.196.636	59.9	34.7	5.4
1996	25.441.754	25.441.754	66.2	29.3	4.5
1997	57.526.300	57.526.300	56.6	38.6	4.8

TABLO 24

DEVLET ÜNİVERSİTELERİNİN GELİR KAYNAKLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ
(Milyon TL., Cari Fiyatlarla)

YIL	KATMA BÜTÇE ÖDENEKLERİ					ÜNİVERSİTENİN GELİRLERİ				ÖĞR. KATKI PAYI (HARÇ)	GELİRLER GENEL TOPLAMI	GELİR KAYNAKLARININ PAYLARI, %		
	PERSONEL	D.CARİ	YATIRIM	TRANSFER	TOPLAM	BÜTÇE	DÖNSER	DİĞER(*)	TOPL.			BÜTÇE	ÜNİV.	ÖĞR.
1983	53.054	14.876	23.385	4.206	95.521	77.650	VY	2.079	VY	-	VY	VY	VY	VY
1984	61.780	21.875	27.130	7.402	118.187	112.305	VY	1.093	VY	978	VY	VY	VY	VY
1985	75.000	24.500	37.712	14.502	151.714	148.711	VY	3.461	VY	9.432	VY	VY	VY	VY
1986	110.000	37.000	50.486	25.000	222.486	225.268	VY	7.850	VY	13.190	VY	VY	VY	VY
1987	156.027	55.172	79.261	30.164	320.624	357.171	VY	16.040	VY	15.051	VY	VY	VY	VY
1988	320.000	90.000	171.038	32.743	614.444	599.893	159.992	20.521	180.512	22.321	802.727	74,8	22,5	2,7
1989	500.800	147.678	356.686	45.519	1.050.683	1.349.902	351.186	46.850	398.036	24.349	1.772.287	76,1	22,5	1,4
1990	1.704.400	302.862	709.206	87.166	1.505.362	2.780.753	618.036	69.862	687.898	60.412	3.529.063	78,8	19,5	1,7
1991	2.704.400	515.000	1.198.014	278.580	4.695.994	5.149.624	1.077.563	182.203	1.259.766	65.718	6.475.108	79,5	19,5	1,0
1992	5.600.000	835.000	2.165.231	522.671	9.122.671	8.617.127	1.786.108	182.879	1.968.987	137.655	10.723.769	80,3	18,4	1,3
1993	10.000.000	1.529.100	3.198.940	967.474	16.659.514	14.725.568	3.213.737	381.079	3.594.816	425.157	18.745.541	78,5	19,2	2,3
1994	18.808.000	3.218.500	7.842.265	1.314.055	31.182.820	28.834.345	7.189.873	493.778	7.683.651	1.108.889	37.616.885	76,6	20,4	2,9
1995	30.000.000	5.000.000	8.923.450	1.309.320	45.232.770	43.268.165	15.926.889	1.310.330	17.237.219	2.214.730	62.720.114	69,0	27,5	3,5
1996	55.002.000	8.631.257	25.441.754	3.097.739	92.172.750	87.564.113	35.486.478	3.014.829	38.501.307	9.419.610	135.485.030	64,6	28,4	7,0
1997*	114.000.000	18.000.000	57.526.300	7.173.550	196.699.850	186.864.858	77.725.097	6.309.141	84.034.238	15.610.367	286.509.463	65,2	29,3	5,5

VY: Veri Yok

* Kantin, kafeterya, yurt, kira vb.gelirler
1997 yılı rakamları bütçe rakamlarıdır.

TABLO 25
PROGRAMLARA GÖRE ÖĞRENCİ BAŞINA CARİ MALİYETLER VE
ÖĞRENCİLERE ÖDENECEK KATKI PAYLARI

(Milyon TL.)

PROGRAM	1994-1995			1995-1996			1996-1997		
	ORT.CARİ MALİYET	KATKI PAYI		ORT.CARİ MALİYET	KATKI PAYI		ORT.CARİ MALİYET	KATKI PAYI	
		I. ÖĞR.	II. ÖĞR.		I. ÖĞR.	II. ÖĞR.		I. ÖĞR.	II. ÖĞR.
TIP FAKÜLTELERİ	240	4.60	-	360	15.0	-	810	23.0	-
DİĞER SAĞ. BİL.FAK.	85	3.10	42.5	130	12.5	50.0	250	19.0	75.0
MÜH.MİM.FAK.	65	2.46	32.5	100	10.0	40.0	160	15.0	60.0
ZİRAAT-ORMAN FAK.	65	2.46	32.5	100	10.0	40.0	160	15.0	60.0
GÜZEL SANATLAR FAK.	65	2.46	32.5	120	8.0	50.0	240	12.0	75.0
EĞİTİM FAK.	60	1.85	17.5	50	7.0	25.0	95	11.0	40.0
HUKUK İKT. İŞL.	35	1.85	17.5	60	8.0	80.0	80	12.0	45.0
İLETİŞİM FAK.	28	1.85	14.0	50	7.0	25.0	170	11.0	40.0
AÇIKÖĞRETİM	2.5	0.62	-	4	2.0	-	4	3.0	-
KONSERVATUVARLAR	200	4.60	100.0	300	15.0	100.0	530	23.0	150.0
YAB.DİLLER YO	152	3.10	-	280	10.0	-	820	15.5	-
SİVİL HAV. YO	120	2.15	-	180	12.0	-	510	18.5	-
DİĞER 4 YILLIK YO	28.80	1.54- 2.15	14.0- 30.0	50-120	5.0-6.0	25.0- 30.0	145- 105	7.5-9.0	30.0- 45.0
2 YILLIK MYO	28	1.54	14.0	50	5.0	25.0	55	7.5	30.0
LİSANSÜSTÜ PROG.	30	1.54	15.0	60	10.0	20.0	60	15.5	30.0
FEN-EDEB. FAK.	60	1.85	30.0	90	7.0	35.0	170	11.0	50.0

Görüldüğü gibi, öğrencilerin ödediği katkı paylarından eğitim için yapılan harcamaların payı 1995 yılında % 7, 1996 yılında ise % 20 oranındadır. Bu harcamaların üniversitelerin toplam gelirlerine oranı ise 1995'de sadece $[(0,07)(0,035)(100)= \% 0,25]$, 1996 da ise $[(0,2)(0,07)(100)= \% 1,4]$ olarak gerçekleşmiştir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, ülkemizde öğrencilerin ödediği katkı payları üniversitelerdeki toplam gelirlerin % 7'sini oluşturmaktadır. bunun reel öğrenim ücretine tekabül eden kısmı ise 1995'de % 0,25, 1996'da da % 1,4 olarak gerçekleşmiştir.

Buna karşılık, bazı ülkelerde öğrencilerin ödediği **reel öğrenim ücretlerinin** o ülkelerdeki devlet üniversitelerinde öğrenci başına yapılan harcamalara oranı aşağıdaki gibidir (The World Bank, "Priorities and Strategies for Education", Washington, D.C., 1995):

Ülke	Reel Ücret/Yapılan Harcama (%)
Şili	26
Jamaika	25
Endonezya	25
Vietnam	23
Kore	23
İspanya	20
İsrail	20
Kosta Rika	16
ABD	15
Filipinler	15
Barbados	15
Kenya	12
Nepal	10
Kolombiya	10
Japonya	9
Çin	9
Malezya	6
Tayland	5
Hindistan	5
Pakistan	4
Mısır	4
Sri Lanka	3
Honduras	3
Bolivya	3
Macaristan	2
Guatemala	2
Fransa	1

Açıkça görüldüğü gibi, yükseköğretim ancak zengin ülkelerde paralı olabilir yolundaki iddia geçersizdir. Tersine, yükseköğretim ancak bu hizmeti ücretsiz olarak verebilecek kadar zengin ülkelerde ücretsiz olabilmektedir.

Türk yükseköğretiminde eğitim gören öğrencilerin aile gelir grupları ve dağılımları, üniversiteye girişte özel kurslara ödedikleri para miktarları, yükseköğretimde tahsis edilen burs ve kredi kaynakları ile mezuniyet sonrası iş imkanlarını araştırarak bir proje Devlet İstatistik Enstitüsü işbirliği ile gerçekleştirilecektir. Bu amaçla Dünya Bankası kredisi kapsamında 140.599 ABD Dolarlık bir kaynak tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Eğitim yarı kamusal bir hizmettir. Buna göre, eğitim amacıyla yapılan yatırımların, biri toplumsal, diğeri ise kişisel olmak üzere iki tür getirisi vardır. Kişisel getiri eğitim görmüş kişinin yaşam boyunca bundan dolayı elde edeceği ek gelirin, toplumsal getiri ise kişinin eğitim görmüş olmasından dolayı yaratılan katma değer, o kişinin eğitimi için yapılan yatırıma oranıdır.

Dünya Bankası'nca 58 ülkede eğitimin kişisel ve toplumsal getirileri üzerinde yapılan araştırmaların sonuçlarının özeti aşağıdaki gibidir (Gürüz, K. ve diğerleri, "Türkiye'de ve Dünya'da Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji", TÜSİAD Yayın No. T/94, 6-167, İstanbul, 1994):

- a) Eğitimin kademesi yükseldikçe kişisel getiri bağıl olarak artmaktadır,
- b) Yükseköğretime yapılan devlet katkılarında en çok üst gelir grupları yararlanmakta ve ülke fakirleştikçe bu faydalanma oranı daha belirgin hale gelmektedir.

Yukarıda (b) şıkında belirtilen olgunun nedenleri açıktır. Alt gelir gruplarındaki ailelerin çocukları yükseköğretime giriş için gereken orta öğretim kademelerine dahi ulaşamadıkları veya, bu kademeyi tamamlasalar dahi, yükseköğretime devam için feragat etmeleri gereken gelir kendileri için önemli olduğundan dolayı yükseköğretimden mahrum kalmaktadırlar.

Gelir düzeyine ve başarının devamına bağlı, karşılıksız ve karşılıklı burs ve düşük faizli ve mezuniyetten sonra ödemeli kredi programları ile desteklenen makul miktarlarda ve üniversiteleri sağlıklı bir rekabet ortamı içinde atılgan bir işletme şeklinde organize olmaya zorlayacak reel öğrenim ücreti, hiç kimseyi yükseköğretimden mahrum etmeyeceği gibi, tersine, alt gelir gruplarına daha fazla imkan yaratacaktır.

Hiç bir ülkenin yükseköğretimin en pahalı şeklini ücretsiz olarak her isteyene sunamayacağı giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Kendilerine sağladığı yararlar göz önüne alındığında, öğrencileri ve mezunları istihdam eden işverenler yükseköğretim giderlerine daha fazla katkıda bulunmalıdırlar.

Yukarıda (a) şıkında belirtilen olgu ile hızla gelişen teknoloji karşısında erken uzmanlaştırılan kişilerin işlerini kaybederek marjinalleşme tehlikesine maruz kalmaları, bir çok ülkede eğitimin yapısı ile finansmanına ilişkin politikaların gözden geçirilmesine yol açmıştır. Buna göre*:

- a) Kamu yatırımları temel eğitime ve ortaöğretime kaydırılmakta, bununla birlikte üniversiteler çeşitli yollarla kaynak yaratmaya teşvik edilmekte ve yükseköğretim reel öğrenim ücretine tabi kılınmaktadır,

* Kaynaklar:

- a) Middleton, J. Ziderman, A., and van Adams, A., "Skills for Productivity", Oxford University Press, 1993.
- b) European Round Table of Industrialists (ERT) "Education for Europeans Towards the Learning Society", Brussels, 1994.
- c) Conference des Recteurs Européens and ERT, "Moving Towards a Learning Society", Brussels, 1995.

- b) Eğitim (education), iş eğitiminden (training) ayrılmaktadır. Devlet yatırımları, kişisel getirisi ve maliyeti çok daha yüksek olan mesleki ve teknik eğitimden, toplumsal getirisi daha yüksek ve maliyeti çok daha düşük olan genel eğitime kaydırılmakta, iş eğitimi ise işverenlere bırakılmaktadır.

Önceki bölümlerde de değinilmiş olduğu gibi, ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik liselerle yükseköğretim düzeyindeki meslek yüksekokullarının irtibatlandırılması ve işle bütünleşik eğitim yapılabilmesi için işverenlerin işletmelerini eğitime de açarak eğitimin giderlerine katkıda bulunmalarının sağlanması için gerekli yasal düzenlemelerinin ivedilikle yapılmasında yarar vardır.

Tablo 13'de görüldüğü gibi, yükseköğretim bütçesi cari fiyatlarla 1996'da 155 trilyon TL'lik talebe karşılık 92,2 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. 1997 için talep, 132 trilyon TL'si yatırımlar için olmak üzere, toplam 310 trilyon TL'dir. Bu talebe karşılık bütçe 196,6 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Yükseköğretime tahsis edilen bütçe ödeneklerinin artırılması tabii ki fevkalade önemlidir. Bu artışlar yapılırken gözönüne alınması gereken kriter, 1993 yılında sabit fiyatlarla örgün öğretimdeki öğrenci başına yapılan harcama olmalıdır (2.658 ABD Doları).

Ancak, bunun yanında üniversitelerin idari ve mali sisteminin çağdaş gelişmelere uygun, köklü bir şekilde değiştirilmesi gerekmektedir. Ülkemizde halen uygulanmakta olan bir önceki yıla göre pazarlık ve anlaşma ile artırılan ve çok sayıda kalemden oluşan bütçe sistemi (negotiated, line-item budgeting), artık dünyadaki en verimsiz sistem olarak kabul edilmektedir. Döner sermaye sistemi de esas olarak bundan farklı değildir.

Bu sistemin yerine, çok daha çağdaş ve üniversitelerin yapısına uygun olan, girdi ve çıktılara göre tespit edilen açık ve şeffaf kriterlere dayalı, tek kalemden oluşan bütçe sistemi getirilmeli, üniversiteler öğrencilerden alınacak reel öğrenim ücretlerini kendileri tespit edebilmeli, kaynak yaratmaya teşvik edilmeli ve kendilerine tahsis edilen bütçe ödeneği ile öğrencilerden alınacak öğrenim ücretlerini ve kendi yarattıkları kaynakları birleştirerek vaat ettikleri faaliyet programı ile bunun sonucunda üretecekleri çıktılara uygun bütçelerini kendileri yapabilmelidirler. Bu amaçla, Dünya Bankası kredisi kapsamında "Kamu Kaynaklarının Üniversitelere Tahsisinde Yeni Sistem Geliştirilmesi" adı altında bir çalışma başlatılacak ve toplam 305.950 ABD Doları harcama yapılacaktır. Bu kapsamda üniversite, Maliye bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın ilgili personeli çeşitli çalışmalara katılarak, bu konuda ileri düzeyde bulunan ülkelerle temas ederek yeni bir bütçe sisteminin temel ilkeleri oluşturulmaya çalışılacaktır.

IX. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlığın günümüzde yaşamakta olduğu Bilgi Toplumu'na geçiş süresinde yükseköğretim sisteminin başlıca ürünleri olan bilgi ve bilgili insan, ülke ekonomilerinin başlıca girdileri, rekabet gücünü belirleyen temel unsurlar ve toplumsal gelişmenin itici gücü olarak kabul edilmektedir.

Üniversitelerimizin gerek eğitim-öğretim ve gerekse araştırma-geliştirme faaliyetleri bakımından çağın gerektirdiği evrensel kalite düzeyine ulaşabilmeleri ve bilimsel, teknolojik ve sosyoekonomik gelişmelere göre kendilerini sürekli olarak yenileyebilmeleri için **yükseköğretimde sağlıklı bir rekabet ortamının tesis edilebilmesinde yarar vardır.**

Böyle bir ortamda, ülkemizdeki devlet üniversiteleri ile vakıf yükseköğretim kurumları birbirleri, yurtdışındaki yükseköğretim kurumları ve de ideal üniversite kavramı ile rekabet etme durumundadırlar.

Yurtdışında çok yüksek öğrenim ücretleri ödeyerek yükseköğrenim görmekte olan öğrenci sayımız ellibin civarındadır. Öte yandan, vakıf üniversitelerinin Türk yükseköğretim sistemi içindeki payı halen % 1 civarında olup, bu payın görünür gelecekte % 10'lar düzeyine çıkarılması büyük bir başarı olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan, Türk yükseköğretiminin geleceğini sadece yurtdışı ve vakıf yükseköğretim kurumlarında aramak gerçekçi bir yaklaşım değildir; ağırlık büyük ölçüde devlet üniversitelerimizin üzerinde olacaktır.

Bu çerçevede içinde, yükseköğretim sistemimizde sağlıklı bir rekabet ortamının tesis edilebilmesi için:

- a) Devlet üniversitelerimizin yurtdışı ve vakıf yükseköğretim kurumlarının sahip olduğu idari ve mali yetkilerle teçhiz edilmesi,
- b) Bu alanda ulaşılan kalite düzeylerinin belirlenebilmesi için akademik değerlendirme mekanizmalarının kurulması ve toplumun bu konularda sürekli olarak bilgilendirilmesi; kaçınılmaz ön şartlar olarak düşünülmektedir.

Yükseköğretim sistemimizde bu tür bir yapıyı tesis etmek amacıyla 1996'da oldukça geniş bir katılımı hazırlanan yasa tasarısı önerisi bu bakış açısı ile hazırlanmış olup, tasarı ile getirilen yeniliklerin ana hatları aşağıda özetlenmiştir:

- a) Üniversitelerimizin sahip oldukları her türlü fiziki mekan, tesis, teçhizat, bilgi birikimi ve insangücünü kullanarak ek kaynak yaratmalarının önündeki tüm engeller kaldırılmaktadır.
- b) Üniversitelerimiz kaynaklarının gerçek anlamda sahibi kılınmakta, kendilerine tahsis edilen kamu kaynakları ile yarattıkları kaynakları ve öğrencilerden alınacak katkı paylarını birleştirerek faaliyetlerinin kapsam ve niteliğine uygun yıllık bütçelerini kendilerinin hazırlamalarına imkan tanınmaktadır.
- c) Üniversitelerimizin faaliyetlerinin kapsam ve niteliğinin gerektirdiği idari teşkilatlarını kendilerinin kurmaları öngörülmekte, bu meyanda özel nitelikler gerektiren işlerin görülebilmesi için akademik unvan sahibi olmayan kişilerin rektör yardımcısı düzeyinde istihdam edilebilmelerine ve kadro karşılığı sözleşmeli idari personeli çalıştırmalarına imkan sağlanmaktadır.
- d) Üniversite yönetim kurullarına, öğretim elemanlarına bilim, araştırma-geliştirme, eğitim-öğretim, mal ve hizmet üretimine katkıları oranında ek ücret ödeme, kadro karşılığı veya giderleri üniversitenin kendi yarattığı kaynaklardan karşılanmak üzere sözleşmeli akademik personel istihdam etme yetkisi verilmektedir.
- e) Üniversitelerde dekan adaylarının, müdür ve bölüm başkanı gibi akademik yöneticilerin ne şekilde belirleneceği senatolarca çıkarılacak yönetmeliklere bırakılmakta ve Cumhurbaşkanlığı'na sunulacak rektör adaylarının tespitinde Yükseköğretim Kurulu'nun devreden çıkması öngörülmektedir.
- f) Üniversitelerdeki enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulu ve araştırma uygulama merkezlerinin işleyişleri ile bölümlerin iç yapılarına ilişkin düzenlemelerin yapılması üniversitelere bırakılmaktadır.
- g) Toplumla üniversite arasında ilişki kurmak, kalitenin yükseltilmesine ilişkin akademik değerlendirmeler yaparak Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul'ca alınacak kararlara ve çıkarılacak yönetmeliklere esas teşkil edecek görüş ve önerileri hazırlamak üzere, onu uluslararası düzeyde temayüz etmiş bilim adamı ve beşi üniversite mensubu olmayan, kendi mesleklerindeki başarıları ile toplumda saygınlık kazanmış kişiden oluşan ve yapısı süreklilik arzeden Akademik Değerlendirme Kurulu'nun oluşturulması öngörülmektedir.
- h) Akademik unvan terfilerinin, Akademik Değerlendirme Kurulu'nun akademik unvanlı üyelerinin alanlara ve gelişmelere göre yapacakları öneriler üzerine Üniversitelerarası

Kurul'un görüşü alınarak Yükseköğretim Kurulu'nca çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek evrensel norm ve kriterlere göre, liyakatı öne çıkaran açık, şeffaf ve geniş katılım içeren usul ve esaslarla tamamen üniversitelerce yapılması öngörülmektedir.

- i) Türk Yükseköğretiminde çağın gerektirdiği kalite düzeyi ile genç nüfusumuzun yarattığı toplumsal talebin, diğer bir deyişle, nicelik ve niteliğin bağdaştırılmasının önündeki en büyük darboğaz, kısıtlı mali kaynakların yanında, nitelikli öğretim üyesi açığıdır. Yurtdışında öğretim elemanı ve araştırmacı yetiştirilmesi için harcanan toplam miktar, üniversitelerimizde araştırmaya harcanan toplam miktarla karşılaştırılabilir boyuttadır. Bu nedenle, yurtdışında öğretim elemanı ve araştırmacı yetiştirilmesi programının genişletilerek yürütülmesi, yurtiçinde oluşmuş olan bilimsel potansiyelin de bu amaçla seferber edilmesi, kısıtlı kaynakların en etkin biçimde kullanılabilmesi ve kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Devlet Planlama Teşkilatı ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu temsilcileri ile kendi alanlarında temayüz etmiş, eleman yetiştirme konusunda bilgi ve deneyim sahibi on bilim adamından oluşan Öğretim Elemanı ve Üst Düzey Araştırmacı Yetiştirme Kurulu kurulması öngörülmektedir.
- i) Yükseköğretim, biri kişisel, diğeri ise toplumsal fayda sağlayan, yarı kamusal bir hizmettir. Bu hizmetin bedelinin kamu kaynakları yanında, kısmen de hizmetten yararlananlarca karşılanması, kamu maliyesinin temel ilkesidir. Ancak, sosyal adalet ve fırsat eşitliğinin gereği olarak muhtaç olanların korunması da çağdaş devletin temel görevlerindedir. Bu nedenlerle, öğrencilerin ödeyeceği katkı paylarının belirlenmesinde Yükseköğretim Kurulu'nca belirlenen cari maliyetlerin yarısını geçmemek kaydıyla, üniversite yönetim kurulları yetkili kılınmakta ve Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu'nca (YURTKUR) verilen katkı payları kredisi ile belirlenen katkı payları arasındaki farkın üniversite işletme hesabından geri dönüşlü ve düşük faizli kredi ve karşılıklı veya karşılıksız burs olarak verilmesi öngörülmektedir.
- j) Her üniversitede kayıtlı öğrencilerin tabi üye olduğu Öğrenci Birliği kurulması, birlik başkanı ile yardımcısının, öğretim elemanlarının özlük hakları ve unvan terfileri dışında, oy hakkı ile senatoya ve görüşleri alınmak ve bilgi verilmek üzere katkı paylarının belirleneceği üniversite yönetim kurulu toplantılarına katılmaları öngörülmektedir.
- k) Kar amacı gütmeyen vakıflara, üniversite kurmanın yanında, bir üniversiteye bağlı olmaksızın, meslek yüksekokulu, yüksekokul, sadece yüksek lisans yaptırmak üzere enstitü ve bunların birden fazlasını içeren Vakıf Yükseköğretim Okulu kurma imkanı sağlanmaktadır.
- l) Öngörülmüş olan böylesine merkezîyetçilikten uzak bir yükseköğretim sistemi içinde Yükseköğretim Kurulu'nun işlevleri, esas olarak yükseköğretime tahsis edilen kamu kaynaklarını üniversitelerin önerecekleri yıllık faaliyet programlarına dayalı olarak ve geliştirilecek kriter ve göstergelere göre açık ve şeffaf sistemlerle üniversiteler arasında dağıtmak ve kaliteyi öne çıkaran akademik değerlendirme yapılmasını sağlamakla sınırlandırılmaktadır. Yükseköğretim Kurulu bu suretle bir milli mütevellî heyeti niteliğinden çıkarılarak asli işlevlerine döndürülmektedir.

Görüldüğü gibi, hazırlanmış olan yasa tasarısı önerisi belirli bir sistematik içermekte ve kendi içinde bir mantık bütünlüğüne dayanmaktadır. Bu nedenle, öneride yer alan bazı hususlarda tek başına yasal düzenlemelere gidilmesi halinde, istenen sonuçları almak mümkün olmayacak, tersine her bakımdan çok daha olumsuz durumlarla karşılaşılacaktır.

53. Hükümet zamanında, Başbakanlığa 20.05.1996 tarihinde sunulan kanun taslağının tasarısı olarak TBMM'ne sevkî için, Başbakanlık tarafından ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri alınmış olmasına rağmen, kanun tasarısı haline getirilerek TBMM'ne intikali bu güne kadar mümkün olmamıştır.

Yükseköğretimimizin çağın gereklerine uygun bir yapıya kavuşturulabilmesi için hazırlanan yasa taslağının biran evvel kanunlaşmasında büyük yarar görülmektedir.

54. Hükümetin kurulmasından sonra Sayın Başbakan, rektörlerle yaptığı toplantıda üniversitelerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunların aşılabilmesi için gerekli görülen mevzuat değişikliklerinin hazırlanarak Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulması talimatını vermişlerdir.

26.9.1996 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilen ve Bütçe Kanunu hazırlanırken dikkate alınmasını ve gerekli düzenlemelerin yapılmasını istediğimiz aşağıdaki belirtilen hususlardan hiç biri 1997 Mali Yılı Bütçe Kanununda yer almamış, gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılmamıştır.

"Bütçe Kanunlarında Yükseköğretim Kurumları ile İlgili Yer Alması Gereken Hususlar

1 - 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 48 inci maddesindeki boş kadrolara izin verilmeden atama yapılmasını öngören "Yükseköğretim Kurulu Öğretim Üyeleri" hükmünün "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik ve İdari Kadrolara Yapılacak Atamalar" olarak değiştirilmesi.

2 - 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun (K) cetvelininin 2 inci maddesinin aynen muhafaza edilmesi ancak,

- 2 inci maddenin 3 üncü paragrafındaki uygun görüş ile ilgili olarak "Maliye Bakanlığı uygun görüşü alınır" hükmününün "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının uygun görüşü alınır" şeklinde değiştirilmesi,

- 2 inci maddenin son paragrafındaki esas ve usullerin düzenlenmesine ilişkin olarak Maliye Bakanlığı yerine "Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nca tespit edilir" hükmününün konulması.

3 - 1996 Mali Yılı Bütçe Kanunu'nun 11 inci maddesinin aynen muhafaza edilmesi, ve bu maddeye aşağıdaki 2 fıkranın eklenmesi;

- Üniversite veya Yüksek Teknoloji Enstitüsü rektörleri, Üniversite veya Yüksek Teknoloji Enstitüsü'ndeki döner sermaye işletmelerinin birinden katkılarına bakılmaksızın 2547 Yükseköğretim Kanunu'nun 58 inci maddesindeki esaslara göre pay alırlar.

- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nde görevli personele (işçiler hariç) 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58 inci maddesinde belirtilen esaslar çerçevesinde katkı payı ödenmesi ve bu ödemelerin Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Fonundan karşılanması.

- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58 inci maddesine göre Döner Sermaye gelirlerinden en az % 30'unun ayrılarak ayrılan kısmın o kuruluş veya birimin araç-gereç, araştırma ve diğer ihtiyaçlarının yanında bakım onarım ve yatırım ihtiyaçları ile genel esaslara tabi sözleşmeli personel istihdamı için de kullanılabilmesi.

- Üniversite döner sermayelerinde kesinti yapılmasını düzenleyen hükümlerin bütçe metinlerinden çıkartılması.

- Sağlık hizmetleri dahil üniversitelerdeki döner sermayeler vasıtasıyla verilen her türlü hizmetin bedelinin ilgili üniversitenin yönetim kurulunca tespit edilmesi."

**"1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nun
31 ve 35 inci Maddelerinin Değiştirilmesi ile İlgili Hususlar**

1050 Sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nun 31 ve 35 inci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 31- Gider cetvelleri daireler ve bölümler olarak düzenlenir. Birbirleri ile ilgili ve bağlantılı giderler bir bölüm oluşturur. Bölümlerin düzeni yılları bütçe kanunlarında belirtilir. Yükseköğretim üst kuruluşları ile yükseköğretim kurumlarının bütçelerinin bölümleri ise, Personel, Diğer Cari, Yatırım ve Transfer tertibi şeklinde yapılır.

Madde 35- Meclis Muvazenei Umumiye Kanunu'nun metnini madde madde ve varidat ve masraf cetvellerini fasıl fasıl müzakere eder. Yükseköğretim üst kuruluşları ile yükseköğretim kurumlarının bütçeleri, Personel, Diğer Cari, Yatırım ve Transfer bölümleri itibariyle görüşülür. Bütçe Kanunu seneli maliye iptidasından evvel Resmi Gazete ile neşrolunur."

"2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile İlgili Değişiklikler

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 56 ıncı maddesinin e, f, g maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 56. İşlem ve Usuller

e. Yükseköğretim üst kuruluşları, Üniversite, Yüksek Teknoloji Enstitüsü ile fakülte, enstitü, yüksekokul, konservatuvar, meslek yüksekokulları ve bunlara bağlı kuruluşlar ile birimler tarafından yapılan bilimsel, teknik inceleme ve araştırma ile yayımların gerektirdiği her türlü giderler hakkında 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümleri uygulanmaz.

f. Yükseköğretim üst kuruluşlarının ve Üniversitelerin inşaat, makina ve teçhizat ile ilgili yapım ve alımları ile bunların bakım ve onarımlarında 1050 Sayılı Muhasebi-i Umumiye Kanunu'nun hükümleri ile 2886 Sayılı Devlet ihale Kanunu'nun hükümleri uygulanmaz.

g. Bir üniversite bütçesindeki ödenekleri diğer bir üniversite bütçesine aktarmaya ilgili rektörün görüşü doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu yetkilidir."

**"Yükseköğretim Kurumları ile İlgili Olarak
Alınması Gerekli Diğer İdari Tedbirler**

- Yükseköğretim kurumları öğrencilerinin yaptıkları stajdan doğan sigorta giderlerinin ödenmesi için üniversite bütçelerinin ilgili tertibine gerekli ödeneklerin konulması.

- 1997 Mali Yılı için Yükseköğretim Kurulu bütçesinin transfer tertibine, ilk 2000'den öğrenci alan üniversitelere yıl içinde dağıtılmak üzere konulan 250 milyar lira ödenek ile üniversitelerin bilimsel yayınlarındaki başarılarına göre yıl içinde dağıtılmak üzere konulan 2 inci dilim 250 milyar lira ödeneklerin bütçe hazırlanmasında dikkate alınması.

- Muhtelif kamu kuruluşlarına ait olup, üniversiteler tarafından kullanılması uygun görülen gayrimenkullerin bedelsiz olarak üniversitelere devrinin sağlanması için Yüksek Planlama Kurulu'nca gerekli kararın alınması.

- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 39 uncu maddesine göre, görgü ve bilgilerini arttırma, bilimsel araştırma yapmak üzere yurtdışına öğretim elemanı gönderilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının zamanında çıkarılması. Ayrıca bu hususta Milli Eğitim Bakanlığı'na yazılan 21.6.1996 tarih ve B.30.0.APK.00.00.03-5559/1110 sayılı Yükseköğretim Kurulu teklifinin kısa sürede Bakanlar Kurulu Kararı haline dönüştürülmesinin sağlanması.

- Bütçe teklif ve tasarılarının TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülmesi esnasında Komisyon üyelerinin muhtelif üniversite bütçelerine eklenmek üzere verdikleri ödenek önergelerindeki miktarların Yükseköğretim Kurulu bütçesinin transfer tertibine konularak üniversite ihtiyaçları doğrultusunda yıl içinde Yükseköğretim Kurulu'nca dağıtılmasının sağlanması.

- Yeşil kart uygulaması dolayısıyla muhtelif kamu kuruluşlarından alacağı doğan üniversitelerin bu alacaklarının yine muhtelif kamu kuruluşlarına olan borçlarına mahsup edilmesi.

- Başbakanlık'ça lojman alım-satım ve inşaatı ile ilgili olarak muhtelif tarihlerde yayınlanan ve halen yürürlükte olan genelgelerin üniversitelere ait lojmanlara uygulanmamasının temini. Ayrıca, gelişmekte olan üniversitelerimizin öğretim üyesi ihtiyacını karşılamak amacıyla bu üniversitelerimizin bu amaçla seçilen araştırma görevlilerinin barınmaları için sekiz gelişmiş üniversitedeki yurt binalarının halen Maliye Bakanlığı'nda bekleyen ihale dosyalarının sonuçlandırılması.

- Katkı kredisi talebinde bulunan öğrencilerin bu taleplerinin yerine getirilmesine kadar geçen zaman içerisinde nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla Kredi ve Yurtlar Kurumu bütçesinden belli bir miktarın bu öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla üniversite bütçelerine avans olarak aktarılmasının sağlanması.

- Yap-İşlet-Devret veya Yap-İşlet mevzuatında değişiklik yapılarak üniversitelerin de bu uygulamadan yararlandırılmasının sağlanması.

- Yükseköğretim Kurulu'nca üniversite ve özel sektör araştırmacılarının hizmetine sunulan süreli yayınlarla ilgili her türlü bilgi ve belgeler bir protokolla 1996 yılında TÜBİTAK'a devredilmiştir. Araştırmacıların bu hizmetlerden kesintisiz olarak yararlanmalarını sağlamak amacıyla 1997 yılında ihtiyaç duyulan yeterli ödeneğin TÜBİTAK bütçesine konulması. Ayrıca Yükseköğretim Kurulu'nun 1996 yılı bütçesinde bulunan ve 19.9.1996 tarih ve 18765 sayılı yazımızla Devlet Planlama Teşkilatına bildirilen 45 milyar lira ödeneğin yatırım bütçemize aktarılarak aktarılan kısımdan alınacak olan makina-teçhizatın yukarıda zikredilen proje kapsamında bilgiye ulaşım faaliyetlerinde kullanılmak üzere üniversitelere gönderilmesi hususundaki yazımızın kısa sürede olumlu olarak sonuçlandırılması.

Yükseköğretim sistemimizi, yürürlükteki mevzuatın elverdiği şekilde çağın gereklerine uydurabilmek amacıyla son bir yıl içinde Yükseköğretim Kurulu'nca yürürlüğe konan yönetmelikler Ek 3'de sunulmuştur.

EK 1

YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SİSTEMİ

YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ

Yükseköğretime giriş, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 10'uncu maddesine göre kurulmuş olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından Yükseköğretim Kurulu'nun belirlediği ilke ve kurallara göre gerçekleştirilmektedir. Yükseköğretime giriş sınavları 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'ndan önce de Üniversitelerarası Kurul'un koyduğu esaslara göre 1974 yılından beri bu merkez tarafından yürütülmüştür.

Ülkemizde Yükseköğretime Girişin Düzenlenmesi

Cumhuriyet döneminde, 1960'lı yıllara gelinceye kadar, pek çok fakülte, kendisine başvuran lise mezunlarını sınavsız kabul etmiştir. Kontenjanlarını aşan taleple karşılaşan fakülteler ise seçme işlemini, genelde şu üç ölçüte dayanarak gerçekleştirmişlerdir.

- Bazı fakülteler, başvuru sırasını dikkate alarak seçme işlemini gerçekleştirmişler, ihtiyaçları kadar aday kabul ettikten sonra "kayıtların kapandığını" ilan etmişlerdir.
- Bazı fakülteler, verdikleri eğitimin niteliğini dikkate alarak, liselerin fen ya da edebiyat kollarından mezun olanları kaydetme yoluna gitmişlerdir.
- Bazı fakülteler ise, ölçüt olarak lise bitirme derecelerini kullanmışlar, kendilerine başvuran adaylar arasında öncelikle "pekiyi" derece ile mezun olanları, daha sonra da "iyi" ve "orta" derece ile mezun olanları almışlardır.

Ortaöğretim kurumlarından mezun olanların sayısı arttıkça yukarıda anlatılan öğrenci seçme yöntemleri yeterli olmamaya başlamış, fakülteler kendi amaçlarına uygun giriş sınavları düzenlemek zorunda kalmışlardır. Bu durumda, öğrenciler aynı gün ve saatlere rastlayabilen, değişik şehirlerdeki üniversiteden üniversiteye, çeşitli fakültelerin sınavlarına koşuşturma durumuna düşmüşler, bu ise gerek üniversitelerin gerek adayların önemli şikayetlerine neden olmuştur.

1960'lı yıllarda, önce üniversiteler kendi içinde, daha sonra üniversitelerarası kurumlar merkezi öğrenci seçme yöntemlerini geliştirmeye başlamıştır. Merkezi sistemlere başvuran adayların çokluğu, yöneticileri sınavlarda test yöntemini kullanmaya zorlamış, değerlendirme işlemlerinde bilgisayar kullanımına başlanmıştır. Üniversitelerarası Kurul, 1974 yılında üniversiteye giriş sınavının bir merkez tarafından yönetilmesini uygun bularak Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezini kurmuştur.

Üniversitelerimize öğrenci seçme ve yerleştirme işlemleri, 1981 yılına kadar Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) tarafından yürütülmüş, Merkez, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 10. ve 45. maddeleriyle, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) adı altında, Yükseköğretim Kurulu'nun bir alt kuruluşu haline getirilmiştir.

ÜSYM'nin kurulduğu yıldan 1981 yılına kadar yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı bir gün içinde yapılmış; 1981 yılında sınav iki basamaklı hale getirilerek Birinci Basamak Sınavı (ÖSS) Nisan ayı, İkinci Basamak Sınavı (ÖYS) Haziran ayı içinde yapılmaya başlanmıştır; 1987 yılında adaylara İkinci Basamak Sınavında testlerin bir bölümünü cevaplama imkânı verilmiş ve sınav sistemi başka bazı değişikliklerle bugüne kadar sürdürülmüştür.

Türk yükseköğretim kurumlarına girmek isteyen ortaöğretim kurumu mezunlarının ÖSYM'nin yaptığı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavına (ÖSYS) katılması zorunludur. İki yıllık yükseköğretim programları ile bütün açıköğretim programlarına sınavın birinci basamağı sonuçlarına göre, dört veya daha fazla yıllık yükseköğretim programlarına sınavın ikinci basamağı sonuçlarına göre öğrenci alınmaktadır. Yükseköğretim programlarından özel yetenek gerektirenler için sınavın birinci basamağına girip kazanmış olan adaylara özel sınavlar uygulanmaktadır. Bu özel sınavlardan beden eğitimi ve spor, müzik ve resim-iş öğretmenliği ile ilgili olanlar 1994 yılından itibaren sisteme katılan programlar için ÖSYM'nin koordinatörlüğünde merkezi olarak yapılmaktadır. Harp okulları ve polis akademileri de istedikleri takdirde ÖSS sonuçlarını seçme amacıyla kullanabilmektedirler.

Yükseköğretime Girişte Seçme Zorunluluğu

Yükseköğretime giriş için ortaöğretim mezunlarının taleplerini tümüyle karşılamak mümkün görünmemektedir. Nitelik yönünden üniversitelerimizi ve istek yönünden yükseköğretim programlarını

eşitlemek mümkün olmadığından yükseköğretimde yaratılan her kapasitenin değeri birbirine eşit olmayacaktır. Talep sayısı kadar yükseköğretimde yer sağlansa bile bazı üniversiteler ve bu üniversitelerin bazı programları daha fazla tercih edileceğinden bir seçme işlemine mutlaka ihtiyaç duyulacaktır.

Hangi ülkede olursa olsun, daha çok tercih edilen yükseköğretim kurumları, kapasiteleri ölçüsünde alabilecekleri öğrencileri belli yöntemler kullanarak seçmek zorunda kalmaktadır. Bu zorunluluğun yükseköğretim kurumlarına önemli ölçüde yararlar sağladığı da söylenebilir. Seçmenin, kuruma daha nitelikli bir öğretimin gerektirdiği yetenekleri bulma imkânını vereceği açıktır.

Yükseköğretime Öğrenci Seçme Yöntemi

Yükseköğretime girişte seçme zorunluluğu, seçmenin nasıl yapılacağı sorununu beraberinde getirmektedir. Kullanımları tercih edilmese bile, seçme işlemleri için pek çok yöntem akla gelebilir. Bunlar, ad çekme, önce davrananını kaydedilmesi, yetkili veya etkili kişiler için öncelik veya kontenjan verilmesi, talebin azalmasını sağlayıcı parasal ön koşul getirilmesi vb. olabilir. Her ülke kendi koşullarına uygun olarak yükseköğretim programlarına seçme yöntemlerini geliştirmekte ve uygulamaktadır. Bu uygulamalar arasında yukarıda sayılan yöntemler fazla rağbet görmemektedir. Genelde, yükseköğretime öğrenci seçiminde kullanılan en yaygın ölçüt, bireyin yetenekleri ve bu yetenekleri ne ölçüde geliştirmiş olduğudur. Yükseköğretime yeteneklerini geliştirmiş olanların seçilmesi, daha verimli bir öğretimin yapılmasını sağlamakta, yükseköğrenimin sonrasında eğitim, sağlık, yönetim ve diğer alanlarda daha yetenekli kişilerin sorumluluk alabilmesi olanağını vermektedir.

Yükseköğrenimde ve yükseköğrenim sonrası yaşamda daha başarılı olabilecek olanların yükseköğretime seçilmeleri bir amaç olarak belirlenebilir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için de farklı yollar izlenebilir. Yollar farklı olsa da yükseköğrenimdeki başarıyı önceden edebilmenin temelinde, öğrencilerin yükseköğretimdeki öğrenimleri sırasında karşılayacakları işleri yükseköğrenim öncesinde ne derecede yapabildiklerine ilişkin bazı ölçülerin elde edilmesi ilkesi vardır.

Yükseköğretime öğrenci seçiminde kullanılacak olan yöntem belirlenirken, en başta düşünülecek olan, yapılan ölçmenin geçerliği sorunudur. Seçmenin amacı yükseköğrenimde daha iyi öğrenebilecek öğrencilerin belirlenmesi ise, geçerlik, seçilen öğrencilerin seçilmeyenlere göre öğretilecek olanları daha kısa sürede öğrenebilmesi ve bunları uygulamaya koyabilmesi anlamını taşır. Bunun sürekli olarak araştırılması gerekir.

Yükseköğretime öğrenci seçilmesinde ölçüt olarak ne kullanılırsa, öğrenciler ortaöğrenimleri sırasında kendilerini bu ölçütlere göre hazırlamaktadırlar. Bu nedenle, yükseköğretime girişte ortaöğretimde kazanılan bilgi ve zihinsel becerilerin ölçüt olarak alınması, öğrencileri ortaöğrenimleri sırasında çalışmaya güdülemesi açısından da önem taşımaktadır.

Yükseköğretime öğrenci seçilirken kullanılacak yöntemin öğrencilere duyurulduğu şekilde uygulanması ve bu uygulamaya başka herhangi bir etkinin karışmaması da son derece önemlidir. Bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı kalınması, adayların kendilerini buna göre hazırlamalarında yardımcı olur. Yöntem mantıklı ve inandırıcı ise ve bu yöntem başka hiçbir etki karışmaksızın uygulanabiliyorsa adaylar daha fazla öğrenmeye yönlendirilmiş ve adaletsiz bir durumun vereceği huzursuzluktan kurtulmuş olurlar.

Yükseköğretime öğrenci seçiminde farklı yöntemlerle ve farklı zamanlarda elde edilmiş ölçülerin kullanılması, ölçmenin geçerliğini artırabilir. Farklı ölçüler arasında en önemlileri olarak, objektif testlerle seçme maksadıyla yapılan ölçmeler ile öğrencilerin ortaöğrenimleri sırasındaki başarılarını gösteren diploma notları sayılabilir. Özel yetenek isteyen alanlarda da, alanların özelliklerine göre subjektifliği azaltacak ölçme yöntemleri geliştirilmiştir ve bunlar halen kullanılmaktadır.

Sınav Sisteminin Adaylara Getirdiği Kolaylıklar

Yükseköğretim programlarına öğrenci seçme ve yerleştirme işlemlerinin tek elden ve merkezi bir yöntemle yapılması çeşitli açılardan yararlı bir uygulama olmaktadır. Adaylar sınava, buldukları yerden kolaylıkla başvurabilmekte, Türkiye'de girmek istedikleri bütün yükseköğretim programlarını bir tercih formu üzerinde gösterebilmekte ve bu programların tümü için aynı sınava girmektedirler. Sınav sonuçları adreslerine ulaştırılmakta, yerleşen adaylar, kendilerine ÖSYM tarafından bildirilen yer ve tarihte, doğrudan yerleştikleri yükseköğretim kurumuna kayıt için başvurabilmektedirler. Merkezi sınav öncesinde adayların aynı gün ve saatlere rastlayabilen, değişik şehirlerdeki çeşitli sınavlara koşuşturma

durumuna düştükleri günlerin koşulları dikkate alındığında, böyle bir sınav adaylara büyük kolaylıklar getirmektedir. Merkezi sınav, ayrıca seçme ve yerleştirme işlemlerinde tam bir objektiflik sağlamakta; hakkaniyete aykırı düşen adam kayırma gibi işlemlere kapıları kapamaktadır.

Yükseköğretime Geçişte İki Aşamalı Sınav Sistemi

1974 yılında yükseköğretime giriş sınavları merkezi olarak bir aşamada yapılmaya başlanmıştır. 1981 yılına kadar devam eden bu sistem, temel olarak, iki noktada eleştirilmiştir.

1. Türkiye'de ortaöğretim kurumları çeşitlidir. Yalnız liselerle meslek liseleri arasında değil, meslek liselerinin kendi aralarında da çok önemli müfredat programları farklılıkları vardır. Bir sınavla çok farklı konularda eğitim görmüş adayların bilgi ve yeteneklerini ölçmek mümkün değildir.
2. Adayların bilgi ve becerileri 3,5 saatlik bir süre içinde ölçülmeye çalışılmakta ve üniversiteye girişleri bir sınavın sonucuna göre tayin edilmektedir. Hiç sınav deneyimi olmayan adaylar için bu durum önemli bir sakınca teşkil etmektedir. Üniversiteye girişte bir sınavın sonuçları dışında başka ölçülerin de kullanılmasına ihtiyaç vardır.

Sınavın tek aşamada yapılmasının bazı sakıncaları olduğu düşünülmüş ve bu düşünceler 1977-1980 yılları arasında ÜSYM Yönetim Kurulunda ve Üniversitelerarası Kurulda tartışılmış; aynı düşünceler ÜSYM Başkanlığının çeşitli yayınlarında da yer almıştır (Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı ile İlgili Rapor, Aralık 1977; İki Aşamalı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınavının Temel İlkeleri, 1978; İki Aşamalı Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınav Sistemi, Mart 1980).

Yukarıda verilen yayınlarda, sınavın tek aşamada yapılmasının sakıncaları arasında şunlardan söz edilmektedir:

1. Tek aşamada yapılan sınavda, ilk defa böyle önemli bir sınava giren aday aşırı heyecana kapılması nedeniyle kendi yeteneklerini gösterememekte; böyle bir sınavda hasta, yorgun vb. olan bir aday başarı şansını bu yüzden yitirmektedir.
2. Tek aşamada yapılan sınavda ancak sınırlı sayıda soru sorulabilmekte ve soru sayısındaki azalma sınavın güvenilirlik ve geçerliğinin azalmasına (ölçme hatasının artmasına) yol açmaktadır.
3. Tek aşamada yapılan sınavda soruların seçilecek adaylar seviyesinde hazırlanması gerekmekte; bu durum ise adayların bir bölümünün, aslında yetenekli oldukları halde testleri güç bularak cevaplamamak suretiyle gerçek güçlerini gösterememelerine neden olabilmektedir.
4. Tek aşamada yapılan sınavda, ülkemizin koşullarında adaylardan büyük bir kısmı yetenekleri ve sınavda elde edebilecekleri başarı ölçüleri hakkında objektif bilgi sahibi olmadan yükseköğretim programı tercihi yapmakta, bu durum adayları, gerçekçi olmayan tercihler yapma durumunda bırakabilmektedir.
5. Tek aşamada yapılan sınavda, aday sayısında büyük artışlar olması uygulama koşullarını denetim altında tutmayı zorlaştırmakta; bu durum, sınav kurallarına aykırı davranışların gözden kaçması ve bu yoldan yararlananların haksız olarak başarılı sayılması sonucunu doğurmaktadır.

Tek aşamalı üniversite giriş sınavının, yukarıda özet olarak sözü edilen yetersizliklerini ortadan kaldırmak için geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla yapılan birkaç yıllık bir çalışma sonunda, 1981 yılında, iki aşamalı bir sınav sistemine geçilmiştir. 1987 yılında, temel ilkelere bir değişiklik olmadan adaylara, tercih yapacakları alanlara göre sınavın ikinci basamağında uygulanan beş testten üçünü seçme olanağı tanınmıştır. İki aşamalı sınav, halen bu son şekliyle uygulanmaktadır.

İki Aşamalı Sınav Sistemin Sağladığı Yararlar

1981 yılında iki aşamalı sınav sistemine geçilmiş olmasının, beklendiği gibi, önemli yararlar sağladığı görülmüştür. Bu yararlardan başlıcaları şu şekilde özetlenebilir.

1. Birinci Basamak Sınavı tüm adaylara, ikinci basamak sınavı sadece birinci basamakta başarılı olanlara göre hazırlandığından bu sınavların güçlük dereceleri adaylara daha uygun olabilmektedir.
2. Birinci Basamak sınavı, ilkokul, ortaokul, lise ve dengi okullardaki ortak derslerde kazanılması beklenen okuduğunu anlama, aritmetik işlemleri yapabilme, fen bilgisi ve sosyal bilgilerdeki temel kavramlarla

düşünebilme gibi temel bilgi ve becerileri kazanmamış oldukları için yükseköğretimde başarılı olma şansı az olan adayları ayırma görevini yapmaktadır. Bu gibi öğrenciler ikinci basamak sınavına katılmadıklarından ikinci basamak sınavı daha iyi bir kontrol altında uygulanabilmektedir.

3. Üniversite giriş sınavında lise müfredat programı esas alınmaktadır. Böyle bir sınavın tek aşamada yapılması ise, çok çeşitli alan/kolları içeren meslek liselerinin mezunlarına uygun olmamaktadır. İki aşamalı sistemdeki birinci basamak sınavı daha çok ortak derslerde kazanılan temel bilgi ve becerilere yöneltilerek meslek liselerinin mezunlarına daha uygun bir hale getirilmiş olmaktadır. Meslek yüksekokullarına birinci basamak sınavı sonuçlarına göre öğrenci alındığından bu okullara girmek isteyen başarılı meslek lisesi mezunlarının önleri açılmaktadır. Bu durum, meslek yüksekokullarının da kendi programları için daha iyi yetişmiş öğrencileri almasını sağlamaktadır.
4. İki aşamalı sistemde öğrencilere %70 dolayında daha fazla soru sorulmaktadır. Soru sayısındaki bu artış, sınav sonuçlarının daha güvenilir ve geçerli olmasını sağlayıcı etkilerde bulunmaktadır.
5. Birinci basamak sınavında alınan puanlar 0,5 katsayısıyla çarpılmak suretiyle ikinci basamak sınavı sonuçlarına katılmakta ve bu şekilde birinci basamak sınavının dört ve daha fazla yıllık yükseköğretim programlarına yerleştirmede de etkisi sağlanmış olmaktadır. Ayrıca, adayların ortaöğretimde almış oldukları notlar da yerleştirmede kullanılan puanlara belli ağırlıklarla katılmaktadır. Bu durumda, adayların "yalnız 3,5 saat içinde yükseköğretimle ilgili kaderleri tayin edilmektedir" eleştirisi bir ölçüde de olsa karşılanmış olmaktadır.
6. İki aşamalı sistemde adaylara, yükseköğretim programı tercihlerini yapmadan önce birinci basamak sınavı sonuçları bildirilmekte olduğundan adaylar tercihlerini, yeteneklerine ve sınavdaki başarılarına ilişkin objektif kanıtlardan yararlanarak, daha gerçekçi biçimde yapma imkânına kavuşmaktadırlar.
7. İki aşamalı sistemdeki birinci basamak sınavı sonuçları bir yandan özel yetenek gerektiren müzik, resim, spor gibi yükseköğretim alanları, öte yandan da harp okulları gibi özel amaçlı okullar için uygun bir önseçim görevini yapmaktadır. Birinci basamak sınavı, belli bir zihinsel gelişimi gerçekleştirmiş olan adayları seçme imkânı verdiği için önemli bir görev yapmakta ve bu okulların sadece kendi özelliklerine uygun bir sınav daha yapmalarını yeterli hale getirmektedir.

Tek aşamalı sınav sistemine göre iki aşamalı sınav sisteminin başlıca sakıncası, adayları iki kez sınava girme durumunda bırakması ve bu nedenle ÖSYM tarafından yürütülmekte olan sınav işlerini ve sınavın maliyetini artırmasıdır.

İki aşamalı sınav sistemine geçerken ÖSYM tarafından yapılması gereken sınav işlemleri ve adayların ödedikleri sınav ücretindeki artış, sınavın niteliklerindeki artışlar için ödenmesi gereken bir maliyet olarak kabul edilebilir.

Seçme ve Yerleştirmede Kullanılan Testler ve Puanlar

Sınavın birinci basamağında (ÖSS) adaylara, sözel ve sayısal bölümlerden oluşan bir test uygulanmaktadır. Birinci Basamak Sınavı sonuçlarından Sözel Ağırlıklı ÖSS Puanı (ÖSS-SÖZ), Sayısal Ağırlıklı ÖSS Puanı (ÖSS-SAY) ve Eşit Ağırlıklı ÖSS Puanı (ÖSS-EA) hesaplanmaktadır. ÖSS'de kullanılan testin kapsamı aşağıdaki gibidir:

1. Sözel Bölüm
 - a) Türkçeyi kullanma gücü ile ilgili sorular
 - b) Sosyal bilimlerdeki temel kavram ve ilkelerle düşünme soruları
2. Sayısal Bölüm
 - a) Matematiksel ilişkilerden yararlanma gücü ile ilgili sorular
 - b) Fen bilimlerindeki temel kavram ve ilkelerle düşünme soruları

İkinci Basamak Sınavı (ÖYS) sonuçlarına göre öğrenci alan yükseköğretim programları, yerleştirmede kullanılan ÖYS puanları ve bu puanların hesabına katılacak testler bakımından, (1)Fen (tıp dahil) ve Mühendislik Bilimleri, (2)İktisadi ve Sosyal Bilimler, (3)Yabancı Diller olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır. Fen ve Mühendislik Bilimleri ana grubu, fen bilimleri ve mühendislik bilimleri alt gruplarından oluşmaktadır. Fen bilimleri alt grubundaki yükseköğretim programlarına Fen Bilimleri Ağırlıklı ÖYS Puanı (F) ile, mühendislik bilimleri alt grubundaki yükseköğretim programlarına da

Matematik Ağırlıklı ÖYS Puanı (M) ile öğrenci alınmaktadır. Bu puanların ikisi de Fen Bilimleri, Matematik ve Türkçe testlerinden elde edilmektedir. İktisadi ve Sosyal Bilimler ana grubu, iktisadi bilimler, sosyal bilimler ile dil ve tarih alt gruplarından oluşmaktadır. İktisadi bilimler alt grubundaki yükseköğretim programlarına Türkçe ve Matematik Ağırlıklı ÖYS puanı (TM) ile, sosyal bilimler alt grubundaki yükseköğretim programlarına Sosyal Bilimler Ağırlıklı ÖYS puanı (S) ile, dil ve tarih alt grubundaki yükseköğretim programlarına Türkçe ve Sosyal Bilimler Ağırlıklı ÖYS puanı (TS) ile öğrenci alınmaktadır. Bu puanların üçü de Matematik, Türkçe ve Sosyal Bilimler testlerinden elde edilmektedir. Yabancı Diller grubundaki yükseköğretim programlarına Yabancı Dil Ağırlıklı ÖYS puanı (D) ile öğrenci alınmaktadır. Bu puan Türkçe, Sosyal Bilimler ve Yabancı Dil testlerinden elde edilmektedir. Yukarıda sayılan üç ana grubun her birinde yer alan yükseköğretim programlarına girmek isteyen ve tercihleri arasında bu programlara yer veren adayların cevaplaması gereken testler şöyledir:

1. Fen ve Mühendislik Bilimleri
 - a) Fen Bilimleri Testi (Fizik, Kimya, Biyoloji)
 - b) Matematik Testi (Tek bölüm halinde)
 - c) Türkçe Testi (Tek bölüm halinde)
2. İktisadi ve Sosyal Bilimler
 - a) Matematik Testi (Tek bölüm halinde)
 - b) Türkçe Testi (Tek bölüm halinde)
 - c) Sosyal Bilimler Testi (Tarih, Coğrafya, Felsefe Grubu Dersleri)
3. Yabancı Diller
 - a) Türkçe Testi (Tek bölüm halinde)
 - b) Sosyal Bilimler Testi (Tarih, Coğrafya, Felsefe Grubu Dersleri)
 - c) Yabancı Dil Testi (Almanca, Fransızca ve İngilizce birer bölüm halinde)

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarında uygulanan testlerin soruları tamamiyle Talim ve Terbiye Kurulu'nun kabul ettiği lise müfredat programlarına göre hazırlanmaktadır. İkinci Basamak Sınavını (ÖYS) oluşturan testlerin konu alanlarına göre yapılan planlamalarında, lisenin ilk yıllarında okutulan bilgiler ile ileri düzeydeki derslerin bilgilerine daha az yer verilmekte, konu alanlarındaki seçmeli dersler ve kredileri göz önünde tutulmakta, soruların konu alanına gerekli ilgiyi göstermiş bir öğrencinin cevaplayabileceği nitelikte olmasına son derece dikkat edilmektedir.

Ortaöğretim Başarı Puanının Hesaplanması ve ÖSYS Puanları İçinde Yer Alması

Daha önce değinildiği gibi, yükseköğretime girişte kullanılacak ölçülerin farklı yollardan elde edilmesinde yarar bulunmaktadır. Amaç, yükseköğretimde başarıyı önceden tahmin edebilecek ölçüler bulmak olduğundan, bu amacın gerçekleştirilmesine hizmet edecek önemli bir ölçünün, ortaöğretim sırasında adayların aldıkları öğretmen notlarının bir ortalaması olan diploma notları olduğu kabul edilmiştir.

Diploma notları, ortaöğretimde kazanılan çalışma alışkanlığının ve öğrenme güdüsünün bir ölçüsüdür. Çalışma alışkanlığı ve öğrenme güdüsü yüksek olan öğrencilerin, genel olarak, yükseköğretimde de başarılı olmaları beklenir. Bir başka deyişle, sözü edilen niteliklerin, yükseköğretimdeki başarıyı yordama gücü vardır. ÖSYM'de yapılan araştırmalarda, bu niteliklere ait ölçüler ile ÖSYS puanları arasında yaklaşık .40 civarında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Ülkemizde ortaöğretimde müfredat programlarının çok farklı olması yüzünden diploma notlarının ÖSYS'de aranan bilgi ve zihinsel becerileri aynı şekilde aksettirdiği söylenemez. Örneğin, genel bir lisede alınan yüksek bir not ile kız meslek lisesinde alınan yüksek bir not eşdeğer değildir. Biri daha çok bilgiye dayalı derslerde kazanılmış başarıyı gösterirken, diğeri el becerisine dayalı bir kazancın göstergesi olmaktadır. Her iki not da ayrı bir başarının sonucu kazanılmış olmasına rağmen, iki notta da tespit edilecek olan ortak nokta, bu iki öğrencinin kendi okullarındaki diğer öğrencilere göre kendilerinden istenilen öğrenmeleri daha iyi yaptıkları, daha çok çalıştıkları ve daha çok öğrenme kapasitelerine sahip olduklarıdır.

Öğrencilerin ortaöğretim diplomaları için hesaplanan diploma notları veya diploma notlarının hesaplandığı sırada mezun olamayan öğrenciler için diploma notuna benzer şekilde hesaplanmış başarı notları, her okulun kendi içinde ortalaması 50, standart sapması 10 olan standart puanlara

dönüştürülmekte ve bu yolla elde edilen standart puan bir adayın ortaöğretim başarı puanı olmaktadır. Ortaöğretim başarı puanı, yerleştirme yapılırken ÖSS puanlarına ve ÖYS puanları hesaplanırken ÖYS puanlarına belli ağırlıklarla çarpılarak katılmaktadır. Diploma notlarının her okulun kendi içinde standart puana çevrilmesi, öğretmenlerin kendi okullarından daha çok sayıda öğrencinin yükseköğretime girebilmelerini sağlamak amacıyla yüksek not verme eğilimlerini önlemek içindir.

Yukarıdaki açıklamada görüldüğü gibi, ÖSYS puanları içinde yer alan ortaöğretim başarı puanı, fen liselerinde ne ise genel liselerde de, meslek liselerinde de odur. Ülkemizin eğitim olanakları iyi olan yörelerindeki okullarda alınan ortaöğretim başarı puanı ile eğitim olanaklarının sınırlı olduğu yörelerdeki okullarda alınan ortaöğretim başarı puanı arasında da bir fark yoktur. Bu durum, çok az da olsa fırsat eşitliği yönünden eğitim olanakları kısıtlı olan okullar ile meslek liselerine katkıda bulunmaktadır.

Yükseköğretime Girişte, Girilmek İstenen Yükseköğretim Programı ile Ortaöğretimdeki Mezuniyet Alanı Aynı Olan Adaylara Ek Puan Verilmesi

Yükseköğretime geçişte meslek liselerinden mezun olan adaylar kendi alanlarında iki yıllık bir meslek yüksekokulu programını tercih ettikleri takdirde, bu adayların ortaöğretim başarı puanlarına ek katsayı uygulanmakta ve üniversiteye girişlerinde çok önemli bir kolaylık sağlanmaktadır. Öğretmen yetiştiren teknik ve mesleki eğitim fakültelerinin bazı programlarına girişte de meslek lisesi mezunlarına ek puan verilmekte veya yerleştirme yalnız bu adaylar arasından yapılmaktadır. Ayrıca, öğretmen liselerinden mezun olan adaylar kendi alanlarında öğretmen yetiştiren programlara yerleştirilirken ek puan almaktadırlar.

ÖSYS sisteminde adaylar yükseköğretim programlarına yerleştirilirken bugüne kadar aşağıdaki şu iki ilke göz önünde tutulmuştur:

1. Öğretmenlik programları dışında, lisans programlarına yerleştirme yapılırken, adayların sadece sınavlarda aldıkları puanlar ve ortaöğretim başarı puanlarının göz önünde tutulması, mezun olunan okul veya alan ayrımı yapılmaması.
2. Önlisans programlarına yerleştirme yapılırken, meslek liselerinden aynı alandan mezun olmuş adaylar için destek sağlanması.

Genel liselerdeki mezun olunan alanla ilgili olarak yükseköğretim programlarına girişte ek puan verilmesi, yukarıdaki birinci ilkeye aykırı düşmektedir. Böyle bir uygulamaya girildiği takdirde, genel lisenin bir alanı için ek puan verilen yükseköğretim programlarına, genel liselerin diğer alanlarından ve meslek liselerinden mezun olanların girmeleri büyük ölçüde zorlaşacak ve hatta imkânsız hale gelecektir.

Yukarıda birinci ilkenin uygulanmasının temel nedeni, yükseköğretimde lisans programlarının yalnız genel lise öğrencilerine açık tutulması, bir başka deyişle, bu programlara meslek liselerinden öğrenci alınmaması ilkesinin doğru olmadığı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde ortaöğretim kurumları çok çeşitlidir. Öğrenciler bu kurumlara girerken yeterli meslek seçimi olgunluğuna erişmemişlerdir. Ortaokulu bitiren bir öğrenci, ailesinin veya arkadaşlarının etkisiyle liselerden birini seçmekte ve ortaöğrenimini orada sürdürmektedir. El becerisine ağırlık veren meslek liselerine, yükseköğretimin akademik programlarında başarılı bir eğitim sürdürebilecek yetenekte olan öğrenciler de girmekte ve akademik yeteneklerinin bu lisedeki öğrenimleri sırasında farkına varabilmektedirler. Ayrıca, meslek liselerine giden öğrenciler seçtikleri mesleğin özelliklerini ancak okula girdikten sonra öğrenmekte ve bu öğrencilerden bazıları okudukları alan dışında da bilgi ve becerilerini geliştirerek başka alanlarda yükseköğrenim görmeyi isteyebilmektedirler. ÖSYS'de bir yükseköğretim programı için diğerleri kadar puan alabilmiş bir adayın mezuniyetine bakmak suretiyle bu programa giremeyeceğine karar vermenin bir dayanağı bulunmamaktadır.

Meslek liselerinden mezun olanların da yükseköğretimde istedikleri lisans programlarına girebilmeleri ilkesi, meslek liselerini seçen öğrencilerin daha iyi niteliklere sahip olmasını sağlamış ve bu liselerdeki öğrencilerin öğrenme güdülerini olumlu yönde etkilemiştir.

Yukarıdaki birinci ilke uygulanırken, genel liselerin bugünkü eğitim sistemimizdeki yeri de göz önünde tutulmuştur. Genel liseler, genel kültür verme yanında üniversiteye öğrenci yetiştirme işlevi bulunan ortaöğretim kurumlarıdır. Bu durumda, genel liseye giden öğrencilerin büyük çoğunluğu bir yükseköğretim programına girmeyi amaçlamaktadır. Meslek liseleri mezunlarına yeterli puan aldıkları takdirde üniversiteye girme hakları verilirken bu hakkın, genel lise öğrencilerinin üniversiteye girme

haklarında önemli bir sınırlama getirmemesine son derece dikkat edilmiştir. Halen, meslek lisesi mezunlarına, lisans programlarına yerleştirme yapılırken herhangi bir ek puan verilmemektedir. Meslek lisesi öğrencilerine lisans programlarına girerken bir destek sağlanması, onların yeterli puan alamadıkları halde lise öğrencilerinin yerine yükseköğretim programlarına yerleştirilmesi sonucunu doğuracaktır. Bugüne kadar yapılan çalışmaların sonuçları, bir yükseköğretim programına yerleştirme yapılırken ÖSYS puanları dışında ek bir destek sağlandığı takdirde o programa büyük çoğunlukla destek sağlanan liselerin öğrencilerinin yerleştirildiğini göstermiştir. Bu sonuç, meslek lisesi öğrencilerine sağlanan yükseköğretime girişteki desteğin genel lise öğrencilerinin büyük ölçüde aleyhine olacağını gösteren önemli bir kanıttır. Meslek liselerine lisans programlarına girişte bir destek sağlanması, genel liselerin eğitim sistemimizdeki bugünkü işlevinin değiştirilmesi sonucunu doğuracak; liselere giden öğrenciler öğrenimlerinin ne işe yarayacağı sorusuna cevap aramaya başlayacaklardır.

Yukarıda değinildiği gibi, herhangi bir okula veya alana üniversiteye girişte destek sağlamak, sınavda daha az puan aldığı halde bu okul mezununu yükseköğretime almak demektir. Sınavda daha yüksek puan almış adaylar varken bu adayların yükseköğretim programlarına alınmaları, o yükseköğretim programının, aradığı akademik nitelikler yönünden zararına olacak bir durum yaratacaktır. Akademik çalışmaların yapıldığı lisans programlarında bu çalışmalar için gerekli olan niteliklerden ödün verilmesinin doğru olmayacağı düşünülmektedir.

Halen genel lise mezunlarına da yükseköğretim programlarına girişte okudukları alan ile ilgili olarak herhangi bir ek puan verilmemektedir. Adaylara genel liselerde okudukları alan ile ilgili yükseköğretim programlarına geçişte ek puan verildiği takdirde, genel liselerde belli bir alana giren öğrenciler, ilgileri değişse bile alanlarına uygun yükseköğretim programlarına girme zorunda bırakılacaklar, değişen ilgileri doğrultusunda eğitim veren yükseköğretim programlarına giremeyeceklerdir. Örneğin, 9. ve 10. sınıflarda fen bilimlerine ağırlık veren bir öğrencinin lise son sınıfta iktisat veya işletme alanlarına ilgi duyması son derece doğaldır. Üniversite giriş sınavlarında fen bilimleri ile ilgili yükseköğretim programlarına girmek için fen bilimleri, matematik ve Türkçe testlerini; iktisadi ve sosyal bilimler ile ilgili programlara girmek için ise sosyal bilimler, matematik ve Türkçe testlerini cevaplamak zorunludur. Görüldüğü gibi, birbirinden tamamen farklı iki alanda yükseköğrenim için matematik ve Türkçe testleri ortak durumdadır. Lisenin son sınıfında iken iktisadi alanlara ilgi duyan söz konusu adayın imkân bulduğu takdirde lisede aldığı derslerle veya kendi kendini yetiştirme suretiyle sosyal bilimlerdeki bilgisini artırması ve ilgi duyduğu alanda sınava girmesi mümkün olabilecektir. Bu adayın, matematik ve Türkçe testlerinden çok iyi puan aldığı takdirde, sosyal bilimler testinden alabildiği puanın da katkısıyla iktisadi ve sosyal bilimler programlarından birine girmesi imkân dahilindedir. Bu adayın mezuniyetinde mezun olduğu alan ya Fen Bilimleri ya da yeterli krediyi sağlayamadığı için Genel Kültür olacaktır. Alanı Sosyal Bilimler olmadığı için bu adayın iktisat veya işletme programlarından birine girme şansını azaltmanın doğru olmadığı düşünülmektedir. Ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılan bu örneğe benzer örneklerin çoğaltılması mümkündür. Örneğin, Yabancı Dil alanından mezun olan bir adayın, yeterli Türkçe ve Sosyal Bilimler Ağırlıklı ÖYS Puanı (TS) alabildiği takdirde, bu puan ile öğrenci alan yükseköğretim programlarına girmesini büyük ölçüde zorlaştırmak için bir neden bulunmamaktadır.

Genel liselerdeki bazı alanlardan mezun olanların kendi alanlarıyla ilgili yükseköğretim programlarına girmelerini kolaylaştırmak ve dolayısıyla diğer yükseköğretim programlarına girmelerini zorlaştırmak, mezun olduktan sonra meslek ilgileri değişen adayların üniversiteye girişlerini önemli ölçüde engelleyecektir. Örneğin, Fen Bilimleri alanından mezun olan ve tıp fakültesine giremeyen bir adayın ertesi yıl Türkçe ve Matematik Ağırlıklı ÖYS Puanı (TM) ile öğrenci alan Sağlık İdaresi Yüksekokuluna girmesi son derece zorlaşacaktır.

Yükseköğretime girişte genel lise mezunlarına mezun oldukları alanla ilgili ek puan sağlanması, imam hatip ve öğretmen liseleri dışındaki meslek lisesi mezunlarına lisans programlarının kapatılması sonucunu doğuracaktır. Bu ise, yukarıda açıklanan birinci ilkeye aykırı olan bir durum meydana getirecek ve meslek liselerine gösterilen ilgiyi ve bu liselerdeki öğrenimi olumsuz yönde etkileyecektir. Meslek liselerinin ilgili alanlarına da ek puan verilmesi durumunda, bu uygulamanın meslek lisesi öğrencilerine bir yarar getirmeyeceği fakat yukarıda açıklanan sakıncaları beraberinde getireceği düşünülmektedir.

Genel liselerin alanlarına verilmesi düşünülen ek puanlar, yurt içinde veya dışında alan ayrımı bulunmayan veya farklı alanlara sahip okullar için önemli sorunlar yaratabilecektir.

Yukarıdaki ikinci ilke, birinci ilkenin aksine meslek lisesi öğrencilerine önlisans programlarına girerken destek sağlanmasını öngörmektedir. Bunun nedeni, meslek liselerinde kazanılan becerilerin

aynı alandaki meslek yüksekokulu programlarındaki öğrenmelere temel teşkil etmesidir. Bir anlamda meslek liseleri öğrencilerine önlisans programlarına girişte sağlanan destek, liselerde edindikleri becerilerin ÖSYS'ye yansımaya kısımları için verilmektedir. Bu uygulama, ara insan gücü yetiştirilmesi açısından meslek liselerinin amaçlarına da uygun düşmektedir.

Yükseköğretim programları, çok eski yıllarda okul veya alan ayrımı yapmışlar; sadece belli okul veya alan çıkışlıları kabul etme yoluna gitmişlerdir. Bu gibi ayrımlar merkezi sisteme geçişle kaldırılmıştır. Tekrar böyle ayrımlar yapmaya dönülmesinde yarar görülmemektedir. Ortaöğretim yıllarında yönlendirme çok iyi yapılmış olsa bile daha ileriki yaşlarda insan ilgileri değişebilmektedir. Genç yaşlarda belli kalıpların içine sokulmuş kişileri daha sonra aynı kalıp içinde kalmaya zorlamak doğru olmaz. Okudukları alan dışında başarılı olan kişi sayısının az olmadığı da bilindiğine göre, adayların yükseköğretimde lisans programlarına girişte daha özgür tercihler yapabilme imkânı kısıtlanmamalıdır.

Sonuç olarak, yukarıda nedenleriyle birlikte açıklanmaya çalışılan iki ilkenin yükseköğretime öğrenci seçilmesi ve yerleştirilmesinde temel olarak alınmasının ve uygulamaların bu ilkeler zedelenmeden sürdürülmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Sınavlara Başvuran Aday Sayısındaki Artış

1974 yılından bu yana Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına giren aday sayıları Tablo 26'da gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, 1974 yılında başvuran aday sayısı 229.994'tür. Bu sayı, 1984'te 436.175'e, 1994'te 1.249.965'e ulaşmıştır. 1996 yılında ÖSYS'ye başvuran aday sayısı 1.399.141'dir. Aday sayısındaki bu hızlı artış, sınav merkezi, sınav salonu ve sınav görevlisi sayısını büyük ölçüde artırmıştır. Buna paralel olarak ÖSYM'nin iş yükünde de büyük artışlar olmuştur. 1996 ÖSYS'nin birinci basamağında 134 sınav merkezi, 5.364 bina, 72.005 salon ve 158.276 sınav görevlisi, ikinci basamağında 91 sınav merkezi, 3.225 bina, 47.629 salon ve 104.770 sınav görevlisi olmak üzere yıl içinde toplam 225 sınav merkezi, 8.589 bina, 119.634 salon ve 263.046 sınav görevlisinden yararlanılmıştır.

Yükseköğretim Kurumlarının Öğrenci Kontenjanları

1996-ÖSYS'de üniversitelerimizin öğrenci kontenjanları ile bu kontenjanlara yerleştirilen aday sayıları Tablo 27'de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, 1996-ÖSYS'de yükseköğretim programlarının 795.361 kontenjanı bulunmaktadır. Bu kontenjanın 575.220'si açıköğretim programlarına, 74.212'si önlisans programlarına, 133.507'si lisans programlarına ve 12.422'si özel yetenek sınavı ile öğrenci alan programlara aittir. Açıköğretim programları kontenjanları hariç, devlet üniversitelerinin 198.378, vakıf üniversitelerinin 4.685, Türkiye dışındaki üniversitelerin 17.078 kontenjanları bulunmaktadır. 1996-ÖSYS'de yerleşen toplam 422.952 adaydan 397.052'si ilk yerleştirme, 25.900'ü ek yerleştirme işlemleri sonucu yerleşmişlerdir. Açıköğretim programlarına yerleştirilen toplam aday sayısı 185.136'dır. Açıköğretim programları hariç, 1996 yılında ilk ve ek yerleştirme işlemleriyle yerleştirilen toplam yerleşenlerin 223.667'si devlet üniversitelerine, 7.907'si vakıf üniversitelerine, 6.242'si ise Türkiye dışındaki üniversitelere yerleşmişlerdir.

1997 Yılında Yükseköğretime Girişte Yapılmış Olan Değişiklikler

1997 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Sisteminde bazı temel değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler şu iki alandadır:

1. Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavlarına giren aday sayısının azaltılması
2. Ortaöğretim kurumlarından yeni mezun olan adaylar için sağlanması düşünülen desteğin düzenlenmesi

1. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına Giren Aday Sayısının Azaltılması

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarına giren aday sayısı yıldan yıla artış göstermiş ve 1996 ÖSYS'de Birinci Basamak Sınavına (ÖSS) girenlerin sayısı yaklaşık 1.400.000'i, İkinci Basamak Sınavına (ÖYS) girenlerin sayısı ise yaklaşık 1.000.000'u bulmuştur. ÖSYS'ye giren sayısındaki artışlar, il merkezlerindeki bina ve salon kapasitesinin çok üzerine çıkmış durumdadır. Bu sorunu çözebilmek için önceleri büyük ilçe merkezlerinde, son yıllarda da daha küçük ilçe merkezlerinde sınav yapılması zorunluğu doğmuş, bu ise sınavların güvenlik içinde yapılması için gerekli olan kontrol mekanizmalarının kurulmasını güçleştirmiştir.

TABLO 26. 1974-1996 YILLARI ARASINDA ÖĞRENCİ SEÇME VE YERLEŞTİRME SINAVINA BAŞVURAN VE İKİNCİ BASAMAK SINAVINA GİRMEYE HAK KAZANAN ADAY SAYILARI

YIL	ÖSYS'YE BAŞVURAN*	ÖYS'YE GİRMEYE HAK KAZANAN
1974	229.994	-
1975	280.504	-
1976	316.279	-
1977	357.425	-
1978	373.717	-
1979	434.095	-
1980	466.963	-
1981	420.850	152.042
1982	408.573	210.008
1983	361.158	210.842
1984	436.175	220.511
1985	480.633	225.543
1986	503.481	235.755
1987	628.089	336.075
1988	693.277	413.380
1989	824.128	512.807
1990	892.975	581.219
1991	876.633	607.358
1992	979.602	661.590
1993	1.154.571	784.761
1994	1.249.965	825.731
1995	1.265.103	894.580

* 1991 Yılına kadar Üniversiteye Giriş Sınavları, "Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÜSS)" adı altında tek aşamalı olarak yapılmıştır.

TABLE 27. 1996 ÖSYS KONTENJAN ve YERLEŞEN SAYILARI (Okul Birincileri Dahil)

Üniversiteler	Önlisans					Lisans					Özel Yetenek	Toplam				
	İlk Yerleştirme		Ek Yerleştirme		Yerleşen Toplam	İlk Yerleştirme		Ek Yerleştirme		Yerleşen Toplam	İlk Yerleştirme Kontenjan	İlk Yerleştirme**		Ek Yerleştirme		Yerleşen Toplam
	Kont.	Yerl.	Kont.	Yerl.		Kont.	Yerl.	Kont.	Yerl.			Kont.	Yerl.	Kont.	Yerl.	
Abant İzzet Baysal Üni.	1413	1500	195	170	1670	916	945	22	16	961	100	2429	2545	217	186	2731
Adnan Menderes Üniversitesi	373	396	92	62	458	403	421	18	18	439	50	826	867	110	80	947
Afyon Kocatepe Üniversitesi	3279	3452	743	641	4093	1070	1119	9	9	1128	-	4349	4571	752	650	5221
Akdeniz Üniversitesi	1370	1449	187	146	1595	759	792	19	18	810	49	2178	2290	206	164	2454
Anadolu Üniversitesi*	558	590	74	60	650	2530	2608	26	13	2621	2442	5530	5640	100	73	5713
Ankara Üniversitesi	1926	2009	257	225	2234	5758	5896	143	135	6031	120	7804	8025	400	360	8385
Atatürk Üniversitesi	1499	1594	326	252	1846	5244	5494	118	114	5608	420	7163	7508	444	366	7874
Balıkesir Üniversitesi	1453	1566	178	127	1693	1300	1361	2	-	1361	-	2753	2927	180	127	3054
Başkent Üniversitesi	55	55	36	17	72	345	344	120	99	443	110	510	509	156	116	625
Bilkent Üniversitesi	-	-	-	-	-	1595	2434	-	-	2434	2380	3975	4814	-	-	4814
Boğaziçi Üniversitesi	122	122	6	6	128	1255	1251	20	2	1253	-	1377	1373	26	8	1381
Celâl Bayar Üniversitesi	831	868	153	130	998	1468	1538	6	5	1543	230	2529	2636	159	135	2771
Cumhuriyet Üniversitesi	1629	1743	379	301	2044	1775	1860	53	53	1913	50	3454	3653	432	354	4007
Çanakkale Onsekiz Mart Üni.	1131	1193	191	179	1372	1334	1404	50	49	1453	55	2520	2652	241	228	2880
Çukurova Üniversitesi	1388	1488	319	271	1759	2626	2739	76	68	2807	117	4131	4344	395	339	4683
Dicle Üniversitesi	819	858	188	128	986	1810	1884	320	316	2200	140	2769	2882	508	444	3326
Dokuz Eylül Üniversitesi	1577	1671	143	120	1791	4499	4632	80	54	4686	434	6510	6737	223	174	6911
Dumlupınar Üniversitesi	2341	2495	542	430	2925	2362	2477	23	23	2500	120	4823	5092	565	453	5545
Ege Üniversitesi	1777	1860	270	233	2093	3248	3309	65	61	3370	180	5205	5349	335	294	5643
Erciyes Üniversitesi	2248	2374	354	328	2702	2385	2477	22	22	2499	100	4733	4951	376	350	5301
Fatih Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	560	495	495	-	-	-	560	495	495
Fırat Üniversitesi	1590	1695	454	375	2070	1830	1932	29	26	1958	70	3490	3697	483	401	4098
Galatasaray Üniversitesi	-	-	-	-	-	100	99	-	-	99	-	100	99	-	-	99
Gazi Üniversitesi	1625	1729	333	298	2027	7083	7279	231	159	7438	575	9283	9583	564	457	10040
Gaziantep Üniversitesi	667	701	92	87	788	516	524	13	13	537	45	1228	1270	105	100	1370
Gaziosmanpaşa Üni.	1257	1341	261	192	1533	716	715	108	107	822	74	2047	2130	369	299	2429
Hacettepe Üniversitesi	1029	1089	57	54	1143	3849	3920	74	45	3965	293	5171	5302	131	99	5401
Harran Üniversitesi	1355	1453	370	322	1775	630	658	102	95	753	100	2085	2211	472	417	2628
Işık Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	325	237	237	-	-	-	325	237	237
İnönü Üniversitesi	1231	1290	293	239	1529	1570	1648	40	39	1687	150	2951	3088	333	278	3366
İstanbul Üniversitesi	2174	2295	158	134	2429	9881	10078	235	163	10241	140	12195	12513	393	297	12810
İstanbul Bilgi Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	890	792	792	-	-	-	890	792	792
İstanbul Teknik Üniversitesi	142	146	-	-	146	2278	2300	47	43	2343	195	2615	2641	47	43	2684
Kafkas Üniversitesi	221	233	54	48	281	161	169	1	1	170	25	407	427	55	49	476
K.Maraş Sütçü İmam Üni.	1268	1329	268	250	1579	295	309	252	252	561	-	1563	1638	520	502	2140
Karadeniz Teknik Üni.	2913	3074	678	548	3622	3687	3803	139	137	3940	228	6828	7105	817	685	7790

TABLO 27. 1996 ÖSYS KONTENJAN ve YERLEŞEN SAYILARI (Okul Birincileri Dahil)

Üniversiteler	Önlisans					Lisans					Özel Yetenek	Toplam				
	İlk Yerleştirme		Ek Yerleştirme		Yerleşen Toplam	İlk Yerleştirme		Ek Yerleştirme		Yerleşen Toplam	İlk Yerleştirme Kontenjan	İlk Yerleştirme**		Ek Yerleştirme		Yerleşen Toplam
	Kont.	Yerl.	Kont.	Yerl.		Kont.	Yerl.	Kont.	Yerl.			Kont.	Yerl.	Kont.	Yerl.	
Kırıkkale Üniversitesi	962	1024	142	124	1148	259	271	1	1	272	-	1221	1295	143	125	1420
Kocaeli Üniversitesi	2414	2577	566	521	3098	1708	1762	61	61	1823	60	4182	4399	627	582	4981
Koç Üniversitesi	-	-	-	-	-	200	200	7	-	200	-	200	200	7	-	200
Marmara Üniversitesi	1465	1562	211	167	1729	5983	6128	263	51	6179	700	8148	8390	474	218	8608
Mersin Üniversitesi	1288	1351	255	189	1540	577	604	9	7	611	110	1975	2065	264	196	2261
Mimar Sinan Üniversitesi	52	55	8	1	56	444	459	14	13	472	400	896	914	22	14	928
Muğla Üniversitesi	509	531	314	192	723	572	592	12	12	604	60	1141	1183	326	204	1387
Mustafa Kemal Üniversitesi	1427	1512	319	235	1747	604	628	20	20	648	135	2166	2275	339	255	2530
Niğde Üniversitesi	1971	2107	434	397	2504	1790	1871	15	15	1886	280	4041	4258	449	412	4670
On dokuz Mayıs Üniversitesi	1807	1937	316	261	2198	3724	3881	74	72	3953	280	5811	6098	390	333	6431
Orta Doğu Teknik Üni.	93	93	-	-	93	2511	2520	-	-	2520	30	2634	2643	-	-	2643
Osman gazi Üniversitesi	209	219	20	11	230	1108	1126	19	17	1143	-	1317	1345	39	28	1373
Pamukkale Üniversitesi	317	344	80	72	416	1504	1562	42	42	1604	70	1891	1976	122	114	2090
Sakarya Üniversitesi	2820	3043	333	282	3325	1784	1856	18	18	1874	120	4724	5019	351	300	5319
Selçuk Üniversitesi	4077	4333	858	690	5023	6423	6703	168	161	6864	260	10760	11296	1026	851	12147
Süleyman Demirel Üni.	2874	3059	540	458	3517	2460	2571	31	31	2602	240	5574	5870	571	489	6359
Trakya Üniversitesi	4049	4260	489	411	4671	1918	1994	39	34	2028	109	6076	6363	528	445	6808
Uludağ Üniversitesi	2128	2295	242	205	2500	4690	4809	152	143	4952	280	7098	7384	394	348	7732
Yeditepe Üniversitesi	-	-	-	-	-	-	-	940	744	744	-	-	-	940	744	744
Yıldız Teknik Üniversitesi	287	302	25	25	327	2254	2287	67	65	2352	30	2571	2619	92	90	2709
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1791	1893	453	290	2183	1380	1440	70	70	1510	160	3331	3493	523	360	3853
Zonguldak Karaelmas Üni.	911	956	145	137	1093	491	500	20	20	520	-	1402	1456	165	157	1613
Gülhane Askeri Tıp Akademisi	200	200	-	-	200	173	173	-	-	173	-	373	373	-	-	373
Doğu Akdeniz Üniversitesi	600	424	577	59	483	3396	2576	2539	215	2791	-	3996	3000	3116	274	3274
Girne Amerikan Üniversitesi	700	699	690	44	743	2250	1012	2169	48	1060	100	3050	1811	2859	92	1903
Lefke Üniversitesi	-	-	-	-	-	1964	791	1921	47	838	-	1964	791	1921	47	838
Uluslararası Amerikan Üni.	-	-	-	-	-	2828	1648	1954	68	1716	-	2828	1648	1954	68	1716
Yakın Doğu Üniversitesi	-	-	-	-	-	5085	1537	4352	81	1618	-	5085	1537	4352	81	1618
Hoca Ahmet Yesevi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uluslararası Türk-Kazak Üni.	-	-	-	-	-	149	161	-	-	161	6	155	167	-	-	167
Toplam	74212	78434	14668	11144	89578	133507	130081	19215	5735	135816	12422	220141	220937	33883	16879	237816

*Açıköğretim programlarının kontenjan ve yerleşen sayıları (İlk Yerleştirmede kontenjan 575 220, yerleşen 176 115; Ek Yerleştirmede kontenjan 399 047, yerleşen 9 021) toplamının içinde gösterilmemiştir.

**Bu sayılara, özel yetenek ilk yerleştirme kontenjan sayıları dahil edilmiştir.

Not: Yerleşen aday sayıları artırılmış kontenjanlar üzerinden verilmiştir.

ÖSYS sistemi, 1981 yılında iki aşamalı bir sistem haline getirilmiştir. Sınavın güvenliğinin korunması, asıl amaç olmamakla birlikte, sınavın iki aşamalı hale getirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu durum, ÖSYM tarafından Mart 1980 tarihinde yayımlanan "İki Aşamalı Üniversitelerarası Seçme ve

Yerleştirme Sınav Sistemi" adlı kitapçığın 4. sayfasında şu şekilde açıklanmıştır:

"Son iki yılda ÜSS'ye giren aday sayısı artmaya devam etmiş ve bu sayı 1980 yılında yaklaşık 470.000'i bulmuştur. 1981 yılında ÜSS'ye girecek aday sayısının 500.000'i geçeceği tahmin edilmektedir. Sınava giren aday sayısının bu derecede artmakta olması sınavın etkili bir denetim altında uygulanmasını güçleştirmektedir. Nitekim, 1979 ÜSS'de, bazı sınav merkezlerinde toplu ve organize kopya girişimleri saptanmıştır. Aday sayısının önümüzdeki yıllarda daha da artacağı düşünülürse sınavın bu sayısal artıştan olumsuz yönde etkilenmeyecek bir biçime sokulması zorunluğu açıktır. İki aşamalı sınav, temel amacı bu olmamakla birlikte, sayısal artıştan doğacak başlıca sorunlara da bir çözüm getirebilecektir."

Yukarıdaki gerekçeden de anlaşıldığı gibi, sınavın iki aşamalı hale getirilmesinin önemli beklentilerinden biri, özellikle ikinci aşama sınavına giren aday sayısının azaltılması ve sınavın daha güvenli bir şekilde yapılmasının sağlanmasıdır. 1980 yılında sınava giren toplam aday sayısının yaklaşık 470.000 olduğu göz önünde tutulursa ve bu sayı dikkate alınarak sınavın iki aşamalı hale getirilmesi önerilmişse, bugün ikinci basamak sınavına giren aday sayısının azaltılması için hemen önlem alınmasının gerekli olduğu açıktır.

Sınava giren aday sayısının azaltılması için ÖSS'de daha toleranslı, ÖYS'de ise daha etkili önlemlerin alınması düşünülmüştür. Bu konuda yapılan değişikliklerin gerekçeleri aşağıda ÖSYS'ye Başvurma, ÖSS ve ÖYS Puanıyla Yerleşme ve ÖYS'ye Çağırılma olmak üzere üç başlık altında tartışılmıştır.

- a) **ÖSYS'ye Başvurma:** Halen uygulanmakta olan sistemde, ÖSS'ye girmek için genel olarak, lise veya dengi meslek lisesi mezunu olmak dışında herhangi bir sınırlandırma yoktur. Bir başka deyişle, bir ortaöğretim kurumundan mezun olan her aday ÖSYS'ye istediği kadar girebilmektedir. Ülkemizde mesleğe yönlendirme eğitiminin nitelikli olarak yapılmadığı göz önünde tutularak, üniversitede okumakta olan veya bir yükseköğretim kurumunu bitirmiş olanların sınava girme sayısında bir sınırlandırma düşünülmemektedir. Diğer yandan, birinci basamak sınavına girenlerden birkaç sınavda da başarılı olamayanların bu sınavı tekrarlamalarına bir sınırlandırma getirilmemesinin, onlara sürekli bir umutlanma yolunun açık tutulması anlamına geldiği söylenebilir. Bir başka deyişle, ÖSS'de başarılı olan adaylar, yükseköğretimde öğrenim görme yerine bir meslek edinme yönünde çaba sarfetmeleri gerekirken, genellikle sınavı tekrarlayarak üniversiteye giriş için ısrarlı davranmaktadırlar. Bu umudun sonlandırılması, onları zamanında yükseköğretim dışında yeni beceriler kazanmaya ve iş sahibi olmaya yönlendirebilir.

Yukarıdaki tartışmanın ışığında, birinci basamak sınavına başvurabilmek için şu koşul getirilmiştir:

1997 ve daha önceki ÖSS'lerde üç kez başarılı olma sınırının altında puan almış olanlar, 1998 ve daha sonraki yıllarda uygulanacak olan ÖSYS'lere başvuramazlar.

- b) **ÖSS ve ÖYS Puanı İle Yerleşme:** 1995 ÖSYS'de 105,000 ve daha fazla ÖSS puanı almış adayların beş puanlık dilimler halinde yükseköğretim programlarına yerleşme durumları Tablo 28'de verilmiştir.

Bu tablonun hazırlanmasında, 1995 ÖSYS'de hem birinci hem de ikinci basamak sınavına giren adaylar incelemeye alınmıştır. 1995 ÖSYS'de ÖSS'ye girmeyip 1993 ve 1994 ÖSS puanlarını kullanarak 1995 ÖYS'ye giren adaylar bu tablonun kapsamı dışında tutulmuştur.

Tablo 28'in birinci sütununda ÖSS puanları beş puanlık dilimler halinde yer almaktadır. Birinci satırdaki 105,000-109,999 diliminde, 1995 ÖSS'de Sözel Ağırlıklı (ÖSS-SÖZ), Sayısal Ağırlıklı (ÖSS-SAY) ve Eşit Ağırlıklı (ÖSS-EA) ÖSS puanlarının en az birinden 105,000 ve daha fazla puan alan ve bu üç puan türünde de 110,000'in altında ÖSS puanı alan adaylar bulunmaktadır. İkinci satırdaki 110,000-114,999 diliminde, 1995 ÖSS'de ÖSS-SÖZ, ÖSS-SAY ve ÖSS-EA puanlarının en az birinden 110,000 ve daha fazla puan alan ve bu üç puan türünde de 115,000'in altında ÖSS puanı alan adaylar bulunmaktadır. Üçüncü ve daha sonraki satırlarda da yukarıdakine benzer şekilde diğer dilimlerdeki adaylar bulunmaktadır. Tablonun diğer sütunlarında ise bir dilimdeki adayların lisans, önlisans ve açıköğretim programlarına yerleşme durumları ile yerleşemeyenler gösterilmektedir.

TABLO 28. 1995- ÖSS VE ÖYS'NİN HER İKİSİNE DE GİREN ADAYLARIN ÖSS PUAN DİLİMLERİNE GÖRE YERLEŞME DURUMU

ÖSS PUAN DİLİMLERİ	YERLEŞENLER								YERLEŞEMEYEN		GENEL TOPLAM
	LİSANS		ÖNLİSANS		AÇIKÖĞRETİM		TOPLAM				
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
EN AZ 1 ÖSS ≥ 105 VE 3 ÖSS < 110	1068	1,31	2145	2,64	19100	23,48	22313	27,43	59026	72,57	81339
EN AZ 1 ÖSS ≥ 110 VE 3 ÖSS < 115	1498	1,75	3551	4,15	22297	26,03	27346	31,92	58313	68,08	85659
EN AZ 1 ÖSS ≥ 115 VE 3 ÖSS < 120	2228	2,53	5032	5,71	21198	24,04	28458	32,27	59720	67,73	88178
EN AZ 1 ÖSS ≥ 120 VE 3 ÖSS < 125	3193	3,67	6466	7,43	18003	20,68	27662	31,77	59398	68,23	87060
EN AZ 1 ÖSS ≥ 125 VE 3 ÖSS < 130	4351	5,23	8037	9,67	14589	17,55	26977	32,46	56140	67,54	83117
EN AZ 1 ÖSS ≥ 130 VE 3 ÖSS < 135	6061	7,81	9127	11,77	10887	14,03	26075	33,61	51500	66,39	77575
EN AZ 1 ÖSS ≥ 135 VE 3 ÖSS < 140	10109	14,32	10204	14,45	6956	9,85	27269	38,62	43342	61,38	70611
EN AZ 1 ÖSS ≥ 140 VE 3 ÖSS < 145	15496	25,70	9244	15,33	3499	5,80	28239	46,83	32062	53,17	60301
EN AZ 1 ÖSS ≥ 145 VE 3 ÖSS < 150	19864	42,67	6188	13,29	1415	3,04	27467	59,01	19081	40,99	46548
EN AZ 1 ÖSS ≥ 150 VE 3 ÖSS < 155	17149	56,34	2942	9,67	347	1,14	20438	67,14	10001	32,86	30439
EN AZ 1 ÖSS ≥ 155 VE 3 ÖSS < 160	11138	63,14	1111	6,30	79	0,45	12328	69,89	5311	30,11	17639
EN AZ 1 ÖSS ≥ 160 VE 3 ÖSS < 165	7420	65,10	605	5,31	29	0,25	8054	70,67	3343	29,33	11397
EN AZ 1 ÖSS ≥ 165 VE 3 ÖSS < 170	5940	70,91	301	3,59	13	0,16	6254	74,66	2123	25,34	8377
EN AZ 1 ÖSS ≥ 170 VE 3 ÖSS < 175	4818	77,21	146	2,34	5	0,08	4969	79,63	1271	20,37	6240
EN AZ 1 ÖSS ≥ 175 VE 3 ÖSS < 180	3621	82,77	89	2,03	1	0,02	3711	84,82	664	15,18	4375
EN AZ 1 ÖSS ≥ 180 VE 3 ÖSS < 185	2665	87,03	52	1,70	1	0,03	2718	88,77	344	11,23	3062
EN AZ 1 ÖSS ≥ 185 VE 3 ÖSS < 190	1730	91,68	4	0,21	2	0,11	1736	92,00	151	8,00	1887
EN AZ 1 ÖSS ≥ 190 VE 3 ÖSS < 195	991	93,84	3	0,28	-	-	994	94,13	62	5,87	1056
EN AZ 1 ÖSS ≥ 195 VE 3 ÖSS < 200	412	97,86	-	-	-	-	412	97,86	9	2,14	421
EN AZ 1 ÖSS ≥ 200	35	100,00	-	-	-	-	35	100,00	-	-	35
TOPLAM	119787	15,65	65247	8,53	118421	15,47	303455	39,65	461861	60,35	765316

Tablo 28'de görüldüğü gibi, 1995 ÖSYS'de 105,000-109,999 dilimindeki adayların 1.068'i lisans programlarına, 2.145'i önlisans programlarına ve 19.100'ü açıköğretim programlarına yerleşmiştir. Bu dilimdeki toplam 81.339 adaydan 59.026'sı herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiş durumdadır. Bu sayılara göre birinci dilimde ÖYS'ye girenlerin %1,3'ü lisans programlarına, % 2,6'sı önlisans programlarına, %23,5'i ise açıköğretim programlarına yerleşmiş, %72,6'sı ise herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiştir.

1995 ÖSS puan dilimlerinin her birinde, ÖSS ve ÖYS puanlarına göre lisans, önlisans ve açıköğretim programlarına yerleşen sayısının aday sayısına bölümünden elde edilen yüzdeler Şekil 9'da gösterilmiştir. Buradan görüldüğü gibi, birinci dilimden itibaren lisans programlarına yerleşme yüzdelerindeki artışlar 130,000-134,999 dilimine kadar oldukça az, 130,000-134,999 dilimi ile 150,000-154,999 dilimine kadar oldukça yüksek, bundan sonraki dilimlerde görece olarak az olmakla birlikte giderek yükselen bir eğilim göstermektedir. Dilimlere göre lisans programlarına yerleşen yüzdelerindeki artış, birinci basamak sınavı ile ikinci basamak sınavı arasındaki ilişkinin beklenen düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil 9'da görüldüğü gibi, ÖSS puanlarına göre önlisans programlarına yerleşen aday yüzdeleri 140,000-144,999 dilimine kadar yükselmekte ve bu dilimden sonraki dilimlerde giderek azalmaktadır. Buna göre, önlisans programlarına ÖSS'de düşük puan alanlar ile yüksek puan alanlar daha az yerleşmekte, ÖSS puanları orta düzeyde olanlar önlisans programlarına daha çok yerleşmektedirler. Bu durumun, düşük ÖSS puanlıların meslek yüksekokullarına yerleşememelerinden, yüksek ÖSS puanlıların ise önlisans programlarına yerleşmek istememelerinden ileri geldiği söylenebilir.

Şekil 9, açıköğretim programlarına daha çok düşük ÖSS puanlı adayların yerleştiklerini göstermektedir. Bir başka deyişle, açıköğretim programlarına yerleştirilen adayların yaklaşık %90'ının ÖSS puanı 135,000'in altındadır. Bu durum, genellikle lisans ve önlisans programlarına yerleşemeyen veya çalışmakta olduklarından ancak açıköğretim programında okuma olanağı bulan adayların açıköğretim programlarını tercih ettikleri bilgisiyle açıklanabilir.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında, halen uygulanmakta olan sistemdeki 105,000 ve daha fazla ÖSS puanı alan adayların önlisans veya açıköğretim programlarına girebilme sınırında herhangi bir değişiklik yapılmamasının uygun olacağı düşünülmüştür. Yukarıda da belirtildiği gibi, açıköğretim programlarına düşük ÖSS puanlı adaylar yerleşmektedir. Düşük ÖSS puanlı adayların önlisans programlarına yerleşme yüzdeleri, açıköğretim programlarına yerleşenlerin yüzdesinden daha azdır.

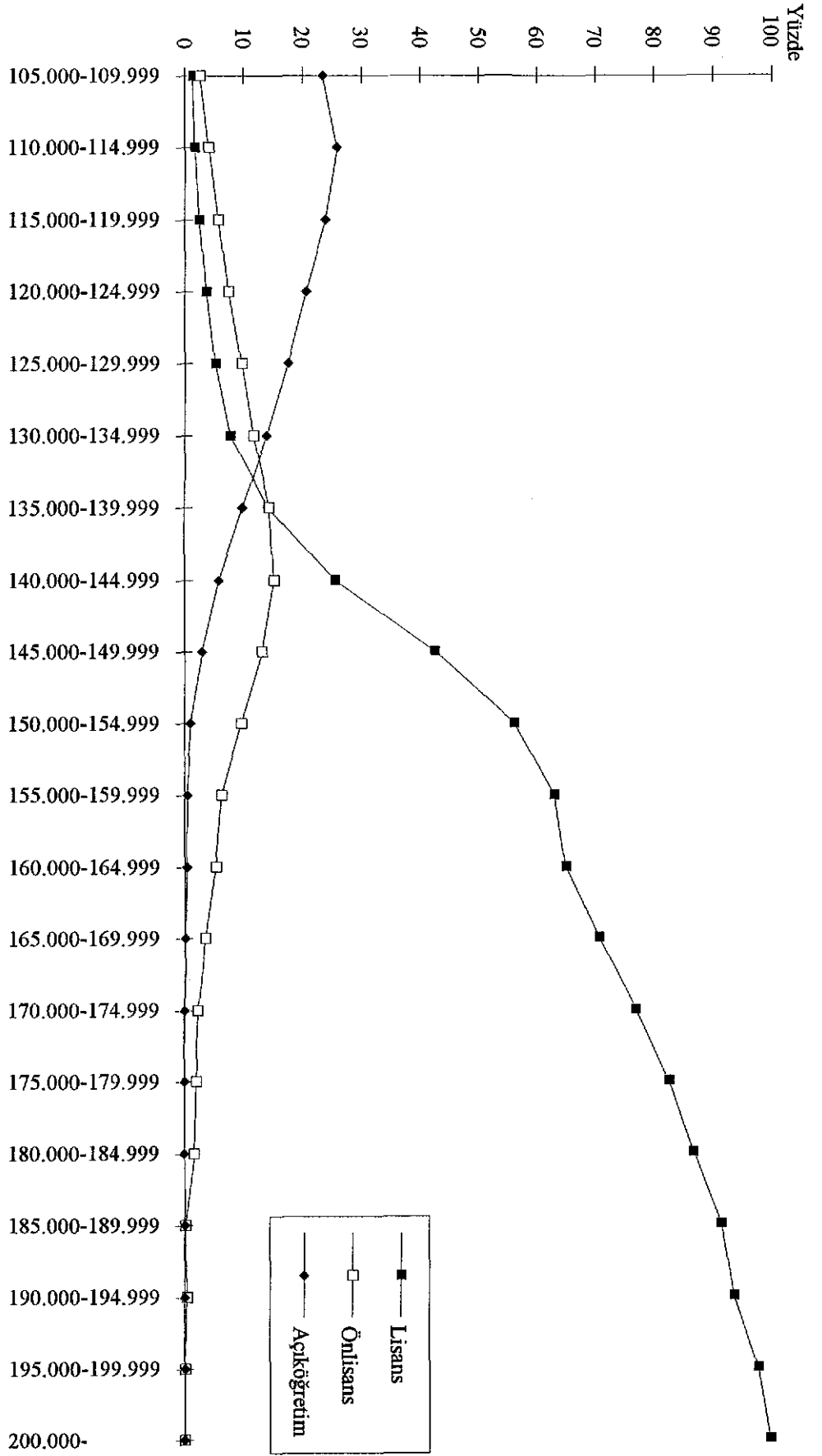
Ancak, önlisans programlarına girebilme sınırının 105,000'dan 110,000 veya 120,000'a çıkarılmasında da bir yarar bulunmayacağı kanısına varılmıştır. Yerleştirme sınırının yükseltilmesi, birinci basamak sınavına girecek aday sayısında herhangi bir azalmaya neden olmayacaktır. Ayrıca, sayıları az olmakla birlikte, düşük ÖSS puanlı adayların önlisans programlarına yerleşmelerinin nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi, bu programlara yüksek ÖSS puanlılardan istekli aday sayısının az olmasıdır. Önlisans programlarına yerleştirme sınırında bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu programların kontenjanlarından bir kısmının boş kalması kaçınılmaz olacaktır.

ÖSS puanlarıyla yerleştirme yapılan önlisans ve açıköğretim programlarına, halen uygulanmakta olan sistemde olduğu gibi, 105,000 ve daha fazla ÖSS puanı alan adayların yerleştirilmesi kuralında bir değişiklik yapma ihtiyacı duyulmamıştır.

- c) **ÖYS'ye Çağırılma:** 1996'da uygulanmış olan sistemde, ikinci basamak sınavına girebilmenin tek koşulu, birinci basamak sınavında hesaplanan üç puandan en az birinde 105,000 ve daha fazla puan almaktır. ÖSS'de adayların yaklaşık %70'i birinci basamak sınavında başarılı olmaktadır. Bu oranın, başvuran sayısının fazla, ikinci basamak sınavı sonuçlarına göre öğrenci alan yükseköğretim programlarının kontenjanlarının az oluşu göz önünde tutulursa, oldukça yüksek olduğu açıktır. Ayrıca, 105,000'in hemen üzerinde ÖSS puanı alanların ÖYS puanı ile bir yükseköğretim programına yerleşme oranları Tablo 28'de görüldüğü gibi düşük olduğundan, ÖYS'ye çağırılma sınırının 105,000'in üzerine çıkarılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

1995 ÖSYS'de ÖYS'ye girmeye hak kazanan toplam aday sayısı 894.580'dir (Tablo 29). Bu sayının içinde, 1995 ÖSS'ye girip başarılı olan, 1995 ÖSS'ye girmeyip önceki yıllardan hakkı olan ve sadece ÖYS'ye giren ve ÖYS'ye girmeye hak kazandığı halde ÖYS'ye girmeyen adaylar bulunmaktadır. ÖYS'ye girmeyen adaylar, bu sınava girmek istediklerini başvuru sırasında ÖSYM'ye bildirmiş

Şekil 9. 1995 ÖSS puan dilimlerine göre lisans, ön lisans ve açıköğretim programlarına yerleşen sayısının o dilimdeki aday sayısına bölümünden elde edilen yüzdeler

TABLO 29. 1995- ÖYS'YE GİRMEYE HAK KAZANAN ADAYLARIN ÖSS PUAN DİLİMLERİNE GÖRE SAYILARI

ÖSS PUAN DİLİMLERİ	ÖYS'YE GİREN ADAY SAYISI	ÖYS'YE GİRENLERİN TOPLAM ÖYS'YE GİRENLERE GÖRE YÜZDELERİ	LİSANS PROGRAMLARINA YERLEŞENLERİN			ÖYS'YE GİRMEYENLERİN SAYISI	ÖYS'YE GİRMEYE HAK KAZANAN ADAY SAYISI	ÖYS'YE GİRMEYE HAK KAZANAN ADAY SAYISININ TOPLAM ADAY SAYISINA GÖRE YÜZDESİ
			SAYISI	ÖYS'YE GİRENLERE GÖRE YÜZDESİ	TOPLAM LİSANS PROGRAMLARINA YERLEŞENLERE GÖRE YÜZDESİ			
EN AZ 1 ÖSS ≥ 105 VE 3 ÖSS < 110	83 944	10,2	69	1,3	0,9	12 820	96 764	10,8
EN AZ 1 ÖSS ≥ 110 VE 3 ÖSS < 115	89 625	10,9	1 519	1,7	1,2	10 999	100 624	11,2
EN AZ 1 ÖSS ≥ 115 VE 3 ÖSS < 120	93 123	11,3	2 307	2,5	1,9	9 508	102 631	11,5
EN AZ 1 ÖSS ≥ 120 VE 3 ÖSS < 125	93 094	11,3	3 376	3,6	2,7	8 170	101 264	11,3
EN AZ 1 ÖSS ≥ 125 VE 3 ÖSS < 130	89 533	10,8	4 625	5,2	3,7	6 952	96 485	10,8
EN AZ 1 ÖSS ≥ 130 VE 3 ÖSS < 135	85 128	10,3	6 436	7,6	5,2	5 887	91 015	10,2
EN AZ 1 ÖSS ≥ 135 VE 3 ÖSS < 140	77 986	9,5	10 482	13,4	8,4	4 695	82 681	9,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	825 237	100,0	124 080	15,0	100,0	69 343	894 580	100,0

olduklarından sınav salonlarına atanmakta, girmedikleri halde sınavda bir yer işgal etmektedirler. Bu nedenle, ÖYS'ye çağırılma sınırlandırılmasında Tablo 28'deki sayılar yerine Tablo 29'daki sayıların kullanılmasının daha yerinde olacağı düşünülmüştür.

Tablo 29'de görüldüğü gibi, 1995 ÖSYS'de ÖYS'ye girme sınırı 110,000 olarak tespit edilmiş olsaydı 105,000-110,000 ÖSS puanı arasında olan 96.764 aday ÖYS'ye çağırılmamış olacaktı. Bu sayı, 1995 ÖYS'ye girmeye hak kazanan toplam 894.580 adayın %10,8'idir. Sınır 115,000 olarak belirlenirse ÖYS'ye çağırılmayacak aday sayısı 197.388 (96.764+100.624) olacak, bu da toplam adayın %22,0'ı (10,8+11,2) olacaktır. Tablo 29'de görüldüğü gibi, ÖYS'ye çağırılma sınırı beş puan yükseldikçe adayların yaklaşık %10'u ÖYS'ye girememektedir. Yıgmalı yüzdeler, 120,000 sınırında 33,5; 125,000 sınırında 44,8; 130,000 sınırında 55,6; 135,000 sınırında 65,8; 140,000 sınırında ise 75,0 olmaktadır. ÖYS'ye çağırılma sınırı 140,000'a çıkarıldığı takdirde, sınırın 105,000 olduğu durumda ÖYS'ye girmeye hak kazanacak olan 671.464 aday ÖYS'ye çağırılmamış olacaktır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki (KKTC) üniversitelere düşük ÖSYS puanlı öğrencilerin yerleştikleri bilindiğinden, ikinci basamak sınavına çağırılma sınırının saptanmasında bu konudaki sayısal bilgilerin de göz önünde tutulmasının yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu bilgiler Tablo 30'da verilmiştir. Buradan görüldüğü gibi, 1995 ÖSYS'de 105,000-109,999 ÖSS puan diliminde lisans programlarına yerleşenlerin (1.069) %59,0'ı KKTC üniversitelerine yerleşmiştir (631). KKTC üniversitelerine yerleşen adayların yerleşme yüzdeleri ÖSS puanları yükseldikçe giderek düşmekte, bu yüzde 105,000 ile 124,999 ÖSS puanı arasında 44,1 olmaktadır. Tablo 30'daki bilgilere göre, düşük ÖSS puanlı adaylardan lisans programlarına yerleşenlerin yaklaşık %50'sinin KKTC'deki üniversitelere yerleştiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç, ÖYS'ye çağırılma sınırında değişiklik yapılırken Türkiye'deki üniversitelerin az, KKTC üniversitelerinin ise büyük ölçüde etkileneceklerini göstermektedir. ÖYS'ye çağırılma sınırında getirilen değişiklik, adayların tercih yapma eğilimlerini etkilemediği takdirde, çağırılma sınırındaki yükselme KKTC üniversitelerindeki kontenjanların büyük ölçüde boş kalması sonucunu doğuracaktır.

ÖYS'ye girecek aday sayısı belirlenirken, sınavın güvenliği için belli sayıda öğrencinin sınava çağırılması hususu dikkate alınmış, bunun yanında nitelikli öğrencilerin elenmemesi ve üniversitelerdeki öğrenci kontenjanlarının açık kalmaması da göz önünde tutulmuştur.

ÖYS'ye çağırılma sınırının 115,000 ile 125,000 arasında tespit edilecek bir ÖSS puanı olmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Buna göre, 1997 ÖSYS Kılavuzunda aşağıdaki kural yer almıştır:

Önceki yıllarda İkinci Basamak Sınavına (ÖYS) girmek için Birinci Basamak Sınavında (ÖSS) 105,000 puan almak yeterli olmuştur. 1997-ÖSYS'den itibaren ÖYS'ye ÖSS'den 120,000 ve daha fazla puan alanlar katılabilecektir. ÖSS'de 105,000 - 119,999 arasında puan alanlar sadece ÖSS puanıyla öğrenci alan meslek yüksekokulları ile açıköğretim programları arasından tercih yapabileceklerdir.

TABLO 30. 1995 ÖSYS'DE ÖSSS PUAN DİLİMLERİNE GÖRE KUZAY KIBRİS TÜRK CUMHURİYETİNDEKİ LİSANS PROGRAMLARINA YERLEŞME DURUMU

1995 ÖSS Puan Dilimleri	Tüm Yerleşen	KKTC'ye Yerleşen	KKTC'ye Yerleşme Yüzdesi
105,000-109,000	1.069	631	59,0
105,000-114,999	2.588	1.395	53,9
105,000-119,999	4.895	2.427	49,6
105,000-124,999	8.271	3.651	44,1
105,000-129,999	12.896	4.911	38,1
105,000-134,999	19.332	5.780	29,9
105,000-139,999	29.814	6.417	21,5

2. Ortaöğretim Kurumlarından Yeni Mezun Olan Adaylar İçin Sağlanması Düşünülen Desteğin Düzenlenmesi

ÖSYS'ye başvurabilmek için en önemli koşul, ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okumak veya bu kurumlardan mezun durumda bulunmaktır. Adaylar ÖSYS'ye, lise veya dengi meslek lisesinin son sınıfında okumakta iken ilk kez, mezun olduktan sonra da istedikleri kadar girebilmektedirler.

Ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okumakta olan öğrenciler, geçen yıllarda ortaöğretim kurumlarından mezun olup hiçbir yükseköğretim programına yerleşmemiş olanlar, bir yükseköğretim programına devam etmekte olanlar ve bir yükseköğretim programını bitirmiş olanlar aynı koşullarda sınava başvurmakta, sınava girmekte ve yükseköğretim programlarına yerleştirilmektedirler. Devam edilmek istenmeyen yükseköğretim programlarının tercihler arasında gösterilmesini bir ölçüde engellemek için uygulanan tek koşul, bir yıl önce yükseköğretim programlarına yerleştirilen öğrencilerin ÖSYS puanlarının hesaplanmasında ortaöğretim başarı puanının katsayısının yarıya düşürülmesidir. Böyle bir koşul, tercihlerin daha gerçekçi yapılması ve kontenjan açıklarının bir ölçüde azaltılması amacını gütmektedir.

ÖSYS'de ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okumakta olan öğrenciler dışındaki adaylar daha önce bu sınavlara girmiş, bazıları yükseköğretim programlarına yerleşmiş, bazıları ise bu programlardan mezun olmuşlardır. Üniversiteye devam edenler veya üniversite mezunu olanlar belli konularda bilgi ve tecrübelerini artırmış durumdadırlar. Sınava girip kazanamayan adaylar ise, kendilerini en az bir yıl süre ile değişik ortamlarda sınava hazırlamak için çalışma fırsatını elde edebilmektedirler. Bu nedenle, daha önceki yıllarda ortaöğretim kurumlarından mezun olmuş öğrenciler, yeni mezun olacak öğrencilere göre daha avantajlı durumda olmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okumakta iken sınava girenler ile diğer adayların ÖSYS'deki başarılarını karşılaştırmak için Tablo 31 ve Şekil 10 hazırlanmıştır. Tablo 31'de, 1980-95 yılları arasında, ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında okumakta olanlar, ortaöğretim kurumlarından mezun olup daha önce herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiş olanlar, daha önce bir yükseköğretim programına yerleşmiş olanlar ve bir yükseköğretim programından mezun olanlar olmak üzere dört grupta adayların başvuran sayıları ile yerleşme durumları yer almaktadır. Şekil 10 ise, bu gruplardaki adayların yıllara göre yerleşen/başvuran yüzdelerini göstermektedir.

Tablo 31 ve Şekil 10'da görüldüğü gibi, 1992 yılına kadar yukarıda sözü edilen grupların yükseköğretim programlarına yerleşme yüzdeleri, daha önce bir yükseköğretim programına yerleşmiş adaylar hariç, yaklaşık olarak birbirine benzerdir. Daha önce bir yükseköğretim programına yerleşmiş adayların 1980 ve 1981 yıllarındaki yerleşme yüzdesi diğer gruplardan çok yüksek, 1983-1994 yılları arasında diğer gruplardan (1991 yılından sonra son sınıf düzeyindeki aday grubu hariç) daha düşüktür. Bunun en önemli nedeni, 1982 yılından itibaren bir yükseköğretim programına daha önce yerleşmiş adayların ortaöğretim başarı puanlarının daha düşük katsayılarla çarpılarak test puanlarına katılmış olmasıdır.

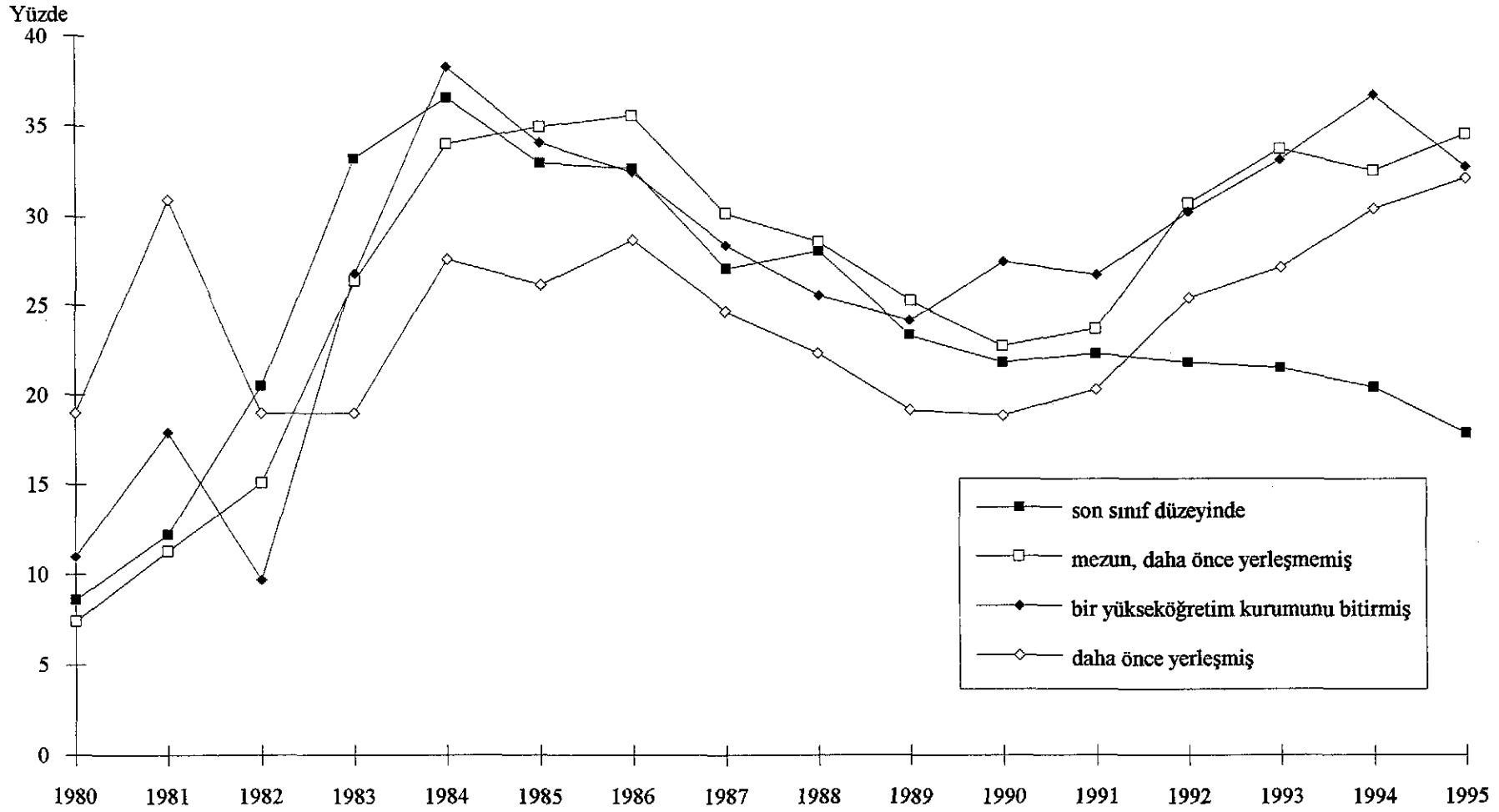
1992 yılından itibaren, son sınıfta okumakta iken ÖSYS'ye girenlerin yerleşme yüzdeleri diğer üç gruptakilerin yüzdelerine göre açık bir şekilde düşme göstermekte, 1995 yılında ise aradaki fark daha da büyümektedir. Daha önce ortaöğretim kurumlarından mezun olup bir yükseköğretim programına yerleşemeyenlerin, bir yükseköğretim programına yerleşenlerin ve bir yükseköğretim programını bitirenlerin 1995 yılındaki yerleşme yüzdeleri 32-35 civarında iken son sınıfta okumakta olan adayların yerleşme yüzdesi 17,9'dur.

Yukarıda da belirtildiği gibi, ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okumakta olan adaylar son yıllarda yükseköğretim programlarına diğer adaylara göre daha az oranda yerleşmektedirler. Bunun nedenini, son yıllarda bu adayların sadece en çok okumak istedikleri yükseköğretim programlarını tercihleri arasında göstermeleri ve bu programlara giremedikleri takdirde bir yıl dersanelere devam ederek sınava tekrar girmeyi yeğlemeleri eğilimleri ile açıklamak mümkün olabilir. Adayların böyle bir yolu seçmeleri, herhangi bir yükseköğretim programına girmek yerine, bir yılını harcamak suretiyle istedikleri programa girmeyi sağlamaları açısından mantıklıdır. Sınava bir yıl sonra girenlerin daha yüksek oranda yükseköğretim programlarına yerleşmeleri, bu adayların ikinci yılda daha gerçekçi tercih yapmalarıyla da açıklanabilir. Neden ne olursa olsun, bu durum, dersanelerin bir yıl süre ile hazırlık sınıfı görevini yapmalarına neden olmaktadır.

TABLO 31. YILLARA VE ÖĞRENİM DURUMLARINA GÖRE BAŞVURAN VE YERLEŞEN ADAY SAYILARI

YILLAR	SON SINIF DÜZEYİNDE (Öğrenim Durumu 1, 2 ve 3 Kodlular)			MEZUN, DAHA ÖNCE YERLEŞMEMİŞ (Öğrenim Durumu 4 Kodlular)			DAHA ÖNCE YERLEŞMİŞ (Öğrenim Durumu 5, 6 ve 8 Kodlular)			BİR YÜKSEKÖĞRETİM KURUMUNU BİTİRMİŞ (Öğrenim Durumu 7 Kodlular)			TOPLAM		
	BAŞVURAN	YERLEŞEN	%	BAŞVURAN	YERLEŞEN	%	BAŞVURAN	YERLEŞEN	%	BAŞVURAN	YERLEŞEN	%	BAŞVURAN	YERLEŞEN	%
1980	198106	17101	8,60	222284	16486	7,40	35864	6810	19,00	10709	1177	11,00	466963	41574	8,90
1981	199046	24382	12,20	189755	21510	11,30	24621	7596	30,90	7428	1330	17,90	420850	54818	13,00
1982	190369	39093	20,50	181225	27312	15,10	32020	6097	19,00	4959	481	9,70	408573	72983	17,90
1983	188536	62543	33,20	129060	34009	26,40	39452	7506	19,00	4110	1100	26,80	361158	105158	29,10
1984	199280	73032	36,60	146864	49911	34,00	8991	22365	27,60	9040	3458	38,30	436175	148766	34,10
1985	220162	72726	33,00	161391	56557	35,00	88574	23198	26,20	10506	3584	34,10	480633	156065	32,50
1986	229328	75053	32,70	168523	60048	35,60	94541	27115	28,70	11089	3601	32,50	503481	165817	32,90
1987	257858	69980	27,10	223983	67586	30,20	130212	32141	24,70	16036	4562	28,40	628089	174269	27,70
1988	277419	78089	28,10	264033	75413	28,60	131583	29490	22,40	20242	5191	25,60	693277	188183	27,10
1989	303077	70849	23,40	347925	88140	25,30	143999	27633	19,20	29127	7043	24,20	824128	193665	23,50
1990	336651	73870	21,90	372711	84830	22,80	150396	28430	18,90	33217	9123	27,50	892975	196253	22,00
1991	351941	78699	22,40	370859	88231	23,80	128195	26128	20,40	24390	6541	26,80	875385(1)	199599(1)	22,80
1992	375432	82084	21,90	445187	136914	30,80	131615	33605	25,50	25316	7665	30,30	977550(2)	260268(2)	26,60
1993	457476	98637	21,60	520445	176024	33,82	148480	40421	27,22	28170	9350	33,19	1154571	324432(3)	28,10
1994	486284	99884	20,50	529566	172679	32,60	203513	62120	30,50	30517	11216	36,80	1249880(4)	345899(4)	27,70
1995	469245	84180	17,90	543920	188138	34,60	218550	70277	32,20	31664	10394	32,80	1263379(5)	352989(5)	27,90

- (1) Başvuranlardan 1248, yerleşenlerden 136 adayın bazı bilgilerinde eksiklik olduğu için tabloya alınmamıştır.
- (2) Başvuranlardan 2052, yerleşenlerden 35 adayın bazı bilgilerinde eksiklik olduğu için tabloya alınmamıştır.
- (3) Ek yerleştirme sonuçlarına göre yerleştirilen 90300 aday bu tabloya alınmamıştır.
- (4) Bazı bilgilerinde eksiklik olduğu için başvuranlardan 85, yerleşenlerden 8 aday ile ek yerleştirme sonucuna göre yerleştirilen 24919 aday bu tabloya alınmamıştır.
- (5) Bazı bilgilerinde eksiklik olduğu için başvuranlardan 1724, yerleşenlerden 311 aday ile ek yerleştirme sonucuna göre yerleştirilen 30674 aday bu tabloya alınmamıştır.

Şekil 10. Yıllara ve öğrenim durumlarına göre yerleşen/başvuran aday yüzdeleri

Ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okumakta olan adayların mezun olduktan sonra en az bir yıl süreyle dersanelere giderek istedikleri programlara yerleşme eğilimleri, bu grup adayların mezun oldukları yılda üniversiteye girme yüzdelerini giderek daha azaltacaktır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, ÖSYS'ye ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında okumakta iken başvuran adaylara, diğer adaylarla yarışabilmelerini sağlamak amacıyla puan desteğinde bulunulmasının uygun olacağı kanısına varılmıştır. Böyle bir katkı, üniversitede okumakta olan öğrencilerin yaş ortalamasının düşmesi sonucunu doğuracak ve böylece gençlerimizin daha erken yaşlarda üretken olmalarını sağlayacaktır.

Ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında okumakta olan öğrencilere sağlanacak puan katkısının, ağırlıklı puanlar hesaplanırken ortaöğretim başarı puanının son sınıf düzeyindeki adaylar için daha yüksek, diğer adaylar için daha düşük bir katsayıyla çarpılması şeklinde yapılması düşünülmüştür. Bu uygulamaya 1998 ÖSYS'den itibaren başlanmasına karar verilmiştir. Bu uygulamaya 1997 yılından itibaren geçilmesinin düşünülmemesinin nedeni, 1996 yılında ÖSYS'ye girenlerin tercihlerini bu kuralı bilmeden yapmış olduklarını ileri sürerek itirazda bulunmalarını önlemektir. Uygulamaya konan değişikliğin 1997 ÖSYS Kılavuzu ile adaylara duyurulması ve 1998 ÖSYS'den itibaren uygulamaya geçirilmesi bu itirazı ortadan kaldırmıştır.

Yeni mezun olan adaylara bir katkı sağlayabilmek için ortaöğretim başarı puanının mezun olunan yıllara göre farklı katsayılarla çarpılması kuralı benimsenmiştir. Bu uygulamada, son sınıf düzeyinde okumakta iken ÖSYS'ye başvuran öğrencilerin ortaöğretim başarı puanlarının daha yüksek, bir önceki yıl mezun olan adayların ortaöğretim başarı puanlarının orta düzeyde, iki ve daha fazla yıl önce mezun olan adayların ortaöğretim başarı puanlarının daha düşük bir katsayıyla çarpılması öngörülmüştür.

1998 ÖSYS'den itibaren ortaöğretim başarı puanlarına uygulanacak katsayılar Tablo 32'de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi, örneğin, Birinci Basamak Sınavında yeni mezun olan bir adayın ortaöğretim başarı puanı 0,2, bir yıl önce mezun olmuş bir adayın ortaöğretim başarı puanı 0,13, iki veya daha fazla yıl önce mezun olmuş bir adayın ortaöğretim başarı puanı 0,03 ile; İkinci Basamak Sınavında ise yeni mezun olan bir adayın ortaöğretim başarı puanı 0,6, bir yıl önce mezun olmuş bir adayın ortaöğretim başarı puanı 0,4, iki veya daha fazla yıl önce mezun olmuş bir adayın ortaöğretim başarı puanı 0,1 ile çarpılarak test puanlarına eklenecektir. Bu tabloda görüldüğü gibi, bir yıl önce bir yükseköğretim programına yerleşmiş olan adaylar için kullanılacak olan katsayılar yarıya düşürülmektedir.

Ortaöğretim başarı puanının farklı katsayılarla çarpılması uygulamasında test puanlarına eklenecek puanların neler olduğunu görmek için Tablo 32 hazırlanmıştır. Tablo 32, katsayıların son sınıf düzeyinde okumakta olan adaylar için 0,6, bir yıl önce mezun olan adaylar için 0,4 ve iki ve daha fazla yıl önce mezun olan adaylar için 0,1 olması halinde, okul başarısı en yüksek (80), orta (50) ve en düşük (30) olan adayların İkinci Basamak Sınavı test puanlarına eklenecek ortaöğretim başarı puanlarını göstermektedir.

TABLO 32. MEZUN OLUNAN YILA GÖRE ORTAÖĞRETİM BAŞARI PUANLARINA FARKLI KATSAYI UYGULAMASINDA ADAYLARIN İKİNCİ BASAMAK SINAVI TEST PUANLARINA EKLENECEK PUANLAR

Ortaöğretim Başarı Puanı	Katsayılar		
	Son Sınıf Düzeyinde (0,6)	Bir Yıl Önce Mezun (0,4)	İki veya Daha Fazla Yıl Önce Mezun (0,1)
80	48	32	8
50	30	20	5
30	18	12	3

1997 ÖSYS Kılavuzunda 1998 ÖSYS'de uygulanacak olan ortaöğretim başarı puanlarına verilecek ağırlıklarla ilgili kural aşağıdaki gibidir:

Öğrenim durumu 1, 2 ve 3 olan adayların (ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında okumakta olan, beklemeli durumda bulunan ve okul dışından ortaöğretim kurumunu bitirenler) ortaöğretim başarı puanları, ÖSS'de 0,2 , ÖYS'de 0,6; öğrenim durumu 4, 5, 6, 7 ve 8 olan adaylardan (önceki yıllarda mezun olup yükseköğretim programına daha önce yerleştirilmemiş, bir yükseköğretim programına yerleştirilmiş ancak kayıt olmamış, bir yükseköğretim programında kayıtlı, bir yükseköğretim programından mezun, disiplin suçu dışındaki bir nedenle yükseköğretimden kaydı silinmiş olanlar) 1997 yılında mezun olanların ortaöğretim başarı puanları, ÖSS'de 0,13, ÖYS'de 0,4 ile; 1996 ve daha önceki yıllarda mezun olanların ortaöğretim başarı puanları ÖSS'de 0,03, ÖYS'de 0,1 ile çarpılarak test puanlarına eklenecektir. Bir mesleğe yönelik program uygulayan liselerden gelen adaylar, alanlarıyla ilgili bir yükseköğretim programına yerleştirilirken, ortaöğretim kurumlarından mezun olabilecek durumda bulunan adayların ortaöğretim başarı puanları, ÖSS'de 0,25, ÖYS'de 0,4; aynı liselerden gelen diğer adayların ortaöğretim başarı puanları, ÖSS'de 0,125, ÖYS'de 0,2 ile çarpılarak ağırlıklı puanlara eklenecektir. 1997 ÖSYS'de bir yükseköğretim programına yerleştirilen adaylar için yukarıda belirtilen katsayıların tümü yarıya düşürülecektir.

Ortaöğretim Başarı Puanının Yükseköğretim Programlarına Yerleştirmedeki Etkisi

1997 ÖSYS'nin hazırlıkları sırasında test puanlarına eklenmekte olan ortaöğretim başarı puanının ağırlığının ne olması gerektiği konusu da incelenmiştir.

Ortaöğretim başarı puanı, okulundaki diğer öğrencilere göre daha fazla başarılı olmuş öğrencilere ÖSYS'de bir miktar destek sağlamak amacıyla konulmuş bir uygulamadır. Bu uygulamanın dayandığı temel sayıltı, okulunda diğer öğrencilere göre daha başarılı olmuş bir öğrencinin, kendisine okutulan dersleri daha iyi öğrenebildiği, öğrenme ve başarı güdüsüne daha fazla sahip olduğu ve daha iyi çalışma alışkanlıklarının bulunduğuudur. Öğrenme gücüne sahip olma, öğrenmeye güdülü olma ve çalışma alışkanlıklarını kazanmış olma, üniversitede başarılı olmayı etkileyen önemli niteliklerdir. Ortaöğretim başarı puanı uygulaması, üniversiteye girişte, bu nitelikleri kazanmış olanlara, kazanabildikleri ölçüde bir katkı sağlama amacı gütmektedir.

Görüldüğü gibi, ortaöğretimde elde edilen başarının ÖSYS puanlarına katılmasının amacı, ÖSYS'de ölçülmesi amaçlanan bilgi ve beceriye daha fazla sahip olanlara daha fazla puan vermek değildir. Ortaöğretim başarı puanının bu amaçla üniversiteye girişte kullanıldığını söylemenin hiçbir dayanağı olamaz, çünkü farklı türdeki ortaöğretim kurumlarından alınan diploma notlarının birbiriyle karşılaştırılması olanağı yoktur. Ülkemizde çok çeşitli ortaöğretim kurumu vardır ve bu kurumların müfredat programları birbirinden, bazı durumlarda büyük ölçüde, farklıdır. Farklı bilgi ve becerilerin ölçüsü olan diploma notlarının da ÖSYS'deki bilgi ve zihinsel beceriler yönünden değerlendirilmesi mümkün değildir.

Okul türüne bakılmaksızın, ortaöğretimde kendini göstermiş öğrencileri üniversiteye girişte desteklemek, eğitim ve öğretim olanakları iyi olmayan okullarımızın öğrencilerine çok az da olsa bir destek sağlamaktadır. Bu destek, eğitim ve öğretim olanakları yeterli olmayan okulların yetenekli öğrencilerine verilen ortaöğretim başarı puanı ile diğer okulların yetenekli öğrencilerine verilen ortaöğretim başarı puanı arasında bir fark bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bu şekildeki bir uygulama okullarımız arasındaki fırsat eşitliğine çok küçük ölçüde de olsa hizmet etmektedir.

Fen lisesi öğrencileri, ortaöğretim başarı puanının her okulun kendi içinde hesaplanması uygulamasından yararlanarak ortaöğretim başarı puanlarını artıracak pek de meşru olmayan bir yol bulmuşlardır. Bu yol, fen lisesinin son sınıfında iken diploma notları ortalaması düşük okullara nakil yapmak suretiyle yüksek ortaöğretim başarı puanına sahip olmaktır. Fen liselerinde genel olarak diploma notları ortalaması yüksek olduğundan, bu lisedeki notlara göre düşük olan notlar, diploma notları ortalaması düşük olan okullarda yüksek notlar olmaktadır. Ortaöğretim başarı puanları mezun olunan okulların diploma notları ortalamalarına göre hesaplandığından, nakleden öğrencilerin ortaöğretim başarı puanları fen liselerinde hesaplanacak olandan yüksek olmaktadır. Bu iki ortaöğretim başarı puanı arasındaki fark fen lisesindeki not dağılımına göre sonlarda olan öğrenciler için önemli ölçüdedir.

Fen liselerinin son sınıflarına gelen öğrencilerin büyük bir kısmının genel liselere nakil yaptırılmaları iki yönden sakıncalı olmaktadır. Bunlardan birincisi, nakillerin fen liselerinin son sınıfındaki eğitim ve öğretimi büyük ölçüde olumsuz yönde etkilemesidir. Fen liselerinde uygulanmakta olan müfredat programları üç yıllık bir bütün olduğundan, son yılı olmayan bir öğretim ile fen liseleri, kendilerinden beklenen amaçları gerçekleştirememektedirler. Fen liselerinin son yılında meydana gelen nakillerin ikinci sakıncası ise, bu durumun fen liselerinden nakil yaptırmayan öğrenciler için önemli ölçüde zararlı oluşudur. Notları düşük olan her öğrencinin fen lisesinden ayrılması, notları kendisinden daha yüksek olan öğrencilerin notlarının dağılımındaki yerlerini daha aşağıya çekmekte, bu yüzden de nakil yaptırmayan bu öğrencilerin OBP'leri daha düşük olarak hesaplanmaktadır.

Bu soruna bir çözüm bulabilmek için ÖSYM'de bir inceleme yapılmıştır. Bu incelemede sorunun çözümü için önerilen iki yöntemin uygulanabilirliği araştırılmıştır. İnceleme sonunda araştırma kapsamına giren iki yöntemle de sorunun çözümünün mümkün olmadığı görülmüştür. Bu soruna çözüm bulunmasına yardım edebileceği düşünülen bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Yukarıda sözü edilen incelemede denenmiş olan ortaöğretim başarı puanı hesaplama yöntemlerinin fen liselerinden nakil sorununa bir çözüm getirmemesi, başka hesaplama yöntemlerinin bu soruna çözüm getiremeyeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Ortaöğretim başarı puanının hesaplanma yöntemi üzerinde ÖSYM'de yapılan çalışmalar sürdürülmeli, bu çalışmalarda önerilen yeni yöntemlerin fen liselerinden başka okullara nakil yapan öğrenciler üzerindeki etkileri de incelenmelidir.
2. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, ortaöğretim kurumlarının son yıllarında nakil yapan öğrencilerin ortaöğretim başarı puanlarının, nakil yapılmadan önceki okulda alınan notların ve bu okulun diploma notları ortalamasının da işleme katılması suretiyle hesaplanması kuralını yeniden uygulamaya koyabilir. Önceki yıllarda uygulanmakta olan bu kuralın kaldırılmasının nedeni, öğrencilerin farklı okullardaki not ortalamalarının toplanmasındaki zorluktur. Nakil yapan öğrencilerin farklı okullarından yıllara göre not ortalamalarının toplanmasının zor olduğu bilinmesine rağmen, bu kuralın yeniden uygulamaya konulması önerilmektedir; çünkü, öğrencilerin nakil yolunu kullanmak suretiyle haksız puan elde etmeleri ancak bu kuralın uygulanmasıyla önlenilmektedir. Okul değiştirerek daha fazla ortaöğretim başarı puanı alma yoluna başvuranlar sadece fen lisesi öğrencileri de değildir. Şimdiki uygulamada okulundaki diploma notu ortalaması yüksek olan her öğrenci, bu ortalamasının düşük olduğu herhangi bir okula nakletmek suretiyle daha fazla ortaöğretim başarı puanına sahip olabilir. Gerek fen liselerinde gerek diğer liselerde nakil yapmayan öğrencilerin zararına olan bu durumu düzeltmek için zor da olsa her türlü önlemin alınmasının, ÖSYS sisteminin sağlıklı bir şekilde işlemesi için gerekli olduğu düşünülmektedir.
3. Milli Eğitim Bakanlığı, fen liselerinden zorunlu durumlar dışında nakil yapılmasını yasaklayabilir ve zorunlu durumlarda da ancak bir fen lisesinden diğer bir fen lisesine nakil yapılabileceği kuralını getirebilir. Bu kuralın uygulanışı iyi izlendiği takdirde, fen liselerinden nakil yaptıran öğrenci sayısında çok önemli bir azalma olacağı beklenmektedir.

Şimdiki uygulamada ortaöğretim başarı puanı, ÖSS puanları hesaplanırken 0,2, ÖYS puanları hesaplanırken 0,6 ile çarpılarak testlerden alınan puanlara eklenmektedir. Bu uygulamada ortaöğretim başarı puanının hem ÖSS hem de ÖYS puanlarındaki ağırlığı yaklaşık % 8,3'tür.

Ortaöğretim başarı puanının test puanlarına katılması, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 45. maddesine göre yapılan bir uygulamadır. Böyle bir hükmün bu kanunda yer almasının gerekçesi, ortaöğretimdeki başarının yükseköğretime girişte belli bir ölçüde etkili olmasının sağlanmasıdır. Yukarıda açıklandığı gibi, şimdiki uygulamada bu katkı en az düzeydedir. Ortaöğretim başarı puanının katkısını uygulamakta olandan daha aza indirmek, bu puanı etkisiz hale getirmek anlamını taşıyacaktır. Bu nedenle, ortaöğretim başarı puanının ÖSYS içindeki ağırlıklarının, en azından ortaöğretim kurumlarının son sınıflarında okumakta iken ÖSYS'ye başvuranlar için, en az şimdiki uygulamada olduğu gibi kalmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de yükseköğretime giriş önemli bir konudur. Genel liselerden mezun olan adaylar yükseköğretime girişte bir meslek seçme aşamasındadırlar. Meslek liselerinden mezun olan adaylar iş hayatına atılmak veya öğrenimlerini yükseköğretimde sürdürme konusunda karar

vermek durumundadırlar. Meslek seçme veya iş hayatına atılma, bir gencin yaşamını önemli bir şekilde etkiler. Bu aşamada bireyin büyük ölçüde rehberlik hizmetine ihtiyacı vardır.

Ortaöğretimin son yılında bulunan birey için bir meslek ve eğitim yolu seçme zor bir iştir. Bireyin bu konulardaki kararlarına ailesi ve çevresi de karışmakta veya birey seçme işlemlerinde ailesinin ve arkadaşlarının bu konudaki düşüncelerini de göz önünde tutmak zorunda kalmaktadır. Yetenek ve ilgileri konusundaki bilgileri de henüz yeterince oluşmamışken birey kendi yaşamı için önemli bir karar verme ile karşı karşıya gelmektedir. Ortaöğretimi bitirirken birey yaşamının en zor dönemlerinin birinin içinde bulunmaktadır.

Ortaöğretim sırasında bireye yükseköğretimde öğrenimini sürdürme ve meslek seçimi konusunda gerekli yardım sağlansa ve bu konularda sağlıklı bir karar verme ortamı hazırlansa bile, bireyin karşılaştığı diğer önemli bir sorun yönlendirildiği alanda yükseköğretime girip giremeyeceğidir. Yükseköğretimde okuyabilecek ölçüde bilgi ve beceri kazanmış birey, istediği alanda ve istediği üniversitede okuyup okuyamayacağı konusunda bir belirsizlik ile karşı karşıyadır.

Ülkemizde yükseköğretime girişin birey açısından diğer bazı ülkelere göre daha önemli bir sorun haline gelmesinin nedeni, yükseköğretime olan talebin yeterince karşılanamamasıdır. Öğrencilerimizin yükseköğretimde okuma istekleri sevindiricidir. Yükseköğretimin işlevi, bireye sadece meslek kazandırmak değil, aynı zamanda bireyin kişilik gelişimini sağlamak ve ona bilimsel düşünme gücü ile geniş bir dünya görüşü kazandırmak olduğundan gençlerimizin yükseköğretimde okuma istekleri her zaman desteklenmelidir.

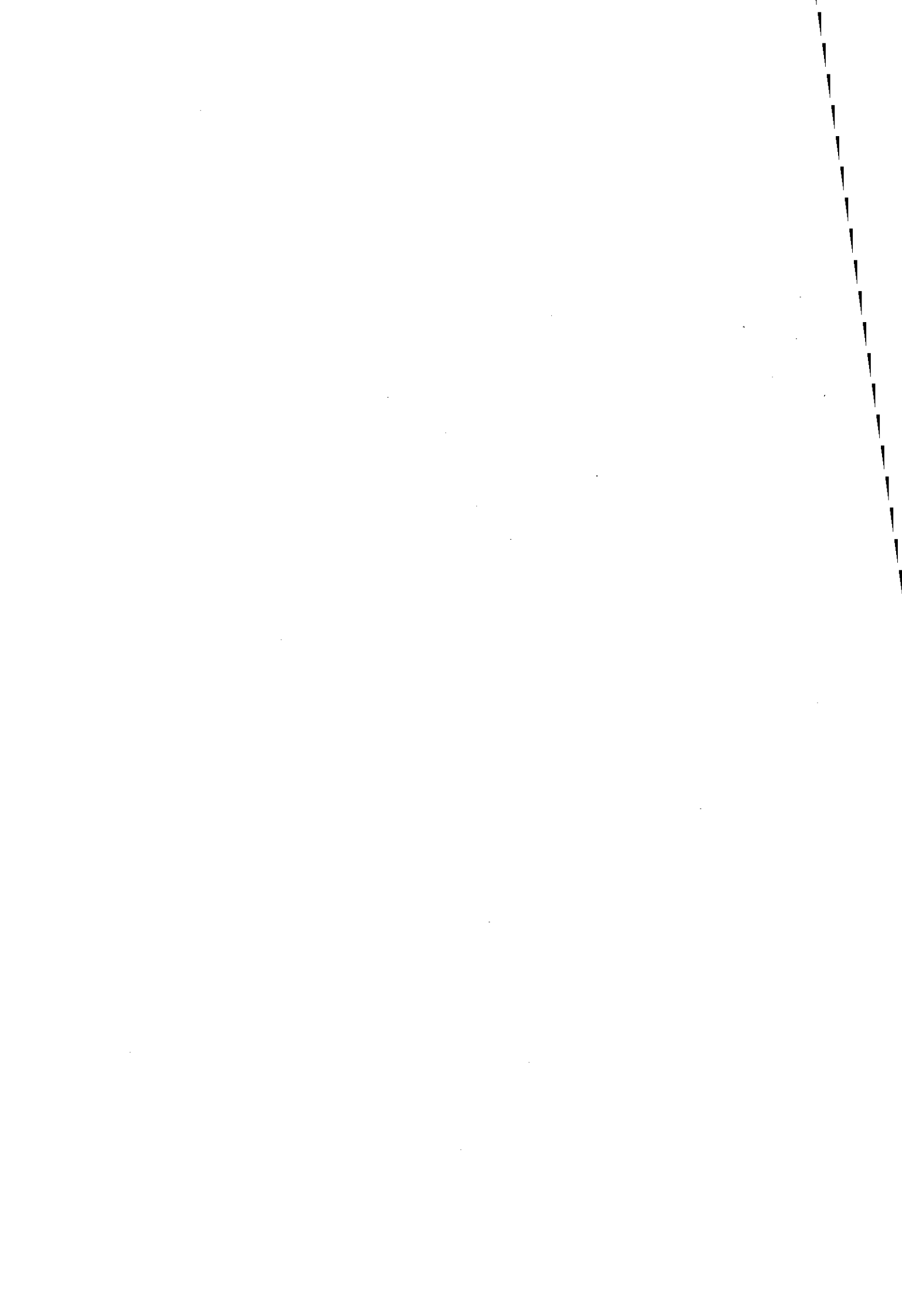
Yükseköğretimin temel işlevlerini göz önünde tutarak, daha çok sayıda kişinin yükseköğrenim görmesini sağlamak bir amaç olmalıdır. Kuşkusuz gençlerimizin daha uzun süre eğitim görmelerini sağlamak, ülkemizin ekonomik koşulları ile sınırlıdır. Arzu edilen, ekonomik koşulların elverdiği oranda daha çok kaynağın yükseköğretime aktarılması ve gençlerimizin daha uzun süre öğrenim görmelerinin sağlanmasıdır.

Yükseköğretimin planlanmasında hiç kuşkusuz istihdam durumunun göz önünde tutulması gereği vardır. Bu gereklilik hiçbir şekilde yükseköğretimde okuyacak öğrencilerin sınırlandırılması anlamına gelmemelidir. Planlama, ihtiyaç duyulan alanlarda daha çok öğrencinin yükseköğretim görmesini sağlamaya yönelik olmalı, kaynak aktarılabiliyorsa daha çok öğrenciyi yükseköğretimde tutmayı amaçlamalıdır. Bu amaç, bireyin kişilik gelişmesine katkıda bulunduğu kadar demokratik bir toplumun oluşmasına da hizmet eder.

Bilindiği gibi, bireyler yetenekleri, bir başka deyişle öğrenme güçleri yönünden de farklıdırlar. Belli bir yetenek düzeyi altında bulunan kişilerin yükseköğrenim görebilecek öğrenme güçleri olmayabilir. Burada en önemli nokta, hangi yetenek düzeyinde bulunan kişilerin yükseköğrenim görebilecekleri konusunda verilecek karardır. Ayrıca, yetenek alanları da çok çeşitlilik gösterdiğinden hangi alandaki yeteneklerin yükseköğretimde geliştirilebileceğine de karar vermek oldukça zordur. Yetenek düzeyi ileri sürülerek sadece çok yetenekli bireylerin, istihdam sayıları göz önünde tutularak yükseköğrenime alınması, bilindiği gibi, elit bir sınıf oluşması ve ülkenin bu sınıf tarafından yönetilmesi sonucunu doğurmaktadır. Yükseköğretimin planlanmasında böyle bir yolun izlenmesinin doğru bir yol olmadığı düşünülmektedir.

Yükseköğretimde açılacak yeni programların ve bu programlara alınacak öğrenci sayılarının belirlenmesinde istihdam durumunun dikkate alınmasının yanı sıra, yüksek puanlı adayların benzer programları ne ölçüde tercih ettikleri de göz önünde tutulabilir.

Özetle, yukarıda sözü edilen görüşlerle belirtilmek istenen, daha çok sayıda gencimizin yükseköğretimde tutulması amacının gerçekleştirilmesi yolunda atılacak adımların ülkemize daha yararlı olacaktır. Daha çok sayıda öğrencinin yükseköğretimde tutulması demek, daha çok sayıda öğrencinin yükseköğretime alınması demektir. Bu sağlanabildiği takdirde, adaylardan gelen yükseköğrenim görme talebi daha çok karşılanacak ve öğrencilerimizin yükseköğretime girişte karşılaştıkları sorunlar bir ölçüde azalmış olacaktır.

EK 2

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU'NCA YÜRÜTÜLEN TÜRK
CUMHURİYETLERİ, TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARI İLE
İLGİLİ FAALİYETLER, SON DURUM VE GELİŞMELER**

ÖĞRENCİLER İLE İLGİLİ BİLGİLER

1992-93 eğitim-öğretim yılından itibaren Türk Cumhuriyetleri ile Asya ve Balkanlarda Yaşayan Türk ve Akraba Topluluklarından, önlisans, lisans ve lisansüstü eğitimlerini Ülkemiz üniversitelerinde yapmak üzere öğrenci getirilmektedir. Öğrenci sayıları Tablo 33 ve Tablo 34'de gösterilmiştir.

Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu öğrencilere ilişkin 2922 sayılı Kanun ve 85/9380 sayılı yönetmeliğin 4. maddesi gereğince yapılan Değerlendirme Kurulu toplantısında; 1997-98 eğitim-öğretim yılı için Cumhuriyetlere 875 (175x5); Balkanlara 300; Afganistan, İran, Irak, Suriye ve Rusya Federasyonuna 500; ayrıca, 1996-97 eğitim-öğretim yılında ortaöğrenimini Ülkemizde devlet burslusu olarak tamamlayan öğrencilere 304 olmak üzere toplam 1979 kontenjan ayrılmıştır. Devlet Bakanlığında 15.01.1997 tarihinde yapılan Koordinasyon Kurulu toplantısında ülke ve topluluklara göre yapılan öğrenci kontenjanlarının dağılımı Tablo 35'de gösterilmiştir.

Ayrılan kontenjanlara ülkelerin ihtiyaçları dikkate alınarak program dağılımı yapılacağından Dışişleri Bakanlığı kanalı ile ihtiyaç duyulan programlar ilgili ülkelere istenmiştir. Bu bilgiler Kurulumuza ulaştığında üniversitelerimizin fiziki imkanları ve ülkelerin talepleri dikkate alınarak öğrencilerin öğrenim görecekleri programlar ve yükseköğretim kurumları tespit edilecektir.

1992-93 ve 1993-94 eğitim-öğretim yıllarında Türk Cumhuriyetlerinden seçme ve yerleştirme sınavı yapılarak öğrenci getirilmiş, ancak, öğrencilerin Türk eğitim kurumlarını iyi tanımamaları nedeniyle yanlış tercih yaptıkları dikkate alınarak 1994-95 eğitim-öğretim yılından itibaren bu ülkelerde seçme sınavı yapılmış, daha sonra TÖMER'de Türkiye Türkçesi eğitimi verilmesini müteakip verilen kontenjan ve programlara Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından özel yerleştirme sınavı yapılmaya başlanmıştır.

8 Aralık 1995 tarihinde Kurulumuzda ilgili kuruluşların katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda, Türk Cumhuriyetlerinde önceki yıllarda yapılan seçme sınavı yerine 1996-97 eğitim-öğretim yılından itibaren seçme ve yerleştirme sınavları birleştirilerek tek aşamalı bir sınav yapılması kararlaştırılmıştır. Ancak, daha nitelikli öğrenci getirilmesi amacıyla bir baraj konulması uygun bulunmuştur.

Türk Cumhuriyetleri ile Tacikistan'da ve bu yıl ilk defa olmak üzere Tataristan'da seçme ve yerleştirme sınavları yapılacaktır. Sınavda geçen yıl olduğu gibi Türkçe bilen öğrenciler için Türkçe seviye tespit sınavı da uygulanacağından Kurulumuzca belirlenecek barajı aşan öğrenciler Türkiye Türkçesi eğitimine alınmadan kazanmış oldukları yükseköğretim programında eğitimlerine başlayacaklardır. Türkçe bilmediğini beyan ederek sınava girmeyen veya genel yetenek ve bilim sınavında başarılı olduğu halde Türkçe seviye tespit sınavında başarılı olamayan öğrenciler ise 1 yıl Türkiye Türkçesi eğitimi görerek bir sonraki yıl üniversitelerdeki kazanmış oldukları programlarda eğitimlerini sürdüreceklerdir.

Devlet burslusu öğrencilerin dışında Türkiye Diyanet Vakfı tarafından İlahiyat Fakültelerinde eğitim görmesi istenen öğrenciler de bulunmaktadır. 1996-97 eğitim-öğretim yılında Kırgızistan'dan 60, Türkmenistan'dan 30, Azerbaycan'dan 30, Afganistan'dan 40, Dağıstan'dan 50 olmak üzere toplam 210 öğrenci, Türkiye Türkçesi eğitimi görmekte olup Haziran 1997'de yapılacak olan TCS'de (Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Sınavı) Türkçe Seviye Tespit Sınavı'nda başarılı oldukları takdirde 1997-98 eğitim-öğretim yılında İlahiyat Fakültelerimizde eğitim-öğretimini sürdüreceklerdir. Bu durumda Türkiye Diyanet Vakfı'nın burs verdiği toplam öğrenci sayısı 524'e ulaşmıştır.

TABLO 33

**TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE ASYA VE BALKANLARDA YAŞAYAN TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARINDAN ÜLKEMİZE EĞİTİM GÖRMEYE GELEN
ÖĞRENCİLERİN ÜLKELERE VE YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

ÜLKELER	1992-1993 KONTENJANI			1993-1994 KONTENJANI			1994-1995 KONTENJANI			1995-1996 KONTENJANI			1996-1997 KONTENJANI			TOPLAM		
	Verilen	Kullanılan	Eğt. Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt. Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt. Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt. Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt. Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt. Gören
Azerbaycan	1400	1299	1072	600	301	241	240	98	27	200	200	186	222	207	137	2662	2105	1663
Kazakistan	1400	1181	563	600	291	171	240	91	84	200	161	94	192	188	145	2632	1912	1057
Kırgızistan	1400	385	195	600	480	211	240	240	172	200	200	95	163	161	156	2603	1466	829
Özbekistan	1400	1340	149	600	250	86	240	0	0	200	200	147	150	108	119	2590	1898	501
Tacikistan	0	0	0	40	40	1	40	40	34	30	30	26	60	60	57	170	170	118
Türkmenistan	1400	1193	733	614	614	355	240	240	197	200	200	167	441	441	380	2895	2688	1832
Balkan Ülkeleri	0	497	244	789	374	222	320	203	189	310	222	206	313	236	236	1732	1532	1097
Asya Ülkeleri	15	12	3	661	606	364	165	107	91	201	157	150	170	8	8	1212	890	616
Türk Toplulukları	117	84	59	83	48	37	128	62	56	90	82	85	93	93	120	511	369	357
Ahıska	36	36	28	97	77	34	0	0	0	0	0	57	100	100	89	233	213	208
Rusya Federasyonu	158	158	55	552	474	289	299	179	139	289	186	134	247	165	165	1545	1162	782
ARA TOPLAM	7326	6185	3101	5236	3555	2011	2152	1260	989	1920	1638	1347	2151	1767	1612	18785	14405	9060
İslâm Kalkınma Bankası	160	58	58	110	80	80	90	61	61	90	28	28	60	51	51	510	278	278
İkili Kültürel İlişkiler	0	0	0	0	53	53	0	50	50	0	89	89	0	48	48	0	240	240
D.Türkistan-Diyanet Vakfı	0	0	0	20	17	17	20	20	20	0	313	313	0	210	210	40	560	560
GENEL TOPLAM	7486	6243	3159	5366	3705	2161	2262	1391	1120	2010	2068	1777	2211	2076	1921	19335	15483	10138

TABLO 34

**TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE ASYA VE BALKANLARDA YAŞAYAN TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARINDAN ÜLKEMİZE EĞİTİM GÖRMEYE GELEN
ÖĞRENCİLERİN ÜLKELERE VE YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

ÜLKELER	1992-1993 KONTENJANI			1993-1994 KONTENJANI			1994-1995 KONTENJANI			1995-1996 KONTENJANI			1996-1997 KONTENJANI			TOPLAM		
	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören
Arnavutluk							20	17	16	20	18	18	20	18	18	60	55	52
Batı Trakya				33	1	1	20	1	1	10	9	9	10	10	10	73	21	21
Bosna-Hersek				400	76	29	60	31	30	60	22	18	60	27	27	580	156	104
Bulgaristan				100	85	57	80	73	67	100	88	86	103	102	102	383	348	312
Gagavuz	82	82	53	100	84	48	20	14	13	20	14	11	20	20	20	242	214	145
Kosova	12	12	8	50	44	27	40	10	9	30	15	15	30	12	12	162	93	71
Makedonya	1	1	1	86	67	46	30	27	27	40	37	33	40	22	22	197	154	129
Romanya				10	8	5	30	19	19	10	7	7	10	10	10	60	44	41
Sancak	774	402	182	10	9	9	20	11	7	20	12	9	20	15	15	844	449	222
Balkanlar	869	497	244	789	374	222	320	203	189	310	222	206	313	236	236	2601	1534	1097
Afganistan	1	1	1	602	602	363	35	2	2	75	52	52	30			743	657	418
Irak-Türkmen	8	8		4	4	1	73	52	49	80	64	61	90			255	128	111
İran	2	2	2	5			17	17	5	5			5	3	3	34	22	10
Suriye	4	1		50			40	36	35	41	41	37	45	5	5	180	83	77
Asya Ülkeleri	15	12	3	661	606	364	165	107	91	201	157	150	170	8	8	1212	890	616
Acaralar				11												11	0	0
Gürcistan							20			10	4	1	8	8	8	38	12	9
Kazak Türkü				9	8	7				5	5	4	2	2	2	16	15	13
Kırım	47	41	37	23			36	36	35	50	50	49	60	60	60	216	187	181
Moğolistan	26	23	17	20	20	20	15	14	14	10	10	10	8	8	8	79	75	69
Ukrayna							42	2	1	5	3	3	5	5	5	52	10	9
Uygur	44	20	5	20	20	10	15	10	6	10	10	18	10	10	37	99	70	76
Ahıska	36	36	28	97	77	34						57	100	100	89	233	213	208
Türk Toplulukları	153	120	87	169	125	71	128	62	56	90	82	142	193	193	209	733	582	565

TABLO 34 Devam

**TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE ASYA VE BALKANLARDA YAŞAYAN TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARINDAN ÜLKEMİZE EĞİTİM GÖRMeye GELEN
ÖĞRENCİLERİN ÜLKELERE VE YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

ÜLKELER	1992-1993 KONTENJANI			1993-1994 KONTENJANI			1994-1995 KONTENJANI			1995-1996 KONTENJANI			1996-1997 KONTENJANI			TOPLAM		
	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören
Abazinler				2												2	0	0
Adige				15	13	3	3	3	2	5	1		2			25	17	5
Altay				10	8		10	9	9	10	9	8	5			35	26	17
Altay Krayı							1									1	0	0
Astragan Oblastı							2									2	0	0
Başkurdistan	21	21	4	62	52	45	30	31	20	30	30	27	30	23	23	173	157	119
Belarusya													1	1	1	1	1	1
Buryat							25	10	10	10			2	2	2	37	12	12
Çeçenistan				100	83	61	23	16	15	13	1		22	8	8	158	108	84
Çelya Binsk							4									4	0	0
Çuvaşistan				10	13	8	12	22	20	40	26	20	20	17	17	82	78	65
Dağıstan	5	5	4	10	10		27	22	13	25	24	17	20	10	10	87	71	44
Hakas	7	7	7	10	9	6	10	6	6	10			5			42	22	19
Hantı Mansı Oblastı							2									2	0	0
İnguşetya				36	36	25	5	21	19	6	1	1	5	5	5	52	63	50
İrkuts Oblastı							4									4	0	0
Kabartay-Balkar	25	25	3	59	59	25	20			20	12	3	10	10	10	134	106	41
Kafkas Toplulukları	15	15	1													15	15	1
Kalmuk				5			3	3		5			2			15	3	0
Karaçay-Çerkez	60	60	20	50	50	23				34	34	14	20	15	15	164	159	72
Kara Kalpak	2	2	1													2	2	1
Karagas				2												2	0	0
Karayım				3												3	0	0
Kemerova Oblastı							6									6	0	0
Kırgız Tatarları				4												4	0	0
Kırov Oblastı							1									1	0	0
Komi Cumhuriyeti							1			2						3	0	0
Koresya										5						5	0	0
Kumuk	2	2	1	13	12	11					5	5				15	19	17
Kurgan Oblastı							3									3	0	0

TABLO 34 Devam

**TÜRK CUMHURİYETLERİ İLE ASYA VE BALKANLARDA YAŞAYAN TÜRK VE AKRABA TOPLULUKLARINDAN ÜLKEMİZE EĞİTİM GÖRMEYE GELEN
ÖĞRENCİLERİN ÜLKELERE VE YILLARA GÖRE DAĞILIMI**

ÜLKELER	1992-1993 KONTENJANI			1993-1994 KONTENJANI			1994-1995 KONTENJANI			1995-1996 KONTENJANI			1996-1997 KONTENJANI			TOPLAM		
	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören	Verilen	Kullanılan	Eğt.Gören
Kuybışev Oblastı							3									3	0	0
Litvanya Tatarları				3	3	3	3	2					4	1	1	10	6	4
Mari							1	1	1	2						3	1	1
Mordvin							1			2	2	2				3	2	2
Ninji Nougorod								3								0	3	0
Nogay	3	3	1	12												15	3	1
Novisibirsk							2									2	0	0
Omsk Oblastı							2									2	0	0
Orenburg Oblastı							2									2	0	0
Osetya				6	5		2	1		3			2			13	6	0
Penza Oblastı							1									1	0	0
Perm Oblastı							4	4	2							4	4	2
Polonya Tatarları							3						3			6	0	0
Rezan Oblastı							1									1	0	0
Rusya Federasyonu				5	3	1	5	3	2	10	1		10	1	1	30	8	4
Saha-Yakut				20	20	17	15	12	12	15	15	15	5	5	5	55	52	49
Samara								4	4							0	4	4
Sapsığlar				2												2	0	0
Saratov Oblastı							1									1	0	0
Stavropol Krayı							2	2								2	2	0
Şor Türkleri				7	7											7	7	0
Tataristan	15	15	10	86	80	52	35	3	3	30	15	13	74	62	62	240	175	140
Taymur Oblastı							2									2	0	0
Tofa				2												2	0	0
Tomsk Oblastı							4									4	0	0
Trühmen				8												8	0	0
Tuva	3	3	3	10	11	9	10			10	10	9	5	5	5	38	29	26
Tümen Oblastı							5									5	0	0
Udmurt							1	1	1	2						3	1	1
Ulyanovsk Oblastı							2									2	0	0
Rusya Federasyonu	158	158	55	552	474	289	299	179	139	289	186	134	247	165	165	1545	1162	782
GENEL TOPLAM	1195	787	389	2171	1579	946	912	551	475	890	647	632	923	602	618	6091	4168	3060

TABLO 35
1997-1998 Eğitim-Öğretim Yılında Asya, Balkanlar ve Rusya Federasyonu'ndan
Gelecek Öğrenciler İle Lise Öğrenimini Ülkemizde Tamamlayanlara Ayrılan Kontenjanlar

ÜLKELER	KONTENJAN		
	ÜLKE	LİSE	TOPLAM
AZERBAYCAN	175	14	189
KAZAKİSTAN	175	7	182
KIRGIZİSTAN	175	11	186
ÖZBEKİSTAN	175		175
TACİKİSTAN	60		60
TÜRKMENİSTAN	175	218	393
CUMHURİYETLER	935	250	1185
ARNAVUTLUK	25		25
BATI TRAKYA	10		10
BOSNA-HERSEK	40		40
BULGARİSTAN	100	19	119
GAGAVUZ YERİ	25		25
Gagavuz	20		20
Moldovan	5		5
HIRVATİSTAN	5		5
KARADAĞ	3		3
KOSOVA	30	4	34
MAKEDONYA	30	5	35
POLONYA (Tatarlar)	2		
ROMANYA	10	3	13
SANCAK	20	6	26
BALKANLAR	300	37	337
AFGANİSTAN	25	7	32
Hazara	5		5
Kuzey Afganistan	15		15
Merk.Hükümet (Peştunlar)	5		5
IRAK-TÜRKMEN	30		30
İRAN (Azeriler, Türkm.)	5		5
LÜBNAN	2		
SURİYE	13		13
ASYA ÜLKELERİ	75	7	82
ÇİN	10		10
GÜRCİSTAN	10		10
MOĞOLİSTAN	10		10
UKRAYNA	55		55
Kırım Tatar	50		50
Ukrayna	5		5
AHİSKA	90		90
Azerbaycan	25		25
Kazakistan	35		35
Kırgızistan	20		20
Rusya F.	5		5
Ukrayna	5		5
TÜRK TOPLULUKLARI	175	0	175
BELARUS	2		2
BALTIK	5		5
RUSYA	183		183
Büyükelçi	5		5
Adıge	2		2
Altay	5		5
Başkurdistan	30	4	34
Buryat	2		2
Çeçenistan	10		10
Çuvaşistan	15		15
Dağıstan Cumhuriyeti	15		0
Dağıstanlı	5		5
Kumuk	10		10
Hakas	2		2
İnguşetya	5		5
Kabartay-Balkar	10		10
Kalmuk	2		2
Karaçay-Çerkez	10		10
Yakutistan	5		5
Tataristanı	60	6	66
Tuva	5		5
RUSYA FEDERASYONU	183	10	193
GENEL TOPLAM	1675	304	1979

İslam Kalkınma Bankası burslusu olarak 278; Kültür Anlaşmaları, Kültürel Değişim Programları ve benzeri anlaşmalar çerçevesinde hükümetler emrine verilen yükseköğretim burslarından yararlanan 240; Doğu Türkistan Vakfı tarafından getirilen ve burs verilen 36 öğrenci yükseköğretim kurumlarının lisans ve lisansüstü programlarında öğrenim görmektedirler.

Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarında Milli Eğitim Bakanlığı ve Türk Müteşebbisleri tarafından açılan Özel Türk Liselerinden mezun olanlardan isteyenlerin kendi imkanları ile Ülkemizde eğitimlerini sürdürmelerini sağlamak amacıyla Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) bu yıldan itibaren Özbekistan (Taşkent), Kırgızistan (Bişkek), Türkmenistan (Aşgabat), Kazakistan (Almatı), Rusya Federasyonu (Kazan) ve Moğolistan'da (Ulanbator) yapılması uygun görülmüştür.

Bilindiği gibi yabancı uyruklu öğrencilerden kendi mali imkanları ile Türkiye'de yükseköğrenim görmek isteyenler yabancı uyruklu öğrenci sınavını (YÖS) kazandıkları takdirde bu arzularını gerçekleştirebilirler. 1991-92 eğitim-öğretim yılından itibaren bu imkandan yararlanan öğrenci sayısı 7.720'dir.

TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Öğrencilere bir yıl Türkiye Türkçesi öğretilmesi ile ilgili görev Kurulumuza verilmiştir. Bu hizmetin yapılması için Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) yakın zamana kadar 13 ilde 19 şubede öğrencilere Türkiye Türkçesi eğitimi vermiş ve öğrencilerin eğitimleri yanında çeşitli uyum sorunlarının çözülmesi gibi problemlerle de karşılaşmıştır. 1995-96 eğitim-öğretim yılından itibaren Ankara Üniversitesinin yükünü hafifletmek amacıyla, Gazi ve Abant İzzet Baysal Üniversiteleri ile 1996-97 eğitim-öğretim yılında da Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırma Enstitüsü tarafından Türkiye Türkçesi eğitimi vermeye başlanmıştır.

ÖĞRENCİLERİN BAŞARI DURUMLARI

Öğrencilerin başarı durumları ile ilgili detaylı bilgiler daha önce Sayın Cumhurbaşkanımıza sunulmuştur. Bu bilgilere ek olarak;

1992-93 eğitim-öğretim yılından itibaren gelen öğrencilerin başarı durumları Kurulumuz tarafından takip edilmektedir. Üniversitelerimizden alınan başarı durumlarına ilişkin bilgiler incelendiğinde, iyi bir seçim yapılarak getirilen ülkelerin öğrencilerinin daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu nedenle seçme ve yerleştirme sınavı yapılan ülkelerde müracaatın çok olmasının sağlanması, diğer ülke ve topluluklarda ise öğrenci seçimlerine daha fazla özen gösterilmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

Üniversitelerimize yerleştirilen öğrencilerden 3083'ünün çeşitli nedenlerle bursları kesilmiştir. Bursu kesilen öğrencilerin durumları incelendiğinde, devamsız öğrencilerin sayısının çok olduğu görülmektedir. Önlisans, lisans ve lisansüstü öğrencilerine verilen burs miktarının yetersizliği, öğrencilerin eğitimleri dışında işlerle ilgilenmelerine neden olmaktadır. Ayrıca Türkiye Türkçesi eğitimine geç gelmeleri, yeterli Türkçe öğrenmeden üniversitelere başlamaları, ortaöğretimlerdeki eğitim-öğretimin farklılığı, bazı ders kitaplarının pahalı olması ve kitap bedellerinin yeterli bulunmaması veya geç verilmesi diğer başarısızlık nedenleri arasında sayılabilir.

Başarılı önlisans öğrencilerinin lisans programlarına dikey geçişleri teşvikine devam olunmaktadır.

ÖĞRETİM ELEMANLARI

1991 yılından bu yana Ülkemiz ile Türk Cumhuriyetleri arasında yoğun bir öğretim üyesi değişimi sürmektedir. Bu değişim ilk yıllarda sadece Türkiye'ye doğru görülüyorsa da, son yıllarda Ülkemiz en de gittikçe artan sayıda öğretim elemanı bu ülkelerde görev almaktadır. Halen Bağımsız Türk Cumhuriyetlerinde 137 T.C uyruklu bilim adamı görevlendirilmiş bulunmaktadır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 34. maddesine göre Ülkemiz üniversitelerinde sözleşmeli olarak 410 Türk Cumhuriyetleri uyruklu öğretim elemanı çalışmaktadır.

YURTDIŞINDA KURULAN ORTAK ÜNİVERSİTELER

a) Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti arasında, Kazakistan'ın Türkistan Şehrinde Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi kurulmuştur. Adı geçen Üniversitede 200'ü T.C vatandaşı olmak üzere 16.000 öğrenci 4 kampüste eğitim görmektedir.

b) Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti arasında Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek şehrinde "Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi" Kurulmasına Dair Anlaşma Sayın Cumhurbaşkanımızın huzurlarında 30.09.1995 tarihinde İzmir'de imzalanmıştır. Anlaşma onaylanmasının uygun bulunduğu hakkındaki 4144 sayılı Kanun, 23.06.1996 tarih ve 22675 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve adı geçen anlaşma 09.07.1996 tarih ve 96/8350 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

17.12.1995 tarihinde Bişkek'te imzalanıp Dışişleri Bakanlığı'nca 13.08.1996 tarihinde Bakanlar Kurulu'na sevk edilen ve 21.08.1996 tarihinde Bakanlar Kurulu'nda kabul edilen "Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Tüzüğü"nü onaylanması 22.09.1996 tarih ve 22765 sayılı Resmi Gazetede, Mutabakat Zaptı'nın onaylanması ise 23.09.1996 tarih ve 22766 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Manas Üniversitesi Rektörü olarak Kırgızistan vatandaşı Prof. Dr. Karabek Moldobayev, Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 27.08.1996 tarihli toplantısında da Rektör Vekili olarak Prof. Dr. Arif ÇAĞLAR atanmıştır.

Tüzüğün 4. maddesi gereğince Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 02.09.1996 tarihli toplantısında belirlenen Mütevelli Heyet Başkanı ile Üyelerin ad ve soyadları Milli Eğitim Bakanlığı'na 05.09.1996 tarih ve 17655 sayılı yazı ile bildirilmiştir. Bu yazımıza herhangi bir yanıt alınamadığından 07.10.1996 tarih ve 20276 sayı ile ikinci bir yazı gönderilmiş, ancak bu yazıya da halen cevap alınamamıştır.

Üniversitenin açacağı fakülteler ve bölümler ile ilgili planlama çalışmaları sonuç aşamasına gelmiştir. Ayrıca, büyük onarım ihalesi için hazırlık çalışmaları da tamamlanmıştır.

Üniversite için Maliye Bakanlığı 1997 Mali yılı bütçesinin 119.08.3.376.900/transfer harcama kalemine 500 milyar TL. ödenek konmuştur.

TÜRK DÜNYASI ÜNİVERSİTE REKTÖRLERİ DAİMİ KONFERANSI

Türk dünyasını oluşturan devletlerdeki tüm üniversiteler ve dengi yükseköğretim kurumları arasında her türlü akademik ve bilimsel işbirliğini geliştirmek ve desteklemek; eğitim, öğretim ve bilimsel araştırmalarla ilgili olarak bilgi, tecrübe ve insangücü değişiminde bulunmak; yükseköğretim sistemleri ve yönetim sorunları üzerinde görüş alış verişinde bulunmak, uluslararası akademik dünyada Türk dünyası üniversitelerinin en iyi şekilde temsil edilmesini sağlamak amacıyla oluşturulan Türk Dünyası Üniversite Rektörleri Daimi Konferansı (TUDREK) 9 Temmuz 1993 tarihinde kurulmuştur.

TUDREK ilk toplantısını 1993 yılında Ankara'da, ikinci toplantısını 1995 yılında Bişkek'te yapmıştır. TUDREK'in yürütme organı olan Daimi Komite 7-8 Haziran 1996 tarihleri arasında Ankara'da toplanarak 3. toplantının Mayıs 1997'de Antalya'da yapılmasını kararlaştırmıştır.

İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARI

Araştırma Geliştirme faaliyetleri çerçevesinde üniversitelerarası ve enstitülerarası işbirliğine gidilmesi, ortak projeler hazırlanması amacıyla Türk Üniversiteleri ile Diğer Türk Cumhuriyetleri Üniversiteleri arasında 79 işbirliği protokolü yapılmıştır.

DİPLOMA DENKLİĞİ

Türk Dünyası ile aramızdaki yakınlaşmayı sağlayacak diploma denkliği, derece ve belgelerin tanınması ve öğretim programları arasında uyum sağlanması amacıyla Türk Cumhuriyetleri içinde Azerbaycan pilot bölge seçilerek üniversitelerin müfredat programları, öğrenci, öğretim üyesi değişimi ve öğrencilerin sorunları konularında araştırma yapmak üzere 3 öğretim üyesinden oluşan bir heyet Azerbaycan'da incelemelerde bulunmuştur.

Buna ek olarak benzer konuları incelemek üzere başka bir uzmanlar grubu Kıbrıs'ta ve bir diğeri de Avrupa Birliği'nde görevlendirilmiştir. Türk Cumhuriyetlerinin hem kendi aralarında hem de Avrupa Topluluğu'na üye ülkeler arasındaki yükseköğretim sorunlarının çözümü için çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca, Yükseköğretim Kurulu bünyesinde kurulan bir komisyon genel denklik ve akreditasyon ilkeleri üzerinde çalışılmaktadır.

Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınan önlisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denklik işlemlerinde uyulacak usul ve esasları belirlemek amacıyla "Yurt Dışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği" 14 Temmuz 1996 tarih ve 22696 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra oluşan Rusya Federasyonu, Türk Cumhuriyetleri ve diğer Bağımsız Devletler ile K.K.T.C ve Balkan Ülkelerinde bulunan resmi ve özel üniversitelerde okuyan pek çok Türk öğrencinin diploma denklik işlemleri sürekli sorun yaratmakta olduğundan; konunun açıklığa kavuşturulması amacıyla yapılan incelemeler neticesinde Temel Fen Bilimleri, Tarih, Sanat Tarihi, Coğrafya, Sosyoloji, Klasik Arkeoloji, Türk Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, Amerikan Dili ve Edebiyatı, Latin Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı, Hollanda Dili ve Edebiyatı, Leh Dili ve Edebiyatı, İtalyan Dili ve Edebiyatı, İspanyol Dili ve Edebiyatı, Arap Dili ve Edebiyatı, Rus Dili ve Edebiyatı, Bulgar Dili ve Edebiyatı, Fars Dili ve Edebiyatı, Urdu Dili ve Edebiyatı, Japon Dili ve Edebiyatı, Kore Dili ve Edebiyatı ve Güzel Sanatlar dallarında alınan diplomaların eşdeğerliklerinin tanınmasının

mümkün olduğu, diplomaların eşdeğerliği kabul edilen programların o ülkelerin resmi devlet üniversitelerinde bulunması, özel üniversitelerin diplomalarının değerlendirilmesinin ise ayrıca yapılması gerektiğine Yükseköğretim Yürütme Kurulunun 05.07.1996 tarihli toplantısında karar verilmiştir.

Lisansüstü eğitim yapacak yabancı uyruklu öğrencilerin işlemlerini hızlandırmak amacıyla da Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 29.11.1996 tarihli toplantısında "1 Temmuz 1996 tarih ve 22683 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 2. maddesinin aşağıdaki şekliyle yorumlanarak uygulanmasına karar verilmiştir.

"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nden veya kendi hükümetinden burs alanlarla, ikili anlaşmalarda hüküm bulunan hallerde veya kendi hesabına yüksek lisans veya doktora yapmak üzere müracaat eden yabancı uyruklu adaylar, ayrıca bir sınav yapılmaksızın lisans ve varsa lisansüstü notları değerlendirilerek ilgili Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile öğrenci olarak kabul edilebilirler. Gerekli görülen hallerde bunların dil ve bilgi seviyelerinin tesbiti için sınav yapılabilir. Noksanları tesbit edilenlere bu noksanları tamamlatılır."

EK 3

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU'NCA YÜRÜRLÜĞE KONAN
YÖNETMELİKLER**

1. YURTDIŞI YÜKSEKÖĞRETİM DİPLOMALARI DENKLİK YÖNETMELİĞİ

Yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denklik işlemlerinde uyulacak usul ve esasları belirlemek üzere aşağıdaki yönetmelik hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.

Amaç

Madde 1- Bu yönetmeliğin amacı, yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış önlisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denklik işlemlerinde uyulacak usul ve esasları düzenlemektir.

Dayanak

Madde 2- Bu yönetmelik, 2547 sayılı Kanun'un 7/p maddesi gereğince hazırlanmıştır.

Denklik İşlemlerinde Aranacak Belgeler

Madde 3- Başvuru Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na yapılır.

Diploma denkliğini yaptırmak isteyenler dilekçelerine aşağıdaki belgeleri eklemek zorundadırlar.

- Bir önceki eğitim-öğretime ilişkin diploma aslı veya onaylı sureti,
- Denkliği istenilen diploma veya mezuniyet belge aslı,
- Öğrenim süresi içinde alınmış ders, not ve ders saatlerini gösterir üniversitesinden onaylı belge (transkript) aslı,
- Yabancı dildeki belgelerin noter tasdikli Türkçe tercümeleri.
- Diploma sahibine ait Pasaport

Denklik Komisyonu ve Denklik Kararı

Madde 4- Diplomaların ön incelemesi Diploma Denklik Komisyonu'nca yapılır, komisyonca oluşturulan öneriler Yükseköğretim Yürütme Kurulu Kararı ile kesinleşir.

Diploma Denklik Komisyonu, Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından görevlendirilen Yükseköğretim Yürütme Kurulu üyelerinden birinin başkanlığında, Milli Komiteler Üst Kurulu tarafından önerilen kişiler arasından Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından seçilen en az 2 öğretim üyesinden oluşur. Söz konusu komisyon gerektiği kadar alt komisyonlar kurabilir.

Yapılan İncelemeler

Madde 5- Diploma denklik komisyonunca,

- Belgelerin orijinal olup olmadığı, üzerlerinde kazıntı, silinti ve benzeri tahrifatın bulunup bulunmadığı,
- Belgelerin başvuran kişiye ait olup olmadığı,
- Diplomayı veren üniversite veya yükseköğretim kurumunun ve eğitimin yapıldığı programın tanınmış ve itibarlı bir kurum ve program olup olmadığı,
- Diplomanın alındığı eğitim programının Türkiye'deki üniversitelerde verilmekte olan hangi düzeydeki eğitim programları ile eşdeğer olduğu,

araŐtırılır.

Diplomanın, uluslararası düzeyde veya ikili anlaşmalarla tanınan bir üniversiteden alınmış olmasına rağmen, eğitim programının türü, niteliği, düzeyi konusunda tereddüte düşüldüğü durumlarda, kişiden üniversitenin resmi kataloğu ve ek belgelerle birlikte eğitimin yapıldığı ülkede hangi tarihlerde bulunmuş olduğunun, pasaport veya diğer belgelerle kanıtlanması istenir. Gerekirse o ülkedeki Türk Eğitim MüŐavirliği'nin veya Eğitim Ataşeliği'nin

görüşlerine başvurulur ve ihtiyaç halinde belgeler bir yükseköğretim kurumuna incelettirilerek görüş alınır.

İncelemelerin Sonuçları

Madde 6- Akademik belgelerin orijinal olmadığı, üzerinde tahrifat yapıldığı veya belgelerin kişiye ait olmadığı tespit edildiğinde denklik işlemi yapılmaz ve bu kişiler hakkında yasal işlem yapılmak üzere Cumhuriyet Başsavcılıklarına suç duyurusunda bulunulur.

Yapılan incelemeler sonucunda;

- a) Önlisans diplomalarının denklik işlemleri kabul veya ret şeklinde bir karara bağlanır. Kabul edilenlere denklik belgesi verilir.
- b) Lisans diplomalarının denklik işlemlerinde, diplomanın alındığı kurumun uluslararası veya ikili anlaşmalarla tanınmış bir kurum olduğu, eğitimin yapıldığı programın Türkiye'deki benzeri eğitim programına denk olduğu, eğitim düzeyi ve öğrenim alanı açıkça tespit edilenlere "denklik belgesi" verilir.

Ancak lisans eğitimi düzeyi ve içeriği konusunda bir tereddüt hasıl olduğunda öğrenci, usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu'nca belirlenen ve bir sınıf geçme, ders geçme sınavı niteliğinde olmayan ancak öğrencinin almış olduğu derslerin kapsamının ve öğrencinin kazanması gereken en az bilgi düzeyinin tespitine yönelik özel bir "seviye tespit sınavı"na da tabi tutulabilir. Bu sınav ve belgelerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki hususlardan birine karar verilir.

- 1- Lisans diplomasının denkliği kabul edilenlere denklik belgesi verilir.
- 2- Eğitim düzeyi önlisans düzeyinde olduğu tespit edilenlere önlisans diploması denklik belgesi verilir. Bu kişilerden dileyenler Türkiye'de lisans denklik tamamlama programına devam edebilirler.
- 3- Eğitim düzeyi üniversiter bir eğitime denk görülmeyenlerin talepleri reddedilir ve herhangi bir denklik belgesi verilmez.
- c) Yüksek lisans denklik işlemleri kabul veya ret şeklinde karara bağlanır. Kabul edilenlere denklik belgesi verilir.
- d) Kişilerin, her ne ad altında olursa olsun yurtdışından açık, ekstern, giyabi eğitim gibi devam zorunluluğu bulunmayan bir eğitim-öğretim sonunda aldıkları sertifika veya diplomalara denklik verilmez.

Modern eğitim teknolojileri kullanılarak eğitim veren "uzaktan eğitim" programlarının tanınmışlığı Yükseköğretim Kurulu'nca ayrıca incelenerek karara bağlanır.

Lisans Denklik Tamamlama Eğitimi

Madde 7- Hazırlık sınıfı hariç en az 4 yıllık bir yükseköğretim programından mezun olmalarına rağmen diploma denklikleri önlisans düzeyi olarak tespit edilmiş olan veya yukarıdaki 6'ncı maddenin (b) bendinin ikinci fıkrasında belirtilen seviye tespit sınavında eksiklikleri bulunduğu belirlenen kişiler diledikleri takdirde, Türkiye'deki bir üniversitede lisans denklik tamamlama eğitimine başvurabilirler.

Lisans denklik tamamlama eğitimine katılmak isteyen öğrencilerin alanlar itibariyle hangi üniversitelerde ve hangi fakültelerde eğitim-öğretim görebilecekleri Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nca belirlenir. Bu öğrencilerin öğrenim ücretleri hakkında, 3843 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında İkili Öğretim Yapılması, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun'un 7'nci maddesi hükümleri uygulanır.

Söz konusu tamamlama eğitiminin süresi ve öğrencinin almak zorunda olduğu dersler hakkında karar verme yetkisi üniversitelere aittir.

İntibakı yapılan aday, o üniversitenin normal öğrencisi gibi 2547 sayılı Kanun'un 44. maddesine ve üniversitenin eğitim-öğretim ve sınav yönetmeliğine göre eğitim-öğretimine devam eder. Tamamlama eğitimini başarı ile bitiren öğrencilere Yükseköğretim Kurulu'nca lisans diploması denklik belgesi verilir.

Yürürlük

Madde 8- Bu yönetmelik Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 9-Bu Yönetmelik hükümleri, Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından yürütülür."

2. ÖĞRETİM ÜYESİ VE ARAŞTIRICI YETİŞTİRME KURULU YÖNETMELİĞİ

Yükseköğretim Kanunu'nun 7'nci maddesinin (a) bendi ile Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu kararlarının yerine getirilmesi muvacehesince, Ülkemizde ihtiyaç duyulan alanlarda öğretim üyesi ve araştırmacıların yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilebilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı, TÜBİTAK ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın görüşleri alınarak hazırlanan aşağıdaki yönetmelik yürürlüğe konulmuştur.

Amaç ve Kapsam

MADDE 1- 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7'nci maddesinin (a) bendi ile Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun kararlarının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla Yükseköğretim Kurulu'nca hazırlanan bu Yönetmelik ülkemizde ihtiyaç duyulan alanlarda öğretim üyesi ve araştırmacılarının yurtiçinde ve yurtdışında yetiştirilmesi için gereken çalışmaları bütünlük içinde yürütmek amacıyla kurulan Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu'nun kuruluş, görev ve çalışma esaslarını düzenlemektir.

Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu

MADDE 2- Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu:

- a) Milli Eğitim Bakanlığı'nca görevlendirilecek bir,
- b) Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nca, Yükseköğretim Yürütme Kurulu Üyeleri arasından görevlendirilecek bir,
- c) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nca görevlendirilecek bir,
- d) Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Başkanı'nca
- e) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı,
- f) Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nca Yükseköğretim Kurulu'nun ve Rektörlerin görüşleri alınarak, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirme konusunda deneyim sahibi, akademik çalışmaları ile temayüz etmiş halen görevde veya emekli olan öğretim üyeleri arasından seçilecek on
olmak üzere onbeş üyeden oluşur.

Üyelerin görev süresi beş yıldır. Ancak, ilk üç yılın sonunda yukarıda (f) bendine göre seçilen üyelerden kura ile belirlenecek beşinin görev süresi sona erer ve yerlerine yeni üyeler atanır. Süresi dolan üye yeniden bu göreve seçilebilir.

Kurul kendi içinden başkan ve başkan yardımcısı seçer, kendi çalışma usullerini tespit eder, bu Yönetmelikle verilen görevleri yerine getirmek için gerekli gördüğü komisyonları kurar ve yurtiçinde ve yurtdışındaki ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapar. Kurulun sekreteryası ve diğer destek hizmetleri Yükseköğretim Kurulu'nca sağlanır.

Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulunun Görevleri

MADDE 3- Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu aşağıda sayılan görevleri yapar:

- a) Ülkemizin hangi alanlarda öğretim üyesi ve araştırmacılara ihtiyaç duyduğunu tespit ederek bunların yurtiçinde ve yurtdışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli plan ve programlar hazırlayarak ilgili kurum ve kuruluşlara önermek;
- b) Hazırlanan plan ve programlar çerçevesinde tamamen yurtiçi, yurtdışı kısmen yurtiçi kısmen yurtdışı bütünlük veya yurtiçindeki yükseköğretim kurumları arasında bütünlük lisansüstü programlar düzenleyerek ilgili kuruluşlara önermek;
- c) İhtiyaç duyulan alanlardaki öğretim üyesi ve araştırmacıların yetiştirilmesi için gerekli kontenjanları tespit ederek ilgili kurum ve kuruluşlara önermek;
- d) Tespit edilen kontenjanlar dahilinde yurt dışında öğretim üyesi ve araştırmacı olarak yetiştirilecek öğrencilerin seçimi için sınavlar düzenlemek;
- e) Seçilen öğrencileri izlemek, yurtiçindeki ve yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarına yerleştirmek, gerektiğinde yurtdışına giderek öğrencileri izlemek, başarısız öğrencileri tespit ederek gereken işlemlerin yapılması hususunda ilgili kuruluşlara önermek;
- f) Öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirilmesi için kaynak tahsis eden kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak;
- g) Yurtiçinde ve yurtdışında eleman yetiştirilmesi için kaynak tahsis eden özel kuruluş ve gerçek veya tüzel kişilerin talepleri halinde gereken işlemleri yürütmek;
- h) Görev alanlarına giren konularda ilgili kurum ve kuruluşlar ile kişilere ve kamuoyuna düzenli raporlar sunmak;
- i) İlgili kurum ve kuruluşlarca görev alanına giren konularda verilen diğer görevleri yapmak.

Yürürlük

MADDE 4- Milli Eğitim Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nun görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer*.

Yürütme

MADDE 5- Bu Yönetmelik hükümlerini Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür."

3. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU MİLLİ KOMİTELER YÖNETMELİĞİ

Yükseköğretim kurumlarını akademik faaliyetlerinin geliştirilmesinde Yükseköğretim Kurulu'na tekliflerde bulunmak, Ülkemiz ve dünyadaki gelişmeleri izleyerek belirleyecekleri konularda bilimsel, sanatsal ve stratejik araştırma yapmak; gereken konuları ve bunları yapabilecek yükseköğretim kurumlarını YÖK'e önermek üzere Milli Komiteler Üst Kurulu teşkil etmek amacıyla "**Yükseköğretim Kurulu Millî Komiteler Yönetmeliği**" aşağıda belirtildiği şekilde değiştirilerek yürürlüğe konulmuştur.

* 3.2.1996 gün ve 22543 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Amaç

MADDE 1- Yükseköğretim kurumlarında bilim, teknik ve sanat alanlarında yürütülmekte olan araştırma, yayın ve benzeri faaliyetlerin sürekli, ahenkli ve geliştirici bir işbirliği içinde koordinasyonunun sağlanmasında, akademik değerlendirilmesinde, nicelik ve niteliklerinin geliştirilmesinde, Yükseköğretim Kurulu'na tekliflerde bulunmak; ülkemiz ve dünyadaki gelişmeleri izleyerek belirleyecekleri konularda bilimsel, sanatsal ve stratejik araştırma ve etüdlar yapılması gereken konuları ve bunları yapabilecek yükseköğretim kurumlarını Yükseköğretim Kurulu'na önermek, Yükseköğretim Kurulu'nca istenilen konularda görüş bildirmektir*.

Dayanak

MADDE 2- Bu Yönetmelik, 2547 sayılı Kanun'un 7'nci maddesinin (b) ve (m) bendlerine dayanılarak düzenlenmiştir.

Milli Komiteler Üst Kurulu

MADDE 3-

A) Kuruluş ve İşleyiş

Milli Komiteler Üst Kurulu; fen, sosyal, sağlık ve güzel sanatlar alanında ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmaları ile tanınmış, halen görev yapan veya emekliye ayrılan öğretim üyeleri arasından belirlenen 10 üye ile bilim, kültür, sanat, sanayi, ticaret ve finans alanlarında faaliyetleri olan kendi mesleklerindeki başarıları ile temayüz etmiş en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş kişiler arasından belirlenen 5 üyeden oluşur.

Üyeler Yükseköğretim Kurulu'nun ve rektörlerin görüşleri alınarak Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nca atanır.

Kurul üyelerinin görev süresi üç yıl olup, süresi biten üye yeniden bu göreve atanabilir. Herhangi bir nedenle üyelikten ayrılan bu kişinin yerine kalan süreyi tamamlamak üzere aynı usulle yeni bir üye atanır.

Kurul, çalışmalarına yardımcı olmak ve amaçlarını gerçekleştirmek üzere, milli komiteler kurulması konusunda Yükseköğretim Kurulu'na teklifte bulunabilir, geçici ve sürekli alt komisyonlar ve çalışma grupları kurabilir.**

B) Görevleri

- a) Milli Komiteler arasında koordinasyonu sağlamak,
- b) Yükseköğretim kurumlarında yürütülen her düzeydeki eğitim-öğretim programları ile araştırma-geliştirme, uygulama ve yayın faaliyetlerini değerlendirerek sonuçlarını Yükseköğretim Kurulu'na sunmak,
- c) Akademik yükselmeler ile ilgili esasların belirlenmesi amacıyla çalışmalar yaparak sonuçlarını Yükseköğretim Kurulu'na bildirmek,

* 3.1.1996 gün ve 22512 sayılı Resmi Gazetede yapılan değişiklik.

** 14.7.1996 gün ve 22696 sayılı Resmi Gazete'de yapılan değişiklik.

- d) Yurtdışından alınan diploma denklikleri ile yurt dışı akademik unvanların ve yabancı ülkelerdeki yükseköğretim kurumlarının tanınması hususundaki esasları belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve sonuçlarını Yükseköğretim Kurulu'na bildirmek,
- e) Yükseköğretim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim ve araştırma-geliştirme faaliyetlerinin ülke ihtiyaçları ile irtibatlandırılabilmesi için alınması gereken önlemler ve yapılması gereken düzenlemeler hususunda Yükseköğretim Kurulu'na önerilerde bulunmak,
- f) Yükseköğretim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim programlarının açılması, birleştirilmesi, kapatılması konusunda Yükseköğretim Kurulu'na görüş bildirmek,
- g) Yükseköğretim Kurulu'nca verilecek diğer görevleri yapmaktır*.

Milli Komiteler

MADDE 4- Amaç doğrultusundaki faaliyetleri gerçekleştirebilmek ve/veya bilimsel etkinliklerde bulunmak üzere aşağıdaki iki türde milli komiteler kurulabilir.

- a) Yükseköğretim Kurulu bünyesinde, Milli Komiteler Üst Kurulu'nun çalışmalarında yardımcı olmak üzere, Milli Komiteler Üst Kurulunun teklifi ve Yükseköğretim Genel Kurulu'nun kararı ile milli komiteler kurulabilir.
- b) Üniversitelerden, ilgili kurum, kuruluş veya kişilerden gelecek teklifler üzerine, Milli Komiteler Üst Kurulu'nun görüşü alınarak Yükseköğretim Genel Kurulu Kararıyla üniversiteler bünyesinde, ülke düzeyinde ve uluslararası düzeyde bilimsel etkinliklerde bulunmak amacıyla milli komiteler kurulabilir.

Her iki tür milli komitenin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esaslar Yükseköğretim Genel Kurulu kararında belirtilir.**

MADDE 5- (Yürürlükten kaldırıldı)**

MADDE 6- (Yürürlükten kaldırıldı)**

GEÇİCİ MADDE 1- Üniversiteler bünyesinde daha önce kurulan milli komiteler en geç bir yıl içerisinde Milli Komiteler Üst Kurulu'nca değerlendirilir. Bu değerlendirme sonuçlarına göre milli komitelerin faaliyetlerine devam edip etmeyeceği hususu Yükseköğretim Genel Kurulu kararıyla belirlenir. Yükseköğretim Kurulu bünyesinde daha önce kurulan Türkiye Fen ve Mühendislik Bilimleri Milli Komitesi, Türkiye Sosyal ve Beşeri Bilimler Milli Komitesi, Türkiye Sağlık Bilimleri Milli Komitesi, Türkiye Sanat Milli Komitesi ve Türkiye Stratejik Araştırmalar Milli Komitesinin faaliyetleri, Ülkenin ve yükseköğrenimin yeni ihtiyaçları içerisinde yeniden şekillendirilmek üzere bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren sona erer**.

Yürürlük

MADDE 7- Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer*.

Yürütme:

MADDE 8- Bu Yönetmeliği Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür."

d) Yeni kurulan veya gelişmekte olan üniversitelere veya yüksek teknoloji enstitülerine lisansüstü eğitim yaptırmak amacıyla alınan araştırma görevlilerinin bir başka üniversite

* 14.7.1995 gün ve 22343 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

** 14.7.1996 gün ve 22696 sayılı Resmi Gazetede yapılan değişiklik

veya yüksek teknoloji enstitülerinde yeniden sınav uygulamasına gerek kalmaksızın lisansüstü öğretim yapmak üzere görevlendirilebilmelerine imkan sağlamak üzere aşağıda "Bir Üniversite Adına Bir Diğer Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Araştırma Görevlileri Hakkında Yönetmelik" yayımlanarak Yükseköğretim Genel Kurulu'nun 07.02.1997 tarihli toplantısında görüşülerek kabul edilmiş olup, Sayıştay Başkanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın görüşü alındıktan sonra Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konacaktır.

"Bir Üniversite Adına Bir Diğer Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Araştırma Görevlileri Hakkında Yönetmelik

Amaç

MADDE 1- Bu yönetmeliğin amacı, bir üniversitenin gelişmiş eğitim programında, diğer üniversitelerin elemanlarının lisansüstü eğitim-öğretim görme imkanını sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 2- Bu yönetmelik, bir üniversite kadrosuna dahil olup da, bir başka üniversitede lisansüstü öğretim gören araştırma görevlilerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3- Bu yönetmelik 2547 sayılı Kanun'un 2880 sayılı Kanun'la değişik 35'inci maddesi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Öğretim Elemanı Yetiştirilmesi

MADDE 4- Öğretim elemanı yetiştirilmesi amacıyla yeni kurulan veya gelişmekte olan üniversite veya yüksek teknoloji enstitülerinin araştırma görevlisi kadroları, lisansüstü eğitim yaptırmak üzere, kadrosunu tahsis edecek üniversitenin başvurusu, "Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulu"nun görüşü ve Yükseköğretim Kurulu'nun kararı ile tespit edilen, gelişmiş eğitim programı bulunan başka bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne tahsis edilebilir.

Tahsis edilen araştırma görevlisi kadrosu dolu veya boş olabilir. Kadronun dolu olması halinde, bu kadroda bulunan kişi yeniden giriş sınavı yapılmaksızın, tespit edilen üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün ilgili lisansüstü programına kaydedilir. Bu gibi kişiler lisansüstü öğrenim görmek üzere gidecekleri üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünde görevlendirilirler.

Kadronun boş olması halinde, lisansüstü öğrenim göreceğ öğrencilerin seçilme ve atama işlemleri, eğitim yapacak üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünün ilgili yönetim kurulu kararıyla yapılır.

Görevlendirme veya atama işleminden önce adaylardan, kendilerine kadrosu tahsis edilen üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsünde 2547 sayılı Kanun'un 35'inci maddesi şartları içinde lisansüstü eğitim-öğretim süresi (tatiller dahil) kadar mecburi hizmeti yerine getirmek zorunda bulduklarına dair bir taahhüt ve kefalet senedi alınır. Bu senette ilgili araştırma görevlilerinin lisansüstü eğitim-öğretiminin tamamlanmasından ne kadar süre sonra kadroyu tahsis eden üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne döneceğini belirten bir hüküm de yer alır.

MADDE 5- Atanan veya görevlendirilen araştırma görevlileri kadrosunun tahsis edildiği üniversitenin ilgili enstitüsünün düzenleyeceği eğitim-öğretim programına göre eğitimi sürdürürler ve ilgili anabilim dalında hizmet görürler.

MADDE 6- Bu araştırma görevlileri öğrenim gördükleri enstitünün müdürü tarafından takip edilir ve her yarıyıl sonunda, öğrencilerin öğrenimleri sonunda dönecekleri üniversitelere,

öğrencilerin başarı durumları hakkında bilgi verilir. Bu öğrenciler, akademik ve idari bakımdan, öğrenim gördükleri enstitünün müdürünün denetimine tabidirler. Bu öğrencilerin disiplin amirliğini ilgili enstitü müdürü yapar.

MADDE 7- Araştırma görevlilerinin lisansüstü eğitimleri sırasında enstitü Kurulunca gerekli görülen eğitim bilimleri derslerini de almaları sağlanır.

MADDE 8- Yüksek Lisans kademesinde, lisansüstü eğitim-öğretim gören adayların doktora eğitim-öğretimine devamları konusu, eğitim öğretimi sağlayan üniversite tarafından kararlaştırılır.

Yürürlükten Kaldırma

MADDE 9- 16.11.1983 gün ve 18223 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Bir Üniversite Adına Bir Diğer Üniversitede Lisansüstü Eğitim Gören Araştırma Görevlileri Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 10- Bu yönetmelik hükümleri, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11- Bu yönetmelik hükümlerini, Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür.